

Afsin'in Ağıtları

Eshab-ı Kehf Diyarı

Ömer Faruk DİKİCİ
İhsan KÖKER
H.Uğur TOR

Ahmet KIR
Cabir TERCAN
Mehmet ÖZTÜRK

Afşin İlçe Milli Eğitim Kültür Yayınları Serisi 1

Afşin'in Ağıtları

Ömer Faruk DİKİCİ
İhsan KÖKER
H.Uğur TOR

Ahmet KIR
Cabir TERCAN
Mehmet ÖZTÜRK

Yazar : K O M İ S Y O N
Editör : Ahmet KIR
Hazırlayan : Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Derleyen : Mehmet ÖZTÜRK, Cabir TERCAN,
Afşin'de Çalışan; Köy Öğretmenleri,
Türkçe ve Edebiyat Öğretmenleri.
Kapak Tasarım : Veysel POYRAZ
Dizgi : Ahmet KIR

ISBN 978-975-585-866-1

Film – Grafik

Candan Repro

MALATYA

Baskı

medipres

Matbaacılık Yayıncılık Ltd.Şti.

Özsan San. Sitesi 16. Blok No: 9 MALATYA

Tel: (0.422) 238 49 88 Fax: (0.422) 238 23 88

e-mail: medipres@hotmail.com

1. Baskı: OCAK 2008 (3.000 adet basılmıştır.)

Bu kitabın tüm yayın hakları Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne aittir.
İzinsiz alıntı ve çoğaltma yapılamaz.

İsteme Adresi: Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Afşin/Kahramanmaraş

İÇİNDEKİLER

Sıra No

Sayfa No

AFŞİN AĞITLARI

(merkez)

1. İÇİNDEKİLER.....	3
2. TAKDİM	13
3. ÖNSÖZ	15
4. Ağaların Rifat Ağa'nın Oğlu Ali'nin Ağıdı	19
5. Türk Ali'si Mustafa'nın Ağıdı-1.....	21
6. Türk Ali'si Mustafa'nın Ağıdı-2.....	23
7. Hacı Hüseyin'in Oğlunun Ağıdı	25
8. Harun Bektaş (dallı)'ın Ağıdı.....	27
9. Dilek'le Emin'in Ağıdı.....	28
10. Sefer Hoca'nın Ağıdı	29
11. Pehlivana Ağıt.....	30
12. Anaya Ağıt	31
13. Şehide Ağıt.....	32
14. Kifayet'in Ağıdı-1	33
15. Kifayet'in Ağıdı-2	35
16. Mehmet Ağa'nın Ağıdı.....	37
17. Kocaya Ağıt.....	38
18. Ağıt	39
19. Güllü'den Ağıt.....	40
20. Güllü Bibi'nin Kızına Ağıdı-1	41
21. Güllü Bibi'nin Kızına Ağıdı-2	42
22. Güllü Bibi'nin Kızına Ağıdı-3	43
23. Kamil ve Ali'nin Ağıdı.....	45
24. Arif Ağa'nın Ağıdı.....	46
25. Şehite Kız Kardeşinden Ağıt.....	47
26. Adile Hanım'ın Ağıdı.....	48

27. Abdulaziz Arıkan'ın Ağıdı.....	49
28. Küçük Ahmet'in Ağıdı	50
29. Gölcü Ramazan'ın Ağıdı.....	52
30. Astsubay Ayhan Ekici'nin Ağıdı.....	53
31. Şehit Arif'in Ağıdı.....	54
32. Çolaliler'in Hacı'nın Ağıdı.....	56
33. Yöremizde Düğünlerde Kına Yakılırken Söylenen Ağıt.....	58
34. Gelin, Kocasının Evine Vardığında Moral İçin Söylenen Ağıt.....	60
DAĞLICA AĞITLARI	
35. Mustafa Kırac'n Ağıdı	62
36. Melek Ana'nın Ağıdı.....	63
37. İmam'ın Ağıdı.....	65
38. İmam'a Ağıt.....	66
39. Ömer'e Ağıt.....	68
40. Zilfi'ye Ağıt.....	69
41. Kırkikililerin Ağıdı.....	70
42. Şehide Ağıt.....	72
43. Trafik Canavarı	74
ALEMDAR AĞITLARI	
44. Tevfik Kılıç'ın Ağıdı.....	76
45. Ali'nin Ağıdı.....	77
46. Hüseyin'in Ağıdı	78
47. Mahmut'a Ağıt	79
48. Mustafa ile Fadime'nin Ağıdı	80
49. Hacı Bekir'in Oğlu Hüseyin'in Ağıdı.....	82
TOPAKTAŞ AĞITLARI	
50. Lili Osman'ın Ağıdı.....	84
51. İbe'nin Ağıdı	85
52. İzzet'in Ağıdı.....	87
TANIR'IN AĞITLARI	
53. Telli Senem	93

54. Hasan Hüseyin Şahinkaya'nın Ağdı	94
55. Âşık Mahsuni Şerif'in Ağdı.....	95
56. Hanımı Hacı kız Hatun'un Ağdı.....	96
57. Kız Kardeşi Sahriye Hanım'ın Ağdı.....	97
58. Veli'nin Ağdı-1	98
59. Veli'nin Ağdı-2.....	99
60. Ağıt	100
61. Annenin Ağdı.....	101
62. Feramiz'in Ağdı.....	102
63. Hanımından Kocasına Ağıt	103
64. Uğur'un Ağdı.....	104
65. Medine'nin Ağdı.....	105
66. Paşa'nın Ağdı.....	107
67. Tanırlı Polis Mehmet'in Ağdı.....	108

ÇOĞULHAN AĞITLARI

68. Mehmet'in Ağdı	109
69. Kocaya Ağıt.....	110
70. Mıstık Emminin Kızının Ağdı.....	111
71. Ömer Farıklar'ın Gelininin Ağdı	112
72. Döndü'ye Ağıt	113
73. Eşigo'nun Kocasına Yaktığı Ağıt.....	114
74. Murat'a Ağıt	115
75. Topuz Arefe'nin Ağdı.....	116
76. Kaynanasından Döne'ye Ağıt.....	117

ARMUTALAN AĞITLARI

77. Ömer Çavuş'un Kardeşine Ağdı	118
78. Hacı Mehmet'in Ağdı.....	119
79. Abidin'in Ağdı	121

DOKUZTAY AĞITLARI

80. Şıhamit Ağa'nın Ağdı	122
--------------------------------	-----

SÖĞÜTDERESİ KÖYÜ AĞITLARI

81. Balle Mustafa'nın Ağdı.....	124
---------------------------------	-----

TARLACIK KÖYÜ AĞITLARI

82. Alhas'ın Ağıdı.....126

BÜGET AĞITLARI

83. Ayşe'nin Ağıdı.....128
 84. Mendifa'nın Ağıdı.....129
 85. Sultan'ın Ağıdı.....130
 86. Murat'ın Ağıdı.....131

KÜÇÜK TATLAR AĞITLARI

87. Alıçlı Köyünde Ali ile Hüseyin'in Ağıdı.....132
 88. Çoban Nuri'nin Anasına Ağıt.....134
 89. Fadime Teyzenin Kardeşine Ağıdı.....135
 90. Hüsne Teyzenin Ağıdı.....136
 91. Murtaza'nın Ağıdı.....137
 92. Zeynep'den Amcaoğluna Ağıt.....138
 93. Ayşe'ye Ağıt.....139
 94. Elife Ağıt.....140
 95. Hatice Teyzenin Ebesine Ağıdı.....141
 96. Nuray'ın Ağıdı.....142
 97. Şıhamit'in Ölen Eşinin Ardından Yaktığı Ağıt.....143
 98. Zeynep Teyzenin Ağıdı.....144

KAŞANLI KÖYÜ AĞITLARI

99. Hürü'nün Oğlu Aziz'e Ağıtlar -1.....145
 100. Hürü'nün Oğlu Aziz'e Ağıtlar- 2.....146
 101. Versene Memo.....147

BÜYÜK TATLAR AĞITLARI

102. Yaşlı Fatma Teyzenin Ağıdı.....148
 103. Battal'ın Ağıdı.....150
 104. Elif'in Ağıdı.....151
 105. Kocaya Ağıt.....152
 106. Anneye Ağıt.....153
 107. Sezai'nin Ağıdı.....154
 108. Musa'nın Ağıdı.....155
 109. Ali Bektaş'ın Ağıdı.....157

SEVİN KÖYÜ AĞITLARI

110. Ali'ye Ağıt-1	159
111. Annesinden Ali'ye Ağıt-2 (mezar taşı)	161
112. Hanımından Ali'ye Ağıdı-3	162
113. Eşinden Ali'ye Ağıt-4	163
114. Eşinden Ali'ye Ağıt-5	164
115. Emiş'e Ağıt	165
116. Ali'ye Ağıt	167
117. Erol'un Ağıdı	169
118. Nadiriye'nin Kocasına Ağıt	170
119. Hotazlı'nın Ağıdı	171
120. Ekiz Hasan'ın Eşin'e Ağıdı	172
121. Hasan'ıma Ağıt	173
122. Dumanlı Dağlar	175
123. Seher'in Ağıdı	176
124. Dirgen Ali'nin Oğlu Fakı'nın Ağıdı	177
125. Karavana'nın Kadir'in Ağıdı	178
126. İsmail'in Ağıdı	179
127. Halil Çavuş'un Ağıdı	180
128. Eyup'un Ağıdı	181
129. Ellez Özden'in Ağıdı	183
130. Ağıt	184

BAŞÜSTÜ KÖYÜ AĞITLARI

131. Ramazan'ın Ağıdı	185
132. Çocuğu Olmayan Bir Kadının Ağıdı	186
133. Tekne Dağı	187
134. Askerden Ağıt	188
135. Annesinin Yusuf Türkmen'e Ağıdı	189

KARAGÖZ KÖYÜ AĞITLARI

136. Polit Duran'ın Ağıdı	190
---------------------------------	-----

EMİRLİ KÖYÜ AĞITLARI

137. Sevgi Gelin'in Ağıdı-1	191
138. Sevgi Gelin'in Ağıdı-2	192

139. Pehlivan Cuma Bülbul'ün Ağıdı	193
140. Hayrullah'ın Ağıdı.....	195
141. Ümüs Hanım'ın Ağıdı.....	196
142. Muhtar Avşar'ın Ağıdı.....	197
143. Eşkiya Edo'nun Ağıdı.....	198
144. Karısından Edo'ya Ağıt.....	199
145. Edo'ya Ağıt.....	200

ESENCE AĞITLARI

146. Naciye'nin Ağıdı.....	202
147. Halil Ağa'nın İsmail'in Ağıdı.....	203
148. Oruç'un Ağıdı.....	204
149. Mustafa Efendi'nin Oğlu Kemal'in Ağıdı	205
150. Ülbiye'nin Ağıdı-1	206
151. Ülbiye'nin Ağıdı-2.....	207
152. Gülistan'ın Ağıdı	208
153. Abdurrahman'ın Ağıdı-1	209
154. Abdurrahman'ın Ağıdı-2.....	210
155. Adsızın Ağıdı	211
156. Mehmet'in Ağıdı	212
157. Ağıt	213
158. Genç Askerin Ağıdı.....	214
159. Nadim'in Ağıdı.....	215
160. Ağıt	216
161. Nahit ve Hacı'ya Ağıdı	217
162. Ağıt	218

NADIR AĞITLARI

163. Hilal'in Babasına Ağıdı.....	219
164. Sarı Ahmet'in Ağıdı	220
165. Ekiciler'in Memed'in Ağıdı.....	221
166. Sakarlar'ın Kadir'in Ağıdı.....	222
167. Ali'm	223
168. Remziye'nin Ağıdı.....	224
169. Seher'in Anasına Ağıdı.....	225

170. Ağıt	226
-----------------	-----

KABAAĞAÇ AĞITLARI

171. Şehit Celal'in Ağıdı	227
---------------------------------	-----

172. Durdu'nun Ağıdı	228
----------------------------	-----

HÜYÜKLÜ AĞITLARI

173. Feridun'a ve Hatice'ye Ağıt	229
--	-----

174. Hüseyin'e Ağıt	231
---------------------------	-----

175. İbrahim'e Ağıt	232
---------------------------	-----

176. Hasan Emmiye Ağıt	233
------------------------------	-----

177. Döndü Gelin'in Ağıdı	234
---------------------------------	-----

178. Ağıt	235
-----------------	-----

179. Ayşe'nin Ağıdı	236
---------------------------	-----

ÇAĞILHAN AĞITLARI

180. Celal Hoca'nın Ağıdı	237
---------------------------------	-----

181. Zeynep'in Ağıdı	239
----------------------------	-----

ERÇENE AĞITLARI

182. Bedirhan'ın Ağıdı	240
------------------------------	-----

183. Yıldız'ın Ağıdı	241
----------------------------	-----

184. Emine'nin Ağıdı	242
----------------------------	-----

185. Meside'nin Ağıdı	243
-----------------------------	-----

186. Feriz Gelinin Ağıdı	244
--------------------------------	-----

187. Hüseyin'in Oğullarının Ağıdı	245
---	-----

188. Elif'in Ağıdı	247
--------------------------	-----

189. Yemen Şehitlerine Ağıt	249
-----------------------------------	-----

190. Fadime Nenenin Ağıdı	250
---------------------------------	-----

KABAAĞAÇ AĞITLARI

191. Fakı Kâhya'nın Ağıdı	251
---------------------------------	-----

192. Murat'ın Ağıdı	252
---------------------------	-----

193. Şengül Hanım'ın Ağıdı	253
----------------------------------	-----

194. Celal Kâhya'nın Ağıdı	254
----------------------------------	-----

195. Bedevi'nin Ağıdı	255
-----------------------------	-----

YAZIDERE AĞITLARI

196. Yavuz'un Ağıdı	257
---------------------------	-----

ALDAŞ AĞITLARI

197. Aldaşlı Hamza'nın Ağıdı.....	258
198. Sıla.....	259
199. İsmail'in Ağıdı.....	260
200. Elif'in Ağıdı.....	261
201. Ham Keleklerin Yusuf'un Ağıdı.....	263
202. Raziye'nin (ıraz) Ağıdı-1.....	264
203. Raziye'nin (ıraz) Ağıdı-2.....	266
204. Avşaroğlu Mehmet'in Ağıdı.....	267
205. Gelinin Ağıdı.....	268

ÖRDEK KÖYÜ AĞITLARI

206. Ese'nin Ağıdı.....	269
207. Yiğit.....	271
208. Pehlivanlar.....	272
209. Kızına Ağıt.....	273

ARITAŞ AĞITLARI

210. Geyik Avı.....	275
211. Şerife'nin Ağıdı.....	277
212. Muhammet'in Ağıdı.....	278
213. İsmail'in Ağıdı.....	279
214. Kocalar'ın Ahmet'in Ağıdı.....	280
215. Doğan'ın Ağıdı.....	281
216. Gallik Mustafa'nın Ağıdı.....	282
217. Murtaza'ya Ağıt.....	287
218. Polis Cuma'nın Ağıdı.....	290
219. Memid'in Ağıdı.....	291
220. Seferberlikten Dönen Hunulu Gençlerin Ağıdı.....	292
221. İsmail'e Ağıt.....	294
222. Şerife'ye Ağıt.....	295

BAKRAÇ AĞITLARI

223. Şehit Anasına.....	296
224. Telli'nin Ağıdı.....	297
225. Sevinli Habibe'nin Ağıdı.....	299

226. Yakup'a Ağıt.....	300
227. Ağıt	301
228. Ağıt	302
229. Turnam	303

HURMAN AĞITLARI

230. Çıngılı Mehmet'in Ağıdı.....	304
231. Çıngıllar'ın Güvel'in Ağıdı	306
232. Çıngıllar'ın Güvel'in Oğlu Şefik'in Ağıdı	308
233. Yazıbelen Köyünden Elif'in Ağıdı	310
234. Şefik'e Ağıt	312
235. Tepebaşı Köyünden Fındık'ın Ağıdı	313

ALTUNELMA AĞITLARI

236. Helime Mustafa'nın Ağıdı.....	314
237. Abdullah'ın Ağıdı	315
238. Bibioğlu'na Ağıt.....	316
239. Koca Şahan'a Ağıt	317
240. Mehmet Ali'nin Ağıdı.....	319
241. Dirgen Ali'ye Hatice Hatun'un Cevabı.....	320
242. Dirgen Ali'nin Ağıdı.....	322
243. Dirgen Ali'nin Kendine Ağıdı.....	323
244. Dirgen Fakı'nın Ağıdı	324
245. Dirgen Ali'den Mısralar	325
246. Babaya Ağıt.....	326
247. Medine Gelin	328
248. Akrabaya Ağıt.....	330
249. Safiye Ananın Ağıdı.....	331

ÇOBANBEYLİ AĞITLARI

250. Bilal'in Ağıdı (Bilal'in Kızı).....	332
251. Bıyıklı Durdu Mehmet'in Ağıdı.....	334
252. Omaçların Halil'in Ağıdı.....	336

EMİRİLYAS AĞITLARI

253. Hasan'a Ağıt.....	338
254. Halil'e Ağıt.....	339

255. Ağıt	340
İNCİRLİ KÖYÜ AĞITLARI	
256. İbrahim'in Ağıdı	341
257. Hasan'a Ağıt	342
258. Hasan'ın Ağıdı	343
TÜRKÇAYIRI AĞITLARI	
259. Elif'in Ağıdı	345
260. Mustafa'nın Ağıdı	347
HİCİVLER, TAŞLAMALAR VE DİĞER	
261. Tavuğa Ağıt	348
262. Tesbihe Ağıt	349
263. Devr-i Sabık	350
264. Bence	351
265. Arıtaş Yaylalarına Ağıt	352
266. Geçim Derdi	355
267. Yaylalarımız	356
268. Saçların	357
269. Gözlerim Neler Gördü	358
270. Düşmeye Gör	359
271. Davet	360
272. Seviyorum Afşin'i	361
273. Yedi Uyurlar	362
274. Karşılama	363
275. Eşime Sitem	365
276. Bakraç Kasabasından Duran Ağa'nın Ağıdı	366

TAKDİM

Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak, millî kimliğimizi yaşatacak, geçmişle geleceğe taşıyacak; yöre kültürümüzü, acımızı, mutluluğumuzu doku doku, tel tel yansıtacak ağıtları derledik.

Öyle tahmin ediyorum ki; Çukurpınar'dan Haticepınarı'na, Oğlakka-yası'ndan Kabaagaç'a, merkezden Tanır'a her Afşinli hemşehrim bu kitapta kendini bulacak. Tekne Dağı'nın güllerinin, Binboğa'nın sümbüllerinin kokularını hissedecek; Kurtuluş Savaşı'nın, yolunu şaşırmış eğlence kurşunlarının yaralarını; çaresiz hastalıkların çaresiz bıraktıklarını, dul kalan gelinleri, yetim kalan çocukları, dert yüklü anaları bulacak. Manevi coğrafyamızı, sosyal ve kültürel kimliğimizi, Afşin'imizin rengini bulacak her Afşinli bu kitapta...

Kanayan yüreğimizin sesini bu ağıtlarda bulacağız. Geçmişimizin hayat hikâyelerini, merhalelerini bulacağız. Bu kitapta kaybolmaya başlayan değerlerimizi; yiten, kaybolan, yeri yenisiyle doldurulamayan kelimelerimizi bulacağız.

İlçe müdürlüğümünden önceki dönemlerde çevreme bir şeyler yapmak, milli kültürümüze katkı sağlamak istiyordum. Ama bu çalışmayı emeklilik dönemine erteliyordum. Müdürü olduğum kurumun her köşesinde irfan ordusunun pırl pırl, çalışkan, bilgi teknolojisiyle donanmış, genç öğretmenlerin -ki herbiri birer kitap yazacak kapasiteye sahiptir- bulunduğunu gördüm. Afşin'i bölgelere ayırdım. Afşin Lisesi Müdürü İhsan KÖKER, İMKB Ticaret Meslek Lisesi Müdürü H.Uğur TOR, Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü Ahmet KIR, Namık Kemal ilköğretim Okulu Müdürü Cabir TERCAN ve Artaş İlköğretim Okulu Müdürü Mehmet ÖZTÜRK grup başkanlıklarını üstlendiler. Öğretmenlerimizin derlediği ağıtlar toplandıkça grup başkanlarımızın gözlerindeki mutluluk dikkate şayandı. Bu duygular yaşanır, anlatılamaz. Arkadaşlarımız bu çalışmalardaki gayret ve titizlikleriyle, çok şeyler yapabilecek güçte ve ehliyetle olduklarını gösterdiler. Tüm çalışma gurubu başkanlarımıza teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca kitabın basımına yardımcı olan Maden-İş sendikası genel mali sekreteri, İsmail ASLAN Bey'e de teşekkür ediyorum.

Ağıtlar kitabı 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Sınıf öğretmenleri, Türkçe öğretmenleri ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerimizin çalışma-

larıyla oluşturulmuş ilk kitaptır. Ayrıca Afşin'de İlköğretim Müdürlüğü kurulduğu ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak devam eden süreçte ki ilk kitabını yoğun çalışmalarımız sonucunda meydana getirmiş olduk. Hedefimiz bu çalışmaları Ulu Önder Atatürk'ün biz eğitimcilere hedef olarak koyduğu "Vatanını en çok seven; işini en iyi yapandır" düsturu ile devam ettirmektir. Biz bundan sonraki çalışmalarımız için hedeflerimizi belirledik. İlk adımı attık, devamı gelecektir. Bu çalışmaları Afşinli üniversite öğrencileri ve akademisyenleri, araştırma konusu olarak alırsa, iyi bir derleyen olur düşüncesindeyim.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak Afşin adına yapılacak olan bireysel çalışmalara da katkı yapmaya hazırız. Hedefimiz Afşin'imizi tüm değerleriyle, ağıtlarıyla, kültürüyle tanıtmak; milli kültürümüze katkı sağlamaktır.

Eshab-ı Kehf diyarında daha güzel, daha büyük çalışmalarla birlikte olmak dileğiyle saygılar sunuyorum.

Ömer Faruk DİKİCİ

Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürü

ÖNSÖZ

Ağıt: Ölü ardından söylenen, ölüyü yücelten şiirdir. Ağıt acizliğin, çaresizliğin söylediği türküdür. Mazlumların ardı sıra yazılır ki zalimlerin sırça sarayını yaksın, yıksın diye. Acının tarihi çok eskidir Anadolu'da. Anadolu toprakları halklara yurt olalı nice yıkımlar, zulümler görmüş; acıların bıraktığı derin izler bugünlere kadar gelmiştir. Anadolu insanı da toprağı gibi acılarla yoğurulmuştur. İşte onun içindir ki Anadolu'da acının tarihi kadar ağıtların tarihide eskidir.

Halk ağıt yakarken söz kaygısı, beste kaygısı gütmemiştir. Ağıtlar gerçek olaylara dayanır. Hepsinin bir öyküsü vardır. Olayın etkisinin büyüklüğü oranında yaygınlaşır, kuşaktan kuşağa aktarılır. Kimi zaman ufak tefek değişikliklere uğrayarak da söylenir. Kimi ağıtlar kâğıt üzerine yazılmamış olsalar bile söyleyeni, yazanı bellidir. Kimileri ise söyleyeni belli olmayan ağıtlardır. Tek bir kişi tarafından söylene de zamanla halka mal olmuş, dilden dile yayılmıştır.

Aslında ağıtların belli bir kalıbı yoktur. Ama genelde iki biçimde yakılır. Birincisi "Nazım" da denilen şiir düzeni ağıtlardır. Anadolu'da en eski biçimdir ve bugün de en çok kullanılandır. İkincisi ise konuşma biçiminde yakılan ağıtlardır. Dile geldiği gibi, cümlelerin arasına karışan ve acıyı belirten "ah", "of", "aman", "uy" vb. seslenişlerle söylenir. Kimileri ise uyaklı, ölçülü, düzenli söylenen ağıtlardır.

Ağıt ve ağıt söyleme geleneğinin kültürel derinliği ile coğrafi boyutları hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. İnsanlar, başta ölüm olmak üzere çeşitli sebeplerle sevdiklerinden ayrılmak durumunda kalırlar. Kişilerin hastalanması, kızın gelin olması, delikanlının askere gitmesi, vatan toprağının kaybedilmesi, sevgilinin gidip de geri dönmemesi, sel baskını, zelzele, yangın, salgın hastalık gibi büyük felaketlerin meydana gelmesi, sevilen hayvanların kaybı ve halkın üzerinde büyük etki bırakan doğal afetler, göçler, savaşların bıraktığı acılar, halkı kırıp geçiren salgın hastalıklar, kıtlıklar, isyanlar, ayaklanmalar, uzak diyarlara, gurbete gidip de dönmeyenler ve daha halkın yaşadığı onlarca olay ağıtlara konu olmuştur.

Bütün bunlardan hareketle ağıt; İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı cansız bir varlığını kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, talihsizliklerini, düzenli - düzensiz sözlerle ve ezgilerle ifade eden türküler olarak tarif edilmiştir. Bir misâl verirek:

Sana bir emanetim var,
Bekle Ali'mi mezar taşı.
Ben anayım dayanamam,
Kokla Ali'mi mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Saçın okşa kekil eyle,
Yelden yana dulda eyle,
Günden yana gölge eyle,
Sakla Ali'mi mezar taşı.

Yavrum için dua eyle,
Benden ona selam söyle,
Mezarını serin eyle,
Yakma Ali'mi mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Kor değdi yürek yağıma,
Kar yağdı umut dağıma,
Kapanırım ayağına,
Atma Ali'mi mezar taşı.

Türk kültüründe oldukça köklü bir maziye sahip olan ağıt ve ağıt söyleme veya ağıtcılık geleneği, çeşitli Türk boyları tarafından günümüze kadar yaşatılan ortak en eski geleneklerden birisidir. Eski Türk Edebiyatında ağıta "Sagu" denirdi. Sagu, İslamiyet öncesi Türk edebiyatında ölen kişilerin ardından söylenen şiirlere verilen genel addır. Yuğ diye adlandırılan cenaze törenlerinde okunan bu ağıtlar ölen kişinin erdemlerini, yiğitliğini, faziletlerini ve yaptığı güzel işleri anlatırdı. Genellikle sevilen, sayılan, çeşitli kahramanlıklar göstermiş kişilerin ardından yazılırdı. Sagunun ilk örneklerinden biri Alp Er Tunga Sagusu'dur.

Ulaşıp eren börleyü (Erler kurt gibi uluyarak ağlaşıyorlar,
Yırtıp yaka urlayu (Yaka yırtarak bağrıyıyorlar.)
Sıkırıp üni yırlayu (Islıklaşan sesleriyle ağıtlar söyleyip haykırıyorlar.)
Sıgtap közi örtülür (Ağlamaktan gözleri yaşla örtülüyor.)

Ağıda Divan Edebiyatı'nda "mersiye" denir. Mersiyelede ölen kişinin iyi tarafları, cömertliği, kahramanlığı, yaptığı hizmetleri övülür, ölümünden duyulan acı dile getirilir. Divan Edebiyatı nazım türlerinden olan mersiyeleler, genellikle mesnevi veya terkiib-i bent şeklinde yazılırdı. Ünlü divan şairi Bâkî'nin, Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümü üzerine yazdığı "Kanuni Mersiyesi" bu türün en güzel örneklerindendir.

TERKÎB-İ BEND'DEN

*Mersiye-i Hazret-i Süleymân Hân
Aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân
(Birinci bend)*

Ey pâ-y-bend-i dâm-geh-i kayd-ı nâm ü neng
Tâ key hevâ-yi meşgale-i dehr-i bî-direng

An ol günü ki âhir olub nev-bahâr-ı ömr
Berg-i hazana dönse gerek ruy-ı lâle-reng

Âhir mekânının olsa gerek cür'a gibi hâk
Devrân elinde irse gerek câ-m-ı ayşâ seng

İnsân odur ki âyine veş kalbi sâf ola
Sînenden eyler âdem isen kîne-i peleng

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak bu bir ekip çalışmasıdır. Malumunuz olduğu gibi Afşin ve yöresinin büyüklüğünü ve coğrafi yapı olarak genişliğini de göz önüne alırsak ağıtların derleme ve kaynağına ulaşma mahallî ağızla söylenmesi, acının tazelenmesi için çok kere bu konuda ketum davranılması, bir ağdın birçok kişiden dinlenmesinden dolayı farklılıklar göstermesi vb. zorluklar sanırım takdir olunur. Bu nedenle bu çalışma sırasında gözden kaçan bir takım eksiklikler veya yanlışlar olabilir. Bu tür olası yanlış ve eksikliklerde her türlü yapıcı eleştiriye de açık olduğumuzu söyleyelim. Bu yolda gerekli uyarılar geldiği takdirde bunların değerlendirilmeye alınacağından kimsenin kuşkusu olmasın.

Bir şairimizin de dediği gibi: "Biz bu işin tadındayız. Ne paraya çevrilmez, biz onun ardındayız."

Saygılarımızla.

Afşin Ağıtlarını Derleme Komisyonu.

AFŞİN İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN
HAZIRLATILAN “AĞITLARIMIZ” ÇALIŞMASININ AFŞİN İLÇE
MERKEZİNE AİT BÖLÜMÜDÜR

Bu çalışma: IMKB Ticaret Meslek Lisesi Müdürü H.Uğur TOR başkanlığında;

1. Bünyamin GÖNEN
2. Ergün KÜÇÜK
3. Ümit Hasan TATLI

Tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada derlenen ağıtlar, söyleyen kişiden, şayet bu kişi yaşamıyorsa, ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlenmek suretiyle derlenmiştir. Ağıtlar halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiş, mahalli ağız korunmuştur.

AFŞİN AĞITLARI (Merkez)

AĞALARIN RIFAT AĞANIN OĞLU ALİ'NİN AĞIDI

Ağalardan Rafet Ağa'nın Büyük oğlu Ali; Askere gitmeden önce evlendirildi. Ali ince uzun boylu, buğday tenli, yakışıklı ve neşe dolu bir insandı. Bununla beraber; Her Türk gencinde olduğu gibi Ali'nin de silahlara karşı aşırı bir tutkusu vardı. Eşi Lütfiye Hanım, Ali'nin bu tutkusundan ürüyor, onun silah taşımamasını dahi istemiyordu.

Ali bir gün Kötüre köyünde iyi bir satılık silah olduğunu öğrendi. Kardeşi Nevrez'le Kötüreye gitti. Silahla deneme atışı yaparken silah tutukluk yaptı. Köylü Gençlerden biri mermiyi çıkarırken silah ateş aldı. Kaza kurşunu isabet eden Ali yere yığıldı. Doktora götürülürken kan kaybından yolda öldü. Ali'nin ardında şu ağıdı yaktılar.

Belan'dan geliyor salı,
Belinde de acem şalı,
Kardeşi de berk yanıyor,
Babası da olmuş deli.

Kara kazan kuruluyor,
Komşuları deriliyor,
Ali'yi asker isterler,
Nüfustan da siliniyor.

Kele Ali kele Ali,
Ben de sana derim deli,
Seni vuran adam olsa,
On yaşında itin dölü.

Bahçesi uzun sekili,
Ali daramış kekili,
Hacı bâ bunun dayısı,
Edek evinin vekili.

Doktor geldi yarıcılar,
Kurşunu da bulucular.
Kaderi kara Ali'yi,
Dilik dilik diliciler.

Kağnı kapıya dayandı.
Ak gömlek ala boyandı.
Yekin ince Ali'm yekin,
Ağ yastık kana boyandı.

Kötüre'nin önü yazı.
Kanlar akar bâzı bâzı,
Hele vuran adam olsa,
On yaşında itin dölü.

Belan: Afşin'de Hastane civarı (Yer adı)

Bâ: Bey

Derleyen: Ömer Faruk DİKİCİ (İlçe Milli Eğitim Müdürü)

TÜRK ALİ'Sİ MUSTAFA'NIN AĞITI-1

Türk Ali'sinin oğlu Mustafa Efendi çok iri yarı pehlivan yapılı biridir. Kendisi Sivas'ın Gürün ilçesi Börklüce köyünden Sultan hanımla evlenir. Mustafa o zamanlar hayvancılıkla uğraştığı için koyunlarını gütmek üzere yine Sivas Börklüce -Çelengi köyünden çobanlar gelir ve koyunlarını güderler. Tarih, 1939 yılının Nisan ayı. Bugünkü Karagöz Köyü yolu mevkiinde Kurtlar diye tabir edilen yerde koyun ağılı bulunan Mustafa Efendi, koyunlarını otlattıktan sonra ağılın önüne çıkar. O sırada Sivas Börklüce-Çeliğin köyünden komşu sürünün çobanları Mustafa Efendinin çobanları ile bir toklu yüzünden kavgaya başlamaya başlarlar. Mustafa Efendi çobanlara durun, yapmayın, burada aile var derken Çeleğenli çoban Mustafa Efendiyi vurur ve gider. Bu olayın üzerine Sivas Börklü köyünden olan karısı Sultan Hanım da iki çocuğu ile dul kalır, kocası için şu ağıtı söyler:

Çıktım ağılın guzuna,
Bürüğü örttüm yüzüme.
Niye konuşmuyorsun beyim,
Küstün mü Börklü Kızına?

Kara şalvar beyaz işlik,
Cebinde bangın ot haçlık.
Benim eşimi vurdular,
Günün burnu kaba kuşluk.

Yuyucular yuyucular,
Tabut geldi koyucular.
Ayan olsun eşim sana,
Beni evden kovucular.

Çekin kağnısı yürüsün,
Dağları duman bürüsün.
Yatmış yiğit can veriyor,
Seni vuran el çürüsün.

Ağılın da ardı dağlık,
Sen iste Allahtan sağlık.
Bir tokluya canın verdin,
Olmaz olsun böyle beylik.

Toklu: Bir yaşında kuzu.

Bürük: Kenarı oyalı beyaz örtü.

Guz: Kuzey veya soğuk bölge.

Kaynak Kişi: Sultan AKSAKAL (Nam-ı diğer Börklü)

Derleyen: Nadiriye GÜNDOĞAR

TÜRK ALİ' Sİ MUSTAFA'NIN AĞITI-2

Aman n'oluk aman n'oluk,
Kaya'ya belini verik.
Bir kurşundan adam mı ölür,
Alır yerine değil.

Şu Ekiz'in başı yüce,
Ben ağlarım gündüz gece.
Yarpuz'da da büyük Hoca,
Beyim seni yuyucular.

Yatmış ağalın kuzuna,
Örttüm peçemi yüzüne.
Nedi seslenmiyon beyim!
Küstün mü Börklü kızına?

Oturmuşlar sıra sıra,
Ben ağlarım dura dura.
Taa Börklü'den gelin geldim,
Namus bana geri gitmek.

Çüt camuzu koştı m'ola?
Şu depeyi aştı m'ola?
Düşman silahı çekince,
Ev aklına düştü m'ola?

Ben de yandım ben de yandım,
Budanık şelviye döndüm.
Düşünü de devre gördüm,
Sevgilimi ölü sandım.

Araba geldi dayandı,
Gömlek al kana boyandı.
Mustafa Bey'in zorundan,
Beşikte bebek uyandı.

Paltosunu şöyle asın,
Şapkasını önüme atın.
Gelin Fadime gelmemiş,
Antep'e telgraf çekin.

Binerdi yavuz atına,
Çıkardı yayla dağına.
Nasıl kıydın gâvur düşman!
Şöylesi baba yiğide.

Havlusunda gô kır atı,
Haymasında çayır otu.
Seni vuran adam olsa,
Celike'nin hırsız iti.

Tomofil gelir üfleyerek,
Elektrik parlayarak.
Yatmış beyim can veriyor,
Kaytan bıyık terleyerek.

Binerdi atın iyisine,
Sürerdi yolun kıyısına.
Gelin Naciye gelmemiş,
Emmisinin ölüsüne.

Kaynak Kişi: Ali YALÇIN

Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

HACI HÜSEYİN'İN OĞLUNUN AĞIDI

Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu için yaktığı ağıt. Hacı Hüseyin Efendi oğlunun kalbini yok yere kırmış, iki tokat vurmuş; bundan az zaman sonra delikanlı bilinmeyen bir sebepten ölmüş, babası da büyük bir pişmanlıkla aşağıdaki ağıdı yakmıştır:

Şahanım uçtu üceden,
Uykusuz kaldık geceden.
Âlim Efendi hocadan,
Okuyup yazanım öldü.

Has bahçeye girdim idi,
Gonca gülün derdim idi,
İki sille vurdum idi,
Sanarım ki ondan öldü.

Kapımızın önü bahçe,
Esbabını ettik bohça.
Emir Ağa gelin Haçça,
Şimdi karşı çıkar sana.

Maraş'tan öteye Halep,
İrızkımız kesti Felek,
Beyaz zubun yelep yelep,
Giyip de gezenim öldü.

Çıktım Atlas'ın kuzuna,
Bakmam Yarpuz'un düzüne.
Siyah zülfün mah yüzüne,
Tarayıp dökenim öldü.

Soğan aldım etmem üskün.
Benim oğlum bana küskün.
Başında ibrişim püskül,
Takınıp gezenim öldü.

Başında hünkari yazma,
Kaş eğdirip gözün süzme.
Kıçında kılıklı çizme,
Giyip de gezenim öldü.

Dilinden çıkmazdı hata,
Mezarında güller bite.
Havlıdaki arap ata,
Silkinip binenim öldü.

Sofrayı yazanım öldü.
Siniyi düzenim öldü.
Tarablus ince beline,
Bağlayıp çezenim öldü.

Yarpuz: Afşin'in eski adı.

Tarablus: Bir kuşak türü.

Derleyen: Cabir TERCAN (Namık Kemal İ.O Müdürü)

HARUN (DALLİ)'UN AĞIDI

İngıtlar'ın Mehmet Ali'nin oğlu Harun 30 yaşındaydı. Arkadaşları ona Dalli derlerdi. Harun Mersin'de işe girmişti. Afşin'e dayısının cenazesine gelir. Akabinde Elbistan'a gezmeye gider. Harun arabayla giderken Erçene yol kavşağında kaza yapar. Vefat haberi gece saat 03.00 sularında gelir. Ablası Remziye kardeşinin ardından bu ağıdı yakar.

Genç yaşında kayıp eyledik seni,
Anamın babamın emanetiydin.
Sahip çıkamadım gardaşım sana,
Muradına eremedin sen gardaş.

Sabah akşam ağlattın beni kardaş.
Bekârım ergenim oy delikanlım.
Everseydim çocuğuna bakardım.
Yerine öleydim toy delikanlım.

Evladım gibi severdim.
Sen beni dağladın gardaş.

.....
.....

Derleyen: Erdi DEMİR
Kaynak Kişi: Remziye BEKTAŞ

DİLEK'LE EMİN'İN AĞIDI

22.05.1999 Tarihinde Tekir'de geçirdikleri trafik kazasında hayatlarını kaybeden Dr. Dilek ERTEKİN ve nişanlısı Avukat Emin KOÇ için Dilek ERTEKİN'in babası emekli öğretmen Nurettin ERTEKİN tarafından yakılan ağıt:

Sağlık şifa göreviydi kızımın,
Tarifi zor içimdeki sızının,
Düğün dernek yapacaktık yakında,
Bir terslik var bu feleğin çarkında.

Hiç kimse görmesin böyle acıyı,
Dört kardeş yitirdi bir tek bacıyı,
Yanyana defnettik iki kuzuyu,
Anlatamam içimdeki sızıyı.

Dayalı döşeli kaldı odası,
Keşke bana geleydi kadası,
Helalleşip öpmeden gittiler,
Hanemizi perperişan ettiler.

Oy Dilek'im, terbiyeli Emin'im,
Kaybettim kendimi bilmem ben kimim?
ERTEKİN'im inim inim inlerim,
Düşünürüm, yerden bir ses dinlerim.

Kaynak Kişi: Nurettin ERTEKİN (Emekli öğretmen)
Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

SEFER HOCA'NIN AĞIDI

Afşin'in Hurman (Yazıbelen) Köyü'nden olan Fakı Mehmet'in,
Ulu Camii (Pir Ali) İmam hatibi Sefer BARDIZ Hoca için yaktığı
ağıt

Ev diraa getti elden,
Melek sima Sefer Hocam.
Koydu halkı fırgat gamda,
Melek sima Sefer Hocam.

Arab-u Farisi ilmi,
Adet eylemiş hilimi,
İlmik ilmik kilimi,
Melek sima Sefer Hocam.

Ölmeden vasiyet yazdı.
Ziyaret yerlerin gezdi.
Eşi benzeri de azdı.
Melek sima Sefer Hocam.

Ruhum unutmam Kü'n'den.
İlim umardı benden.
Rahmet Yüce Mevlâ'dan.
Melek sima Sefer Hocam.

Kaynak Kişi: Ali YALÇIN

Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

PEHLİVANA AĞIT

Afşinli olup, Nadır'da bir güreş esnasında 1930'lu yıllarda ölen kişiye söylenen ağıt.

Ergen babam oğlum ergen,
Güleş yeri olmuş sergen.
Nic'olmuş bunun dayısı,
Üstüne örtmemiş yorgan.

Kapımızın önü cami,
Oğlun hizmet ettim'ola?
Sorun Nadırlı oğluna,
Azraille tuttumu ola?

Hanağa kuzum hanağa,
Kuşlar konar kantarmana.
Derdi yeni a bebeğim,
Derdin yükledin anana.

Mezar tarla büyük bucak,
Otun yoldum kucak kucak.
A bebem cip küçücek,
Kondur mu emmi çölünüze.

Sene geldi yıl savuştu,
Hasret olanlar kavuştu.
Kurban olim Kara Ömer,
Şalvarına güve düştü.

Hasa benim gönlüm hasa,
Ben ağlarım kese kese.
Gurban olim Kara Ömer,
Aptalların geldi yasa.

Kantarma: Üstü açık çardak.

Derleyen: Gülbahar DEMİR

ANAYA AĞIT

Küçük yaşta babadan öksüz kalan Erol Boyunduruk annesi ve üç kardeşi ile geçinmek için çok çaba gösterirler. Annesiyle beraber pancar tarlalarında çalışır, yoklukla savaşırlar. Erol Boyunduruk duygulanır ve anasına ağıt yakar.

Süpürge eyledin kara saçını,
Yavrularım diye ağlardın anam.
Hıçkırarak çekerdin içini,
Sessizce derinden çağlardın anam.

Yaşamak isterdi bizim canımız,
Kesseler akmazdı kanımız,
Sadaka ile geçerdi günümüz,
Yoklukla sinemi dağlardın anam.

Çalışırdın hiç geride kalmazdın,
Her zaman hüznü yüzün gülmezdi,
Hap neydi, iğne neydi bilmezdin,
Yaranı çapıtla bağlardın anam.

Kış günü yakacak biterdi karda,
Hep böyle başımız kalırdı darda,
Ekmek yapardın da isli tandırda,
Bana da bazlama yağlardın anam.

Giryanı'yım horantamız naçardı,
Sabahları yavan çorba içerdin,
Pancar tarlasında günüm geçerdi,
Kıt, kanat geçim sağlardın anam.

Horanta: Aile fertleri.

Derleyen: Sezgin GÜL

Kaynak Kişi: Erol BOYUNDURUK

ŞEHİDE AĞIT

Seferberlik zamanında Afşin yöresinde şehit olan askerin ardından söylenmiş ağıttır. Afşin'in bir köyünde dört oğlu olan baba en büyük oğlunu askere gönderir. Oğlu askerde şehit düşer. Şehidin ardından nişanlısı şu ağıdı yakar.

Mızıkalar çalınıyor,
On altılı gelsin diye.
On beşliden asker mi olur!
Topluyorlar ölsün diye.

Hükümet işini şaşırdı,
Büyük küçük hep deşirdi.
Kör olası Yunanlılar,
Birine bomba düşürdü.

Askerler geldi derildi,
Söylerim dilim yoruldu.
Kurban olurum yüzbaşı,
Biri Gazze'de vuruldu.

Deponun da önü çarşı,
Oturmuşlar karşı karşı.
Serbes gezin on altılılar,
İzin veriyor binbaşı.

Firarları topluyorlar,
Onlar da kaçmak derdinde.
Kurban olurum binbaşı,
Biri vuruldu Mardin'de.

Deponun da önü çarşı,
Geziyorlar karşı karşı.
İnc'eşimi sen mi yazdın?
Baş deftere sen binbaşı.

Deşirmek: Toplamak.

Derleyen: Abdülaziz YILMAZ
Kaynak Kişi: Ahmet Duran YILMAZ

KİFAYET'İN AĞIDI-1

Kızı (Kifayet) şeker hastalığından 24 yaşında vefat eder. Ali YARAR 'ın başka kızı da yoktur. Bu duruma çok üzülen baba şu ağıdı yakar.

Bayramda vardım evine,
Kızım açar kapısını.
Söylen hele teyzesine,
Verir mi ola tapusunu?

Kapısına dikmiş gülü,
Ne güzel de koku saçar.
Anıl'ı koydum yerine,
Kilitli kapısın açar.

Bayramda durdum namaza,
Niyaz eyledim Allah'a.
Oğlumun kızı olursa,
Adını vururum vallaha.

Vardım mezarın başına,
Sarıldım mezar taşına.
Maviş'im deyip severdim,
Kız kurbanım kardaşına.

Mezarına geldim kızım,
Niye bakmıyon yüzüme?
Kahrolası kötü gözler,
Nazar eyledi kızıma.

Vardım sıra sıra mezer,
Halil mezerlikte gezer.
Başına bir taş dikmişler,
Üstünde "Kifayet" yazar.

Ebenin öpmem elini,
Çünkü yaşın tutmadı.
Ne diyeyim ben Tahir'e,
Elin gâvuru salmadı.

Kalemi aldım elime,
Kalem artık yazmam diyor.
Kırdın ananın belini,
Kifayetsiz gezmem diyor.

Bayramda girdik acıya,
Sabah olmaz bak geceye.
Kızımın yoktur bacısı,
Söylen gelsin Hatice'ye.

Selver aradı gününü,
Filiz tutmadı yerini.
Bebeğini koymuş gider,
Kimler tutacak elini.

Bugün oğlunu yokladım,
Sana benzer çok kokladım.
Ne güzel vurdun adını,
Anıl'la yolun bekledim.

Kızıma söyledim ağıt,
Kızım dilden dile destan.
Zalim imiş kahpe felek,
Kefende giydirdi fistan.

Üç hoca yıkadı seni,
-Ne kadar güzel- dediler.
Kurbanlar adadım sana,
Mevlütte etin yediler.

Gecede çaldı telefon
Anan oturmuş ağlıyor
Adana'ya götür dedi
Kızım elimi bağlıyor

.....
Babanı koydun sıraya.
Yarın yuvan bozulurken,
Gör anne döner deliyer.

Söylen gelsin teyzeleri,
Kızın evin nakışladı.
Eller tutar yatağını,
Kendi mezarda kışladı.

Babanın kalmadı yüzü,
Çok ağladı görmez gözü.
Yalnız mezarlıkta yatar,
Ne oğlu var ne de kızı.

Kardeşin dikti bayrağı,
Yakamadın sen kınayı.
Zalim imiş kahpe felek,
Nasıl ağlattı babayı.

Felek derin yara açtı,
İçimde gitmez acısı.
Söylen gelsin teyzeleri,
Kızımın yoktur bacısı.

Kifayetim gelir iken,
Güneş gibi parlar gelir.
Gel ha sarı kızım gel ha,
Bebeğini eller alır.

Anam vuruyor dizine,
Topraklar doldu gözüne.
Nilay sana nerde derse,
Ne diyek teyzen kızına?

Çoban idi ayı yetti,
Geçemiyor kuzusundan.
Ciğerime diken battı,
Duramıyom sızısından.

Kifayet'imi anmasam,
Tövbe ki dönmüyor dilim.
Elimin değneğin aldı,
Olmaz olasıca ölüm.

Elim tutmaz görmez gözüüm,
İçerimde yandı özüm.
Eli koynunda geziyor,
Elim kolum bir tek kızım.

Kaynak Kişi: Ali YARAR
Derleyen: Ümit Hasan TATLI

KİFAYET'İN AĞIDI-2

Ahmet YARAR 'ın 24 yaşında şeker hastalığından vefat eden yeğeni Kifayet için söylediği ağıt.

Yine coştı deli gönlüm,
Yanıyor içim yanıyor.
Gel ha fidan boylum gel ha,
Ecel başımda dönüyor.

Ben anama diyemedim,
Hasta olur ölür diye.
Günlerdir yolun gözledim,
Ben söylerim bitmez sözüm.

Kara imiş alın yazın,
Baban yolunu gözlüyor.
Niye gelmiyorsun kızım?
Kış geldi gelmiyor yazım.

Ateş düştü yanar özüm,
Fidan boylum gelir diye.
Gel ha fidan boylum gel ha,
Anne diye ağlar kuzun.

Dertli söylerim sözümü,
Kanlar bürüdü gözümü.
Gel ha suna boylum gel ha,
Emanet ettim kuzumu.

Aldım da haberi vardım,
Kahramanmaraş'tır yurdum.
Niye bana söylemedin,
Neydi fidan boylum derdin.

Kahrırolası zalim felek,
Kırdın kolumu kolumu.
Genç yaşta aldın kuzumu,
Büktün belimi belimi.

Ben bilirim kibar kızım,
Sen derdini diyemezsin.
Sana yakışmıyor ölüm,
Sen kefeni giyemezsin.

Bir evin bir tane kızı,
Söndü ocağımız söndü.
Meğer kıymetin çok imiş,
Osmaniye sana yandı.

Allahtan umut kesilmez,
Beklerim kızım gelecek.
Gel ha benim güzel kızım,
Halan derdinden ölecek.

Ne kadar ağlasam boştur,
Artık benim kızım gelmez.
Çünkü umudu kesildi,
Babanın hiç yüzü gülmez.

Kalksan gelsen güzel kızım,
Kardeşin asker olacak.
Ailen seni bekliyor,
Anan derdinden ölecek.

Çok söylerim bitmez sözüm,
Kanlı yaşla doldu gözüm.
Ben sana hiç doyamadım ki,
Fidan boylu güzel kızım.

İçim yanar hep yazarım,
Bilemedi sayıların.
Gel ha Kifayetim gel ha,
Nerde teyzen dayıların?

Yürü bre Osmaniye,
Gitmem artık sana küstüm.
Bekledim kızım gelmedi,
Artık ben umudum kestim.

Yanıyor içim yanıyor
Bir ateş düştü özüme
Seni bire zalim doktor
Niye bakmadın kuzuma

Haber aldım düştüm yola,
Bitmiyor yollar bitmiyor.
Kahrolasın zalim felek,
Kuzum aklımdan gitmiyor.

Kaynak Kişi: Ahmet YARAR
Derleyen: Ümit Hasan TATLI

Kıyma kadir Mevlâ'm kıyma,
Bulunmaz benzeri eşi.
Nasıl kıydın zalim felek?
Daha yirmi dörttü yaşı.

Yuva kurdun oturmadın,
Hevesin gözünde kaldı.
Kıydı sana zalim felek,
Kara toprak seni sardı.

Durup durup söylüyorum,
Söylüyom bitmiyor sözüm.
Ben sana hiç doymadım ki,
Geri gel de doysun gözüm.

MEHMET AĞA'NIN AĞIDI

Amcası Mehmet Ağa'nın ölümü üzerine Habibe AKKAYA yakmıştır.

Elbistan'ın yolu ırak,
Çölbeği de etmiş merak.
Biz de bir ağa yitirdik,
Karabekirli'den sorak.

Ahmet Ağa deli dolu,
Uzatsa uzanmaz kolu.
Sağ getmiş de ölü gelmiş ,
Yıkılsın Elbistan ili.

Atını çekin de bakın,
İndirdim takımın takın.
Dün bindi Bel'e gettiydi,
Çıkanı o dağdan sorun.

Atını bağlar tavlıya,
Misafir doldu havluya.
Mehmet Ağa olmayışın,
Hatın mı gider yaylaya?

Meşlehi takmış dalına,
Kuşu kondurur koluna.
Ünü büyük Kadir Ağa,
Çıkar dağların salına.

Verin içeyim cuvara,
Belini vermiş duvara.
Şimdi sürün suya iner,
Bingöllü'nün Kırkpınar'a.

Sultan Hatun dul mu kaldın?
Tükenmez fikire daldın.

KOCAYA AĞIT

Habibe adındaki bir kadının ölmüş olan kocasına yaktığı ağıttır.

Başında gülgülü fesi
Binboğa'dan gelir sesi
Ele n'olur komşularım
Anası çekmez mi yası

Damımızın ardı yazı
Yayılır ördeği kazı
Gelininin adı batsın
Fındıklıkoyak'ın kızı

Odasında yanar ılık
Sofrasında döner kaşık
Yedi sene gelin idim
Kollar sallamadı beşik

Eşim odada oturur
Mencilise söz yetirir
Kurban olurum eşime
Acem kınası getirir

Derleyen: Cihat GÜNEY

AĞIT

Sevin'den Afşin'e gelin gelip vefat eden bir kıza annesinin söylediği ağıt.

Sevin'in de yolu taşlı
Ben ağlarım gözüm yaşlı
Şimdi anam bura gelir
Ardı biricik kardeşli

Üzüm kara üzüm kara
Salkımları düzüm kara
Ben evimize gedicim
Gedemiyom yüzüm kara

Kekliği kafeste öter
Benim derdim bana yeter
Garip misin Habba kızım
Mezarın ucunda yatar

Arkasında sifir keten
Boyu uzun belik tutam
Biz kekil kesmeye geldik
Utan Habba kızım utan

Derleyen: Cihat GÜNEY

GÜLLÜ'DEN AĞIT

Güllü Bibi'nin sevdiği biri vardır. Onunla evlenmeye karar verirler. Güllü Bibi'nin üvey kardeşi Şemsi(?)de bu adamı sever. Güllü'nün Annesi Güllü'yü doğururken ölmüştür ve ona teyzesi bakar. Tam Güllü'yü istemeye gelecekleri gün Güllü'nün teyzesi hastalanır, Güllü ona bakmaya gider ve görücü karşısına Şemsi çıkar. Güllü sevdiği adamla evlenemez, Şemsi o adamla evlenir. Ama; ne adam ne de Güllü bu işe memnun olmazlar. O adam bir kere bile Şemsi'ye el sürmez ve Güllü ile kaçmak ister. Güllü ise sevdiği adam bile olsa üvey kardeşinin mutluluğu bozulmasın diye kaçmaz. Güllü olanları içine atarken hayatının yıllar sonra ağıtlara döker. Mutsuz da olsa o da başkasıyla evlenir.

Yüce dağ başında bir top gülüdüm.
Gurudu dalların yandım niniyem.
Yârin galbini galbim gibi sanardım.
Uydu el şoruna döndüm niniyem.

Yüce dağ başında arpa ceç olur.
Kötünün goynunda sabah geç olur.
Vermen kötülere ağılatman beni.
Kötülerin ömrü gayat az olur.

Deniz kenarında akan umudum,
Gandiller içinde yanar mumudum,
Evel Allah yârde idi umudum,
Umudum elime verdin niniyem.

Göl kenarında çok olur lastik.
Canlarım gurban da gollarım yastık
Arayı uzattık, selamı kestik,
Selamım yanında gıymathı yar.

Kaynak Kişi: Kızılay Bekir Dayı'nın eşi.

Derleyen: Bünyamin GÖNEN (Anadolu Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

GÜLLÜ BIBİ'NİN KIZINA AĞIDI-1

Güllü Bibi'nin eşi en büyük kızını evlendirecektir. Kızın sevdiği adam çok fakirdir. Güllü bibinin kocası, kızı için başlık parası olarak 100 bin lira kalın ister. Adam ise sadece 90 bin lira kalın tedarik eder. Adam kızı ister ama babası daha fazla kalın veren biriyle evlendirecektir. En sonunda dayanamazlar ve kız, annesine söyler ve bu fakir adamla kaçır. Adam fakir olduğu için bu kız da çok rezillik çeker. Hem kaynanasının bunu istemeyişi, hem fakirlik, hem de kocasının hasta olması canına tak etmiştir. Kız bu haliyle ölür. Güllü bibi kızına şu ağıdı yakar:

Aşşaadan gelen atlı,
Söyleme yaram dertli.
Gurban ollum hatın kızım,
Telifonun ne gıymatlı.

Gel guzum yanıma otur.
Selam söyleyim de götür.
Senin de mi anan öldü,
Minnetinen geri getir.

İreziliğinen öldü,
Sefilliğinen getdi,
Gün görmedi,
Cahel günü gördü,
Sefaa de sürmedi.

Kalın: Başlık parası

Derleyen: Bünyamin GÖNEN (Anadolu Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-2

Güllü bibinin diğer bir kızı, zamanında çok çekmiş, çok görmüş birisidir. Aradan üç-dört sene geçer; doktor, çocuklarının olmayacağını söyler. Bu sebepten kocası ayrılmak ister. –Boşanalımdır ama bu kız boşanmaz. Kız, çok sabırlı biridir. Aradan on sene geçer ve bir çocukları olur. Çocuğu el bebek, gül bebek büyütürlerken çocuk bir yaşına bastığında çocukta bir anormallik olduğunu sezerler. O zamanın tıp dünyası şimdiki kadar gelişmiş değildir. Annesinden önce geçmeden çocuk ölür. Kadın ise kendi derdine mi evladına mı yanacağını bilemez. Rivayete göre kadın, çocuğunun üzüntüsüyle ölür. Güllü bibi kızına şu ağıdı yakar.

Kör oldu görmüyor gözüm.
Ağlamaya yoktur özüm
Guzumu dohdura saldım
Dohdur da bakmıyor guzum

Yanık yerde göv ot bitmez
Biterse de dalım atmaz
Ardında daha var amma
Dertlimin yerini dutmaz

Şu Afşin'in yeri esik
Ben ağlarım kesik kesik
Sana demiyekler guzum
Dohdur umudunu kesik

Çıktım dağların başına
Hep goyunlar otluyormuş
Her ne kadar gızım olsa
Ciğerlerim datlıyımış

Damın himinden söküldü
Topraam dibinden döküldü
Öldü haberin duyunca
Amanın belim büküldü.

Yeter hatın gızım yeter
Ne varımış bundan beter
Ben onu heç unudamam
Bu ölümünden daha beter

Olmaz olasıca ölüm
Gene de gırıldı belim
Bu zaman ayrılık m'olur
Mevlâ'mdan istiyom ölüm

GÜLLÜ BİBİ'NİN KIZINA AĞIDI-3

Güllü Bibi'nin bir kızı vardır. Bir nedenden dolayı onu doktora götür ve anne olamayacağını öğrenir. Anne-kız bu olayı başka kim-selere duyurmazlar. Kız, bu nedenden dolayı sevdiği ile değil; üç çocuklu biri ile evlenir. 5 yıl sonra hamile olduğunu zanneder. Ama doktora gitmez. Aylar sonra doktora gittiğinde karnında kis olduğunu öğrenir ve tedavi edilemeyerek ölür. Annesi kızının ardında şu ağıdı yakar.

Bakın kuzumun halına
Gına yakmışlar eline
Neyler idin gadir Mevlâ'm
Doymamış güccük eline

Dağın garı erimeden
Göçün önü yörümekten
Guzum senin anan m'ölük
Cehal gönün farimedi

Gayseri'ye yol yapılmış
Yörümeye hallarım yok
Çekilmez oraya varsam
Hiç dutacak dallarım yok

Guzumun perçemi tura
Ben ağlarım dura dura
Gönüllenne dertli guzum
Ben varmam gayrı ona

Gayseri'nin yolu yırak
Erek deli gönlüm erek
Guzumu gönüm istedi
Mezarını nerde bulak

Aşşaadan gelen gozlar
Önü geder, ardın gözler
Gız gardaşın düğün gurdı
Davulsuz oynasın gızlar

Şu Gayseri'de çok yırak
Gedek deli gönlüm gedek
Yollarıma garlar yağdı
Hastaneyi nerde bulak

Bir yokuşa ev yaptırmış
Çıktım dizleye dizleye
Guzumdan haber bekledim
Öldüm gözleye gözleye

Adım batsın adım Güllü
Gırıldı dalımın biri
Ya ben onu heç demiyem
Hani dört guzunun biri

Aşağıdan gelen durna
Ganadını yere vurma
Gelin gadanı alıyım
Gızıma heç sille vurma

Tutmuyor ganadım golum
Söylemeye yoktur halım
Gurban ollum guzularım
Ne olucu benim halım

Depemden düştü yıldırım
Elimden dutun galdırın
Guzumu yere gor hancı
Amanın beni öldürün

Gelin guzularım gelin
Elimi belimden alın
Yar ölüme dayanamam
Beni de oraya salın

Hastanenin gapısına
Daş gomadım yapısına
Gurban olam guzularım
Gul oluyum hepisine

Derleyen: Bünyamin GÖNEN (Anadolu Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

KAMİL VE ALİ'NİN AĞIDI

1990 yılı. Henüz genç olan Kamil su getirmek için açılan çukurda çalışırken bir arkadaşı ile birlikte üzerlerine toprak kayar. Uzun süre toprağın altında kalır, ne yazık ki kurtarılamazlar. Biri 19, diğeri 28 yaşında olan iki genç bu dünyadan göçmüşlerdir. Çevresi yasa bürünür. Herkes ağlaşır, ağıtlar yakılır. Kamil Amcamın hanımı Cemile beş çocukla geride kalır. Genç kadın kocasının ardından şu ağıdı yakar:

Ağla mor beliklim ağla
Öksüzlük geçti başımdan
Kimselere yok kahrımız
Felek ayırdı eşimden

Geri mi gedıcık oğul
Alaçığı yık da getir
Babanın vekili ol da
Galan daşa motur getir.

Eller yaylaya göçüyor
Sen bizi göçüremedin
Ufak ufak guzuların
Yuvadan uçuramadın

Bayram izinine gelmiş
Bayram bayramı tutmadı
Hayırsız dokunan çullar
Bir gün içinde yatmadı

Kamil benim eşim ama
Ergen Ali emmimoğlu
Bekâr ne saldın Ali'yi
Böylemi olur ana baba

Beş çocuğu adak ettim
Dileğim kabul olmadı
N'olur günlükcü gedince
Akşam evine gelmedi

Ne yatıyon ergen Ali
Ekine vuruldu orak
Kim istiyon düğür varak
Emmim oğlu etme marak

Derleyen: Ali KOCAKAYA
Kaynak Kişi: Cemile KOCAKAYA

ARİF AĞA'NIN AĞIDI

İntihar eden Arif Ağa'nın ölümü üzerine Âşık Durdu tarafından yakılmıştır.

El bilirdi şöretini şanını
Vurulup da akıtmadı kanını
Bir kendire teslim etti canını
Kendiri boynundan alan ağladı

Sarıya boyandı gülden yanağı
Arap atıdır şu beyin de bineği
İniledi kaldı koca konağı
Kışneyen atlara binen ağladı

İssiz kaldı bizim yayla dağları
Bor yatıyor mor çubuklu bağları
Kangal aşireti Avşar beyleri
Andırın, Kadirli cihan ağladı

Derleyen: Abdurrahman AKSU

Kaynak Kişi: Âşık Durdu

ŞEHİTE KIZ KARDEŞİNDEN AĞIT

Ankara'da şehit düşen askerimizin kız kardeşinin yaktığı ağıt.

Sular akar savağından
Yeller eser kavağından
Şimdi gül kardeşim gelir
Ağ ketenden yeleşinen

Feleğin keskin kılıcı
Sakının kime vurucu
Gelin kalk odayı döşe
Ankara'dan Gül gelici

Turna gelir kater kater
Giden selametle öter
Ağlan bacılarım ağlan
Sahipsizi yeller atar

Ankara'nın paşaları
Ben ararım köşeleri
Doktor çare bulamamış
İlaç dolu şişeleri

Ankara'nın günden güzü
Kardeşim çok yaktı bizi
Dön eyle kardeş dön eyle
Gelin attı çift kızı

Kapısında dut dikili
Ben de yitirdim akılı
Dön eyle kardeş dön eyle
Ali olmaz ev vekili

Kaynak Kişi: Cevher ÇERÇİ

Derleyen: Bünyamin GÖNEN (Anadolu Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

ADİLE HANIM'IN AĞIDI

1960 yılında Afşin' de doğan Adile Hanım küçük yaşta kaza geçirmiş. Genç yaşta yetişkin biriyle evlenmiştir. Beş sene süren evliliğinin sonunda eşini kaybetmiştir. Adile Hanım'ın bu evlilikten iki oğlu olmuştur. Adile Hanım bu yaşadıkları üzerine ağıt yakmıştır.

Yoruldum yola oturdum,
Felek vurdu ben götürdüm,
İki çocukla dul kaldım,
Felek bana sabır ver.

Örenleri bekliyorum
Günü gününe ekliyorum,
Kalenin başında, kaderim
Sonunda çilemi çekiyorum.

Kaynak Kişi: Adile KAYA

Derleyen: Ümit Hasan TATLI

ABDULAZİZ ARIKAN'IN AĞIDI

Bu ağıt, Abdulaziz ARIKAN'ın Van-Başkale'de kutsal askerlik vazifesini yerine getirirken onu unutamayan muhterem annesi "Hıdır Ali'nin Şerife" olarak bilinen Şerife ARIKAN tarafından yakılmıştır.

Ağıtlar genelde ölen insanların arkasından yakılır ama Abdulaziz ARIKAN'a yakılan bu ağıt onun ölümü nedeniyle değil annesinin onu özlemesinden dolayı yakılmıştır.

Sabahları kalkıyorum,
Yatağına bakıyorum,
Senin için ağlıyorum,
Sen nerdesin canım oğlum.

Mendilin elime aldım,
Yüzüme gözüme çaldım,
Allah'ıma yalvardım,
Sen nerdesin gül oğlum.

Çakı gibi askersin,
Elbet bir gün dönersin,
Dönemeyenler neylesin,
Benim canım asker oğlum.

Babam olsa ne yapardı,
Sabah akşam ağlardı,
Yüreğine taş bağlardı,
Canım oğlum asker oğlum.

Kuzularım neyleyim,
Gece gündüz beklerim,
Eğer şehit olursan
Vatan için diyeyim.

Derleyen: Sami SİĞİNİR- Hidayet KÖSE

Kaynak Kişi: Şerife ARIKAN

KÜÇÜK AHMED'İN AĞIDI

Beyceğiz mahalesinde oturan Türkan Hanım'ın beş yaşındaki oğlu sünnet olmak için bıçak altına yatar. Erkek olmaya adım atan küçük Ahmet sünnet olur olmasına ama bir türlü yarası iyileşmek bilmez. Aksine daha da kötüye gider ve beklenmedik bir zamanda akılda yokken iyileşeceği kanaati hâkimken birden hayatını kaybeder.

Gözü yaşlı, yüreği kanlı anne, susuz toprağa can veren yağmur misali yüreğine bir nebze olsun teselli vermek istercesine bu hüznü ve dramatik ağıdı yakar.

Türkan anne, tabii ki giden oğlunu geri getiremeyecektir ama yaralı yüreğine merhem olur umuduyla yalnız kaldığında bu ağıdı içten içe tekrar eder. Yüreğinde yeşeren bu acıyı "ciğer acısı" diye nitelendirir.

Kalem koydum pencerenin ucuna,
Hani yavrun deseler gider zoruma,
Hasret kaldım ben körpecik kuzuma,
Bu acı beni bu derde bağladı.

Portakalı sarı sarı soyardım,
Soyardım da başucuna koyardım,
Yavrusuz anneyi öldü sanırdım,
Bu dert beni bu hastalığa bağladı.

Ayağıma diken battı,
Duramıyom sızısından,
On beş sene yol gözledim,
Haber gelmez kuzusundan.

Çarşıya inesim geldi,
Servise binetim geldi,
Kınamasın komşular beni,
Yavrumu göresim geldi.

Yörü bire yalan dünya,
Yalan dünya değil misin?
Beş yaşındaki yavrumu,
Alan dünya değil misin?

Derleyen: Sami SİĞİNİR- Hidayet KÖSE
Kaynak Kişi: Türkan KURTARAN

GÖLCÜ RAMAZAN'IN AĞIDI

Şerif Hasan'ın oğlu Gölcü Ramazan'ın ağıdı şöyle başlıyor: "Şerif Hasan'ın Gölcü Ramazan" olarak bilinen Ramazan KUZU çalışmak için Ankara'ya gider. Ankara'da nakliye firmasında iş bulur. Patronları Ramazan Kuzu'dan Mardin'e mal götürmesini ister. Yanına birkaç arkadaşını olarak yola çıkarlar. Yorucu bir yol serüveninden sonra Mardin'e varırlar ve malı teslim ederler.

Bu arada hem acıkır hem de yorgun düşerler. Yemek yemek ve biraz da dinlenmek için otele giderler. Arkadaşlarıyla otelde karnını bir güzel doyuran Gölcü Ramazan uyumak için odasına adımını atmaya fırsat bulamadan olduğu yere yığılır kalır. Sırtına ok gibi saplanan bir sancı onu kıvrım kıvrım kıvrandırır. Arkadaşları ne olduğunu anlayamaz ve telaşlı bir şekilde onu hastaneye yetiştirler. Ama hastaneye vardığında çoktan ruhunu teslim etmiştir

Doktorlar Gölcü Ramazan'ın kalp krizi geçirdiğini söylerler. Bu kara haber, Afşin ilçesinin semalarını kısa sürede kaplar. Onu çok seven bacası Şerif Hasan'ın Ayfer, haberi duyar duymaz kendinden geçer, bayılır. Onun bu feryadını duyan baba yılların tecrübesiyle "eyvah diyerek" başına geleni zaten anlamıştır. Oğlunu canından çok seven, yüreği evlat acısıyla yanan Şerif Hasan yürek yangının dindirmek istemesine kalbinin mızrabına dokunur ve şu hazin ağıdı yakar:

Ankara'dır meskeni,
Nusaybin'den gelir sesi,
Tır şoförleri ustası,
Yavrum Nusaybin'de kaldı.

İtler leşine ürüyor,
Sahibini de arıyor,
İçim dışım çok yanıyor,
Yavrum Nusaybin'de kaldı.

Ankara'da teli açar,
Kardeşin tebdili şaşar,
Doktor imdadına koşar,
Yavrum Nusaybin'de kaldı.

Babası Hasan yazıyor,
Torunlar boyun büküyor,
Kızım Ayfer çok ağlıyor,
Yavrum Nusaybin'de kaldı.

Kaynak Kişi: Hasan KUZU (Şerif Hasan)
Derleyen: Sami SİĞİNİR- Hidayet KÖSE

ASTSUBAY AYHAN EKİCİ'NİN AĞIDI

Henüz yedi yaşında okumak için gurbete çıkan ve çektiği bu sıkıntının meyvesi olarak astsubaylık mesleğini kazanan komutan Ayhan'ın hüznün verici ölüm hikâyesi tüm Afşin'i derinden sarsmıştır.

Askerlerle çıktığı operasyonda büyük bir fedakârlık örneği gösteren Astsubay Ayhan Ekici, emrindeki askerleri korumak isterken kendisi vurularak oracıkta şehit düşmüştür.

Tüm şehitlerin olduğu gibi onun cenazesi de büyük bir ihtisamla kaldırılır. Cenazesine tüm rütbeli askerler, Afşin'in bütün köylerinden sivil halk katılır. Peygamberlerin bile imrendikleri şehitlik makamına yani ebedi yolculuğuna dualar ve sevgiler eşliğinde gönderilir.

Annesi Dudu bir taraftan ağlarken diğer taraftan da oğlu şehit olduğu için sevinmektedir. Yine de aralarındaki geçici ayrılık onu üzüyor, ona kavuşmayı dört gözle bekliyor ve dilinden şu nağmeler yükseliyor.

Gadanı alayım Eşe,
Tekeri dayanmış daşa,
Ağlan eller buna ağlan,
Bizim yiğidimiz paşa.

Atlamış geçmiş dereyi,
Gelin giyinmiş karayı,
Gavurumuş seni vuran,
Yiğit sana nasıl gıymış.

Yiğit yatmış duvar gibi,
Her parmağı hıyar gibi,
Paşalar üstüne düşmüş,
Kan akıyor boyar gibi.

Atlet, işlik delik delik,
Almış omzundan soluk,
Gâvurmuş seni vuran,
Yiğit sana nasıl gıymış.

Şivara gönlüm şivara,
İnce sararlar duvara,
Yaralıları yangın olur,
Döndür yönünü pınara.

Yaz gelir bahar erişir,
Koyun kuzuya karışır,
Hele babasını bir görsen,
Toza toprağa kavuşur.

Derleyen: Sami SİĞİNİR- Hidayet KÖSE

Kaynak Kişi: Dudu EKİCİ

ŞEHİT ARİF'İN AĞIDI

Keleşler diye bilinen sülaleden Mıçço (Mustafa) oğlu Arif ailenin en büyük oğludur. Askerlik yaşı gelmiştir ve askere gidecektir. Günlerden bir gün sülüs kâğıdı gelir. Askerlik yeri olarak Burdur çıkar. Acemi birliğini Burdur'da tamamladıktan sonra usta birliğine Şırnak'a gönderilir. Şırnak, Burdur gibi değildir. Her gün çatışma ve operasyonlar olmaktadır. O çatışmalardan biri çok çetin geçmektedir, kurşunlar, bombalar yağmur gibi etrafa saçılmaktadır. Arif de teröristlere kurşun yağdırmaktadır ama yanındaki arkadaşları bir bir vurulur. Arkadaşlarının vurulması onda şok etkisi uyandırır. Teröristlerden bunun intikamını sormak için cepheden fırlar ve onların üstüne ateş açarak yürür. Ancak bu onun son yürüyüşü olur. Teröristlerin acımasızca sıktıkları kurşunlar Mehmetçik Arifin bedenine tek tek saplanır. Yapılan bütün müdahaleler oradaki askerler ve Arif için boşunadır. Kaldırıldıkları Şırnak Devlet Hastanesi'nde bütün müdahalelere rağmen hayata döndürülemezler.

Cenazesi Afşin'e getirilir. Kahrolası terör bir Afşin evladına daha kıymıştır. Bunu duyulan aile yıkılır. Yüreği yanan şehit anne oğlunu geri getirmek istercesine şu ağıdı yakar:

Yürüyom yürüyom,
Bulamadım izini,
Duymadım Arifimin
Bir kötü sözünü.

Ağ köpeğimi daş eyledim,
Kirmenimi kaş eyledim,
Eğer Arif'im gelirse,
Fadime'yi gardaş eyledim.

Tüfeği takmış dalına,
Çıkmış gavurun dağına,
Arifimin babası yok,
Kurbanım uzun boyuna,

Sabahınan gül açıldı,
Üstüme ateş saçıldı,
On beş kişiyle gitti,
Arifim içlerinden seçildi.

Bahçemizde kara erik,
Yaprakları delik deşik,
Dört kat örtüyle tüm çeyiz,
Güccük gardeşinin oluk.

Oturrum kayabaşına,
Çağırım dudu kuşuna,
Sana ölüm yakışır mı?
Gurbanım gara gaşına.

Fırak deli gönlüm fırak,
Şırnak'ın da yolu yırak,
Emmim dayın yok muydu?
Beline de kurşun dâyik

Gak gak diye öter gazlar,
Hayırsız seçilir yozlar,
Asker gelir taburunan,
Anası ağlar sabrınan,

Yol üstünde bir çift mezer,
Yağmur yağar gumu tozar,
İkisi de şehit olmuş,
O da birbirinden güzel.

Dâyik: Değmiş.

Derleyen: Sami SİĞİNİR – Hidayet KÖSE
Kaynak Kişi: Zeynep YILDIZ

ÇOLALİLERİN HACI'IN AĞIDI

Bir kan davası yüzünden vurulan Hacı'ye eşi tarafından söylenen ağıt.

Yiğit gelir kopa kopa,
Al kanlara bata bata,
Yiğit yatmış can veriyor,
Kollarını çırpı çırpı.

Talihim yok, bahtım kara,
Ağlıyorum yana yana.
Gâvur imiş gâvur düşman,
İlaha gözün kör ola.

Bir incecik yol gidiyor,
Gide gide kavuşuyor.
Yiğidimi vuran düşman,
İlvan ilvan savuşuyor.

Kapımızın çift kanadı,
Üstüne bülbül tünedi.
Gâvur imiş gâvur düşman,
Yiğidimi kana buladı.

Ben ağlarım için için,
Döküldü kalmadı saçım.
Yiğidim suçsuz vurulmuş,
Ağlarım ben onun için.

Ne yokuşun başındayım,
Ne genişin taşındayım.
Bana dulluk yakışır mı?
Daha otuz yaşımdayım.

Aşağıdan gelen kazlar,
Kazlar arkasını gözler.
Komşular beni kınaman,
Gelin m'olur babasız kızlar.

Şu dağların neyisiyim,
Mor koyunun kuzusuyum.
Felek yüzüme gülmedi,
Altı kuzunun anasıyım.

Bacısının adı Eşe,
Tekerim dayandı taşa.
Kurban olurum yiğidim,
Emeklerin gitti boşa.

Kuşlar gelir öte öte,
Kanadını döke döke.
Yavrusun gurbete atmış,
Benim gibi ana bata.

Elbistan'ın yolu taşlı,
Ağlarım gözlerim yaşlı.
Oğlum sen kalbimi kırma,
Zaten yüreğim ataşlı.

Diyar diyar dolanırım,
Sular gibi bulanırım.
Oğlumun hatırı için,
Habe takar dilenirim.

İlahâ: İnşallah

İlvan ilvan: Çaka satmak, sevinmek.

Savuşmak: Gitmek, yürümek.

Habe: Heybe

Kaynak Kişi: Eşi Döndü GÖK

Derleyen: Hüseyin ŞAHİN

YÖREMİZDE DÜĞÜNLERDE KINA YAKILIRKEN SÖYLENEN AĞIT

Kız anası kız babası
Başında mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
Hani bunun öz anası

Atladım çıktım eşiği
Sofrada koydum kaşığı
Büyük evin yakışığı
İşte geldim gidiyorum

Şu görünen ekin sandım
Ekin sandım pürçaamış
Kız anadan ayrılması
Yalan daal geçeğimiş

Ana kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Körolası emmilerim
Heç oğlunuz yok muyudu

Yengeler geldi oturdu
Kına çapıdım yırtıldı
İşte koyup gidiyorum
Ana gelinin kurtuldu

Karşıya bostan ekeller
İçine hoyuk dikeller
Yabancıya geden gızın
Gözüne sürme çekeller

Baba ekinin bitti mi?
Gardaş ekmeğin arttı mı?
İşte ben de gidiyorum
El gızı kefin yetti mi?

Orta direk orta direk
Gümbür gümbür oynar yürek
Büyük eve gelin gerek
Gız anam gınan kutlu olsun

Elimi yuduğum punar
Belimi verdiğim duvar
Dokuduğum cehiz çuval
İlahı soykama gala

Evimizin önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
İşte ben de gelin oldum
Elim kına yüzüm duvak

Saamenim geldi duruyor
Kayıdımı görücüler
Gayrı umudum kesildi
Herhal beni vericiler

Develioğlunun inadı
Keklik kafese tünedi
Vermen beni Develiyeye
Elalem sizi kınadı

Develoğlu burdan geçti
Gayseriye dükkân açtı
Vermen beni Develiye
Elalem size gülüştü

Develinin yükü şeker
Şherden şehere çeker
Anası dul gendi bekâr
Vermen beni Develiye

Karşıda ekin yoldurur
Mendilini yel kaldırır
Yabancıya verme kızı
Kaynana gelin öldürür

Pürçek: Saç lülesi

Derleyen: Ergün KÜÇÜK

GELİN, ANA EVİNDEN AYRILIP
KOCASININ EVİNE VARDIĞINDA
GELİNE MORAL VERMEK İÇİN SÖYLENEN AĞIT

Halburda kepek gelinim
Nişanlın ipek gelinim
Sen safa geldin gelinim
Gız anam ağzın tatlı olsun

Maraşta kına gelinim
Okkası ona gelinim
İlahi ona gelinim(1)
Gız anam kınan kutlu olsun

Gelinim başımda tacım
Gülse yüzü geçer acım
Yarenim yoldaşım bacım
Gız anam kınan kutlu olsun

İğneler batmaz gelinim
Yalınız yatmaz gelinim
Kötülük gütmez gelinim
Gelinim ağzın tatlı olsun

Geydiğin çizme gelinim
Burnunu büzme gelinim
Halaka gezme gelinim
Gelinim ağzın tatlı olsun

Geydiğin ara gelinim
Enme punara gelinim
Yeni gurdük yuvanızı
Allah onara gelinim

Çapıt: Bez parçası

Soyka: Ölünün arkasında bıraktığı elbiseler

Saamen(seymen): Gelin almaya giden düğün alayı.

Develioğlu: Büyük ihtimal ki gelin Kayseri'nin Develi ilçesine gelin gidiyor. Veyahut damadın lakabı. Belli ki yörede tanınmış zengin bir ağa

Halaka: Köy meydanı

Ona: Onmaktan (nazal n), sonu hayır ola.

Derleyen: Ergün KÜÇÜK

AFŞİN İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN HAZIRLATILAN "AĞITLARIMIZ" ÇALIŞMASININ DAĞLICA, TANIR, ALEMDAR, ÇOĞULHAN, BÜYÜK TATLAR KASABALARI İLE; TOPAKTAŞ, ARMUTALAN, SÖĞÜTDERESİ, DO-KUZTAY, BÜGET, TARLACIK, KÜÇÜK TATLAR ve KAŞANLI KÖYLERİNE AİT BÖLÜMÜDÜR

Bu çalışma: Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü Ahmet KIR başkanlığında,

1- Hasan ÇOMAK	(Alemdar İ.O. Türkçe Öğretmeni)
2- Erol YILDIRIM	(Büget İ.O. Türkçe Öğretmeni)
3- Serdar SAYGI	(Dağlıca İ.O. Türkçe Öğretmeni)
4- Hüseyin ŞAHİN	(Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)
5- Ergün KÜÇÜK	(Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)
6- Nimet GEZER	(Tanır İ.O. Türkçe Öğretmeni)
7- Canan CERAN	(Tanır Atatürk İ.O. Türkçe Öğretmeni)
8- Selçuk Osman BELLİ	(Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)
9- İsmail Cem ÖLMEZ	(Armutalan İ.O Sınıf Öğretmeni)
10- Hasan BATMAZ	(K.Tatlar İ.O. Türkçe Öğretmeni)
11- Sıddık TOKER	(Kaşanlı İ.O. Türkçe Öğretmeni)
12- Mustafa KARAMAN	(Büyüktatlar İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Tarafından Gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada derlenen ağıtlar, söyleyen kişiden, şayet bu kişi yaşamıyorsa, ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlenmek suretiyle derlenmiştir. Ağıtlar halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiş, mahalli ağız korunmuştur.

DAĞLICA AĞITLARI

MUSTAFA KIRAÇ'IN AĞIDI

Bu ağıt; Topaktaş Köyü Sergen mezrasında yaşamış, yiğitliği ve cömertliği ile bilinen, Mustafa KIRAÇ'ın ölümü üzerine annesi Döndü KIRAÇ tarafından söylenmiştir.

Afşin esnaflarından Mehmet KIRAÇ'ın dedesi olan Mustafa KIRAÇ, kardeşinin çeyizi için Gaziantep'e mal getirmek üzere gider, dönüşünde Gaziantep'in Ağbez denen mevkiinde öldürülür. Ama kim ya da kimler tarafından öldürüldüğü bulunamaz. Bu acıyla annesi şöyle ağlar:

Kele kızlar, kele kızlar;
Yaz gelir de, goyun guzlar;
Çavundur'a guş gonmazken;
Şimdi yatak etti yozlar.
Sergen'de de, koca söğüt;
Verseler de, almam öğüt;
Selver Yamılha'dan güccük,
Emmileri vurur şaplak.
Medine'min, aplak yüzü;
Mustafa'mın, ala gözü;
Eski vaktim, olsa idi;
Valiye verirdim sözü.
Kayalarda, biter tucca;
Bacısının, adı hacca;
Yernik giden, anam oğlu;
Ağzınaça dolu macca.

Ağbez: Gaziantep'in sınır kasabası.

Kele: Akran kadınlar arasında bir hitap şekli.

Guzlamak: Hayvanların doğurması.

Çavundur: Dağlıcada en yüksek dağ.

Yoz: Keçi-koyun sürüsü

Sergen: Topaktaş'ın mezarı.

Tucca: Çok kıymetli bir ot.

Yernik gitmek: İsteklerini yerine getiremeden ölmek

Macca: Kederden, kanser benzeri çaresiz derde düşmek.

Şaplak: Tokat.

Kaynak Kişi: İzzet KIRAÇ

Derleyen: Erol YILDIRIM (Büğet İ.O Türkçe Öğretmeni)

MELEK ANA'NIN AĞIDI

1915 Tehcir olayından önce Ermeniler, kendi köy ve kasabalarının yanında bulunan Türk köylülerine zulmetmeye ve öldürmeye başlarlar. Ermeniler Türk köylerindeki askere alınmayan yaşlı erkekleri öldürür, kadınlara işkence eder, hatta bebekleri annelerinden alıp kazanlarda kaynatarak, kuzu eti diye öz annelerine yedirirler.

Ermeni köylerinin birinde Müslüman bir Türk ailesi vardır. Bu ailenin on iki çocuğunu ve babalarını öldürler. Anneleri olan Melek Hatun'u ise kendilerine hizmet etsin diye sağ bırakırlar. Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında Türk köylüleri de silahlanır ve köylerini korumaya, Ermenilerin elindeki Türkleri kurtarmaya başlar. Ermeniler, Türklerin baskınından önce Melek Hatun'u öldürürler. Bu ağıt Melek Hatun'un evine giren Türk çeteleri tarafından bir kağıda yazılmış halde bulunur. Bu ağıdı bulan Türk çetelerinin komutanı, 11 yıl gönüllü askerlik yapmış, Ermenilere karşı, sayısız kahramanlıkları ile bilinen, Dağlıcalı Ahmet Çavuştur. Ağıdı ondan duyarak öğrenip ezberleyenler, bu şekilde günümüze kadar ulaştırmışlardır. Ağıt birçok kişi tarafından bilinmekle beraber, tam olarak Ahmet MERCİMEK'ten derlenmiştir.

MELEK ANA'NIN AĞIDI

Gara gazanı çattılar,
Bebekleri gaynattılar,
Gün görmemiş gelinleri,
Süngü ile oynattılar.

Ermeniler azıyorlar,
Gapı gapı geziyorlar,
Düşman başına vermesin,
Oğlak gibi yüzüyorlar.

Kele Dudu kele Dudu,
Ganlı gömlek yu diyorlar,
Bebekleri gaynatmışlar,
"Guzu eti" ye diyorlar.

Amir memur demiyerek,
Hepicini bağladılar,
Bekiroğlu Dedenay'ı,
Demir ile dağladılar.

Hançer, bıçak yüleniyor,
Heral bizi kesiciler,
Ayan olsun Doğan Bey'im,
Urumlu'yu basıcılar.

Yumak: Yıkamak

Urumlu: Melek Hatun'un yaşadığı çevrede bir köy.

Bekiroğlu Dedenay: Basılan Türk köyündeki babayığit bir adam

Doğan Bey: Melek Hatun'un köyünde yaşayan biri

Yülemek: Keskinleştirmek:

Kaynak Kişi: Ahmet MERCİMEK

Derleyenler: Serdar SAYGI (Dağlıca İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Ahmet KINCI (Fevzi Çakmak İ.O. Müdür Yetkili Öğretmeni)

İMAM'IN AĞIDI

Dağlıca Kasabasından evli ve dört çocuk babası İmam, Afşin Devlet Hastanesinde ambulans şoförü iken geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu kaldırıldığı Afşin Devlet Hastanesinde ilk müdahaleden sonra Kahramanmaraş Araştırma Hastanesi'ne sevk edilir. 52 gün kalp cihazına bağlı olarak bitkisel hayatta yaşar. Bütün müdahalelere rağmen kurtarılamaz ve vefat eder. Daha önce bir oğlunu da askerdeyken teröre kurban veren 80 yaşlarındaki acılı baba Hasan amca, oğullarının ölümü üzerine şu ağıdı yakar.

Gene dumanlandı dağlar,
Felek kollarımı bağlar.
Düşman başına vermesin,
Çifte yiğit veren, ağlar.

Şu Avşun'un yazıları,
Bitmez evlat sızıları.
Kuzu gibi meleşiyor,
Bu İmam'ın kuzuları.

Aşağıdan bir yel vurdu,
Kolum kanadımı kırdı.
Şükrederim ben Mevlâ'ya,
Kalp çalıştı, beyin durdu.

Gelin gözüme bakıyor,
Kuzular ciğer yakıyor.
Genç yaşta toprağa verdim,
Evlat burnuma kokuyor.

Harabolmuş baba yurdu,
Benim derdim evlat derdi.
Düşman başına vermesin,
Davulsuz bir düğün kurdu.

Yüce dağlardan aşamam,
Dutmuyor dizim koşamam.
Umutum gayri kalmadı,
Bundan sonra çok yaşamam.

Avşun: Afşin

Kaynak Kişi: Babası Cerrahoğlu Hasan TIRAŞ

Derleyen: Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

İMAM'A AĞIT

Amcası Ali'nin İmam'a yaktığı ağıt.

İmam hastanede yatar,
Makineye bağlamışlar.
Her saat haber sorarım,
İyi deyip eylemişler.

Solmuş bahçedeki gülüm,
Kırıldı tutmuyor kolum.
Ben İmam'a öldü demem
Nasıl tutsun buna dilim?

Çarşıda kime rastlasam,
Hemen İmam'ı soruyor.
Amcam şehidi unutmuş,
Şimdi İmam'ın arıyor.

Ölüm peşimizde gezer,
Hiç kimsenin aklı ermez.
Yiğidim kapıya gelmiş,
Neden içeriye girmez.

Dört çocuğu bir de eşi,
Gece gündüz yol bekledi.
Doktorlar umut vermiyor,
İmam derde dert ekledi.

Maraş'tan gelen yiğidim,
Afşin'de veriyor mola.
Böyle acı verme Rabbim,
Yarattığın hiçbir kula.

Akar gözlerimin yaşı,
Yandı yüreğimin başı.
Kıyma Rabbim nolur buna,
Daha genç İmam'ın yaşı.

Aldım kalemi elime,
Dizildi geldi dilime.
Dokuz bacının kardeşi,
Yandım zamansız ölüme.

Eş dost toplanmış ağlıyor,
Mehmet tabutu bağlıyor.
Yine geldi kara haber,
İmam yüreğim dağlıyor.

Zeynep aylarca ağladı.
Gülnur karalar bağladı.
Esmâ kardeş diye yanar,
Benim yüreğim dağladı.

Yolcum Maraş'dan geliyor,
Kapıya kurmuşlar çadır.
On dakika durup geçti,
Bu kadar acelen nedir?

Bahtımız zaten hep kara.
Yüreğime açtı yara.
Daha çocukları küçük,
Yok mu Rabbim buna çare?

Karalı geçirdik yazı,
İçerime düştü sızı.
Mevlâ'm sabır ver amcama,
On bir yılda üç dört kuzu.

Çok yalvardık Yaradan'a,
Vermedi ki onu bize.
Yazdığımı göremiyom,
Yaş doluyor iki göze.

Karaymış alın yazısı,
Arkada var dört kuzusu.
Elli gün yolun bekledik,
İçerden çıkmaz sızısı.

Amcam oğlu babayiğit,
Muradına eremedi.
Onur okul kazanmış da,
Onu bile göremedi.

N'oldu yiğit sana n'oldu,
Bahçede çiçekler soldu.
Dua edip bekler iken,
Rabbim onu kendi aldı.

Tabutu açtılar baktım,
Süzülüyor kara kaşı.
Neyleyim Allah'tan geldi,
Sağ olsun amcamın başı.

Yeter Ali bırak sözü,
Yüreklere attın közü.
Ayşe kızı çok ağlıyor,
Kardeş yasa boğdun bizi.

Derleyen: Erol TIRAŞ (Anadolu Öğretmen Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Ali TIRAŞ

ÖMER'E AĞIT

Yağmurlu bir gecedir. İbrahim ile kardeşi Ömer'in evleri yan yanadır. Ömer'in evi eski olduğu için evin damı akar. İbrahim de kardeşini kendi evine çağırır. Ömer abisinin evine giderken karanlıkta baltayı göremez ve baltaya basarak ayağını keser. Ömer'in ayağı yara olur. Bu yara iyileşmez ve kangrene dönüşür. Birkaç hafta sonra Ömer ölür. Bu ağıdı Ömer'in abisi İbrahim kardeşine söyler.

Gadanı alayım işlik,
Ben de alamıyorum dışlık,
Ben askere gediciyim,
Gardaşım goyucu harçlık.

Kapımızın önü arpa,
Yeni, yolum düştü sarpa,
Gıyma gadir Mevlâ'm gıyma,
Gardaşın guzusu körpe.

Yorulдум yola oturdum,
Felek vurdu ben götürdüm,
Gardaşın guzusu galmış,
Ardıma gattım getirdim.

Garalı geliyor yazlar,
Gardaş davarların guzlar,
Gurbetteki Sultan kızlar,
Babam gelir diye gözler.

Yüce dağların gıcısı,
Zor olur gardaş acısı,
Düşmana kız gelin eder,
Emmimin deli Hacı'si.

Gadasını almak: Derdini, belasını üslenmek.

Gıcı: Kırığı

İşlik: Gömlek benzeri pamuklu yakasız giysi.

Guzlamak: Kuzu doğurmak.

Dışlık almamak: Neşe almamak.

Kaynak Kişi: Yusuf Mercimek

Derleyenler: Serdar SAYGI (Dağlıca İ.O. Türkçe Öğrt.)

Ahmet KINCI (Dağlıca Fevzi Çakmak İ.O. Müdür Yetkili Öğretmen)

ZİLFİ'YE AĞIT

Ağıdı söyleyen kadın, kızını Maraş'ta oturan halasının oğluyla evlendirir. Maraş tarafları yazın sıcak olduğu için kadının kızı Zilfi her yaz Dağlıca'ya yaylaya gelir. Kızı alan çocuk çok fakirdir. Kızı bir yaz yaylaya getiremez. O sırada kız da çok ağır bir hastalığa yakalanır. Kızın annesinin bu hastalıktan haberi yoktur. Kızını çok seven anne;

— “Tek kızım gelsin de Abuzer'im (kadının oğlu) kurban olsun”. diye dua eder.

Aradan birkaç gün geçer ve kadının oğlu Abuzer'i vururlar. Kadın bunun acısına dayanamazken, Maraş'tan da kızı Zilfi'nin öldüğü haberini alır ve bu ağıdı yakar.

Hurman üstü gonalgamız,
Nasip olup gonamadım.
Ağa babam ocağına,
Sallanıp da inemedim.

Aççı'ya pınar eştirdim,
Zilfim gelir içer deyi.
Daha umut ediyordum,
Seyil evi göçer deyi.

Bir daş dikerler nişana,
Anam ağlar yana yana.
Ağa babam yardım eyle,
Bibim oğlu perişana.

Gece gittim gündüz gittim,
Varamadan handa yattım.
Benim gibi ana batsın,
Abuzerim kurban ettim.

Gonalga: Yayla evi

Bibi: Hala

Seyil: Engin.

Aççı: Dağlıca'da bir yaylanın adı.

Kaynak Kişi: Dudu KALENDER

Derleyenler: Serdar SAYGI (Dağlıca İ.O. Türkçe Öğrt.)

Ahmet KINCI (Dağlıca Fevzi Çakmak İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

KIRKİKİLİLERİN AĞIDI

"Yıl 1960, mevsim de bahar. Ama bizim memleket kışlı, asker sevkıyatı olmakta, Mart ayının 10'u her yerde kar var. Açlık, sefalet, yoksulluk yüklenmiş sinelere, boğmuştu milleti boğduğu kadar. Bir yandan askere gidiyor, diğer yandan ardında kalan çocuklarını, ana-babalarını düşünüyordu yiğitler. Vatan borcu yük değildi onlara. Yoksulluk, amansız hastalıklar karşısında çaresizlik zor gelirdi onlara. 1942'liler Elbistan Askerlik Şubesi'nde Muayenelerini oldular, birliklerine sevkıyatları başladı. Maravuz'dan yaya gelmişlerdi karları yara yara. Yanlarında uğurlamaya gelenler de vardı. Askerler yola koyuldu, Maravuz'dan gelenler asker yakınları o gün dönemediler. Bir yandan da yolladıkları askerlerin akıbetini merak ediyorlardı. Çoğu sabahı diri tuttu. Analar, babalar hiç uyumadılar. Sabaha kadar dua ettiler. Öğleye yakın, giden askerler hakkında yarım yamalak haberler çıkıyordu. -Kışa tutuldular-, -çoğu hasta-, -Ölenler de var- gibi. Her ana kendi yüreğinde hissediyordu bu acılı kaygıyı. Elbistana, atlı bir heyet gönderdiler haber almak için. Giden heyet de net bir haberle gelemedi. Ama çekilen perişanlıklar sezilebiliyordu, bu haberlerin örtüşen satırlarında.

Köylülerden bazıları bu durum netlik kazanmadan köylerine gitmiyorlar, ama bazıları çaresizce, yürekleri kanayarak, köyde bıraktıkları eş ve çocuklarına döndüler. Beş gün sonra, birliklerin Adana'ya indikleri haberi geldi. Bazı askerlerden mektup gönderenler de oldu habercilerle. Az çok durum belliydi. Çok perişanlık çekilmiş, hastalıklar çoğalmış ama ölen olmamıştı.

Hüseyin ağa adında biri vardı. Haberin her safhasında içli ağıtlar söylüyordu. Bu ağıtlar dilden dile analara ulaştıkça, ana yüreklerini tutuşturarak eritiyordu herkesi. " diye anlatıyor Hüseyin dayı.

Sene bindokuzyüz, mardın ayına,
Geldi esameler, hallar perişan.
Kırkikili muan olmuş gidiyor,
Düştü gurbet ele, yollar perişan.

Bir emir geldi de buna getmeli,
Ananın atanın elin öpmeli.
Çare yoktur vazifeyi dutmalı,
Geride ağlaşan dölleri perişan.

Elbistan'a endin ayın onuna,
Hep millet toplanmış şube önüne.
Binbaşı da defter almış eline,
Yazıp kayıt tutan eller perişan.

Esamenin önü çıktı yürüyüşe,
Maksadımız Nurhaklıya erişek.
Mıklardıcı vardık, tutulduk kışa,
Nice açık çıplak gullar perişan.

Orda yolladılar aman neriye,
Gış gıyamet endik Gapideri'ye.
Merhem neyler yürekteki yarıya,
Eser bad-ı sabah yeller perişan.

Gapideresinde bindik tirene,
Selam söylen eşe dosta yarene.
Dolduk vagonlara, Gara Çırana,
Bozuk gönül sazi, teller perişan.

Endik Fevzipaşıya verdiler mola,
Bir düdük çalındı toplanın hele.
Bahçe, Osmaniye şol toprakkkale,
Cahanda akıyor, seller perişan.

Üç saatte geçtik goca Misis'i,
Seyre çıktı Adana'nın hepsi.
Pozantı dağları, ardı Toros'u,
Açılmış mor çiçek güller perişan.

Esame: Seymen, gelin getiren ya da asker götüren topluluk.

Muan: Mauyene

Mıklardıcı: Mıklardıcı (Yer ismi)

Cahan: Ceyhan nehri

Gara çıran: Kara çağırın, Acı acı düdük çalan kara tiren

Döller: Evlatlar.

Kaynak Kişi: Hüseyin BERK

Derleyen: Ahmet KIR (Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü)

ŞEHİDE AĞIT

Bütün dünyada küreselleşme rüzgârları estirilirken, Avrupa ülkeleri binlerce yıllık sınırlarını kaldırırken, ortak tarihi ve ortak kaderi asırlarca paylaşan kardeşler arasına duvarlar ördürmeye çalışanların niyetleri gayet açıktır. Bölgede menfaatleri olan emperyalist güçlerin, yetiştirdiği hainlerce şehit edilenlere Yüce Mevlâ'dan rahmet, ailelerine de başsağlığı dileriz. Şunu da dünyaya haykıralım ki, vatan ve namus için öldükçe çoğalan ve bozgunun giremeyeceği tek milletiz dünyada. Beyan olunur.

Dağlıca Kasabası'ndan Hasan oğlu Abdulkadir 1 Ağustos 1996 günü Diyarbakır/Kulp kırsalında teröristlerle girilen çatışmada şehit düşer. Bu acıyla amcasının oğlu emekli muhasebeci Ali şu ağıdı yazar.

Kara haber geldi çattı,
Askerim sipere yattı.
Garip misin amcam oğlu?
Salından askerler tuttu.

Amcam gözüme bakınca,
Ciğerlerim deliniyor.
Çok ağlama amcacığım,
En büyük asker geliyor.

Zaten kaderimiz kara,
Kafasından almış yara.
Gurbet elde vurulanım,
Yaraların kimler sara.

İmam dertli dertli ağlar,
Bacıları kara bağlar.
Bizim asker şehit olmuş,
Çok yaşasın kalan sağlar.

Ağlıyorum yandı özüm,
İki çeşme iki gözüm.
Kadir şehit olmuş derler,
Kırıldı tutmuyor dizim.

Öksüzün yüzü hiç gülmez,
Şehit olan asla ölmez.
Satılmış ... uşağı,
Bu kanlar yanına kalmaz.

Kahpe felek ateş attı
Kor oldu yanıyor özüm.
Asker yolu bekler iken
Al bayrakla geldi gülüm

Zalim terörist tarıyor,
Amcam kuzusun arıyor.
Şehit haberi gelmiş de,
Duyan dizine vuruyor.

Yeter kalem yazma dizi,
Dayanmaz herkesin özü.
Şehit Abdulkadir Tıraş,
Yüreğime attı közü.

Söyler dilim, dolar gözüm,
Söylemeye tutmaz özüm.
Yiğidim de ağır başlı,
Hiç çevirmez benim sözüm.

Kırılsın tutmasın kolu,
Yiğidime ateş eden.
Kıyıp toprağa verilmez,
Yakışıklı nazik beden.

Askerim uzaktan gelmiş,
İzin verin bir gün kalsın.
Düşman belli değil kine,
Abin intikamın alsın.

Almış silahın eline,
Susamış hain kanına.
Ön saflarda savaşırken,
Kıymışlar tatlı canına.

Gözümün önünden gitmez,
İnce bıyık, kara kaşı.
Kıyma Rabbim yiğidime,
Daha-yirmi bunun yaşı.

Teröristler pusu kurdu,
Beni can evimden vurdu.
Ala kanlı babayiğit,
Vatan için canın verdi.

Akıyor şehidin kanı,
Vatan için verdi canı.
Elbiseyle defnettiler,
Soyulmaz şehit mintanı.

Neyleyim Allah'ın emri,
Kadir Mevlâ'm sabır vere.
Amcamın beli bükülmüş,
Yok mu Rabbim buna çare.

Demirel'den mesaj gelmiş,
Şehidime rahmet diler.
Amcam Kadir'im dedikçe,
Ciğerimi hançer delir.

Yandı Ali'm, duman tütmez,
Bin dörtlük de yazsam yetmez.
Amcam oğlu Abdulkadir,
Hayalin gözümde gitmez.

Derleyen: Erol TIRAŞ (Anadolu Öğretmen Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Ali TIRAŞ

TRAFİK CANAVARI

Dağlıca Kasabasında genç bir öğretmen olan Bekir KALENDER, Kütahya'da ağabeyi ile birlikte dersane işletiyorlardı. 01.02.2005 tarihinde bir bayram dönüşünde; Bekir hoca, eşi, çocuğu, baldızı, ağabeyi, yengesi ve ağabeyinin çocuklarıyla beraber tam sekiz kişi, elim bir trafik kazası geçirerek bütün memleketi yasa boğdular. Olayı duyan herkesin bayramı mateme karıştı. Lapa lapa yağan kar altında sekiz mezarın yan yana kazılmasıyla oluşan ürperti verici tablo, yıllarca akıllarda çıkmayacak nitelikteydi. Bu acı tabloya şahit olanlar gözyaşlarına hâkim olamadılar. Arabaları tırın altına girmiş, sekiz masum beden parça parça olmuştu. Bunlar konuşuluyordu. Kimsenin cenazeleri açıp bakmaya özü döğmezdi. O, beyaz karlarla kaplı kara gün, tüm hafızalara kanlı bir bıçak gibi saplandı. Öylesi bir hüznü o gün yüzlerce kişiyle beraber yaşadık. Duyarlı insanımız o acılı günde ailenin acısını paylaşmak için, mezarlığı bir bulut gibi sarmıştı. Kar altında arabalar ve insanlar birbirine karışmış, mezarlığı adeta bir panayır kalabalığı kuşatmıştı. Bu büyük acının tesiri ile, cenaze yakınlarının taziyeleleri kabul edecek dermanları dahi kalmamıştı. Yine de büyük bir metanet göstererek, gelenleri bir düğünde karşılar gibi karşılamayı da ihmal etmediler. Allah böyle bir acıyı bir daha kimseye yaşatmasın.

Veli DAL (Veli Çavuş) bu vahim olay üzerine aşağıdaki ağıdı yakar:

Karakış gününde gece yarısı,
Yollar da boyandı al kızıl kana.
Anneler babalar üç de yavrusu,
Canlarda boyandı al kızıl kana.

Kapkara bir duman yollara çöktü,
Bu acı da benim belimi büktü,
Oluk gibi kanı her yana döktü,
Kullar da boyandı al kızıl kana.

Bedenler paramparça kopmuş kollar,
Yandı ciğerlerim savruldu küller,
Lâl oldu ağızda konuşmaz diller,
Güller de boyandı al kızıl kana.

Feci kaza olmuş tanınmaz yüzler,
Yarılmış kaşları fırlamış gözler,
Yüreğim yaralı içerim sızlar,
Kollar da boyandı al kızıl kana.

Nagehan, Perihan ikisi bacı,
Başına komuşlar al kızıl tacı,
Sinemde çıkmıyor tükenmez acı,
Eller de boyandı al kızıl kana.

Neslihan KALENDER Mehmet'in eşi,
Çenesi kırılmış dökülmüş dişi,
Kurudu gözümün akmıyor yaşı,
Yaşlar da boyandı al kızıl kana.

Oğlu küçük Ahmet, Burcu da kızı,
Kolları kırılmış tutmuyor dizi,
Al kanda görülmez o masum yüzü,
Çiçekler de boyanda al kızıl kana.

Bekir'in yavrusu Dilara derler,
Kandan görülmüyor kıpkızıl yerler,
Derdim içimdedir ne bilsin eller,
Diller de boyandı al kızıl kana.

Çavuşum da derki; bitmiyor derdim,
Şaşırdım perişan bir halde kaldım,
İbret âleminde bir fikre daldım,
Seller de boyanda al kızıl kana.

Kaynak Kişi: Mehmet KIR (Merkez Fatih İ.O Sınıf Öğretmeni)

Ahmet KALAY(Merkez Fatih İ.O Rehber Öğretmeni)

Derleyen: Ahmet KIR (Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü)

ALEMDAR KASABASI AĞITLARI

TEVFİK KILIÇ'IN AĞIDI

1953 yılında Alemdar kasabasında doğan Tevfik KILIÇ, yardımseverliği ve çalışkanlığından dolayı genç yaşta köyüne muhtar olur. 1983-1990 yılları arasında İl Genel Meclis üyeliği, 1995-2003 yılları arasında da bir siyasi partinin Afşin ilçe başkanlığı görevlerinde bulunur. Aynı siyasi partiden üç dönem milletvekili adayı olur. Afşin'in çok sevilen ve önde gelen siyasetçilerinden olan Tevfik KILIÇ, 29 Ekim 2006 tarihinde kendi kullandığı araçla Ankara çevre yolunda seyir halinde iken, geçirdiği kalp krizi sonucu bir kamyonun altına girerek kaza yapar; hastaneye kaldırılır, tüm müdahalelere rağmen kurtarılamaz. Bu ani ve acı ölüm Afşin'de ve çevre köylerde büyük üzüntü yaratır. Eşi Hacer Hanım, duygularını aşağıdaki ağıtta dile getirir. Tevfik KILIÇ'ın yedi çocuğu vardır.

Ben bunu evde duydum,
Döndü vuruyor dizine,
Canından ireli tutar,
Tokanman Şenay gızına,

Ağlama oğlum ağlama,
Yüreciğim dağlama.
Ankara yolunda bulmuş,
Soyka galasica ölüm.

Böyle gonur gidilir mi?
Görsen Sibel'in halını.
Gullar başına vermesin,
Böyle acılı ölümü.

Seher yeli ılık eser.
Cennette içesin kevser.
Ben gader diyom amma,
Çocukların bana küser.

Ne ağlıyon, gız Ülviye,
Toplanak mezere gidek.
Tevfik, yalnız yatamaz,
Necati'ye haber edek,

Oğulların başucunda,
Eşin dostun ağlıyorlar.
Alemdar'ın hepsi geldi,
Salacandan dutuyorlar.

Yorulдум eşim yorulдум,
Yolun gözleyi gözleyi,
Düşman başına vermesin,
Gene düşdük gara yasa.

Kaynak Kişi: Hacer ERDOĞAN (KILIÇ-Eşi)

Derleyen: Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü)

ALİ'NİN AĞIDI

Alemdar'da yaşayan Deli Döndü lakaplı Döndü, Deli Ali lakaplı kardeşinin trafik kazası geçirip, ölmesi üzerine bu ağıdı yakmıştır.

Altı aydır o yana geçmem,
Bal verseler gene içmem,
Gardaşa kötü diyorlar,
Saçının telinden geçmem.

Odasını işletmişler
Oda kibleye bakıyor,
Kimselere bildiremem,
Gardaş özümü yakıyor.

Ben gezerim deli gibi
Coşkun çayın seli gibi,
Gardaş burnumda tütüyor,
İrahanın dalı gibi.

İrahan: Reyhan, fesleğen.

Kaynak Kişi: Döndü KILINÇ

Derleyen: Hasan ÇOMAK (Alemdar İ.O Türkçe Öğretmeni)

HÜSEYİN'İN AĞIDI

Alemdar Kasabası'nda yaşayan Fadime'nin oğlu Hüseyin askere gider ve askerde şehit olur. Şehit olan oğlunu eve getiriler. Oğlunun ölümüne bir türlü inanamayan ve çok üzülen ana bu ağıdı yakar.

Bazar Belan'ın nohuşu,
Çıktım dizliye dizliye,
İki gece, iki gündüz,
Öldüm gözliye gözliye.

Kapıda dutu dikili,
Kan olmuş kara kekili.
Hüseyin'im diyememiş,
Kader'i, etmiş vekili.

Ayağıma diken battı,
Duramıyom ki, sızımdan.
Üç gün oldu günüm yetti,
Geçemiyom ki kuzumdan.

Belan: Afşindeki hastane yokuşu

Kaynak Kişi: Hacer ERDEM

Derleyen: Hasan ÇOMAK (Alemdar İ.O Türkçe Öğretmeni)

MAHMUT'A AĞIT

Alemdar Kasabası'nda yaşayan Mahmut'un oğlu Mehmet, hastalanır ve uzun zaman hastaneye gitmez. Sonra ev hanesi Mehmet'i ikna eder ve doktora götürür. Elbistan Devlet Hastanesi'nde ilk tahlilleri yapılan Mehmet'in hastalığının önemli olduğunu söyleyen doktorlar onu Malatya araştırma hastanesine gönderirler. Burada yapılan tahlillerden sonra Mehmet'in akciğer kanseri olduğu tespit edilir. Yirmi-yirmibeş gün araştırma hastanesinde yatan Mehmet'in durumu gün geçtikçe kötüleşir. Doktorlar Mehmet'i evine gönderirler. Mehmet evinde beş gün yattıktan sonra vefat eder. Bu duruma çok üzülen Mehmet'in halası Döndü, bu ağıdı yakar.

Yaşa Mehmet oğlan yaşı,
İnadını bağla daşı.
Malatyalı hayret etmiş,
Mehmet'teki çatık kaşı.

Çam ağacı çiçek açmış,
Datlı datlı kokuyormuş.
Yiğit Mehmet yaralanmış,
Yaradan gan akıyormuş.

Malatya'da vermiş mola,
Doktor bakam demiş ona.
Yeşil gözlüm n'oldu sana,
Bulunmaz mı derde deva?

Kaynak Kişi: Döndü KILIÇ

Derleyen: Hasan ÇOMAK (Alemdar İ.O Türkçe Öğretmeni)

MUSTAFA İLE FADİME'NİN AĞIDI

Alemdar Kasabasında yaşayan Duman Mehmet'in karısı Döndü, Hacı ismindeki amcasının, liseye giden oğlu Mustafa ile başkasına gelin verdiği kızı Fadime'nin amansız bir hastalığa yakalanıp birer hafta ara ile hastalanıp ölmesi üzerine bu ağıdı yakmıştır.

Ah Fadime'm ah Fadime'm,
Acıların zor Fadime'm.
Bedel gabul olduysa,
Mektepliği sal Fadime'm.

Hasta ah Fadime'm hasta,
Mor beliği deste deste.
Bedel gabul olmadıysa,
Esmeyi veririm üste.

Fadime'm bahçenin gülü,
Mıstafa'm turnanın gülü,
Emmileri küskünümüş,
Beyini çağırırsın Veli.

Altın sarı fes gülgülü,
Anan da seher bülbülü,
Şu kışlanın mor sümbülü,
Takında gel ah Fadime'm.

Hasta ah Fadime'm hasta,
Su verirler altın tasta,
Hayırlı olsun dememiş mi?
Şu odayı yapan usta.

Hazera gönlüm hazera,
Atını çekin mezara,
Fadime'm geze geliyor,
Girerim pembe ızara.

Altın sarı gelin sarı,
Her çiçekten alır arı,
Nasıl kıydın gadir Mevlâ'm,
Öksüz kaldı bunun yârı.

Gışlada oyuna girmiş,
Mor beliğin ucu gümüş,
Arkadaşı Hacı Emiş,
Guzum sırrın ona demiş.

Hemi okur, hem yazar,
Dividi elinde gezer,
Yekinse boyuna baksak,
Vallaha Türkmen'den güzel.

Mustafa'm kağı yaptırmış,
Hacer mazıyı taktırmış,
Deliyimiş benim oğlum,
Elleri bana baktırmış.

Izar: Vücudun hepsini kaplayan siyah örtü.

Kışla: Elbistan'ın köyü.

Mazı: Kağınının iki tekerleğini birbirine bağlayan meşeden yapılmış dingil.

Yekinmek: Kalkmak.

Kaynak Kişi: Döndü MERT

Derleyen: Hasan ÇOMAK (Alemdar İ.O Türkçe Öğretmeni)

HACI BEKİR'İN OĞLU HÜSEYİN' İN AĞIDI

Alemдар Kasabası'nda esnaf olan Hacı Bekir'in oğlu Hüseyin, gençlik yıllarında yokluktan dolayı çok sıkıntılı günler geçirmektedir. Bu sıkıntılı günlerin üstüne bir de anası hastalanınca iyice yıılır, annesini hastaneye götürür. Doktor Hatice'nin kanser olduğunu söyler ve Kayseri'ye gönderir. Kayseri'deki doktorlar bir süre tedavi ettikleri Hatice'den ümidi keserler ve onu evine yollarlar. Evine getirilen Hatice kısa bir süre sonra vefat eder. Hüseyin annesinin ölmesine çok üzülür. Aradan iki üç ay gibi bir süre geçtikten sonra Hüseyin'in babası Hacı Bekir evlenmeye karar verir. Babasının evlenmesini istemeyen Hüseyin şu ağıdı yakar.

Hastalanmış benim anam,
Bulunmaz derdine derman.
Elden gelen bir şey değil,
Yüksek yerden geldi ferman.

Dünyada gülmedi yüzüm,
Ben böyle bahtı garayım.
Öksüz galan eve gelmez,
Osman'ı ben nerde arayım.

Elbistan'da filim çekmiş,
Doktor incelemiş gitmiş,
Senin derdin ganser demiş,
Gayseri'ye haval etmiş.

Gel anam yanıma otur,
Sana derdimi söyleyim.
Bir tarafım gırık taman,
Dünya malını neyleyim.

Koca eve sığmaz oldu,
Bilmiyom ki bana n'oldu,
Daha anam gelir diye,
İki gözüm yolda galdı.

Şaşıık senin oğlun şaşıık,
Üç ay oldu şuuru düşük.
Yernik giden gelin anam,
Sallatmadım sana beşik.

Ne içiyor ne de yiyor,
Ağlaman iyiyim diyor,
Osman'ını çok özlemiş,
Haber salın gelsin diyor.

Ahret hazırlığı görmüş,
Ellerine yakmış gına.
İki gızın deli oldu,
Biri dilber biri döne.

Yapılır mı felek bize,
Bilmiyom ki gastın niye,
İnce dertlere düşmüşsün,
Hüseyin'im diye diye.

Yokluğu varlığı gördün,
Hakkın divanına vardın.
Ne mutlu ki anam sana,
Beytullaha yüzün sürdün.

Üç ay yataklarda yattın,
Kalmadı takatin gücün.
Senin iki sebebin var,
Biri benim biri bacın.

Felek güldürmedi beni,
Ne çileler var başımda.
Çektiklerim yetmiyormuş,
Öksüz galdım genç yaşımda.

Bunlar kaynanasız olmaz,
Gelinlerin yeriniyor.
Eller de anam dedikçe,
Ciğerlerim deliniyor.

Hatun benim anam hatun,
Eller eder senin methin,
Sen borcunu ödedin ya,
Babam galdı küllü yetim.

Benim dillerim çürüsün,
Öldü diyemiyom sana.
Babam evlenici ama
Doğurmayan olmaz ana.

Havaletmiş: Sevkemiş.

Taman: "Hani" anlamında kullanılan sözcük.

Şaşık: Şaşırmış.

Kaynak Kişi: Hüseyin AKKAYA

Derleyen: Hasan ÇOMAK (Alemdar İ.O Türkçe Öğretmeni)

TOPAKTAŞ AĞITLARI

LİLİ OSMAN'IN AĞIDI

1920 li yıllarda Afşin /Topaktaş köyünde yaşayan Lili Osman yeni evlenir. Karısı hamiledir. Yalnız hanımı çok ağır doğum sancısı çekmektedir. Köyün ihtiyar, tecrübeli kadınları; Çavundur dağlarından getirilecek karın bu derde deva olacağını söyler. Osman çaresiz Çavundur Dağlarının yolunu tutar. Çetindir Çavundur... Yaz kış kar eksik olmaz. İki gün sonra köye döner, ilaç olacak karla. Ama köyde bir cenaze kalabalığı vardır. Çocuk doğar hanımı ölmüştür. Oracıkta oturup şu ağıdı yakar:

Ağlama bebek ağlama,
Ciğerlerimi dağlama.
İnce eşimden soyka kalmış,
Kırmızı ceket ağ bağlama.

Çavundur'a gettim gara,
İçerime ettim yara.
Ben aradım bulamadım,
Eşe bacı sen de ara.

N'olacak halım n'olacak,
İsli baca küllü ocak.
Çuval verdim de gap aldım,
Ellaham öyle galacak.

Soyka: Ölen kişinin giysileri.

Gap: Tas, tabak

Çavundur: Dağlıcada; çok yüksek, Ağustosta başında kar bulunduran bir dağ.

Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

İBE'NİN AĞIDI

Bir Pazar günü 18.30 sularında Sarız'ın Söbeçimen Köyü'nün yolunda bir traktör kazası oldu. İbrahim ve amcasının kızı Güllü hayatlarını kaybettiler. İbrahim genç yaşına rağmen sülalenin önde gelenlerindendir. Sülaleyi idare eden herkesin yardımına koşan, halk deyimiyle hızır gibi yetişen, oturup kalkmasını bilen biriydi. Sarız'a da gelinlik görmeye gitmişti. Traktörde 6 kişi vardı. Dönüşte Söbeçimen mevkiinde traktörün yoldan çıkması sonucu vefat etmiştir. İlginçtir; rahmetli İbrahim, yola çıkmadan evvel kaza yerinde hanımına ben burada ölürsem, evlenir misin? Diye sormuş. Aynı gün orada kaza yaparak Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Geride ise; Selver, Menderes, Mehmet, Murat ve Durdu isimlerinde beş yetim bırakmıştır. Ölümü aile ve çevre üzerinde derin izler bırakmış özellikle amcaoğlu Ahmet aynı yıl içinde kaybettiği diğer üç amcaoğlu'nun (Osman, Kadir, Ali) acısına İbrahim de eklenince bu ağdı yakar.

Yetim gülmez imiş yalan dünyada,
Kader böyle imiş ağlama baba.
Ben göçtüm ya eşim kaldı arkada,
Ömür bitip ecel geldi ne fayda.

Saçıldık dağlara kıyamet koptu,
Zalım motor doğru yolunda saptı.
Azrail nefesim ne çabuk kaptı,
Dağlar bana döşek oldu neyleyim.

Osman gitti sıra geldi Kadir'e,
Şükür olsun böyle kötü kadere.
Derdi ağır Ali bulamadı çare,
İbrahim'im dağda öldü ne fayda.

Üç haneyik al bayrağı kaldırdık,
Okuntu gönderip davul çaldırdık.
Moturun altında otu yoldurduk,
Deste deste yığın geldi neyleyim.

Beyaz mintanına siyah yelegi.
Kime şikaat edem ben bu feleği.
Kabul olsa Güllü kızın dilegi,
Emir böyle diye geldi ne fayda.

Beş yaralı yatar bir de ölü var.
Duyuldu bu haber dünya bana dar.
Bir bardak su diye eder ahuzâr.
Avazın sinemi deldi neyleyim.

Emimoglu eremedi murada,
Bizi yaktı kül eyledi burada.
İbrahim uyanmaz derin yarada,
Kara toprağına erdi neyleyim.

Öldü demek yakışmıyor dilime,
Ateş düştü aşretime elime.
Sultan Fadime de Meryem geline,
Durdu sana miras kaldı neyleyim.

Motorun altında can veren kardaş,
Dağlandı cigerim gözüm kanlı yaş.
Anadan ayrılan yetim kalan baş,
Cesedi dağlarda kaldı neyleyim.

Düşünmedim ah diyerek ağlarım.
Viran oldu bahçelerim bağlarım.
Başında ağlıyor kalk dayıların.
Babam sinisini deldi neyleyim.

Mehmed'im Menderes öksüz kuzular.
Selver kızın baba diye sızılar.
Murat oğlun babasını arzular.
Durdu gözyaşını döktü neyleyim.

Kaçam dedim kaçamadım elinde.
Yara aldım hem kafamda belimde.
Gücüm yetmez dermen yoktur elimde.
Romuk şu bağrıma çöktü neyleyim.

Yaralı çok imiş hiç bakan yoktur.
Çare bulamadı Güllüye doktor.
Allah'tan gelene şükretmek haktır.
Felek yaprağını döktü neyleyim.

Dört ciğer kaybettik Sarız yolunda.
Hakka şükretmeyi koyma dilinde.
Kimi ayakta kimi belinde.
Vahşi yılan bizi soktu neyleyim.

Babam anam dağ başında imekler,
Zaya gitti olan bunca emekler.
Yük üstünde kırılıyor kemikler,
Memiklere seyir çıktı neyleyim.

Allah'tan kork diye duyulan sesler,
Muhammed ümmeti bak yardım ister.
Gelmediler, seyretmeye hevesler,
Sineme hançeri çaktı neyleyim.

Güllü sucu oldu su versin sana,
Kötü gün yoktu küstüm ben bana.
Selam söyle Ali, Kadir, Osman'a,
Ecdadın dünyada baktı neyleyim.

Kardaşım bayramı şerbete kattı.
Mevlâ'm bırakmadı engeller çıktı.
Allah yüzümüze ne zaman baktı,
Evine ateşi soktu neyleyim.

Zaya: Boşa, beyhude

Kaynak Kişi: Mehmet KÜÇÜK, Rabia KÜÇÜK
Derleyen: Mustafa ÇAYIROĞLU (GOP İ.O Türkçe Öğretmeni)

İZZET'İN AĞIDI

Kayseri'nin Sarız kazasının Büyük Söbeçimen köyünde traktörle çift sürerken, Sarız'a mazot almaya giden İzzet, Sarız'a 5 Km kala kaza yapar. Bayram amca ile İrahma (Rahime) teyzenin gözlerinin nuru, çevresinde huyu ile ahlakı ile çok sevilen İzzet, düğününe 15 gün kala traktörün altında can verir. Amcasının oğlu Ahmet İzzet için şu ağıdı yakar.

Söbeçimende çıktım yollar uzadı,
Kader böyle imiş ağlama ana.
Akşam saat dokuz, dağlar karardı,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Düştüm yere ciğerlerim delindi,
Kemiklerim vücudumda bölündü.
Ermeden murada adım silindi.
Kader böyle imiş ağlama ana.

Ecel geldi direksonu çevirdi,
Yumdu gözlerimi beni devirdi.
Genç yaşımda nişanlımdan ayırdı.
Kader böyle imiş ağlama ana.

İssız dağ başında bir yiğit yatar,
Yok mu da kimsesi, kanları akar?
Nişanlım her zaman yollara bakar,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Nişanlıma söylen yola bakmasın,
Düğünüm var diye duvak takmasın.
Yaramı sarın da kanım akmasın.
Kader böyle imiş ağlama ana.

Haber geldi yine köyümüz yaşlı,
Garardı yollarım, dumanlı, puslu;
Azrail gelip de nefesi kesti,
Kader böyle imiş ağlama ana.

İnleye inleye verdim canımı, -
Elim tutmaz dindireyim kanımı.
Ben kara toprağa verdim yanımı,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Evimizin önü iğde çalısı,
Dört bacım var oldu gardaş delisi.
İzzet'in dağlarda yatar ölüsü,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Köyüme bir figan düştü yanıyor,
Delindi her yanım yaram kanıyor.
Kara toprak kızıl kanı emiyor.
Kader böyle imiş ağlama ana.

Yas tutup da emmim dayım ağlasın.
Dört bacım var garaları bağlasın.
Ben ölüyüm emmim gızı neylesin?
Kader böyle imiş ağlama ana.

Günümüz kesildi bayrak kakacak,
Konu komşu gelip, gına yakacak.
Ecel bizim evimizi yıkacak.
Kader böyle imiş ağlama ana.

Ayşe ağlamasın boşu boşuna,
Felek acımadı şu genç yaşıma.
Babam beni attı dağlar başına,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Sarı motur düşman oldu gözüme,
Yara açtı ciğerime özüme.
Dağ başında kimse bakmaz yüzüme,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Düğün yapıp, muradıma ermeden,
Kuşlar gibi dönüp, yuva kurmadan,
Ecel geldi şu Sarız'a varmadan,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Sarız dağlarında hasta yatarım,
Kanlı vücuduma toprak atarım.
İçerim döküldü nasıl kakarım?
Kader böyle imiş ağlama ana.

Ne kadar uzadı Sarız yolları,
Köye selam söylen seher yelleri.
Söyleyin İzzet'in kırık belleri,
Kader böyle imiş ağlama ana.

Nişanlım yollara bakılı kaldı.
Duvağı başında takılı kaldı.
Kınası taslarda yakılı kaldı.
Kader böyle imiş ağlama ana.

Kaynak Kişi: Ahmet KÜÇÜK
Derleyen: Erdal KÜÇÜK (Atatürk İ.O Sınıf Öğretmeni)

TANIR'IN AĞITLARI

YAZICIOĞLU OSMAN AĞA

Yazıcıoğlu Osman Ağa, Osmanlı sarayında yazıcı olarak çalışmış bir aileye mensuptur. Beyimiz Yazıcıoğlu, Afşin'e geldikten sonra, kendisine bir yerleşim yeri arar ve bugün Tanır olarak bilinen Kasabaya yerleşir. Denilir ki Tanır Kasabasının kuruluşu Yazıcıoğlu Beyle başlar. Zamanla oğul uşak derken ailesi genişler. Ailenin varisi olacak olan Osman ağa da bunlardan biridir.

Kasabayı ikiye ayıran Hurman çayı ve çayın etrafında gelişmiş sulu tarım arazileri ile bin bir çeşit ağaçlardan ve her adım başı pırıl pırıl, buz gibi derleyen sularıyla Tanır Kasabası, Payitahta başkentlik eden İstanbul sevdalıları için elbette yer ve güzellik olarak tercih sebebi olması kadar doğal ne olabilir ki...

Dönemin en gözde geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğu için, hayvancılıkla uğraşanlar kışlık sabit yerleri ve yazlık yaylaları yurt edinirler. Yazıcıoğlu ailesi Binboğa yaylalarını kullanır. Hemen her yaz mevsiminde aynı yaylada Çukurova tarafından gelen bir başka ailede bulunur. İşte hikâyemiz bir Yörük ailenin Tanıra gelmesi ile başlar.

Kırk atlar, koçlar, taylar, kuzular, gökçe gelinler ve koç yiğitlerden kurulu yörük kervanı Binboğa dağlarının üstünden aşır, güneş'in kızıla boyanıp battığı Tanır yaylasına doğru ince bir çizgi gibi, bir uçtan bir uca süzülüp geçti. Günlerdir at üstündeki aşiret mensupları yorulmuşlar, bunalmışlardı. Ama yol bitmiş, sınırın hemen yanı başındaki konak yeri görünmüştür. Akşamüstü yaylaya ulaşınca kervanın en önünde giden yaşlı bir yörük beyi sıçrayıp indi. Arkasında uzanan kervana dur etti ve bağırdı. "Konak yerimiz burasıdır. Atlar bağlana, denkler çözüle tez elden çadırlar kurula ALLAH hayır getire dedi." Yiğitler indiler atlarından. Birkaç genç kadın, yörük beyinin bindiği devenin yedeğindeki al bir attan, genç bir kızı incitmekten korkar gibi tutup indirdiler yere. Altına kilim serildi. Üstüne gölgelik çekildi hemen. Bağdaş kurup oturdu genç yörük kızı yere. Omuzunun bir ucundan bir ucuna fişeklik çevriyordu. Belinde gümüş saplı bir hançer takılıydı. İran ipeğindendi tüm giysileri. Samur saçları başındaki yeşil berenin içinde toplanmış, kenarlarından taşmıştı. Uzun boylu, beyaz tenli, simsiyah gözlü, ceylan bakışlı, bakanın bir daha baktığı, görenlerin yüreklerini yakan bir ahuydu bu. Ne Tanır, ne Binboğalar ne de Afşin, böyle

bir güzele çadır açmamış, böyle bir ceylana rastlamamışlardı. Yayla böyle bir güzel görmemişti. Adı Senem... Aşireti ona Telli Senem derdi.

Ertesi sabah hemen duyuldu Tanır'a yörüklerin gelip yerleştikleri. Adettendi, yerli halk gelip hoşgeldiniz derdi. Birkaç ay kalıp sonra gidecek olan bu göçebe yörüklerle kardeş gibi geçinirlerdi. Hoşgeldine gitmek bölgenin ağasına düşerdi. Ağa yanına bölge büküklerini toplar, kadını yanına alır, gider yeni misafirleriyle tanış olurdu. Yine öyle oldu. Tanır'ın şanlı Bey'i Yazıcıoğlu köyünün büküklerini çağırıp, başlarına oğlu Osman'ı katıp hoş geldin'e gönderdi yörük içine. Atlayıp atlarına, vardılar yörük yaylasına. Yörükler hürmetle yürekten karşıladılar gelenleri. Koşup ağaya haber verdiler. Kara çadırından önce ak saçlı yörük beyi, ardında o ahu gözlü, fidan boylu ceren çıktı. Bir hançer gibi dikildi karşılarına. Baş yu-karda iki eli böğründe Daha buyurun diyemeden, ziyaretçilerin başında, atın üstünde bir kartal gibi duran yemyeşil gözlü, kartal bakışlı çınar gibi heybetli Osmana takıldı gözleri. Bir yıl gibi sürdü sanki ikisi içinde bu bakışlar. Bakıştılar. Buyrun dedi yörük beyi. Yanında, hala yere saplı bir hançer gibi duran kıza döndü. -Senem dedi. -Atı tut kızım. Koştu Senem adetleri gereğince, gelen kafilenin beyi ile hanım ağasının atının yularına sarıldı. Kadın da Osman da indiler atlarından. Tam kabile yörük ileri gelenekleri gibi halka tutup oturdular. Hoş geldiniz edildi. Kahveler, katıklar içildi, konuşulup tanışıldı. Ama iki gencin aklı ve gözleri bir an bile ayrılmadı birbirlerinden. İşte diyordu Senem! Erkeğim diyebileceğim çınar gibi bir yiğit. İşte diyordu Yazıcı oğlu Osman'a. Yazıcı oğlu Osman da; Baba evine götürebileceğim, övünç duyup yaslanacağım, bir ahu diyordu kendi kendine.

Akşama kadar kalındı yörük yaylasında. Geniş sofralar yazıldı yere, koyunlar kızartıldı, katıklar yayıldı, yenildi içildi. Ama Senem İle Osman bir kere düşen bir kor yığını gibi, bakıp durdular birbirlerine. Akşam yörüklerden ayrılıp Tanır'a doğru yola çıktıkları zaman, Osman yüreğinden bir parçanın yaylada kaldığını hissetti. Senem yüreğinden bir parçanın kopartılıp alındığını, içinden bir şeylerin eksildiğini sandı. Günler akıp geçti. Ne Senem nede Osman unutamadılar birbirlerini. Bir bahane bulup yeniden gidemedi Osman yörük çadırına. Senem obadan dışarıya ayak atamadı. Ama seven yürek neler etmezki, her şeyin çaresi bulundu. Bir yörük kadını yardım etti bey kızına Beyoğlu atlayıp atına Seneme koştu. Ay ışığında her buluşup konuşmalarında daha çok yandı yürekleri, Daha

çok sevdiler, daha çok bağlandılar birbirlerine. Sevda bu. Çaresi olmazsa sarartıp soldurur, öldürür adamı. Senem de Osman da aynı ateşte kavruldular. Senem seviyordu ama çaresizdi. Biliyordu ki babası oba dan dışarı kız vermezdi. Törelere böyleydi. Osman düşündü, bir yörük kızını eve almazdı babası. Kaçalım dediler bir gün. Yok dedi Senem. Kaçalım dedi oğlan yok dedi Senem. Ben böyle bir ateşle yana yana ölürüm de kaçmam. Kaçıp yere yıkmam başını babamın. Babamın başını yere yıkamam. Başka çare yok. Kaideleri yıkacak, iki sevdalıyı birbirine kavuşturacak, ağır kuvvetli. Yörük.beyine.bir.dünür.kafilesi.gerekti.

Bir yiğit sararıp solar erir gider de, bir bey kadını hatun ana'sı hissetmezmi. Gayrı sordular, Osman anlattı. Bir tek oğlanın derdine çare bulmak, onu bu deritten bu acıdan kurtarabilmek için kaideleri bir bir yıktı babası. Etraf çevrelerden ağalar toplandı. Dünür kafilesi ve hediyeler hazırlanıp varıldı yörük ağasına. Bir sevinç bir umut düştü içine senemin, bir sevinç doldurdu içini Osman ağasının. Ne kaldı ki aha bugün olsa yarın kavuşuverirler. Birbirlerine yakışan nazarlık bir çift olurlar. ALLAH'ın emriyle dediler kızını istediler. ALLAH yazdıysa biz ne edek velâkin obamızın kanunları vardır. İhtiyarlarımıza soralım, bir kaç gün izin verin düşünelim, iletiriz kararımızı. İsteriz ki kızımız oğlunuza kurban ola, böyle bir beyin gelini ola. Ama törelere dediler. Umut içinde döndü dünür kafilesi. Bir yangın düştü içine yörük beyinin.

Ama ölür de törelerini yıkmaz, aşiretin dışına kız vermezdi. Fakat bu çevrenin en güçlü adamı dünür geliyor. Vermezlerse basarlar obayı alır kaçırlar kızı.

Onlar basmadan biz kaçmalıyız dedi oba yaşlılarına. Hemen o gece çadırlar söküldü, sürü toplandı, kervan hazırlandı. Ve Senemin içi kan ağlıyor. Bir ölüden farksız. Tüm oba yiğitlerinin arasında çekilip gittiler Tanırdan.

Telli Senem bir daha Binboğaları göremez. Yazıcıoğlu Osman Ağa hep bekler anka kuşunu. Ne haber, ne gelen, ne giden vardır. Son görüşmelerinde 'aht' etmişler.. Birbirleri dışında hiç kimseye yar olmayacaklardı.

Ertesi gün tüm Tanırlılar boş buldular yaylayı. Bin yerinden hançerlenmiş gibi inledi yıkıldı, bir ölüden farksız oldu Osman. Her yana haberler salındı, sözcüler gönderildi. Aylar yıllar sürdü bu arayış. Ama ne yörük kervanının izine rastlandı, ne de Senemden bir haber alındı. Aradan yıllar geçer. Yazıcıoğlu Osman artık bey'dir. Hikâye unutulur. Çevre töre gereği çok baskı yapar ve

Yazıcıoğlu evlenir. Çoluk çocuk derken torun torbaya karışır. Yaşı neredeyse bir asra yaklaşır.

Yazıcıoğlu Osman Ağanın talih'i her gün biraz daha karardı. Bir düğünde bir gözünü kaybetti. Günler yel gibi geldi geçti. Onun içindeki yangın geçmedi unutamadı Senem'i. On yıl, yirmi yıl, elli yıl, atmış yıl geçti, bir haber gelmedi Senemden. Sonra bir yaz günü evinin önünde oturup çocuklarıyla oynarken; Köyün çerçicisi bir ermeni vardı. O geldi koşarak yanına. Ağam dedi! Ağam kurban olam haberler neki haberler. Desem yıkılır mısın yoksa sevinir misin? Eski bir yaraya tuz mu atarım. Anlat dedi Yazıcıoğlu. Anlat hele ne istersin. Haberin hayırlıysa tarla veririm, değilse çek git.

Çukurova'daydım dedi ermeni çerçi, mal satardım. Açmış oturmuştum, buğday alır, kumaş verirdim. İki büküm bir ihtiyar geldi yanıma. Saçları ak, gözlerinin ferisi sönmüş bir ihtiyar kadın. Oğul dedi Tanır bilir misin? Osman ağayı bilir misin dedi? Bilirim elbet dedim. İnsan köyünün ağasını bilmez mi? Ben Tanıra gittiğim zaman onun evinde konaklarım. Kuşağından bir çıkını çıkardı. Aha bu mendili elime tutuşturup, Osman ağaya söyle Senem ananın selamı var, yüreği yüreğinle birdir. Kimseye yar olmamıştır. Bir yayla kızı gibi sevmiş bir yayla kızı gibi sadık kalmıştır de, Ama gayrı her şey geçti. Gelip aramaya, arayıp sormaya de. Ağam selam yerde kalmazmış getirdim sana, Gayrı sen bilirsin dedi ermeni çerçi. Yüreğinde yetmiş yıl evvelin kuru yeniden yandı. Osman Ağanın içinde kaynar bir şey aktı. Altınlar tarlalar verdi ermeni çerçiye. At hazırlattı, yanında iki adam düştü çukurova yoluna. Yazıcıoğlu tıpkı Tanır kasabası pınarları gibi mendili mütemadiyen öperek hüngür hüngür ağlamayı belli bir müddet sürdürür. Osman Ağa Senemle buluştu mu bunu bilmiyoruz ama Maraş'ta Tanır da. Toros'larda, Avşar illerinde ne zaman bir düğün kurulsun; Önce Osman ağanın aldığı haberdan sonra söylediği türküyü söyler kadınlar erkekler. Yankıları Torosların Binboğaların ötesine doğru yanık bir ses, yanık bir yürek. Nerede bir gece toplantısı olsa, yaşlılar gençlere Senem ile Yazıcıoğlu Osmanın sevdalarını anlatırlar hep.

TELLİ SENEM

Bir haber geldi ki Telli Senem'den,
Deli gönlüm şad olmaya başladı.
Akmaz iken kör pınarın ayağı,
Suyu geldi çağlamaya başladı.

Aşkın cezvesi de ocakta kaynar,
Durmaz deli gönlüm, meydanda oynar,
Ermeni, dillerin şekerler çiğner,
Tatlı tatlı söz olmaya başladı.

Senem'in giydiği Frengi sarı,
Ölmeden yüzünü göreydim bari.
Yıkık değirmenin bozuk çarkevi,
Suyu geldi düzelmeye başladı.

Hele bakın şu feleğin işine,
Ağu kattı benim pişmiş aşıma,
Senem değmiş seksen, doksan yaşına;
Benim ki de yüz olmaya başladı.

Görünür de Binboğa'nın dağları,
Gıcı, boran aşılmıyor belleri,
Yazacıoğlu Şerefli'nin Beyleri,
Koca Tanır şad olmaya başladı.

Frengi sarı: Sarı'nın bir tonu

Ermeni: Senem'den haber getiren Ermeni çerçi

Kaynak Kişi: Ferudun ŞAHİNKAYA (Yazıcı oğlu Osman Ağa'nın torunu)

Derleyen: Cabir TERCAN (Namık Kemal İ.O Müdürü)

HASAN HÜSEYİN ŞAHİNKAYA'NIN AĞIDI

1961 yılında Tanır kasabasında muhtar olan, Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA bölgede halkın sevgi ve saygısını kazanmıştır. Buynunla beraber istemezleri de vardır. Aralarında husumet olan iki aileyi barıştırmak amacıyla köyün ileri gelenleriyle birlikte Bozyer'de bir eve varırlar. Hasan Hüseyin pencere önünde oturmaktadır. Dışarıdan bir el ateş edilmek suretiyle, sırtından vurularak öldürülür. Bu talihsiz olay sevenlerini ve ailesini yasa boğar. Âşık Mahsuni ŞERİF de yakın arkadaşlarındandır.

Hasan Hüseyin ŞAHİNKAYA'nın gençliğinin baharında hayata veda etmesi üzerine birçok ağıtlar yakılır. Bu ağıtlardan biri de Âşık Mahsuni ŞERİF'in aşağıdaki ağıdıdır. Aynı zamanda bu ağıt bestelenecek, Mahsuni'nin kasetlerinde yer almıştır.

Kaynak Kişiler: Kasaba ve çevre halkından birçok kimseyle görüşülmüştür.

Derleyen: Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü)

ÂŞIK MAHSUNİ ŞERİF'İN AĞIDI

Bilmeden gelmiştim Bozyer köyüne,
Kara gün karşımda durmuş ağlıyor.
Yürü yalan dünya doymadım sana,
Ömrüm zavaline ermiş ağlıyor.

Pusu kurup beklemişler kapıda,
Alkanımı döktüler beyaz çapıda.
Zayıfım derdim sığmam tapuda,
Komşular yaremi sarmış ağlıyor.

Sandalyeden kalktım vay anam n'oldu?
İki avucuma alkanım doldu.
Eşim, malım bütün orada kaldı.
Kara konak matem tutmuş ağlıyor.

Bir yandan bir yana yaremin ucu,
Vay sebebim oldu haset kıskançlar.
Müfreze aht eder, ağlar savcı;
Doktor raporunu vermiş ağlıyor.

Bozyerin etrafı bağlar Hüyükler,
Dilim dönmez anam diye sayıklar,
Toprağa mal oldu kaytan bıyıklar,
Kiprikler ümüdünü kırmış ağlıyor.

Anam gelmiş başıma eğilir,
Babam yavrum derde vurur döğünür,
Kardeş kavgasında yiğitmi ölür?
Komşular yaremi görmüş ağlıyor.

Nazlı bir insandım değildim efe,
Kurudu dillerim varmadı ofa,
Haber gitmiş Berçenekli Şerife,
Sazını döşüne dürmüş ağlıyor.

HANIMI HACIKIZ HATUN'UN AĞIDI

Ferudun'um Ferundun'um, (1)
Genç ömrümü çürütürüm.
Sandıktaki ganlı asbab,
Yumam seni gurudurum.

Ana kak yaylaya gidek.
Sen koyun ol bende kuzu,
Alnımıza mı yazıldı?
Ta küçükten kara yazı.

Emmim oğlu yekinsene,
Tabancanı takınsana,
Düşmanlar peşinde geziyor,
Derebeyim sakınsana.

Bozyerden bir haber geldi,
Vallahi belim kırıldı.
Kurban olurum ince eşim,
Akrabalar ala düşürük.

Guzularım, guzularım,
Emmim oğlu sızılarım,
Şimdilik başım galaba,
Üç gün sonra arzularım.

Saat duruk çalışmıyor,
Emmim oğlu gelsin kursun.
Akrabadan düşman mı olur?
İlaham kolları kırılınsın.

Bahçen yeter bağın yeter,
Dallarında bülbül öter.
Gayıt etme ince eşim,
Enver büyür yerini tutar. (2)

Dağlarda olur geyik,
Kızların gözü büyük.
Gâvur düşman nasıl kıydın?
Boynu kıravathı yiğid.

Aslan'ı baba ederim, (3)
Gaderime şükrederim,
Gayıt etme emmim oğlu,
Körpe guzuların güderim.

Gelin olan kara mı giyer?
Gâvur düşman nasıl kıyar?
Bunu vuran hayinler,
Onlar da el lafına uyar.

Kaynak Kişi: Enver ŞAHİNKAYA (Afşin Mehmet Akif Ersoy İ.O
Müdürü.)

Derleyen: Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü)

KIZ KARDEŞİ SAHRİYE HANIM'IN AĞIDI

Anam oğlu gosga gezer,
Öldü demem değmiş nazar.
Ben bozyere vardım kine,
Savıcı ifade yazar.

Ben de vardım Bozyer'e,
Vurulduğu yeri gördüm.
Benim bacılığım batsın,
Gözlerini ben kapadım.

Bozyer'in bağlarında,
Bülbül öter dağlarında.
Alınan götürmüşler,
Allah senin bacın öle.

Hele bakın emmilerim.
Gardeş köye çoban oluk.
İlaham kolum kuruya,
Düşman pencereden vuruk.

Bozyerin de nokuşuna,
Kiliminin nakışına,
Kaymakam savıcı ağlar.
Gardaşımın yatışına.

Ata biner at oynatır,
Bahçede kuzu kaynatır.
Kendi küçük ama
Büyüklere söz dinletir.

Anam karı babam koca,
Sabah olmaz uzun gece.
Ben tarlaya biçer koymam,
Anam oğlu olmayınca.

Yaz gelince güller biter,
Dağlarında bülbül öter.
Kefineya anam oğlu,
Enver büyür yerini tutar.

Söğüt köprüye çadır tutar,
Peçini üstüne atar.
Ben ölüyüm anam oğlu,
Elin odasında yatar.

Saat kanlı yüzük kanlı,
Nenni anam oğlan neni.
Ben Bozyer'e vardım ki,
Anam oğlu ala kanlı.

1. Ferudun Enver, Aslan: oğlu

*Asbap: Elbise.
Yekinsene: Kalksana.
Galaba: Kalabalık.
Gayrı etme: Sıkıntı etme.
Ala düşürük: Kandırılmış.
Çorapçak: Çabucak.
Kefine ya: Sıkıntı etme, dert etme.
Peçin: Çadır kurmaya yarayan araç.*

Kaynak Kişi: Enver ŞAHİNKAYA (Afşin Mehmet Akif Ersoy İ.O
Müdürü)

Derleyen: Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü)

VELİ'NİN AĞIDI-1

Tanır kasabasının'da veli adında bir genç yaşar bu genç 2 yaşında annesini kaybeder babası da veliye sahip çıkmaz. Yaşlı bir anneanesi vardır. O sahip çıkar. Anneannesinden başka ilgilenen olmaz. Veli yakışıklı bir genç olur ve kendi kasabasından bir kıza gönlünü kaptırır. Kimseye gönlündekini açamaz, sadece anneannesine açar ama ondan bir fayda göremez. Kız baba evinde Veli büyükanasının yanında eriyip giderler. Veli saygılı bir gençtir bu yüzden kızı kaçırmak istemez. Sevdiğine kavuşamadığından kendisine ait olan dut ağacına kendini asar.

Veli'nin asıldığını ilk gören Mehmet KARAHAN'dır. Mehmet KARAHAN bu olay üzerine bir ağıt yakar.

Bir gün aramadı vicdansız ata,
Şalvar bağlarıyla asıldın duta.
Garip âşık derdi kimler anlata,
Sorup sıkıntısın alan olmadı.

955 Mayıs ayında,
İki âşık var ki Tanır köyünde.
Kimsesiz büyüdü ebe evinde,
Dönüp hatrını soran olmadı.

Durum değişirdi olsaydı öncün,
Geçmedi dünyada altının incin.
Kaderine bakın böyle bir gencin,
Arkadaş olmadı yaren olmadı.

İhmallikten gitti değil kazara,
Seven iki âşık geldi nazara.
Sevdalı Veli'yi koyduk mezara,
Toplantı olmadı, tören olmadı.

Aylarca âşıklar kavruldu tüttü,
Yaşamak zoraldı hayaller bitti.
Soranlar olmadı herkes unuttu,
Yaklaşıp teselli olan olmadı.

Allah sana rahmet eylesin Veli'm,
Her zaman her yerde o Mevlâ kerim.
Mehmet KARAHAN'ım yazdı kalemim,
Hep gidenler gitti gelen olmadı.

Derleyen: Nimet GEZER (Tanır İ.O Türkçe öğretmeni)

VELİ'NİN AĞIDI-2

Tanır'da doğmuştun, nenen büyüttü;
Süte gelip emzirerek avuttu,
Baba yiğit edip, ellere kattı;
Ama bir derdini, bilen olmadı.

Kimselerin hatırını kırmadın,
Ana baba sevgisini görmedin,
Sevdalandın, sevdin ama sormadın,
Öksüzsün yüzüne gülen olmadı.

Feleğe kahredip, kimlere küstün;
Bu fani dünyada, ne idi kastın;
Sana düşen duta, kendini astın;
Gidip sevdiğini, alan olmadı.

Kur'anı okurdun, yapardın hatim;
Abdestli namazlı, büyüdün yetim;
Kimlere küstüydün, ney idi kastın;
Gözüyün yaşını, silen olmadı.

Ana öldü soysuz baba aramaz,
İnançlıydın her gün, kılardın namaz;
Kimselere açıp da etmedin naz,
Anlayıp kapını, çalan olmadı.

Sevdanın yelleri, gelip esmeden;
Beş günlük dünyaya, hemen küsmeden;
Canına kıyıp da, kendin asmadan;
Sezip de halini, gören olmadı.

Takva idi öksüz ederdi tövbe,
Soğuk idi yüzü, yoktu akraba;
Anası ölmüştür, gurursuz baba!
Ağlayıp da saçın, yolan olmadı.

AĞIT

Tanır'da yaşayan biri kış zamanı ava gider. Avlanırken büyük bir çığın altında kalır ve ölür. Hanımı kocası için çok üzülür ve şu ağıdı yakar:

Kurban olam, yiğit sana!
Küreğini alan giden,
Damın mı yok tekerleyim!
Karların altında yatan.

Sabahleyin kalktı idim,
Karlara alaca düşmüş,
Yazık sana, eşim yazık!
Karlı, buzlu dağlar aşmış.

Karlara düşman diyordum;
Karlar da eridi, aktı;
Yazık sana, eşim yazık!
Gitmen ciğerimi yaktı!

Derleyen: Nimet GEZER (Tanır İ.O Türkçe öğretmeni)

ANNENİN AĞIDI

Öleceğini sezen bir annenin üzüntüsü dile getirilmiştir. Bu ağıtta anne yuvasının parçalanışını ve yavrularının öksüz, yetim kalışını anlatıyor. Bu ağıtta annesizliğin ne kadar zor olduğu dile getiriliyor.

Yetim kalmış yavrularım,
Goyup gitmiş beş çocuğu.
Ne anne var ne de baba,
Öksüz kalmış çocuklarım.

Beş çocuğa kim bakacak,
Yaralarını saracak.
Ana burnunda kokacak,
Yetim kalmış çocuklarım.

Düşünmeyin beni yavrum,
Ben iyiyim cennetteyim.
Bir gün sizde gelirsiniz,
Beni orda seversiniz.

Derleyen: Nimet GEZER (Tanır İ.O Türkçe öğretmeni)

FERAMİZ'İN AĞIDI

Üç arkadaş dağa hayvanlarla odun kesmeye gitmişler. Arkadaşın biri sayın üzerinde odun keserken Feramiz de sayın alt tarafında odun kesiyormuş. Bu sırada saydan yuvarlanan taş Feramiz'in kafasına isabet eder. Bunu gören arkadaşları koşarak, hemen Feramiz'in yanına geliyor, bakarlar ki Feramiz çoktan oracıkta can vermiş.

İşte onun için yakılan ağıt:

Kireçlikte keklik öter,
Goyağında sümbül biter.
Sayın yüzüne vardım ki,
Yiğit alağanlı yatar.

Şaşmış emmim oğlu şaşmış,
Sıfın kayalara düşmüş.
Depesine daş düşünce,
Sağ elinde dahra düşmüş.

Şu Maraş'ın uzun yolu,
Açmasın yaylanın gülü.
Emmimin yurduna gömün,
Gafla'ya götürmen salı.

Dertli Ali'm yanar ağlar,
Gene dumanlandı dağlar.
Senin eşin emmin kızı,
Ölene dek kara bağlar.

Sıfın: Sarp yer, sarp kaya.

Say: Yürünemeyecek kadar sarp, betonumsu yüzey.

Dahra: Ağaç budamaya yarayan keskin alet.

Gafla: Tanır Kasabasına bağlı mezra

Derleyen: Nimet GEZER (Tanır İ.O Türkçe öğretmeni)

HANIMINDAN KOCASINA AĞIT

Keşirlik'in goca daşı,
Işılar gardaşın gaşı.
Ağlamıya arlanıyom,
Ölmesin kimsenin eşi.

Garinçeler oydu m'ola
Bibim oğlu gözlerini?
Sal bağlayıp gederiken,
Bibi yoldum yüzlerimi.

Hastahanaya vardım kine,
Hemşireler yatırıyor.
Ayan olsun bibim oğlu,
Babam gelmiş götürüyor.

Gurban olam gayınlarım,
Yiğidimi goman burada.
Bibim oğlu gayıt çekme,
Ben de varrım ardın sıra.

Babamın irice Fakı'sı,
Nedi gözüme bakıyon.
İlaham bacın öleydi,
Değnekten dutup kakıyon.

Gayıt çekme: Sıkıntılanma.

Garinçe: Karınca.

İlaham: Keşke.

Keşirlik: Dağlıcada bir mahalle.

Derleyen: Nimet GEZER (Tanır İ.O Türkçe öğretmeni)

UĞUR'UN AĞIDI

Tanır kasabası, Karşıyaka mahallesinde yaşayan Uğur; kanser hastalığından ölür. Kocasının ölümüne çok üzülen Cennet Hanım şu ağıdı söyler:

Hepeler gonüm hepeler,
Yağmur yağar, gar sepeler,
Yola eşmen mezerini,
Giden bazarcı depeler.

Temirini keseceğim,
Beşiğini asacağım.
O dünyaya giden gelmez,
Umudumu keseceğim.

Sızı indi dizlerime,
Duman çöktü gözlerime,
Haber salsam gelirm'ola,
Gurbetteki kızlarıma.

Hama deli gönül hama,
Yer yarıldı dama dama,
Guzum seni götürürler,
Ocaksız bucaksız dama.

Dağlar dağların eteği,
Gar dutar saban dutağı.
Gurban olam Emo gelin,
Bura mı bunun yatağı.

Bırak deli gönül bırak,
Adana'nın yolu yırak,
Benim eşim çok perişan
Çocuklara haber salak.

Yırak: Irak, uzak.

Mezer: Mezar.

Dam: Buradaki manası mezar.

Salak: Gönderelim.

Derleyen: Canan CERAN (Tanır Atatürk İ.O Türkçe Öğrt.)

MEDİNE' NİN AĞIDI

Tanır kasabasında Hasan Ağa denilen bir adam vardır. Hasan Ağa, Sivas'ın Darende ilçesinden evlenir. Evlendiği kızın adı Medine. Medine'nin babası tarafına Godazlar derler. Medine kış günü doğum yaparken vefat eder. Kara haber anasına ulaşır. Anası; karda, kışta, at üstünde, bin bir meşakkatle cenaze evine gelir. Torununu kucağına alarak, ağıt yakmaya başlar.

Sabahınan sağıl geldi,
Godazları savışıyor.
Yol ver garlı dağlar yol ver,
Gız anaya gavuşuyor.

Godazlar'ın altı atlı,
Altında kilimi gatlı.
Ben buna niye ağlıyom,
Hiç mi yoktur Medi atlı.

Gara gundak dolanıyor,
Gene gonüm bulanıyor.
Giyinmiş atlas gaçağı,
Odaları fırlanıyor.

Sandığı gara boyalı,
Ayna masada dayalı.
İki gızım daha var ya,
Medi, onlardan payalı.

Merem teyzem gelsin demiş,
Anası getirdi yemiş.
Bebeği verseler bana,
Beşşige takarım gümüş.

Ben ağlarım için için,
Yol verin de ben bir geçim.
Gılıç Veli berk ağlıyo,
Gelin getirdiği için.

Aman nediym nediym,
Babasına ben nediym.
Babasının nazlı gızı,
Kör olsun anayın gözü.

Sandığını açıcıyım,
Altınını seçiciyim.
Baaler gızımı vermezse,
Ben buradan göçücüyüm.

Kitli odanın gapısı,
Güzel Medi'min yapısı.
İri gözlü ağ Medine'm,
Yandı Darende'nin hepsi.

Kapımızın önü söğüt,
Medim'e veririm öğüt.
Bebeği bana verseler,
Ederim bir babayığit.

Zedet bacı Zedet bacı,
Ben görmedim böyle acı.
Doktora götürselerdi,
Cerrah vermez mi ilacı.

Kurban olam Hasan Ağa,
Sen ağlama ben öleyim.
Eğer kabul eder isen,
Yerine vereyim mesek.

Lambaların fitiliyim,
Ben bir derdin yetimiyim.
Gurbete kız mı verilir,
Ben kızımın gatiliyim.

Geçim: Geçeyim.

Mesek: Bedel.

Medi: Medine'nin kısaltılmışı.

Savışmak: Geçmek.

Sağıl: Sağılacak hayvanlar.

Derleyen: Canan CERAN (Tanır Atatürk İ.O Türkçe Öğrt.)

PAŞA'NIN AĞIDI

Tanır kasabasında, Paşa adında bir dükkâncı vardır. Paşa dükkânın önünde otururken yanına bir adam gelir oturur. Karşıdan gelen Hasan, Paşa' nın yanındaki adamı vurayım derken, yanlışlıkla Paşa'yı vurur. Paşa'nın kız kardeşi Elif hatun ardından şunları söyler.

Yedi senede bir buldum,
Adını da Leman vurdum.
Yoğudu bunun düşmanı,
Ara gürşununda öldü.

Kapımızın önü bakça,
Öter bülbül konar sakça.
Olmaz olasıca gelin,
Getirdin mi gannı bohça.

Sabahınan mal sulamış,
Dükkâna boru ulamış.
Ne yapıyon Paşa gardaş,
Golunu gürşun yalamış.

Bahdı gara güllü gızım,
Dağlara geçiyor nazım.
Gelin evinden çıkıcı,
Düşmanın yüzü gülücü.

Sakça: Bir kuş.

Bakça: Bahçe.

Gannı: Kanlı.

Derleyen: Canan CERAN (Tanır Atatürk İ.O Türkçe Öğrt.)

TANIRLI POLİS MEHMET'İN AĞIDI

Hatay'ın Samandağ ilçesinde polis olarak görev yapan Mehmet, Ramazan ayında sahura kalktığı sırada kalp krizi geçirerek ölür. Geride üç çocuk ve acılı bir eş bırakır. Mehmet'in kayın validesi Şerife Hatun şu ağıdı söyler.

Yüce dağdan indim geldim,
Gara beleni beleni.
Tüyüm tozağım galmadı,
Burda dolanı dolanı.

Yavuz babasız duramaz,
Halil ciğerimi deler.
Hele bakın ki gomşular,
Bebeği beşikte galır.

Şurada bir polis gelik,
Silahını sık sık.
Memet oğlum can veriyor,
Gözümüze baka baka.

Derleyen: Canan CERAN (Tanır Atatürk İ.O Türkçe Öğrt.)

ÇOĞULHAN AĞITLARI

MEHMET'İN AĞIDI

Çoğulhan'da Fadime bacı diye bilinen kadının oğlu Mehmet'i tek kurşunla öldürürler ve bunun üzerine Fadime Bacı şu ağıdı söyler.

İlaani ilaani,
Gan bürümüş bilaani.
Cip odasına gelince,
Bulamamış yolağını.

Gar yağar gorun üstüne
Yel daayip de yaslanmaz mı?
Yiğit bir gurşunнан ölmüş,
Anası da ağlamaz mı?

Daayip de: Değip de
Cip: Çok, oldukça, geyet
İlaan: Leğen
Bilaani: Bileğini
Gor: Ateş.

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

KOCAYA AĞIT

Tarla anlaşmazlığı yüzünden öldürülen adamın acılı eşi, ölen kocası için şu ağıdı söyler:

Yele yele vardım ki
Arg altına yatırmışlar.
Gâvurmuş da gardaşlarım,
Ala gana batırmışlar.

Gapısında bir çüt selvi,
Biri diğerinden boylu.
Ne ağılyon Sümbül bacı,
Öldürenler anan oğlu.

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

MISTIK EMMİNİN KIZININ AĞIDI

Bilmeyen bilene sormuş,
Buda böyle nasıl olmuş.
Sümbül gibi gelin idi,
Birdenbire nasıl ölmüş.

Eriyor dağların garı,
Geçmiyor ömrün baharı.
Bir guzum var dedirmeden,
Azrail gapıyı çaldı.

Selvi gibi boyu varmış,
Çok da güzel huyu varmış.
Yirmiyedi yaşında da,
Toprağa gömülmek varmış.

Çok kadersizmiş yazısı,
Gurbet ele gelin olmuş.
Bibim niye küstürmüşse,
Hapoş köye geri dönmüş.

Yüce dağların gıcısı,
Çıkmaz içimden acısı.
İstanbul'da öldürmüşler,
Mıstık Emmi'nin guzusu.

Bibinin yarası derin,
Çoğulhan'ın yeri serin.
Gardeş guzusu diyordun,
Nasil goyup da giderim.

Yüce dağların gümanı,
Başında da çok dumanı.
Babasız gelin eddiler,
Emmimin tuful kızını.

Guru ağaç bükülür mü?
Yaş ağaç hiç sökülür mü?
Biricik guzu anası,
Götürüpte gömülür mü?

N'oldu emmim gızı n'oldu,
Evinde çiçeğin soldu.
Bu da nasıl bib'oğluymuş,
Gucaanda Azrail buldu.

Galk gidek hapishaneye,
Baş hâkimden izin alak.
Mezara hepimiz gedek,
Götürmekte yolcu edek.

Bibiden ana mı olur?
Eliynen gelin mi bulur?
Daha babası duymadı
Hapoş da toprakta çürür

*Eliynen: Eli ile
Gıcı: Kırağı gibi kar yağışı.
Tuful: Tıfil, yaşça küçük*

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN
Derleyen: Selçuk Osman BELLİ

ÖMER FARIKLARIN GELİNİNİN AĞIDI

Çoğulhan'da Omar Farıklar'ın gelini vurulur. Gelinin kocasının adı İbrahmdir. Gelinin 8 çocuğu vardır. Kaynanası bu gelin için şu ağıdı söyler.

Izgın yolu dağ arası,
Ciğeri kurşun yarası.
Nasıl gıydın gavur düşman,
Sekiz kuzunun anası.

Damımızın ardı tepe,
Çıksa gelin yorulur mu?
Gelini dokdura saldı,
İbrahim'im darılır mı?

Çayır otu burma burma,
Üstümüzden geçti durna.
Düşman topumuza düştü,
Durma İbrahim'im durma.

Hacız ağlar Küpeli ağlar,
Gene dumanlandı dağlar.
Gene çıkmış Yusuf oğlan,
Daha anam diye ağlar.

Izgın: Gelinin köyü (Elbistan'a bağlı)

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

DÖNDÜ'YE AĞIT

Hasan Ali'nin kızı Döndü Ehmalar'ın (Kirikler lakaplı) oğlu Yusuf'a kaçır. Ailesi ona sahip çıkmaz, kaynanası da kötülük eder. Bir süre sonra da Döndü hamile kalır. Kayınbabası Ehma aşeren gelinine et pişirir verir. Kaynanası Fadime, "oğluma kaçtın, kocamda mı elimden alacaksın" diye azarlar. Hem ailesi hem de kocasının ailesi tarafından dışlanan Döndü, suya gitmek bahanesiyle evden çıkar. Bugünkü şelalenin aşağısındaki değirmene gelir, eteklerini toplar. Ömer Faruk'ların (Ömer Farık) Mustafa görür ve "kadın tuvaletini yapacak" diye bakmaz. Eteklerini toplayan döndü, değirmenin oluşuna kendisini atar. Değirmenin durmasıyla, değirmenci Musa, değirmenin durmasının nedenini öğrenmek için yukarıya çıkar. Değirmenin domuzluğuna baktığında Döndü'nün cesediyle karşılaşır. Yakınları Döndü'ye şu ağıdı yakar.

Boğazında sarı hakık,
Dili buğazına akık.
Kör olasıca Mustafa,
Dönmüş arkasına bakık.

Değirmen suyun geldim'ola?
Kanlı oluğa doldu m'ola?
Ambarcık'ta Mine teyzen,
Bu olayı duydu mu ola?

Değirmenin dar deresi,
Doktor bulunmaz çaresi.
Doktor delik deşik etmiş,
Omuzları mık yarası.

Anam ağlar, bacım ağlar,
Gene dumanlandı dağlar.
Anamın da Yusuf oğlu,
Gene anam diye ağlar.

Ambarcık: Elbistan'ın Söğütlü Kasabası
Mık ("k" hırlak): Çivi

Kaynak Kişi: Fadime ŞAHİN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

EŞİGO'NUN KOCASINA YAKTIĞI AĞIT

Genç yaşta kocasını kaybedip de dul kalan Eşigo lakaplı Ayşe'nin, kocasının ölümü üzerine söylediği isyan niteliğindeki ağıdır.

Ayşe'nin kocası Mehmet'le anlaşmazlığı olan bir adam, Cuma namazından sonra Mehmet'i vurup kaçarak evine sığınır. Eve varınca babası onu içeriye alıp saklar. Yaralı halde olan Mehmet, can havliyle silahına sarılarak kendisini vuran adamın evinin önüne gelir ve silahını çıkarıp kapıya doğru ateşler. Kapının arkasına gizlenen babasını vurup öldürür ve kendisi de oraya yığılıp kalır. İşte bu olay sonucunda Ayşe (Eşigo) bu ağıdı yakar. İki çocuk annesi Eşigo kendisine 15 yaşında dulluğu yakıştıramaz, büyük acılar çeker. Kocasının ölümünden 9 yıl sonra da kayınbiraderi ile evlendirilir. İşte Eşigo'nun Kocasını için yazdığı ağıt:

Ne yohuşun başındayım,
Ne enişin döşündeyim.
Bana dulluk yakışır mı?
Daha onbeş yaşındayım.

Kiloş şalvar dırnağında,
Zehli yüssük parmağında.
Ben de eşimi kaybettim,
Curular'ın sokağında.

Başım seni bozuyum mu?
Altın seni düzüyüm mü?
Yıkılacca güccük oda,
Daha seni geziyim mi?

Zehli: Kenarı keskin köşeli

Kiloş: Geniş.

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

MURAT'A AĞIT

Gül­kız, Murat'ı kendisine aşık eder, çıkan olaylar Murat'ın ölümüne sebep olur. Murat'ın annesi çocuğunun ölümünden Gül­kız'ı sorumlu tutar ve oğlu Murat için şu kısa ağıdı söyler.

Havada bulut yoğudu,
Bu yağmur nereden yağdı?
Hiç düşmanım yok diyordu,
Bu kurşun nereden geldi?

Gül­kız gö­zükme gözüme,
Ataş attın sen özüme.
Delikanlımı öldürttün,
İki çalımın yüzüne.

Çalım: Bir kızın cilvesi.

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

TOPUZ AREFE'NİN AĞIDI

Kardeşi Mehmet'in genç yaşta kalp krizi geçirerek ölmesi, Topuz Arefe'yi çok etkiler. Kadeşinin acısıyla yanıp tutuşan Arefe bu ölümü bir türlü kabullenemez; Her yerde Mehmet'i arar, Herkese onu sorar. İşte Topuz Arefe'nin acılarını dile getiren, feryatlarını ifade eden ağıt...

Şu dağlar ulu dağlar,
Çevresi sulu dağlar.
Ben gardaşı verdim,
Gök yürür, bulut ağlar.

Yüce dağın karı erisin,
Yerisin suyu yerisin.
Bana müjdeyi verene,
Canım ola kele ola.

Tireni şöför yeridir,
Dağın karını eridir.
Gurban olam nazlı gardaş,
Ayrılık ömür çürüdür.

Eğer gardaşım gelirse,
Ölek kuzum ölek ölek.
Bacın ölmez sağ mı gezer,
Senin için kara bağlar.

Yerimek: Yürümek.

Kaynak Kişi: Fadime ÇOBAN

Derleyen: Selçuk Osman BELLİ (Çoğulhan Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

KAYNANASININ DÖNE'YE AĞIDI

Olay Çoğulhan'da geçmiştir Döne gelinin kocası hapse girmiştir. Kendisi ikisi kız, altısı erkek sekiz çocukla geride kalır. Döne beşikteki çocuğunu emzirirken düşmanları Döne'ye ateş eder. Kurşun, dōneden çıkıp beşiğe değer. Döne ölür. Beşikteki çocuğun ise ödü düşer. Annesi öldükten kırk gün sonra bebek de ölür. Diğer çocuklara Döne'nin kaynanası bakar. Kaynanası Döne'ye şu ağıdı yakar

Karaçayır burma burma,
Üstümüzden geçen durna.
Düşman topunan gelirken,
İrbehem'im gafil durma.

Küveli ağlar, Hacıkız ağlar,
Gene dumanlandı dağlar.
Şu Döne'nin Yusuf oğlu,
Gene "Anam" diye ağlar.

Damımızın ardı yokuş,
Gelin çıksa yorulur mu?
Gelini doktora salsak,
İrbehem'im darılır mı?

Gızgın derenin arası,
Ciğerim kurşun yarası.
Gavurumuş gâvur düşman,
Bebek bizi deli eyliyor.

Sanki yaylalardan göçtük,
Soğuk sularından içtik.

.....

ARMUTALAN AĞITLARI

ÖMER ÇAVUŞ'UN KARDEŞİNE AĞIDI

Keleşlerin Ömer Çavuş'un kardeşi, Gelibolu'ya askere gider. Askerde hastalanarak ölür. Kardeşinin askerden döneceğini bekleyen Ömer Çavuş'a, kardeşinin künyesini getirirler. Cenazesi Gelibolu da kalan ağabeyi için Ömer Çavuş şu mısraları söyler.

Çıktım yüce dağ başına,
Yandım gardaş ataşına.
Gide gele biz usandık,
Elbistan'ın şubesine.

Çıktım yüce dağ başına,
İnemem gardaş inemem.
Kucağımda ben büyüttüm,
İsmail'e dayanamam.

Anam oğlu İsmail'im,
Ben de canıma gailim.
Dön de gel artık evine,
Gardaşın, kölen değilim.

Gail olmak: Razi olmak.

Kaynak Kişi: Fatma DEMİR

Derleyen: İsmail Cem ÖLMEZ (Armutalan İ.O Sınıf Öğretmeni)

HACI MEHMET'İN AĞIDI

Kürneli Aşiretinden olan Hacı Kerim'in dört kardeşinin en küçüğü olan Hacı Mehmet, İzmir'de çalışmaktadır. Hacı Mehmet bir hastalığa yakalanır. Abisi İzmir'e gider, Hacı Mehmet'i doktora götürür, biraz durumu düzelir gibi olunca geri gelir. Aradan iki ay geçmeden kardeşinin öldüğünü duyan Hacı Kerim aşağıdaki ağıdı yakar.

Sabah namazını kılıp oturdum,
Topladım yavruları alıp getirdim,
Bindirdim tabuta kabre götürdüm,
Bulamam gardeşim seni bir daha,

İzmir'in yolları gayette uzak,
Zalim felek kurmuş önüme tuzak,
Gelmişim İzmir'e biraz da gezek,
Bulamam gardeşim seni bir daha,

Yavrular toplanmış hepsi ağlıyor,
Baktım İsrail'e içi yanıyor,
Baktım Fevzigil'in yüzü gülmüyor,
Bulamam gardeşim seni bir daha,

Anam seni çok severdi,
Karşısına alıp topalağım derdi.
Ölüm seni benden alıp götürdü,
Bulamam gardaşım seni bir daha,

Gardaşa söyleyecek sözüm çoktur,
Tabutunu açıp da yüzüne baktır,
Doktorlar demişler çaresi yoktur,
Bulamam gardaşım seni bir daha,

İçimize girmiş çıkmaz acısı,
Doktor ilaçlamış geçmiş sancısı,
Adana'dan gelmiş iki bacısı,
Bulamam gardaşım seni bir daha,

Söyleme Kerim'im bitir sözünü,
Ataşa döndürdün yaktın özünü,
Ağlayarak kör edicin gözünü,
Bulamam gardaşım seni bir daha.

Kaynak Kişi: (Hacı) Kerim GÖRENLİ

Derleyen: İsmail Cem ÖLMEZ (Armutalan İ.O Sınıf Öğretmeni)

ABDİ'NİN AĞIDI

Taşoların Döndü'nün genç yaşta ölen kocası Abdi için söyledikleri;

Anam da yok, babam da yok,
Nasıl olur yetim başım?
Guru yerlerde çürüyor,
Yorgana sığmayan eşim.

Galdım yuvada yuvada,
Gollan emmilerim gollan.
Guzular gucakda galdı,
Gelin de onları sallan.

Amanın kız oda yüce,
Yatmağa gorkarım gece.
Bu adam gul incitmezdi,
İncitmesin yuyan hoca.

Gollan: Kollayın, koruyun.

Kaynak Kişi: Fatma DEMİR.

Derleyen: İsmail Cem ÖLMEZ (Armutalan İ.O Sınıf Öğretmeni)

DOKUZZTAY AĞITLARI

ŞİHAMİT AĞA'NIN AĞIDI

Kerevinli Şıhamit Ağa; Söğütderesi, Kerevin (Dokuztay), Kafla ve Afşin'de malı-mülkü olan zengin bir adamdır. 9 Hanımından doğan 27 erkek çocuğunun 25'ini seferberlik döneminde kaybeden Şıhamit Ağa, 1940'lı yıllarda hastalanarak Afşin'de ölür. Babasının ölümü üzerine kızlarından Fındık AKKAYA aşağıdaki ağıdı yakar.

Korusuna bekçi kordu,
Odasına iner ordu.
Gidin bakın Binboğa'ya,
Ora da babamın yurdu.

Yirmiyedi oğlan babası,
Alıyor beni çabası.
Gelin yanıma oturun,
Sırmalı meşlah abası.

Ağ konakta çifte baca,
Dolanıyom halım nice.
Silkinip ata binince,
Şimdi oldu hüküm koca.

Kürt uşağı, Kürt uşağı,
Belinde hamle kuşağı,
Babam Avşun'u severdi,
Avşun'da kaldı düşeği.

Harılama koca Hurman,
Çıkar bendini bağlarım.
Babamın da doru atı,
Sen kişne de ben ağlarım.

Vardım baktım konağına,
Fanıl fanıl fanılıyor.
Bir yalanız Mavuş kızı,
Babam deyi iniliyor.

Damımızın altı düven,
Yalan dünya bir boş kovan.
Mirasçılar mal bölüşür,
Babam sana olsun ayan.

Meşlah: Kaftan.

Aba: Yünden yapılmış kaba kumaş. Bu kumaştan yapılmış bol, geniş giyecek.

Avşun: Afşin

Hamle kuşağı: Bele bağlanan ipekli kuşak

Düşek: Ölümün olduğu yeri belirten taştan işaret.

Fanıl fanıl fanılıyor: Ağıtta bomboş, ıssız, kimsesiz anlamında

Düven: Dükkân

Kaynak Kişi: Kızı Fındık AKKAYA

Derleyen: Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

SÖĞÜTDERE'Sİ KÖYÜ AĞITLARI

BALLE MUSTAFA'NIN AĞIDI

Söğütderesi köyünde doğup büyüyen Mustafa METİN, evlenerek Afşin'e yerleşir. Tüm yaşamını o şirket benim, bu şirket senin; yurt içi ve yurt dışında sıcak yuvasından uzak, helalinden, ailesini kimseye muhtaç etmemek için çalışarak geçirir. Son olarak emekliliğini tamamlamak için gittiği Tekirdağ- Çorlu'da 5 Haziran 2003 tarihinde tüp patlaması sonucu hayatını kaybeden argon derleyençisi Mustafa METİN tüm sevdiklerini derin bir acıya boğar. Bu olay üzerine komşusu Döndü GÖK, aşağıdaki ağıdı yakar.

Öte geçe, beri geçe,
Çiçek toplar seçe seçe.
Oğulları sal getirmiş,
Sigarayı içe içe.

Ben giderim yollar uzak,
Kara toprak bize durak.
Aradım seni bulamam,
Derdin neyidi soramam.

Yüce dağların yücesi,
Olmaz gecenin sabahı.
Sana demiştım Fadime,
Yumuş, İstanbul hocası.

Koca dağın öte yüzü,
Gün vurmada erir buzu.
Kurban olurum Mustafa,
Arkasında beş de kuzu.

Bakın feleğin işine,
Zehir kattı şu aşıma.
Kurban olan kadir Mevlâ'm,
Kıyma gelinin eşine.

Yelden yanı uldu m'ola,
Günden yanı soldu m'ola.
Mustafa'nın ela gözün,
Karıncalar oydu m'ola.

Terazi Ülger'den yüce,
Ağlarım ben gündüz gece.
Alnına yazılmış bacım,
Dünyaya geldiği gece.

Şu mezarı derin eylen,
Suyu serpin, serin eylen.
Alnına yazılmış bacım,
Öte dünyada düğün eylen.

Sal: Tabut

Terazi: Üç yıldızdan meydana gelen bir takım.

Ülger: Yedi yıldızdan meydana gelen bir yıldız kümesi.

Uldu mu?: Çürüdü mü?

Kaynak Kişi: Eşi Fadime METİN

Derleyen: Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

TARLACIK KÖYÜ AĞITLARI

ALHAS'IN AĞIDI

Berçenek Köyü'nden Alhas ASLAN'ın oğlu Mehmet ASLAN, 1989'da Hollanda'ya gider. Bir süre çalışıp kazandığı para ile Türkiye'ye dönecek ve sözlüsüyle nişanlanacaktır. Ne var ki hız tutkusunun kurbanı olur. Elim Bir trafik kazasında hayatını kaybeder. Naaşı 28 Nisan 1995'te Berçenek'e getirilerek aile mezarlığına defnedilir.

-BABASI

Küskün olanlar barışır,
Demeye dilim dolaşır.
Kısmet telefon çalıyor,
Belki Memet'im konuşur.

-BACISI

İzin alıp da gelecek,
Sarılayım kucak kucak.
Baba telefon çalıyor,
Belki kardeş konuşacak.

-BACISI

Mezarın üstüne gül ek,
Yağmur yağsın etsin gölek.
Baba telefon eyle de,
Kardeşimden haber alak.

-BABASI

Küsmüş bize konuşmuyor,
Dertlerini danışmıyor.
Lokantayı siz arayın,
Benim ile görüşmüyor.

-BABASI

Yine bağladık karayı,
Doktor sarmamış yarayı.
Hollanda'dan haber alak,
Kızım çevir numarayı.

-BACISI

Bacın saçlarını yoldu,
Kader çok perişan oldu.
Sana nişan takacaktık,
Artık kıyamete kaldı.

-BACISI

Kardeş tatlı dillerine,
Tabuttaki güllerine.
Gel kardeş bir yol sarılak,
Kurban olam kollarına.

-BABASI

Bir Temmuzda gelecektin,
Hasret kaldık görecektin.
Kısmet telefonu bekler,
Pazar günü edecektin.

-BABASI

Acı bir telefon geldi,
Sabah değil çok erkendi.
Buyur kardeşim deyince,
Dedi kine Mehmet öldü.

-BACISI

Telefon zili çalmıyor,
Perişan oldum görmüyor.
Lokantayı çok aradım,
Kardeşim cevap vermiyor.

–BABASI

Bu dünya fanidir böyle, Der-
dim çoktur derman eyle.
İki yavruyu kaybettim,
Teyyarede selam söyle.

–BABASI

Dertlerini danışıcı,
Kader, bekle telefonu.
Akşam Memet konuşucu,
Bizim ile görüşücü.

–BACISI

Gözlerim kör oldu görmez,
Bundan sonra yüzüm gülmez.
Kısmet bekleme Memet'im,
Gelmez yol geriye dönmez.

–BACISI

Felek ağır vurdu taşı,
Yandı yüreğimin başı.
Hemi genç, hemi de güzel,
Hem de karayıldı kaşı.

–BABASI

Güzellere değer nazar,
Bacıların dertli gezer.
Soyun Alhaslar soyundan,
Kaşın Abdiler'e benzer.

–BABASI

Görmez eyledi yolumu,
Kökünden kırdı kolumu.
Öyle yiğit kaybettim ki
Komşular sorman halımı.

–BACISI

Delirttim mecnun gezerim,
Kardeşe ağıt yazarım.
İki kardeş iki bacı,
Kazdır dört olsun mezarım.

–BACISI

Sözlün ile kavuşturak,
Banta alak konuşturak.
Emmilerin küs duruyor,
Gel kardeşim barıştıarak.

Kaynak Kişi: Alhas ASLAN

Derleyen: Erol YILDIRIM (Büget İ.O Türkçe Öğretmeni)

BÜGET AĞITLARI

AYŞE'NİN AĞIDI

Aslen Bütetli olan Ayşe, Elbistan'da oturmaktadır. Kocası ölünce Ayşe kimsesiz kalır. Oğulları ona bakmak istemezler. Evli olan kızının yanına yerleşir. Ama kızı da 'Beş kardeşimden biri bakmıyor, el oğlunun da gönlü razı olmuyor.' diye yakınmaktadır. Kendisinin bu duruma düşmesine içeren Ayşe, çatıdan atlayarak intihar eder. Ayşe'ye anası şu ağıt yakar.

AYŞE'NİN AĞIDI

Merak etme oğul kalmam ki burda,
Derdimi dağlara döker giderim.
Zaten viran ettim yurdu ovayı,
Derya denizlere akar giderim.

N'olur oğlum anan kalsın burada,
Bu kadındır rezil olur arada.
Sizin için göçün çekti sılada,
Derya denizlere akar giderim.

Anan kapılara kilidi astı.
Kamil'den Şamil'den umudu kesti.
Kadere kahretti, kendine küstü.
Bulanık sulara akar giderim.

Ben gibi anayı sürüye katın,
Götürün pazarda mal diye satın.
Bir daha gelirim kapıdan atın.
Derdimi dağlara döker giderim.

Kıymetli oğlumdan aldım payımı,
Bir köşeye asamadım yayımı.
Allah bana nasip etsin köyümü,
Babamın yurduna çeker giderim.

*Siladan göçün çekmek: Baba evinden ayrılmak
Kamil ve Şamil: Ayşe'nin oğulları*

Kaynak Kişi: Mustafa ÖZKAN
Derleyen: Erol YILDIRIM (Büget İ.O Türkçe Öğretmeni)

MENDİFA'NIN AĞIDI

Büget Köyü'nden Mendifa Kadın, maddi açıdan zor durumda kalır. Kimse ona yardımcı olmak istemez. Bir gün Mendifa Kadın, köyün çıkışında, su deposunun kenarında yanmış bir şekilde bulunur. Mendifa Kadının çaresizlikten gazla kendisini yaktığı anlaşılır. Kim olduğu bilinmeyen bir yakını Mendifa'ya şu ağıdı yakar.

Kaldım düşmanın eline gülmedim.
Eller gibi bir murada ermedim.
Emmiden dayıdan fayda görmedim,
Kahrinen yanıyom yalan dünyada.

Sağ günümde eşim, dostum çoğudu,
Çağırdım gelmedi eşim uyudu.
Ben ölürken su verenim yoğudu,
Kahrinen yanıyom yalan dünyada.

Deponun durağı yüce yaradı,
Dertliye teselli veren yoğudu,

Yanıp yanıp yanmaması zorudu,
Kahrinen yanıyom yalan dünyada.

Eşim böyle miydi ahtımız n'oldu?
Yanık yaralara yağmurlar doldu.
O güzel Mendifa yazıda kaldı.
Kahrinen yanıyom yalan dünyada.

Kırıktır tecellim, yoksul kaderim,
Dar akşamda borda yola giderim.
Şu tatlı canımı heder ederim,
Kahrinen yanıyom yalan dünyada.

Yazı: ova

Tecelli: Kader anlamında kullanılmış

Bor: Ekilmemiş arazi, boş arazi

Kaynak Kişi: Mustafa ÖZKAN

Derleyen: Erol YILDIRIM (Büget İ.O Türkçe Öğretmeni)

SULTAN'IN AĞIDI

Sultan Hanım Dağlıca Kasabası'nın Erik mevkiinden'nden Bütet Köyü'ne gelin gelir. Evlendikten sonra Afşin'in Karagöz Köyü'ne ev yaptırırlar; ama bu arada Sultan Hanım hastalanır, onu Malatya'ya hastaneye götürürler. Burada biraz iyileştikten sonra hastalık tekrar nükseder. Oğulları Rafet ve Saffet bu sefer annelerini Ankara'ya hastaneye götürürler. Yapılan ameliyat başarısız geçer, Sultan Hanım yaptırdığı evde oturamadan vefat eder.

Bu ağıt Bütet Köyü'nden Hacı'nın hanımı için söylenmiştir.

İki oğlu, iki kızı,
Ahrete açık getti gözü.
Yanıyor anayın özü,
Gelin Sultan Gelin Sultan.

Afşin'e yaptırmış bina
Ellere kaldı mı konak?
Bütet Köyü bunun döneke,
Gelin Sultan Gelin Sultan.

Anan vuruyor döşüne,
Neler geldi şu başına.
Kadirlik oldu eşine,
Gelin Sultan Gelin Sultan.

Ankara'da yattı hasta,
Gül, ırahan ıslı tasta.
Sultan'dan haber getirmiş,
Şu Maraş'tan gelen posta

Maravuz gelinin yurdu,
Derinimiş bunun derdi.
Yuvamda oturum derdi,
Gelin Sultan Gelin Sultan.

Ana ile bacı ağlar,
Ozanın ciğerin dağlar.
Oğlunu gelinler eyler,
Gelin Sultan gelin Sultan

Kadirlik oldu eşine: Eşini yarı yolda bıraktı
Dönek: Dönüp dolaşıp gelinen yer
İrahan: Reyhan

Kaynak Kişi: Mustafa ÖZKAN
Derleyen: Erol YILDIRIM (Bütet İ.O Türkçe Öğretmeni)

MURAT'IN AĞIDI

Murat Elbistan'da gezerken bir kızla tanışır. Kız Murat'a evlenme teklifi yapar. "Ama benimle evlenirsen anne ve babandan vazgeçeceksin." der. Murat bu şartları kabul ederek kızla evlenir.

Murat evlendikten sonra gizli gizli anne ve babasını ziyaret eder. Bu arada Elbistan'da satıcılık yapmaya başlar. Buraya gelip giden bir kadından dolayı eşi Murat'ın kendisini aldattığını düşünür. Anne ve babasını da ziyaret ettiğini öğrenir. Eşi Murat'a kızar. "Bir daha ailenle görüşürsen seni vururum." der. Murat bunu şaka zanneder. Eşi bir gün yine Murat'ın ailesini ziyaret ettiğini öğrenir. Silahını doldurup Murat'ı babasının evinde vurur.

Bu ağıdı, Büğet Köyü'nden Süleyman'ın oğlu Murat'ın, eşi tarafından vurulması üzerine Murat'ın arkadaşı söyler.

Kurşun yedi senin göğsün,
Düşman mıydı oğlum eşin.
Niye o düşmanı aldın?
Koca mıydı senin yaşın.

Yanıyor anayın özü,
Kör oldu babanın gözü.
Nasıl ağlamayım anam,
Ardında var körpe kuzu.

Acıyorum genç yaşına,
Komşular gelse başına,
Adam eşine kıyar mı?
Kurşunlar deyse döşüne.

İnce dalan ah muradım,
Murat'ım kuzum Murat'ım.
Nasıl ağlamayım eller,
Bayramda Murat aradım.

Zalımımış bunun eşi,
Goca değil gençtir yaşı.
Kör oldu babanın gözü,
Kimse tatmasın böyle acı.

Döş: Bağır

İnce dalan: Genç delikanlı

Kaynak Kişi: Mustafa ÖZKAN

Derleyen: Erol YILDIRIM (Büğet İ.O Türkçe Öğretmeni)

KÜÇÜK TATLAR AĞITLARI

ALICLI KÖYÜNDE ALİ İLE HÜSEYİN'İN AĞIDI

Bu ağıt Büyüktatlara gezmeye giderken çığ altında kalan Ali ve arkadaşı Hüseyin'in çığ altında kalarak ölmeleri sonucunda Ali'nin hanımı Sultan tarafından yazılmıştır.

Ali Büyüktatlar Kasabasına bağlı Alıçlı köyünde yaşıyordu. Evli ve iki çocuk babasıydı. Kardeşi Süleyman Dokuyan ise Büyüktatlar'dan bir kız ile nişanlı idi. Bu zamanlarda Alıçlı köyünden gençler Büyüktatlar'da düğün vs. gibi olaylar olunca sık sık buraya gelip giderlerdi. Yine böyle bir günde 1967 yılı Aralık ayının 25. günü akşam saat altı-yedi civarlarında, Ali aynı köyden Hüseyin adlı arkadaşını da yanına alarak Büyüktatlar'a doğru gezmeye çıkarlar. Alıçlı ile Büyüktatlar arasında İğdeli Deresi denen bir dere bulunmaktadır. O zamanlarda Alıçlı ile Büyüktatlar arasında yol yok sadece buradan gelip geçenlerin oluşturduğu küçük bir ayak izi vardır. Ali ile arkadaşı tam bu dereden geçerken konuşma sesleri ve ayak seslerinden yukarıdaki kar kürtükleri harekete geçer ve kısa sürede büyük bir çığ oluşur, bütün dereyi doldurur. Bu çığ oradan geçmekte olan bu iki genci altına alarak tam 75 metre sürükler ve dereye gömer. Hüseyin ve Ali ailelerine Büyüktatlar'a gittiklerini söylemişler ve bu arada Hüseyin'in de nişanlısı Büyüktatlar kasabasındandır. O gün bu iki genç Alıçlı'ya dönmeyince köylüler bunların Büyüktatlar'da olduğunu düşünmüş ve bundan dolayı rahat davranmışlardır. Büyüktatlar'da oturanların ise zaten hiçbirşeyden haberleri yoktur. Birkaç gün bu şekilde geçer ve daha sonra dereye çığ düştüğü anlaşılır. Durumdan haberdar olan köylüler çevre köylere de haber salarlar ve Koçovası, Küçüktatlar, Örenli, Elmalı ve diğer köylerden gelen kalabalık bir topluluk var gücüyle kardan dolan dereyi kazma kürekle ayıklamaya başlarlar. Bu çalışma tam yedi gün sürer ve altıncı gün Hüseyin'i yedinci gün ise Ali'yi donmuş bir halde bulurlar. Henüz muradına eremeyen bu iki gencin bu şekilde ölü olarak bulunması orada bulunan bütün köylüyü hatta civar köylerden gelenleri derin bir üzüntüye boğar. Bunun üzerine evde yiğidini bekleyen Sultan şu ağıdı yakar.

Ahlşlı'da Çöllolar'ın obası,
Ali'ye intizar etti ebesi.
Hüseyin'e düğür gitti babası,
Bunları habere salan ağladı.

Ali'nin tabanca bağı belinde,
Gelmem diye izin almış gelin de.
Vade tamam olmuş ölüm yolunda,
İğdeli Pınar'a gelen ağladı.

Yarılmış kürtükler ölüm yolunda,
Allah böyle derdi verme dostuna.
Çığ yörüdü çocukların üstüne,
Cesetleri daşa çalan ağladı.

Hakkın emri ile ganlar yerimiş,
Löhu galem gaderinde varımış.
On beş dakika dağ ardında sürü-
müş,
Gara kekilleri yolan ağladı.

Aliye ağlıyor ufacık dölle,
Hüseyin'in yaşı on yedi deller.
Kafa parça parça, gırılmış gollar,
Dost değil ki, düşman olan ağladı.

Kadir Mevlâ'm nasıl kıydın yiğide,
Hikmeti var muhtaç değil öğüde.
İkisini sarmış iki söğüde,
Çezip tabancasını alan ağladı.

Ali çifte guzusuna ıradı,
Hüseyin'in olmamıştı muradı.
Yedi gün devamlı beş köy aradı,
Sekizinci güne bulan ağladı.

Tabancan var idi yiğitlik hani,
İnsan mağrur olma Allah'ı tanı.
Ağzından burnundan akıyo ganı,
Elle akan ganı silen ağladı.

Yürü kara toprak çürüttün yürü,
Sana giden insan gelir mi geri.
Dünya gurulalı Âdem'den beri,
Şu yalan dünyaya gelen ağladı.

Yıkayan hocalar halini gördü,
Yıkayıp bunları kefene sardı.
Beri köyün adamı namaza durdu,
Üç yüz kişi ile kalan ağladı.

İramak: Uzaklaşmak.

Löhu galem: Kader

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

ÇOBAN NURİ'NİN ANASINA AĞIT

Çoban Nuri'nın arkadaşı Mücrimi, bu ağıdı Nuri'nin ölen anesine yakmıştır.

Şu derde bir derman bulun gaziler,
Yaralarım göz göz oldu sızılar.
Karışmış meleşir koyun kuzular,
Koyun kuzu birbirinden dertlidir.

Dedim tabiplerin derdi olur mu?
Tabipler de derde derman bulur mu?
Yarasızlar yar halinde bilir mi?
Yara var ki yar yaradan dertlidir.

Yine boran boran karşıkı dağlar,
Etrafını sarmış bahçeler bağlar.
Kimisi güler de kimisi ağlar,
Şo gülen de ağlayan da dertlidir.

Mücrimi'yim der ki tükenmez derdim.
Dert ile yoğrulmuş temelim yurdum.
Tutup yarısını o dosta verdim.
Ben o dosttan, o dost benden dertlidir.

Boran: Kış

Kaynak Kişi: Nuri CANLI

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

FADİME TEYZE'NİN KARDEŞİNE AĞIDI

23 Yaşındaki Murtaza, Rize'de öğrenci iken; Karabük'te oturan ablalarını ziyarete eder. Arkadaşlarıyla Bartın'a denize girmeye giderler. Murtaza, Karadeniz'in azgın dalgalarına kapılıp boğulur. Bu acı olay üzerine kardeşi Fadime Teyze şu ağıdı söyler:

Şu dağların oylumuna,
Kuşlar konar yayılımına.
Kardeş hakkım helal olsun,
Geldik yolun ayırımına

Mezerini derin eylen,
Su serpin de serin eylen.
Dünyada mizansız giden,
O dünyada düğün eyle.

Denize düşüp el eyliyo,
Dağlıca'da can eyliyo.
Aklımı başımdan aldın,
Derdin beni del eyliyo.

Yanarım gardaş yanarım,
Dünyaya kalmaz kararım.
Rize'nin okulunda da,
Öğretmeninden sorarım.

Sarı kekil bölük bölük,
Ciyerim içinde delik.

Bunu almam demem gardaş,
Yirmiüç yaşında ölü.

Yüksek dağlar burcu musun?
Gelmez yola yolcu musun?
Ölsün gardaş bacın ölsün,
Toprakların harcı mısın?

Dumanlı dağların başı,
Dinmiyor gözümün yaşı.
Çok da derdim vardı amma,
Gardaş alayının başı.

Zormuş gardaşın acısı
Dinmez ciğerin sancısı.
Gardaşcaazım ölmüedi,
Deli olaydı bacısı.

Bartın eli Bartın eli,
Kırıldı bacının beli.
Duydu ki gardaşı ölmüş,
Lal oldu ağzında dili.

Kaynak Kişi: Fadime Şahin
Derleyen: Hasan BATMAZ

HÜSNE TEYZENİN AĞIDI

Havada bulut yoodu,
Nerde yağdı bu garcaaz?
Arada düşman yoodu.
Nerde Daadi gurşuncaaz?

Aha geldim gapınıza,
Bir derbederin yüzünde.
Gullar oldum hepinize,
Guzum gayboldu gözümde.

Kak gidek guzum yaylıya,
Buralara dayanılmaz.
Guzuma kefin biçtiler,
Bu ellerde yaşanılmaz.

Daadi: Değdi

Kaynak Kişi: Hüsne ŞAHİN

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

MURTAZA'NIN AĞIDI

Askerden gelince hastalanarak ölen Murtaza'ya eşinin yaktığı ağıt.

Bir almayı yedi sene sakladım,
Ular diye oorun oorun yokladım.
Neçe senin gibi yiğit hakladım,
Ver benim almamı ben gider oldum.

Şu canımın duvarına gor olsam,
Âlem çiçek olsa ben de arı olsam.
Şu gaşı garanın ben yâri olsam,
İsterm'ola deli gönül ölümü?

Kâğıt arasında zencefil dalı,
Kırmızı gül iken derdim ben seni.
Boyunu boyuma ölçtüm de aldım,
Yaşdım içinde seçtim ben seni.

Çamırlı pınara dökülen gazel,
Buraya toplanmış her türlü güzel.
Sümbüllü goyakta sallanır gezer,
Onun sallanışı yâre benziyo.

Gala: Küçüktatlarda bir yayla (Bahçe)

Ular: Çürür.

Oorun: Gizli.

Kaynak Kişi: Ayşe ŞAHİN

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

ZEYNEP'DEN AMCAOĞLUNA AĞIT

Tekirahma'da oturan amcası ve amcasının oğlu trafik kazası geçirince Zeynep, şu ağıdı yakar:

Yüce dağın gö alıcı,
Gözlerim yolda galıcı.
Tez gel amcam oğlu tez gel,
Ağ gelini el alıcı.

Aslın sordum bey pınarı,
Boyu dağların çınarı.
Nûru istemez feneri.
Ağ gelinden geçemiyom.

Kapıya gazan kuruldu,
Yedi köy ora derildi.
Düşman başına vermesin,
İki yiğit bir gömüldü.

Börücek'te davar güder,
Bazen sınıkcılık eder.
Şükrolsun kırılmış kader,
Doyamıyom amcam oğlu.

Gö: Yeşil, olgunlaşmayan meyve.

Börücek: Yaylada bir mevkii

Derildi: Toplandı.

Kaynak Kişi: Zeynep SAFİ

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

AYŞE'YE AĞIT

Kanserden ölen Ayşe'nin kardeşi Elif, Ayşe için bu ağıdı yaktı.

Sen buudanı biçmedin mi?
Arısını seçmedin mi?
Azrail gelirkene,
Ananı alıp kaçmadın mı?

Atım var atlar içinde,
Nalı parlıyo gıcında.
Biz de bir gelin yitirdik,
Garemetler'in içinde.

Akan suyun akıntısı,
Gırağının yıkıntısı.
Emmim de bir düğün tutmuş,
Bana gelir okuntusu.

Öte geçe bük müyüdü?
Beri geçe ok muyudu?
Azrail de gelirkene,
Yusuf oğlun yok muyudu?

Sarıkaya Sarıkaya,
Çıkarlar bakarlar aya.
Ağ gelinim can veriyö,
Yetimlerin saya saya.

Gırağı: Kenarı

Arı: Saf, temiz.

Garemet: İftira.

Okuntu: Düğün davetiyesi.

Bük: Su kenarında biten karnış ve çalılıklar

Ok: Verimli düz ve sulu tarla.

Kaynak Kişi: Elif BAYER

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

ELİF'E AĞIT

35 Yaşında vefat eden Elif'in dört çocuğu vardı. Bu acıya dayanamayan Zeynep Safi şu ağıdı yaktı.

Gözünün önü Elifli,
Duluğu Durnaz tilifli.
Usul boylu can bakışlı,
Var mı Elif'in kusuru?

Cennet kınası elinde,
Beyaz yelege dalında.
Sallanır yayla yolunda,
Var mı Elif'in kusuru?

Yaz gününe yükler göçün,
Allah bağışlasın suçun.
Tabuda süs olsun saçın,
Var mı Elif'in kusuru?

Elif beni del eyledi,
Ateşlerin kül eyledi.
Yetimlerin dul eyledi,
Var mı Elif'in kusuru?

Duluğu: Yanağı.

Durnaz: Büklüm büklüm.

Tilifli: Zülüflü.

Kaynak Kişi: Zeynep SAFİ

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

HATİCE TEYZENİN EBESİNE AĞIDI

Hatice Teyze, Sivas'ın Gürün ilçesine bağlı Ağdere köyünde yaşayan 80 yaşındaki ebesinin yanına gidemediğinden dolayı duyduğu acı ve sıkıntıyı şu şekilde ifade eder.

Şu yaylanın yazıları,
Ceylan avlar tazıları.
Mevlâ'm da bana mı vermiş?
Bu garalı yazıları.

Şu derenin suyu akar,
Yosulu yüzüne kakar
Aziriyel sille vurmuş,
İlgıt ılgıt kanlar kokar.

Yol üstünde bir top çalı,
Dalını gırasım geldi.
Gınamayın gomşular da,
Ebemi göresim geldi.

Gara tren gelip gelip geçiyo,
Açılmayan yaralarım açıyo.
Üç tabip verip; baş başa,
Oturmuş kefin biçiyo.

Şu derenin cılgı yolu,
Gede gede gavuşuyo.
Bu dünyada özlüyerek,
Ahıred de buluşuyo.

Aziriyel: Azrail.

Kaynak Kişi: Hatice TOPRAK

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

NURAY'IN AĞIDI

Küçüktatlar köyünde yaşayan Nuray'ın genç yaşta ölümü, Annesi, babası ve iki çocuğunu yasa boğar. Bu acıyı ruhunda bütün derinliğiyle hisseden annesi onun için şu ağıdı söyler:

N'oldu gurban olam n'oldu?
Açmadan güllerin soldu.
Ayan olsun gözel Nuray,
Yerine de gelin geldi.

Haraba'nın ince yolu,
Eriin orda gavuşuyo,
Yerine de gelin geldi,
Mezerlikte savışuyo.

Gara koyun ağ mı olur?
Elekciden beğ mi olur?
Guzusunu yitirenin,
Yüreğinde yağ mı olur?

Gara goyun meler gelir
Dağı taşı deler gelir.
Yavrusunu yitirenin,
Vay başına neler gelir.

Şu yaylanın yazıları,
Davşan avlar tazıları.
Anam deyi ağlıyorlar,
Nuray'ımın guzuları.

Eriin: Eriğin, kaysının
Savışmak: Savuşmak,
Elekçi: Çingene.

Kaynak Kişi: Fadime KARABULUT

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

ŞİHAMİT'İN ÖLEN EŞİNİN ARDINDAN YAKTIĞI AĞIT

İçimde yanıyor ateşli bir kor,
Oturup ağlasam delirmiş derler.
Yar ilen oturup kalktığım yerler,
Aklıma düştükçe durup ağlarım.

Yaşım varıp yetmişine yeterken,
Yitirdim eşimi güneş batarken.
Bazen otururken bazen yatarken,
Bazen de yollarda durup ağlarım.

Dünyaya gelenin derdi bitmiyo,
Benim derdim ötekini dutmuyo.
Gündüzleri hayalimde getmiyo,
Bazı da rüyamda görür ağlarım.

Bahçe diktim kürek ile beline,
Kuşlar konsun dua etsin dalına.
Allah beni goydu gelin eline,
Kötü tecellimi sürer ağlarım.

Allah emir verir güneşe aya,
Benim güneşimi düşürür suya.
Bir fatiha ikram eyleyim diye,
Bazı da mezara varır ağlarım.

Yüce dağ başına yağan kar ise,
Yel vursa da ılgıd ılgıd erise,
Benim yâre kötülüğüm varısa,
Bazı da kafama vurur ağlarım.

Kaynak Kişi: Şıhamit

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

ZEYNEP TEYZENİN AĞIDI

Zeynep Teyzenin 24 yıl önce kansere yakalanıp ölen eşine yaktığı ağıt.

Binip oynadığın atlar,
Aşkınan yaptığın yurtlar.
Yaktı beni kül eyledi,
Eşimi alan şu dertler.

Öle yoldaş eşin öle,
Ölmez eşin gün mü göre.

Ne eşiğin dibindeyim?
Ne yokuşun başındayım?
Bana dulluk yakışır mı?
Daha otuz yaşındayım.

Öle yoldaş eşin öle,
Ölmez eşin gün mü göre.

Kapımızın önü dutlu,
Mahşerde gönlüm umutlu.
Ayrıldım ciğerim örtlü,
Yaralar deldi sinemi.

Öle yoldaş eşin öle,
Ölmez eşin gün mü göre.

Örtlü: Yaralı, sızılı.

Kaynak Kişi: Zeynep Safi

Derleyen: Hasan BATMAZ (Küçüktatlar İ.O Türkçe Öğretmeni)

KAŞANLI KÖYÜ AĞITLARI

HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLAR-1

Hürü Hanım, 20 yaşında kendini asarak intihar eden Oğlu Aziz için aşağıdaki ağıdı söylemiştir.

Âşık olsam dağa çıksam,
Derdimi dile getirsem.
Felek gibi evim yapsam,
Derdim tükenmez tükenmez.

Mecnun olsam çöle çıksam,
Kalbime arkadaş bulsam,
Kâtipler derdimi yazsa,
Derdim tükenmez tükenmez.

İpten bana çadır kursan,
Dünya kadar malım olsa,
Seninle mezara girsem,
Yine derdim tükenmez tükenmez.

Ben derin uykuya dalsam,
Seni gündüz hayal etsem,
Seninle bir yola çıksam,
Yine derdim tükenmez tükenmez.

Kaynak Kişi: Hürü SAÇ

Derleyen: Sıddık TOKER (Kaşanlı İ.O. Türkçe Öğretmeni)

HÜRÜ'NÜN OĞLU AZİZ'E AĞITLAR-2

Bu dert beni yedi bitirdi.
Güz gelmeden yapraklarım döküldü.
Bir rüzgâr esti de gökler söküldü.
Yavrumu kaybettim dert etti beni.

Derdim var ki nice nice,
Yanıyorum gündüz gece.
Ömrüm biter tam böylece,
Yavrumu kaybettim dert etti beni.

Gönlüm hasta ruhum gezer,
Dilim söyler kalem yazar.
Bir kurt bir sürüyü bozar.
Yavrumu kaybettim dert etti beni

Derdim çok kapalı kalsın.
Harman gibi beni sarsın.
Ben kıydım tatlı canıma,
Yavrumu kaybettim dert etti beni

Kaynak Kişi: Hürü SAÇ

Derleyen: Sıddık TOKER (Kaşanlı İ.O. Türkçe Öğretmeni)

MEMO'NUN HAYATI

Memo 1931 yılında Afşin Kaşanlı köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet Özdemir'dir. Babası Ali, annesi Meryem'dir. Memo, üç erkek biri kız olmak üzere dört kardeştir. Memo insanların başına gelecekleri bilen ancak kendi üstüne gelecekmiş gibi söyleyen bir adamdı. Yapacak işi olmadığı için köylü ona bakıyordu. Yemek gibi ihtiyaçlarını karşılıyordu. Soğuk bir kış günü kulübesinde selam vererek 1975 yılında ölmüştür. Köylü kendisine bir türbe yaptırmıştır. Memo'nun türbesi her yıl yüzlerce kişi tarafından ziyaret edilir. İnsanlar dilek dilerler. Çoğu insan onun haksızlıkları önlediğini ve insanların yardımlarına koştuğunu düşünür. Bu nedenle insanlar yokluğu için birçok ağıt ve söylemişlerdir.

VERSENE MEMO

İnsafınız yok mu dert aldı beni,
Gam keder köyüne gönderdi beni
Vallahi rüyamda ben gördüm seni,
Haklının hakkını versene Memo.

Ben miyim göğiken gülleri yolan,
Leyla'yı arar iken Mevlâ'yı bulan,
Her şeyden mahrumum vallahi yalan,
Haklının hakkını versene Memo.

Haksıza pençe vur varsın sürünsün,
Verem olsun el ayağı büzülsün,
Fesat kimse tahtı tacı devrilsin,
Haklının hakkını versene Memo

Deli mecnun gibi sersem gezerim,
Gâhî ağlar gâhî gülerim,
Ünülmez yarama mezar kazarım,
Haklının hakkını versene Memo.

Kader kulu niye içten ötersin,
Acıların bitmez yanar tütersin,
Göçmen kuşu gibi konar göçersin,
Haklının hakkını versene Memo.

Kaynak Kişi: Hatice ÖZTÜRK

Derleyen: Sıddık TOKER (Kaşanlı İ.O. Türkçe Öğretmeni)

BÜYÜK TATLAR AĞITLARI

YAŞLI FATMA TEYZENİN AĞIDI

Büyüktatlar Kasabası bölge itibariyle iş imkânlarının kısıtlı olduğu bir yerdir. Burada yetişen gençler genellikle farklı merkezlere çalışmaya giderler ve böylelikle buradan ayrılırlar. 81 yaşında olan ve tek başına yaşamını sürdüren Fatma'nın 5 evladı kasabadan ayrılarak gurbet elde yaşamaya başlarlar. Yaşlandığı için ölümün soğuk nefesini hissetmeye başlayan Fatma'nın evlat aşkı her geçen gün daha da kendisini hissettirmeye başlamış ve bu duruma çok üzül-müştür. Bunun üzerine yaşlı Fatma Teyze 6 aydır göremediği evlat-larının hasretini şöyle anlatır.

Yol üstünde gara çalı,
Dalını gırasım geldi.
Gelin sene guzularım,
Vallahi göresim geldi.

Kapınızın önü yonca.
Gır atımın beli ince,
Galdırmayın cenazemi,
Oğlum kızım gelmeyince.

Kapınızın önü gavak,
Dalın dökük ufak ufak,
Gelin de beni yollan,
Giğdiğim de gara duvak.

Çatalgaya ardındayım,
Çöllolar'ın yurdundayım,
Gelin de beni yollan,
Ölümün döşşandeyim.

Taksi gelir döne döne,
Ben tükendim yana yana,
Size gerekmez mi? Ana,
Aha göçüp gediciyim.

Sarı taksiler geliyo,
Ciğerlerimi deliyo,
Dış gapı da açıldı mı?
Hatça, Memmet mi geliyo?

Koca Hurman'ın bıcaa,
Yeni güvermiş göcaa,
A itte gelin bacım var,
Bebek görmemiş gucaa.

Kapısının önü bahçe,
Gonar bülbül kakar serçe.
Aha bende gediciyim,
Kefenimi eyler bohça.

Kapının duvar sekisi,
Geldi guzumun kokusu,
Biri daal getti hepsi,
Hangine yanıyım gurban.

Kele garı, kele garı,
Derdin de derdimin yarı.
Bal çiçane gonar arı,
Bu arıda bal olmaz mı?

Yeter gurban garı yeter,
Ard arda da dertler yeter
Daş başında bayguç öter,
Hüvede kimsem de yok

Aha geldim gapınıza,
Bir daş godum yapınıza,
Canımı kurban ederim,
Guzularım hepinize

Bir gümanım; Gölbaşı'nın gölünde,
Bir gümanım; Sııklı'nın elinde,
İki gözüm İstanbul'un yolunda,
Gözledim guzular hiç gelmediniz.

Bıcaa: (Bıcak, Bıcağı) Sulu tarla, suya yakın arazi.

Göcaa: Göceği.

A itte: Beyaz köpekte.

Kele: Kadından kadına bir nida.

Gari: Gayrı.

Bayguç: Baykuş.

Daal: Değil.

Güman: Tahmin.

Kaynak Kişi: Fadime KÖSE

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

BATTAL'IN AĞIDI

Bu ağıtta, Battal isminde yirmi yaşında bir gencin acı ölümü anlatılıyor. Battal, traktörle yük taşıırken akşam vakti dağ yamacından uçuruma yuvarlanır. Bu kaza sonucu hayata gözlerini yumar. Kız kardeşi onun için şu ağıdı yazar.

Görüneni göcek sandım,
Göcek değil, soğanımış.
Çokuntunu düğün sandım,
Düğün değil havanımış.

Hacıların çit alıcı,
Gözlen ki leylant gelici.
Geniş kurun halakayı,
Battal güreşe girici.

Mezarının üstü delik,
Kara kekil bölük bölük.
Geceden de haber gelik,
Dediler ki Battal ölü.

Çokuntu: Kalabalık.

Havan: Gösteri.

Leyland: Traktörün markası.

Flaka: Daire şeklinde güreş seyircisi.

Kaynak Kişi: Ayşe İLİK

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

ELİF'İN AĞIDI

Elif ana Büyüktatlar'da yaşayan beş çocuk annesi ve altmışbeş yaşlarında bir kadındır. Büyük oğlu Mevlüt, gurbet ellerde yaşamaktadır ve Elif kadın bu olaya çok üzülmemektedir. Evladına olan hasreti o kadar artmıştır ki onu düşünmeden bir an bile zaman geçirememektedir. Bu zor ve ıstıraplı günleri devam ederken birden bir baş ağrısı belasına tutulur ve tedavi olmak için migren şüphesiyle hastahaneye gider. Orada yapılan ayrıntılı kontroller sonucunda beyinde bir tümör oluştuğunu öğrenir. Elif Ana yaşadığı sıkıntılarının bu hastalığa yakalanmasında büyük payı olduğunu düşünür. Bu arada Elif Ananın en kısa zamanda ameliyat olması gerekmektedir ve ameliyattan önce oğlunu görmek istemektedir. Doktorlar bu ameliyatın çok riskli olduğunu ve masadan kalkmasının çok zor olduğunu yakınlarına söylemiş ve kendisi de bu durumdan bir şekilde haberdar olmuştur. Hatta öyle ki doktorlara göre tümör çok ilerlemiştir. Ölüm kesindir ve Elif Ana'nın iyileşmesi çok zordur. Bu durum kısa zamanda oğluna iletilir. Mevlüt, haberi alır almaz annesinin yanına döner. Bu sırada Elif Ana oğul hasreti ve can acısıyla şu ağıdı yakar.

Kapımızın önü yokuş,
Çıktım dizleyi dizleyi.
Tez gel nazlı oğlum tez gel,
Öldüm gözleyi gözleyi.

Yüce dağdan aştım geldim,
Yaraları deştim geldim.
Nazlı kuzum nerde benim,
Gözlerim de yaşlı geldim.

Şu dağlar da sıra sıra,
Vardır yüraamde yara.
Sen hakkını helal eyle,
Ayrılık yok dura dura.

Kaynak Kişi: Elif KÖSE

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

Gülcihan YAPAN

KOCAYA AĞIT

Bu ağıdı, Büyüktatlar'da yaşayan Mustafa'nın astım hastalığı sonucunda hayatını kaybetmesi üzerine eşi Türkmen Hanım yazmıştır.

Türkmen Hanım, Büyüktatlar'da kocası ile mutlu bir yaşam sürmektedir. Kocası astım hastasıdır ve bu hastalık son zamanlarda iyice kendisini hissettirmeye başlamıştır. Mustafa, hastahanede tedavi altına alınır ve bu tedavi süreci bir ay devam eder. Bu süre sonucunda Mustafa, astım hastalığından dolayı sürdürdüğü yaşam mücadelesini daha fazla devam ettiremez ve hayatını kaybeder.

Eşi Türkmen Hanım, daha bir yaşında iken annesini kaybetmiş ve yetim büyümüştür. Çocuklarından ayrı olarak Büyüktatlar'da yaşayan Türkmen Hanım'ın tek destekçisi olan eşi artık ölmüş, çocukluğunda olduğu gibi yine tek başına kalmıştır.

Yol üstünde gara çalı,
Dalını gırasım geldi.
Yıkılasın yüce dağlar,
Eşimi göresim geldi.

Öte geçe, beri geçe,
Ot yolarım seçe seçe.
Ben de eşimi yitirdim,
Gollarımı aç aça.

Yol üstünde bir yuvam var,
Uçça var parladırınız.
Oğlum gızım gurbet elde,
Duyurman ağladırınız.

Yüce dağdan kar geliyo,
Dağlar bana dar geliyo.
Eşim senden ayrılalı,
Bu da bana zor geliyo.

Ucca: Yavaş.

Parlamak: Atın ürkmesi

Kaynak Kişiler: Türkmen KALEM ve Şerife KALEM

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

ANNEYE AĞIT

Üvey anne elinde büyüyen bir kadının hiç görmediği annesi için söylediği ağıt...

Kapımızın önü erik,
Dalları da delik delik.
Burada bir gelin ölü,
Köylü gelir bölük bölük.

Atladım geçtim dereyi,
Boyumca giydim karayı.
Gelin anam ısmarlamış,
Nidici bahtı karayı.

Kapımızın önü esik,
Eşiğini gölge basık.
Kurban olam gelin anam,
Herhalde bana da küsük.

Hacıların dere suyu,
Akar bılanı bılanı,
Bizim gibi öksüz olan,
Gezer dolanı dolanı.

Yalınızın yolu yokuş,
Çıktım dizleyi dizleyi
Kurban olam anam sana,
Öldüm gözleyi gözleyi.

*Nidici: Ne yapacak.
Bılanı bılanı: Bulanı bulanı*

Kaynak Kişi: Türkmen YAPAN
Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)
Ayşe CEREN

SEZAI'NİN AĞIDI

Ali ve ailesi hem geçim derdi, hem de hayvanlarını otlatmak için Hurman köyüne gider. Bu aile bir yandan tarlada pancar söker, diğer yandan da çocukları koyunlarını otlatır. Tam köye gelmeye bir gün kala Hurmanın etrafında koyunları otlatmaya giden Sezai, Hurman suyunun üzerinde giden elmalardan bir kaç tane almak ister. Elmaları almaya çalışırken ayağı kayar ve Hurman suyuna düşer. Ailesi her tarafa baktıktan sonra çocuklarının suya düştüğünü anlar. Acılı yüreğiyle babası bu ağıdı yakar.

Türkmen ana Türkmen ana,
Ben ağlarım yana yana.
Kimse görmeden ölmüştü,
Can veriyor döne döne.

Ali'nin de benzi soluk,
Sülo'nun da boynu bükük.
Tez gel ince eşim tez gel,
Guzular ortada kalık.

Üç gün olmuş suya düşmüş,
Gumların içinde yatar.
Gurban olum sefil emmim,
Babam çıkınını atar.

Gara şalvar boz ceketi,
Ne güzel de yakışıyor.
Devre tuttun ince eşim,
Köylü bize bakışıyor.

Pancar sökmüş kazanç etmiş,
Kanca ezmiş ayağını.
İki gün suda yatmış da,
Balıklar yemiş dudağını.

Ak keten de işlik dikmiş,
Eni döse dar geliyor.
Emmi de düşmanlı gardaş,
Onun için zor geliyor.

*Devre tuttun: Yanlış iş yaptın.
İşlik: Bir tür keten gömlek*

Kaynak Kişi: Ali KARA
Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

MUSA'NIN AĞIDI

Musa, Büyüktatlar kasabasında yaşayan ve henüz hayatının baharında olan genç bir delikanlıdır. Bir gün aniden rahatsızlanır ve nefes darlığı yaşar. Bunun sonucunda Elbistan Devlet Hastahanesi'ne giderek burada tedavi olur. Oradaki doktorlar üşütmüş olabileceğini düşünerek, kendisine grip olduğunu söylerler ve eve gönderirler. Fakat bu ağrılar geçmek bilmez ve daha da çoğalır. Musa, hastalığının arttığını görünce, birkaç gün sonra tekrar Elbistan Devlet Hastahanesi'nin yolunu tutar. Burada yapılan muayene sonucunda doktorlar şüphelenir ve daha iyi bir tedavi için kendisini Malatya'ya sevk ederler. Eve uğramadan Musa doğrudan Malatya'ya götürülür. Burada yapılan testler sonucunda acı gerçek tam olarak ortaya çıkar. 22 yaşındaki bu genç adam akciğer kanserine yakalanmış ve hastalık sinsice ilerleyip bütün vücudu sarmıştır. Artık geri dönüş yoktur. Sonun başlangıcı burada başlamış ve saatler genç adamı artık yavaş yavaş ölüme doğru gitmektedir. Büyüktatlar'da yaşayan ailesi bu durumdan habersizdir ve geçici bir süre onun Malatya'da hastahane yatıp geleceğini düşünmektedir.

Musa, ailesinden habersiz; onları göremeden gittiği hastahane, soğuk bir kış gecesi Azrail'in ince kılıcına teslim oluyor. O günün sabahında ise köye cenaze nakil aracı ile cenazesi geliyor. Bütün kasaba mateme boğuluyor. Bugün bile bu olay anıldığında kasabada iç geçiren pek çok insan bulunmaktadır.

Bu ağıt Büyüktatlar Kasabasında yaşayan ve genç yaşta acımasız bir hastalığın pençesine düşerek ölen Musa için kasabada yaşayan Ayşe Hanım tarafından yakılmıştır.

Malatyanın sekileri,
Ezan verir fakıları.
Yusam yusam gider mi ola,
Şu yiğidin kokuları.

Ahlşlının yokuşunu,
Çıktım dizleyi dizleyi.
Gelin eşini yitirmiş,
Yolun gözleyi gözleyi.

Öte geçe ok muydu,
Beri geçe bük müydü?
Azrail de gelirkene,
Yiğit eşin yok muydu?

Benim sefil garip eşim,
Öküz almış koşamamış.
Ne ağlıyon Sultan gelin,
Eşin seni boşamamış.

Alışlının suyu akar,
Yosunu yüzüne çıkar.
Azrail de gelirkene,
Yiğitte eşine bakar.

Üce kaldırın salını,
Gitsin görünü görünü.
Eğer kendini sorarsan,
Ahmet Ağa'nın torunu.

Fakı: Hoca.

Üce: Yüce, yüksek

Bük: Sık ağaçlar ve çalılarla kaplı sulak yer.

Alışlı: Büyük Tatlar'a yakın bir mezra (Alışlı)

Kaynak Kişi: Ayşe ÖKSÜZ

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

ALİ BEKTAŞ'IN AĞIDI

Büyüktatlar kasabasında yaşayan Ali Bektaş, on yaşında babasını kaybeder. Ondan sonra da dul kalan annesi, çocuklarını bırakarak başka birisiyle evlenip ayrılır. Ali, vatana hizmet için askere gider ve on ay sonra köye, izne gelir. Bacı ve kardeşleriyle hasret giderir. Tekrar birliğine dönmek için yola çıkar. Birliğine dönerken Siirt'te hain terör örgütü otobüsü durdurur ve hepinizin malumu olduğu üzere 33 aslan parçasını orada kurşuna dizer. Bu baskında otobüste Yetim Ali Bektaş BAYIR da vardır ve o da orada şehadet şerbetini içer. Böylece 33 arkadaşı ile birlikte şehit olurlar. Bu ölüm köyde, kasabada hatta çevre bölgelerde çok büyük bir üzüntü yaratır. Yakılan ağıtlar dillerde destan olur; dağlarda, yamaçlarda yankılanır. Bunun üzerine köyümüzde yaşayan Cuma YANAR şu ağıdı yakmıştır.

Kıvrıla kıvrıla gidiyo yola,
Nerde bilmem askerlerin alayı.
Üç beş hain çevirmişler silahı,
Nittin Siirt nittin yetim askeri?

İkinci üzeri yemiş gurşunu,
Acı ile yolmuş saçı başını.
Taşlara yazmıştı yetim adını,
Nittin Siirt nittin yetim askeri?

Dumanlı dumanlı dağların başı,
Gözümde akıyo kan ile yaşı,
Yollarda bekleşir bacı gardaşı,
Nittin Siirt nittin yetim askeri?

1 Mayıs'ta uğradılar baskına,
Kurşunu yiyince döndü şaşkına.
Ağlayın komşular Allah aşkına,
Nittin Siirt nittin yetim askeri?

Âşık Cuma yazmayınca usanmaz.
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz.
Yetim olanların hiç yüzü gülmez.
Nittin Siirt nittin yetim askeri?

Kaynak Kişi: Cuma YANAR

Derleyen: Mustafa KARAMAN (Büyüktatlar ÇPL Edebiyat Öğrt.)

AFŞİN İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN
HAZIRLATILAN “AĞITLARIMIZ” ÇALIŞMASININ, SEVİN, KA-
RAGÖZ, BAŞÜSTÜ, EMİRLİ, ALİMPINAR KÖTÜRE, GÖZPINAR
VE AĞÇAŞAR KÖYLERİNE AİT AĞIT DERLEMELERİ.

Bu çalışma Afşin Lisesi Müdürü İhsan KÖKER başkanlığında:

1- Mustafa YALÇINÖZ	Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni,
2- Abdullah ÇELİK	Merkez Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni,
3- Ali GÖNEN	Başüstü Köyü İ.O. Müd.Yetkili Öğrt.
4- Yalçın ÖZCAN	Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni
5- Ayşe KILINÇ	Teaş İstiklal İ.O. Türkçe Öğretmeni

Tarafından Gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada köylerde söylenen ağıtlar söyleyen kişiden şayet bu kişi yaşamıyorsa ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlenmiş ve derlenmiştir. Ağıtlar halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiştir, mahalli ağız korunmuştur.

SEVİN KÖYÜ AĞITLARI

ALİ'YE AĞIT-1

Türk Sevin köyünden Ali, genç yaşta geçim derdine düşer. Kısmetinde gurbet elde çalışmak vardır. Tünelkalıp işinde çalışırken inşaatın sekizinci katından düşerek ölür. Geride genç yaşta dul kalan bir eş, iki öksüz yavru bırakır. Buna dayanamayan arkadaşı Mehmet AKPINAR, aşağıdaki ağıtı yakar:

Duydunuz mu Sevin eli,
Başımıza gelen halı.
Dokuzuncu kattan düşmüş,
Ölmüş tama bizim Ali.

Bu mu feleğin oyunu,
Bizden de aldı payını.
Cenazesi gelir şimdi,
Koyun Ali'nin suyunu.

Kayseri'dir uzun yazı,
Ta ciğerden vurdun bizi.
Emanetin kime oldu,
Yetim kaldı çifte kuzu.

Gittin ki gelirim deyi,
Muhanet bir zulüm deyi.
Giderken nazlı eşine,
Sarıldın mı gülüm deyi.

Kayseri'nin nazarına,
Düşmüşler can pazarına.
Ali'm genç yaşında öldü,
Bayrak dikin mezarına.

Kimse sevinmez ölüye,
Bacılar döndü deliye.
Benim bile içim yandı,
Ağıt yakarım Ali'ye.

Böyle mi alın yazısı,
İçerden çıkmaz sızısı.
Söyle babası kime,
Ali'nin çifte kuzusu.

İlkbaharda naz ayları,
Ayrı geçti yaz ayları.
Kara toprak sardı seni,
İki binin güz ayları.

Yaram derin basma tuzu,
Bir kara yas aldı bizi.
Toprağa bir yiğit gömdük,
Eylül ayın on dokuzu.

Baban ağlar Ali'm deyi,
Anan ağlar gülüm deyi.
Kara haberini duymuş,
Yasta kaldı Sevin köyü.

Ali'min kefeni aksın,
Açın bacıları baksın.
Ali'm ne gelir elimden,
Akpınar ağdın yaksın.

Kaynak Kişi: Mehmet AKPINAR

Derleyen: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O.Türkçe Öğretmeni)

ANNESİNDEN ALİ'YE AĞIT-2

MEZAR TAŞI

Sana bir emanetim var,
Bekle Ali'mi mezar taşı.
Ben anayım dayanamam,
Kokla Ali'mi mezar taşı.

Yavrum için dua eyle,
Benden ona selam söyle,
Mezarını serin eyle,
Yakma Ali'mi mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Saçın okşa kekil eyle,
Yelden yana dulda eyle,
Günden yana gölge eyle,
Sakla Ali'mi mezar taşı.

Kor değdi yürek yağıma,
Kar yağdı umut dağıma,
Kapanırım ayağına,
Atma Ali'mi mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Mezar taşı, mezar taşı,
Vekilim ol mezar taşı.

Kaynak Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O.Türkçe Öğretmeni)
Derleyen Kişi: Mehmet AKPINAR

HANIMINDAN ALİ'YE AĞIDI-3

Bir kara haber ki büktü belimi,
Ölmeden mezara gönderdi beni,
Kırdı kanadımı kırdı kolumu,
Yaşayan ölüye dönderdi beni.

Bir kara haber ki sarardım soldum,
Tuttum, tutam tutam saçımı yoldum.
Yitirdim eşimi divane oldum.
Mecnuna dönderdi beni.

Aklıma gelmezdi böyle bir ölüm,
Karaya belendi yeşilim, alım,
Umudum yok gayrı yeşermez dalım,
Kurumuş çalıya dönderdi beni.

Kaynak Kişi: Mehmet AKPINAR

Derleyen Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O.Türkçe Öğretmeni)

EŞİNDEN ALİ'YE AĞIT-4

Bir emanet saldım hani nerede,
Getir emanetim kanlı Kayseri.
Ben etmedim dedin yalan söyledin,
İnanamam ki iki dinli Kayseri.

Gelip devrildiler çoğumuş dostun,
Gayrı gelmez eşim, umudu kestim.
Beni dul koymaya neydi kastın,
Ayırdın Ali'mden kinli Kayseri.

Dedim hayra yoram kara düşümü,
Benim de diksinler mezar taşımı,
Soğusun yüreğin aldın eşimi,
Gözlerim yollarda kaldı Kayseri.

Kaynak Kişi: Mehmet AKPINAR

Derleyen Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EŞİNDEN ALİ'YE AĞIT-5

Kayseri' nin yolu uzak.
Yollarıma kurdun tuzak.
Bu yazgıyı nasıl bozak,
Kadir Mevlâ'm kara yazmış.

Yetimlerin yetimi idin,
Sefillerin sefili idin.
Niye bizi yalnız kodun,
Yetim Ali'm çok özledim.

Kara kekil toz mu oluk?
Alim bize göz mü oluk?
Yavruların yetim kalık,
İki yetimin üç oluk.

İçimdeki yanan ateş,
Alevlenip küle döndü.
Kıymadığım yetim Ali'm,
Çürüyüp de toprak oldu.

Yuva kurdun oturmadın,
Yalan dünyada gülmedin.
Yavrularına kıymazdın,
Şimdi boynu bükük kalık.

Ev verdin direğin kırdın,
Yavruların boynun burdun.
Gün günü artıyor derdim,
Ayrılık ölümden beter.

Kara kaşın ela gözün,
Çok özledim şirin sözün,
Şu dünyada yok ki gözüm.
Ben yetim Ali'mi özledim.

Ne olur Ali'm ben öleydim.
Sen de murada ereydin.
Hasretinden sürünüyorum.
Sen bensiz mutlu olaydın.

Varıp başına oturdum,
Uzattım elimi tutmadın,
Ali'me selam yolladım.
Küsmüş selamım almadın.

Kaynak Kişi: Dilber SARIKAYA

Derleyen Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EMİŞ'E AĞIT

Türksevin köyünde Musa'nın oğlu Yusuf olarak bilinen Yusuf, hanımını çok sevmektedir; ama sağlığında bunu pek ifade edemez. Hanımı Emiş, çaresiz bir hastalığa yakalanır. Afşin, Kahramanmaraş, Malatya ve Kayseri' deki hastanelerde tedavi görür. Fakat ölüme çare yoktur. Hayata ve tüm sevdiklerine veda eder. Hanımı öldükten sonra Yusuf, çok yalnız kalır; perişan olur. Hanımının mezarının yanına kendi mezarını da kazar; çünkü hanımına yakın olmak ister. Uzun bir aradan sonra yaşadıklarını düşünerek aşağıdaki ağıdı söyler. Ağıt kendisinin ölümünden sonra kızı Gülsen ÇELİK' ten alınmıştır.

Kayseri'den möhten geldi,
Yandı ciğerlerim yandı.
Möhtene de ben sarıldım,
Cebrail elimden aldı.

Bıyık Duran, Habba özüm,
Dünyada kalmadı gözüüm.
Möhtesine gelmediniz,
Melek ile Gülsen kızım.

Yedinci katta yattın, sana bakan
olmadı.
Bakıp hallerini soran olmadı.
Sen ölüirken seni Yusuf görmedi.
Ağlayan halimi gören olmadı.

Çadırının önü yazı,
Koyuna da katmış kuzu.
Analar da tatlı olur,
Berk ağlıyor Gülsen kızı.

Kayseri' den bindim geldim,
Yandım emeksizim yandım.
Vaadini yerine getirdim,
Bahçeni de yola verdim.

Beşikte ağlayan bebekler gibi,
Dağlara düştüm geyikler gibi,
Beş sene oldu ben ağlıyorum,
Ne dereler koydum ne taşlar dibi.

Ambulanstan indirdiler,
Çardağına kondurdular.
Pis yerlere oturmazdın,
Kuru yerlere yatırdılar.

Gülmez fakir Yusuf gülmez,
Derdine çare bulunmaz.
Ağlaşmayın kuzularım,
Ananız da gelmez.

Şu Sevin'in arasına,
Ateş düştü obasına.
Bıyık Duran düğün etti,
Samen gitsek hangisine.

Akşam oldu sabah olmaz,
Uykular gözüme girmez.
On tane dulavrat alsam,
Emiş'im de yerini tutmaz.

Vardım mezarın başına,
Kurban olurum taşına.
On doktor çare bulamadı,
Ne diyeyim felek işine.

Gider mezarda dururum,
Arar da seni ben bulurum.
Mevlâ'm etse beni kabul,
Yerine de ben ölürüm.

Aman Allah, aman Allah,
Canımdan usandım billâh.
Kap yumadan ben osandım,
Hey gurban olduğum Allah.

Yüce dağdan ben de aştım,
Vallaha tebdilim şaştı.
Kızgın öğünler yemedim,
Kuru ekmeğinen günlerim geçti.

Irak deli gönlüm ırak.
Getmeye de yolum yırak.
Gurban olurum Emiş sana,
Yusuf aralıkta kalık.

Bakın Yusuf'un haline,
Kimseler gelmez yanına.
Gurban olurum Emiş sana,
Kaldım gelinin eline.

Möhte: Cenaze

Bıyık: Bıyık lakabıyla bilenen Hacı Mustafa AKKAYA

Berk: Çok hızlı anlamında.

Kap: Tabak, tencere, vb.

Öğün: Yemek.

Kaynak Kişi: Gülşen ÇELİK

Derleyen Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

ALİ'YE AĞIT

Ali SOYDAN geçimini inşaat işlerinden sağlamaktadır. Kendisine yardımcı olabilecek yaşta çocuğu ve kimsesi yoktur. Çalışmak için Kayseri'ye gider. Orada bir inşaatta çalışır. Fakat kader onu eşinden, çocuklarından ve sevdiklerinden genç yaşta ayırır. Bir iş kazası sonucu hayatını kaybeder. Bunun üzerine hanımı Nazlı Soydan şu ağıdı söyler:

Türksevin'dir senin köyün,
Kanlı elbisesin soyun,
Tabuta sığmıyor boyun,
Uyan Ali'm sabah oldu.

Dört kardeşin biri Ali,
İçlerinde tek bir gülü,
Sel gibi akıyor kanı,
Uyan Ali'm sabah oldu.

Durdukça içime koydu,
Hayallerin yalan oldu,
Yatma Ali'm evine gel,
Adın bebeğe vuruldu.

Bülbül oldu benim diller,
Açmıyor bahçede güller,
Yatma Ali'm evine gel,
Berk yanıyor duyan eller.

Mezarı aldım karşıma,
Dolandım vardım başına,
Ali'm sana dert yanıyom,
Günde giriyon düşüme.

Şirket sana sebep oldu,
Azrail canını aldı,
Yatma Ali'm evine gel,
Kuzuların yetim kaldı.

Evimizin yeri bayır,
Yağmur yağıyor harıl harıl,
Ali'm küsmüş seslenmiyor,
Tekrar evimize buyur.

Ne oldu eller bize ne oldu,
Bahçelerde güller soldu,
Olmaz olsun böyle kader,
İki yavru yetim kaldı.

Karardıç'ta yonca biçtim,
Soğuk sularından içtim.
Kader böyleymiş Ali'm,
Kuzulardan ayrı düştün.

Karardıç'ın yazıları,
Meleşiyor kuzuları.
Yatma Ali'm evine gel,
Çok yanıyor bacıları.

Söylemesem dilim durmaz,
Kalbim taşıtığını bulmaz,
Giden yiğit geri gelmez,
Mekânın cennet olsun.

Karardıç: Türksevin Köyü'n'de Kuşkayaşı Dağı'nın eteğinde bostan yetiştirilen yer.

Kaynak Kişi: Nazlı SOYDAN

Derleyen Kişi: Abdullah ÇELİK (Merkez Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EROL'UN AĞIDI

Bu ağıt adıyla bilinen Erol Alp'in gurbete ekmek parası getirmek için gittiği sırada talihsiz bir iş kazası geçirmesi üzerine annesi "Körlerin Yüksel" olarak bilinen Yüksel ALP tarafından oğluna yakılmış bir ağıttır.

Erol daha yirmi iki yaşındayken tünel kalıba, babasının yanına çalışmaya gider. Babası Erol'a yükseklik korkusu olduğu için güvenli olur düşüncesiyle vincin hemen altını verir. Bu esnada vinç yukarı katlara kapı taşımaktadır. Kaza olacak ya Vincin halatı kopar ve yaklaşık yüz kiloluk demir kapı Erol'un kafasına olanca hızıyla düşer. Yanındaki iş arkadaşları burnu kanamadan kurtulurken genç Erol'un kafatası kan revan içinde kalır. Hastaneye kaldırılır ama artık iş isten geçmiştir. Körlerin Erol ata toprağından uzak gurbet ellerde babasının kollarında can vermiştir.

Ailesi acısını bağrına basarak müthiş bir insanlık örneği göstererek Erol'un organlarını bağışlarlar. Oğlumuz yaşamadı bari onun organları nice Erollara umut ışığı olsun derler.

Annesi oğlunu ne kadar çok sevdiğini şöyle dile getirmiştir:

Erol'umun başına,
Garip yazı taşına.
Yavruları öksüz kaldı,
Doyamadı genç yaşına.

Yavruların boynu büküldü,
Ananın diz bağları söküldü.
Öksüz koydun hepimizi,
Ateşnen yaktın evimizi.

Evimizi gara duman бүрүdü,
Herkes cenazene yürüdü.
Yaradan seni aldı,
İçimizde kapanmaz yara galdı.

Derleyen: Hidayet KÖSE (TEAŞ İ.O Türkçe Öğretmeni)

Sami SİĞİNİR

Kaynak Kişi: Yüksel ALP

NADİRİYE'NİN KOCASINA AĞIDI

Sekiz kız, bir erkek çocuğu olan ve bu tek erkek evladı da Almanya'da çalışan Nadiriye, kocasının da ölümü üzerine yalnız yaşamaya başlar. Uzun süre tek başına yaşayan Nadiriye, bu duruma fazla dayanamaz ve Almanya'ya oğlunun yanına gider. Oradaki yaşama da fazla ayak uyduramaz ve memleket özlemiyle şu ağıdı söyler.

Bir gün seher vakti dışarı çıktım,
Gurbet havasından içime çektim.
Nice gizli gizli gözyaşı döktüm,
İyi olmaz yaramı sarın turnalar.

Bir çift turna geldi suya dalmaya,
Perişan halimi dostlar bilmeye,
Bir dost arıyorum selam salmaya,
Götürün dostlara verin turnalar,

Orda olsaydım bayram gününde,
Eşin dostun yavruların yanında,
İhvan bacıların sohbet gününde,
Varın hallarını sorun turnalar

Kara kader imiş evimi yıktı,
Bu ayrılık benim belimi büktü,
Bacı kardeşlerim burnuma koktu,
Ben gidemem gidin görün turnalar.

Turna katarlanmış gökte uçarken,
Yaylaların sularından içerken,
Bizim elin üzerinden geçerken,
Mezarın üstünde durun turnalar.

Kaynak Kişi: Ekiz Hasan

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

HOTAZLI'NIN AĞIDI

Almanya'da çalışan Hotazlı, ailesini yanına aldıramadığı için çok üzülmekte; karısını ve çocuklarını çok özlemektedir. Gurbet hasretiyle kor ateşte yanan Hotazlı, bir gün dertlenir ve bu ağıdı yakar.

Yavaş yavaş gider; erken varırsan,
Bizim kapıları çal seher yeli,
Uzanıp da mektubumu alınca,
Ağlayanın gözünü sil seher yeli.

Seher yeli bizim ele varırsan,
Öp yavrularımın iki gözünü.
Sümbüllü köye yolun düşerse,
Topla kucağına al seher yeli.

Seher yeli dinliyon mu sözümü?
Öp yavrularımın iki gözünü.
Var bizim bağlarda asma üzümü,
Bir mendil de bana sal seher yeli.

N'olur babamın da gör mezarını,
Sorarsan söylerler sendeki hanı.
Kibleden tarafa dön de yönünü,
Al şu Fatiha'yı ver seher yeli.

Kaynak Kişi: Ekiz Hasan

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EKİZ HASAN'IN EŞİNE AĞIDI

Ekiz Hasan'ın 1954'te eşinin ölümü üzerine söylediği ağıt.

Şükür olsun yaradana hamdim var sana,
Neden bana böyle baktın neyleyim.
Heveslendim bir binacık yaptırdım,
Onu da başıma yıktın neyleyim.

Gece gündüz kalkmaz gönlümün gamı,
Ararım bulunmaz yaramın emi,
Kuş almış anasın cücükler gibi,
Felek pençesine taktı neyleyim.

Düşünü düşünüyü efkâra daldım,
Kimim kimsem yoktur arada kaldım,
Her birin bir yere gurbete saldı,
Onlarda burnuma koktu neyleyim.

Felek kara yazmış yazılarını,
Gayet çok ağlatır bazılarını,
Kıyıp öpmediğim kuzularımı,
Öksüz koydun boynun büktün neyleyim.

Hasan'ım da der ki belim kırıldı,
Dünya yalan imiş gönlüm yoruldu,
Guzularım anasından ayrıldı,
Beni ateşlerde yaktın neyleyim.

Gene deli gönlüm kaynadı coştı,
Bu hali görünce tebdilim şaştı,
Eski geçen günler aklıma düştü,
Yalanımı hep unuttum gidiyom.

Hasan'ım da der ki bana sormayın,
Derdim gayet çoktur sizi yormayım,
Müsaade verin de gayrı durmayım,
Ben garip bülbülüm öttüm gidiyom.

Kaynak Kişi: Ekiz Hasan

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

HASAN'IMA AĞIT

Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN; adına ağıt yazdığı Hasan ARSLAN'ı 1989 yılında 45 kg'da güreş yaparken tanıdı. Hasan ARSLAN, Binboğa Dağları eteklerinde Binboğa Köyü'ne 5 km uzaklıkta, Şabanlar denen küçük bir mezrada oturmaktaydı. Hasan, 1995 yılında Ankara'da yapılan merkezi sınav sistemiyle Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümüne yerleştirilmiş, Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN'in öğrencisi olmuştu. Son derece fakir bir aile çocuğuydu. Annesi ve babası ortopedik özürlü idiler ama kendisi üç kere Türkiye şampiyonu olmuş, dünya şampiyonlarını yendiği halde Milli Takıma girememişti. Yiğit ve onurlu bu yağız Türkmen delikanlısı, memlekete gelip giderken hep hocasına yoldaş olmuştu. Bu yağız delikanlı, elim bir olay sonucu bıçaklanarak öldürüldü. Birçok yakınıni kaybeden Yrd. Doc. Dr. Mehmet TÜRKMEN'e Öğrencisi Hasan ARSLAN'ın ölümü daha bir ağır gelmişti. Afşin'den Samsun'a giderken "Hasanıma Ağıt"ı yazdı.

Bir yiğit kaybettim içim yanıyor,
Türkmenler Sevin'de ona ağlıyor,
Boz Mehmet'in sesi yanık geliyor,
Nerdesin Hasan'ım dönüş başlıyor.

Afşin'den geçerken içim sızladı,
Elbistan'a vardım yüreğim yandı,
Hocası Hasan'ı ölmedi sandı,
Nerdesin Hasan'ım okul başlıyor.

Doksan yedi yıldır, günlerden Pazar,
Sekiz Ağustostur eşilmez mezar,
Bir kasap bıçağı kalbini keser,
Kalk Hasan'ım hocan gidiyor.

Darende'de bugün bir güreş varmış,
Güreş yeri yasta davul çalmamış,
Hasan'sız yolculuk gayet zormuş,
Nerdesin Hasan'ım meydan bekliyor.

Samsun'a dönerken evine vardım,
Evini virane yıkılmış sandım,
Mezardan geçerken dua okudum,
Çabuk gel Hasan'ım seni hocan bekliyor.

Zor güçle geldim Sivas Gürün'e,
Muhtar ile vardım gece revire,
Nasıl vurdun zalim boyun devrile,
Kalk Hasan'ım gedek okul başlıyor.

Binboğa'da kalmış İsmail Hoca,
Harçlık veremiyor ağası koca,
Boşa gitti tahsil, emekler bunca,
Gel Hasan'ım seni hocan bekliyor.

Ana baba topal kardeşler hasta,
Yedi Türkmen köyü hepisi yasta,
Biraz mola verdim koca Sivas'ta,
Gel Hasan'ım gedek dersler başlıyor.

Kızılkaya dönmüş siyah kayaya,
Mustafa pehlivan dayanmaz buna.
Mesut duymuş amma salmaz Almanya,
Kalk Hasan'ım seni Harun bekliyor.

Çamlıbel gediği serin esiyor,
Zalim sarhoş tam kalbini kesiyor,
Görenler çok ama herkes susuyor,
Nerdesin Hasan'ım hocan gidiyor.

Tokat'tan geçerken salonu gördüm,
Turhal'a gelince Gökhan'ı sordum,
Amasya ilinde çok acı duydum,
Gel Hasan'ım seni Âdem bekliyor.

Evine vardım kapısı kilitli,
Yedi kişi vurmuş biri tutuklu,
Kendisi yok ama hayali saklı,
Gel Hasan'ım seni evin bekliyor.

Suluova'da duruyor Mahmut Pehlivan,
Elbistan elinde kurulmuş divan,
Biri doğru söyler altısı yalan,
Kalk Hasan'ım seni okul bekliyor.

Spor okulunda dersler başlıyor,
Köküşler'in hepsi onu düslüyor,
Yeter anan sana kara bağlıyor,
Kalk Hasan'ım seni köyün bekliyor.

Havza'dan geçerken Cafer hüzünlü,
Kavak'ta Ünal'ın resmi dizili,
Hasan'ımın bahtı kara yazılı,
Gel Hasan'ım seni hocan bekliyor.

Tahir pehlivanım takım kuruyor,
Bütün güreşçiler seni soruyor,
Cazgır Kasım meydanlarda arıyor,
Gel Hasan'ım seni güreş bekliyor.

Samsun'a girerken yağmur yağıyor,
Hocaların senin için ağlıyor,
İmamoğlu yanmış dua okuyor,
Kalk Hasan'ım seni okul bekliyor.

Bu sene eğitime yaslı başladık,
Afşin'de doğduk Samsun'da kışladık,
Azını söyledik çoğun dışladık,
Kalk Hasan'ım seni herkes bekliyor.

Okuldan giderken helallik almış,
Sanki ecelini önceden bilmiş,
Türkmenler mekândan meskene inmiş,
Gel Hasan'ım seni Sevin bekliyor.

Bir şahin yitirdim kargalar yemiş,
Hocası Muhammet ona yanıyor,
Giden yiğitlerin biri dönmemiş,
Hocası Muhammet boşa söylüyor.

Not: Ağıtta adı geçen Mahmut Pehlivan, Tahir Pehlivan, Mustafa Pehlivan, Gökhan, Cafer, Ünal, Harun, ülkemizin yetiştirdiği çok önemli pehlivanlarımızdandır.

Mahmut Demir: Büyükler Dünya, Avrupa ve Olimpiyat Şampiyonu.

Tahir Yılmaz: Gençler Dünya Şampiyonu ve 263 kere milli olmuş bir pehlivan.

Ünal Orel: Gençler Avrupa ve Dünya Şampiyonu(2 avrupa,4 Dünya Şampiyonluğu var)

Gökhan Uzun: Turhallı Milli Güreşçi

Cafer Uzun: Havzalı Milli Güreşçi

Mustafa Kızılay: Yıldızlar Dünya 2.si

Harun Enkür: Üniversitelerarası Türkiye 2. si

Cazgır Kasım: Tarihi Kırkpınar cazgırlarından.

Derleyen: Ümit Hasan TATLI, Mustafa YALÇINÖZ

Kaynak Kişi: Yrd. Doç. Dr. Mehmet TÜRKMEN

DUMANLI DAĞLAR

Türksevin köyünden Koca Yusuf askere üçüncü defa çağrılıp gittiğinde bu ağıdı yazar.

1330'da seferberlik derildi,
Yazıldı emirler asker yürüdü,
Dördüncü kol Erzurum'u бүрүdü,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Yücesine çıktı baykuşlar öттү,
Kapı kilitlendi haneler battı,
Nice koç yiğitler harçlıksız getti,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Bizim elin bahçeleri bağları,
Al yeşil giyinir bahar ayları,
Önümüzden gitmez Bayburt dağları,
Yol verin dağları aşalım dağlar.

Yazı bilsem kalem ile yazarım,
Künyem çıksa taburumu gezerim,
Yüksek dağlara da eşin mezerim,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Haremi hor demediler yediler,
Murtezemler kaymakamlar kadılar,
Yedi düvel baş kaldırdı dediler,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Şu gurbet eller de bana çok zalim,
Analar ayan mı hallarım malum,
Aşımı sorarsan Maraş'tır elim,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Rus geldi Erzincan'a dayandı,
Kara taşlar al kanlara boyandı,
Yerde insan gökte melek uyandı,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Elbistan'ı geçsem Yarpız müdürlük,
Gurbet elde oldum ben bir gadirlik,
Giden postalara mektup godurruk,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Sivas'ın önü Gabak yazısı,
Araya döküldü ana guzusu,
Alınmadı getti Kars'ın yazısı,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Yarpız'ı geçsem Yediler yurdu,
Tükendi kalmadı çok büyük ordu,
Şu gurbet ellerde ben n'oldum derdi,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Beşli tüfek kızdı yakar elimi,
Arada koyduk kızı gelini,
Dini bir uğruna verdim ser'imini,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Eğri büğrü çıkar gurbetin yolu,
Felek bülbül ettin öттүrdün dili,
Ölmeden görseydim Binboğa seni,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Âşık Yusufum der ne ola derdin,
Ömrümde görmediğim dertleri gördüm.
Türksevin köyün cennetlik köyün,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Kaynak Kişi: Doğan AKPINAR

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

SEHER'İN AĞIDI

Türksevin köyünden Çapar Halil'in ölümü üzerine yalnız kalan eşi Seher BÜLBÜL, bu duruma üzülr ve şu ağıdı yakar.

Hele deli gönül hele,
Ataşlandım yandım gene.
Oturmaya ben gelmedim,
Ağlamıya geldim bura.

Pancar tarlasından geldim,
Düşkün haberini duydum.
Ağlamam diyordum guzum,
Ağıdı elime aldım.

Esti deli gönül esti,
Gene aklıma neler düştü.
Ayan olsun eşim sana,
Paşa cevizini aldım.

Yorulдум yola oturdum,
Felek vurdu ben götürdüm.
Ayan olsun eşim sana,
Bu yıl aklımı yitirdim.

Babanız göçünü göçürdü,
Göçü kervan göçüümü.
Babanız burnuma kohuyor,
İçli köfte içimi.

Kaynak Kişi: Seher BÜLBÜL

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

DİRGEN ALİ'NİN OĞLU FAKI'NIN AĞIDI

Çukurpınar köyü eski muhtarı Osman KIZILAY'ın annesi Altunelmalı olduğu için bu ağıdı Dirgen Ali'nin oğlu Faki'ya söylemiştir.

İnce Faki'm keklik avlar,
Ağ gelinim yayla yaylar.
Sal etmişler getirmişler,
Ataş düşsün yansın dağlar.

Öt gel kekliği elinde,
Gümüş tüfağaa dalında.
İnce Faki'm av avlıyor,
Güvel gelinin yanında.

Ağ gelinim ağ gelinim,
İssız galdı dağ gelinim.
Çanlı sürü bere girdi,
Goyununu sağ gelinim.

Faki'm Maammedi'mden nazlı,
Seçilir gelir gazlı.
Dışarıya çıkma Faki'm,
Emmilerim kemli sözlü.

Salınan yelgin geldiler,
Çatal gapıdan girdiler.
Daha doyup osanmadan,
Faki'm elimden aldılar.

Ber: Koyun sürüsünün sağılmak için hazırlanan üstü dar altı geniş çevrili yer.

Gaz: Renkli yemeni.

Yeğîn: Hızlı.

Kaynak Kişi: Osman Kızılay Çukurpınar Köyü

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

KARAVANA'NIN KADİR'İN AĞIDI

Binboğa köyünden genç yaşta vefat eden Karavana'nın Kadir'in vefatı üzerine söylenmiş ağıt.

Dumanlı dağların başı,
Gurudu gözümün yaşı.
Mezarından aldım toprak,
Hanı bunun beş gardaşı?

Gapımızın önü bahçe,
Gölgesine gonar zahça.
Gadir'imın asbabı yok,
Oyumgoz'dan gelir bohça.

Düşdüm Maraş'ın yoluna,
Himdaşı düşdü belime.
Aç mezeri girem gardeş,
Ben de yatıyım yanına.

Çukurova'nın yılanı,
Gelir dolanı dolanı.
Biz gardeşi görücüyduk,
Veli söylemiş yalanı.

Zahça: Sakça (Bir kuş).

Asbap: Elbise.

Himdaşı: Temel taşı.

Oyumgoz: Binboğa köyünün eski adı.

Kaynak Kişi: Osman Kızılay Çukurpınar Köyü

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

İSMAİL'İN AĞIDI

İsmail genç yaşta, Mart ayının yağmurlu bir gününde öldürülür. İşte Büyüksevin köyünden Hacıkâ'nın Halil'in oğlu İsmail'in ağıdı...

Karaoyak kanlı bağlar,
Dilim der de gözüm ağlar.
Gurban olum doktor beyler,
Buna çare bulunur mu?

Karaoyak'daki taşa,
Kartallar döner üleşe.
Hunu'da da düğün varmış,
Söyleyin yarene eşe.

Öte geçe beri geçe,
At oynadır seçe seçe.
Emmilerim sal getirir,
Ganlarını saça saça.

Ekin gelir ekin gelir,
Sap gağnısı sekin gelir.
Dört oğlandan yok gerisi,
Babam evi hapın galır.

Karaoyak: (Karakoyak) Sevin bölgesinde bir mevki.

Geçe: Taraf.

Sekin: Sakin,, yavaş.

Hunu: Arıtaş'ın eski adı.

Hapın: Çaresiz, sonlanmış, bitmiş.

Kaynak Kişi: Osman Kızılay Çukurpınar Köyü

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

HALİL ÇAVUŞ'UN AĞIDI

Halil Çavuş'un oğlu bir talihsizlik sonucu hapse düşer ve hüküm giyer. Babasının ölümü, oğlu Adem'den 8 ay gizlenir. Babasından haber alamayan oğlu merak eder. Babasına haber göndererek onun yanına gelmesini ister. Bütün kardeşleri ziyarete karalar giyerek gelir; ama babası gelmez. Kardeşleri ise usulünce babalarının vefatını anlatırlar. Bunun üzerine mahkûm olan oğlu babasına şöyle der.

Babamın evinde neler oluyor?
Eşim dostum cenazeye geliyor,
Talihsiz Âdem'in hapis oluyor,
Sekiz aydır seni görmedim babam.

Bayram günlerinde bizi beklerdin,
Dertlerini birbirine eklerdin,
Çok yaşayın derdin bizi öperdin,
Son günlerde seni görmedim babam.

Bütün emmi hısım yola dökülmüş,
Yedi tane gardaşın boynu bükülmüş,
Cenazende bir tek âdem seçilmiş,
Cenazen de nasip olmadı babam.

En son gördüğümde hastayım dedi,
Ziyaret yerinde yığılıp kaldı.
Hapislik zor deyip harçlığını da verdi,
Unutamadım unutamam babam.

Adını da vurdum ararım seni,
Helâlleşemedim afeyle beni.
Âdem'in özünden severdi seni,
Makamın da cennet olsun oy babam.

Kaynak Kişi: Âdem Bülbül

Derleyen: Mustafa YALÇINÖZ (Sevin Fatih İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EYUP'UN AĞIDI

8 Temmuz 2000 yılında 1977 doğumlu Eyup KILINÇ'ın askerden gelip yuva kurma hayaliyle yanıp tutuşurken bisikletten düşer Malatyaya kaldırılır. Yapılan ameliyatla kurtarılamayarak ailesini ve sevenlerini yasa boğar.

Sekiz Temmuz cumartesi gecesı,
Sülaleyi yaktı yiğit acısı.
Yolunu gözlüyor çifte bacısı,
Muradına ermeden giden sefilim.

Kötü bir bisiklet sebebin oldu,
Saçların kesilmiş gülbenzin soldu,
Kurduğun hayaller ahrete vardı,
Düğünsüz kınasız giden sefilim.

Saat dokuzda haber verdiler,
Kimseye hemen deme dediler,
Ananı uyuttum inanmadılar,
Acını içimde duyduğum sefilim

Emmi dayı hala yola döküldü,
Kardeşim Ahmet'in beli büküldü.
Zalim ambulanda seni getirdi,
Arabaya hasret giden sefilim.

Saatin ikisi morga koydular,
Gidip de hemen deme dediler.
Sabah namazında sela verdiler,
Sırrını demeden giden sefilim.

Sevenlerin cenazene geldiler,
Sessizdi, sefil öldü dediler,
Sevin köyüne haber verdiler,
Kalabalık düğün kuran sefilim.

Hülya'nın gözünde kanlar akıyor,
Haceli nenen bülbül gibi şakıyor,
Dedenin durumu içler yakıyor,
Çocuklarda sana yandı sefilim.

Soyadımız Bülbül bende ötüyorum,
Resmine bakıp ta ağıt yakıyorum,
Gözlerimden kanlı yaşlar döküyorum,
Çileli bülbülüm sana yandı sefilim.

Kaynak: Adem BÜLBÜL

Derleyen: Cabir TERCAN (Namık Kemal İ.O Müdürü)

ELLEZ ÖZDEN'İN AĞIDI

İlyas ÖZDEN, Aydın'ın Söke ilçesine çalışmaya gider. Epey bir müddet çalıştıktan sonra karısı Döndü'yü ve biricik oğlu Halil'i özer. Memleketi Afşin'e gelmek üzere kamyonu biner. Ellez'in şapkası kamyonundan düşer, şapkasını eğilip almak isterken kamyonunda aşağıya düşerek can verir. Halen sarı evlerde oturan Döndü ÖZDEN yetim kalan oğlunun yalnızlığını ağıtta şöyle dile getirir:

Dut dibine yatırmışlar,
Al ganlara batırmışlar.
Babayiğit Ellez'imi,
Omuzlarda götürmüşler.

Havada gönlüm havada,
Ciğer gavrulur tavada.
Gınaman gomşular beni,
Halil'im galdı yuvada.

Derleyen: Hidayet KÖSE (TEAŞ İ.O Türkçe Öğretmeni)
Sami SİĞİNİR

Kaynak Kişi: Döndü ÖZDEN (Deli Döndü)

AĞIT

Türksevin köyünden Ali GÖKŞEN'nin, üzerine mertek düşer ve ölür. Buna dayanamayan bir yakını, Ali'nin ağzı ile aşağıdaki ağıdı yakar.

BACISI:

Elma yanak, karakaşı,
Mosmor olmuş omuz başı.
Yirmi dördttür onun yaşı,
Al kanda kalan Ali'm.

Soyun asbabını soyun,
Tabuta sığmıyor boyun.
Böyle ölüm gördünüz mü?
Kafadan akıyor beyin.

ALİ'NİN AĞZIYLA:

Ata binem dedim durmuyor hayvan,
Harbe girem dedim dar oldu meydan,
Azrail çevirdi vermiyor aman,
Topladı yakamı alamıyorum.

Aman hocam kaynar dökme suyumu,
Ağlatırsın asaletim soyumu.
Cahil miydin ölçemedin boyumu,
Dar olmuş kefenim sığamıyorum.

Derleyenler: İbrahim Emre ABLAK

Osman GÜÇLÜ

İsmail POYRAZ (Bakrač İ.O Müd. Yrd.)

BAŞÜSTÜ KÖYÜ AĞITLARI

RAMAZAN'IN AĞIDI

İlk evliliği kısa süren ve 1 çocuğu olan Ramazan 2. evliliğinden de 2 çocuğu olmuştur. Afşinde serbest olarak çalışıp ailesini geçindirmektedir. Ava olan merakı onu bir yaz günü balık avlamaya arkadaşlarının arasına götürmüştür. Birçok kez ağ ve tor ile balık avlarken bu sefer farklı ve tehlikeli olan içerisine kireç koyulan şişe bombasını yapmıştır. Ama yapılan bu bomba elinde patlayarak sağ yanından yara almıştır. Hastaneye yetiştirilmeye çalışılırsa da yolda kan kaybında ölmüştür. Bu zamansız ölümü yüzünden çok sevdiği bibisi aşağıdaki ağıdı yakmıştır.

Domuzderesi'ni aşmış,
Çetin bir dereye düşmüş.
Yiğidi de ince yiğit,
Ölümünün karşılaşmış

Gelinin geydiği kara,
Sağ yanından almış yara.
Allahın seversen Akif,
Nasıl oldu doğru söyle.

Yüce dağların gıcısı,
Zor olur yiğit acısı.
Başucunda çok ağlıyor,
Bunun evlatsız bibisi.

Taksiyi taksiye çattık,
Yiğidi mezara attık.
Bibin buna dayanır mı?
Bir balığa kurban ettik.

Yanıyordur benim özüm,
Durmadan ağlıyor gözüm.
Bibin buna dayanır mı?
Hiç yokmuş oğlum kızım.

Bibi: Hala.

Kaynak Kişi: Yeter SATILMIŞ

Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

ÇOCUĞU OLMAYAN BİR KADININ AĞIDI

Yeter bacı ilk kocası ile 9 yıl evli kalmış. Bu sürede çocuğu olmadığı için kocası kendisine de bakacağını ve evlenmek istediğini söylemişse de kabul ettirememiştir. Kocasının evliliği üzerine evi terk etmiş ve boşanmışlardır. Sonraki yıllarda çok kısa süren (1 gün) evlilik yapmış fakat devam ettiremeyerek eski kocasının köyüne yerleşmiştir. Şimdilerde yalnız küçük bir evde hayatını sürdürmektedir. Acısı ise 37 yıldır hala zihnindedir.

Yalanmış bu dünya yalan,
Dünyaya inanmam galan.
Sarması elimde kurudu,
Gâvurun köyünden gelen

Kara saçı tertip ettim,
İnce eşimin yüzünden.
Erimden evimden oldum,
Evlatsızlığın yüzünden.

Cebimin ağzı dikile,
Beni de godun fikire.
Beni de yardan ayıran,
Of dedikçe kan tüküre.

Kopa kopa tepe çıktım,
Kurşunun önünden koptum.
Vara kopmaz olaydım,
Evimi başıma yıktın.

Yağı yapanın irisi,
Geçti güzelin iyisi.
Beni de ateşte yaktın,
Yüzsüz kaynımın kuzusu.

Çıkayım dağlar başına,
O da kar olursa olsun.
Çekerim senden ayrılık,
O da zor olursa olsun.

Koptum: Koştum.

Kaynak Kişi: Yeter Satılmış

Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

TEKNE DAĞI

Binboğa'nın yüksek tepelerinden olan Teknedağı, efsanevi olarak Köroğlu'nun atlığı olarak bilinir. Çok sulak, münbit ve yaylacılar için mükemmel bir konaklama yeridir. Dağın kuzey eteğine, Sevin köyleri; doğusuna, Başüstü köyü; güneyine ise; Kötüre, Gözpınar, Ağcaşar ve Kepez köyleri kurulmuştur. Bunun için insanların her zaman ilgisini çekmiştir. Bu özelliklerinden dolayı Teknedağı üzerine çok ağıtlar yakılmıştır. İşte güzel bir ağıt...

Atacak'tan başlayalım methine,
Doğru sana gider yol, Tekne Dağı.
Benim bir derdim var; senden çok büyük,
Gel derdime ortak ol, Tekne Dağı.

Enginlerin yaz imiş, yücen gar,
Güz gelmiş başını duman bürümüş,
Ölüyü diriltten otun var imiş,
Ceset can veriyor sal, Tekne Dağı.

Gönül kimselere boyun eğmezdi,
Çiçeğin almaya özün döğmezdi,
Ağaçtan üstüne güneş değmezdi,
Şimdi bir tane kalmamış dal, Tekne Dağı.

Gönül şeleşini almış götürür,
Gonalga yerine varır oturur.
Eller has bahçede, sular bitirir,
Sende susuz biter gül, Tekne Dağı.

Sen dağsın ne anlarsın derdimden,
Güz gelince âlem korkar kurdundan.
Kimler kondu kimler göçtü yurdundan,
Allah'tan lisana gel, Tekne Dağı.

*Atacak; Tekne Dağı'nda bir mevki.
Gonalga: Konaklanan yer.*

Kaynak Kişi: Yakup AĞCAKOYUNLU
Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt)

ASKERDEN AĞIT

Kudu Mehmet'in büyük oğlu Yusuf TÜRKMEN askerdeyken nişanlısının ayrılığına dayanamayarak bu ağıdı söylemiştir.

Kapının önünden geçer araba,
Beklerim biri de dönmez buraya.
Yemin mi eyledin dönmem silaya,
Bir ayaydı senin ile sözümüz.

Şöyle baktım karlı dağlar dumanlı,
Yine ettim ayrılığa amanı,
Ağır geçer ayrılığın ayları,
Ağlama sevdiğim yine gelirim.

Bindim arabaya sıra yıradı,
Nazlı yârim arkam sıra ağladı,
Bu nasıl gurbetmiş beni eyledi,
Ağlama sevdiğim yine gelirim.

Usta gelmeyince temel çizilmez,
Ufacık kuzum da mektup yazamaz,
Neylesin sevdiğim halim soramaz,
Buna da bir çare bulur Yaradan.

Askerlikte âşık olmak kâr değil,
Merak etme dert çekecek yer değil,
Emir altı ama fazla zor değil,
Sayılı gün gelir geçer ağlama.

Gurbet çekilmez amma neyleyim,
Dünya hali işte ben de dertliyim.
Askerlikte bir mektup yetmez bana
Ölmeden sevgilim seni göreyim.

Ayrılığın derdi başka bilirim,
İnşallah ölmeden seni görürüm.
Savaş meydanından çıkıp gelirim,
Dertliğim halimden kim anlar benim.

Kaynak Kişi: Yusuf TÜRKMEN

Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

ANNESİNİN YUSUF TÜRKMEN'E AĞIDI

Zeynep TÜRKMEN'in eşi hastalanıp çalışamaz hale gelmiştir. Evin geçimini büyük oğlu Yusuf sağlıyordu. Askerlik zamanı gelmiş ve askere yolcu edilirken acılı anne ilk oğlunun arkasından bu ağıdı söylemiştir.

İstanbul'un suyu bulanık akar,
Tankçılar kepini sağa yıkar,
Merak etme oğul teskeren çıkar,
Kara gün gelir geçer söyleme.

Dünyada söylenir İstanbul methin,
Askerim geziyor içinde senin.
Ala olsa eğer dert değil bana,
Ayrılık ağarttı saçımı benim.

Sıla mı olur elin gurbet elleri,
At mektubun ben sayarım günleri.
Bir yanda ayrılık bir yanda ölüm,
Yedi gurbet elde tüketti beni.

Yüce dağ başına inmez mi duman,
Söyle garip Zeynep dertlisin tamam.
Eller allar giyip gezdiği zaman,
Sen şu gurbet elde yanıp gitmen mi?

Eşinden ayrılan kuzu çok meler,
Garibin yüzü nerede güler.
Şu dünyayı bana verseler eğer,
İstemem sensiz dünya sevdiğim.

Yetmez mi felek bana vurduğun,
Hiç sormuyon benim nasıl olduğum.
Ben de bilmem şu dünyada güldüğüm,
Dünyayı başıma yıkıyon felek.

Oturdum Berit'de geldi karşıma,
Yeter ayrılık gayrı düşme peşime,
Beni de ağlattın boşu boşuna,
Hadi gel oğul bitmedi mi Allah aşkına?

Kaynak Kişi: Zeynep TÜRKMEN

Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

KARAGÖZ KÖYÜ AĞITLARI

POLİT DURAN'IN AĞIDI

Polit Duran, söylentilere göre kurşun geçmez biriymiş ya da çevrede öyle bilinirmiş. Bir gün gazete okurken kan düşmanı tarafından vurulmuş ve bunun üzerine kızı ona şu ağıdı söylemiş:

Yatmış mektebin kuzuna,
Çekmiş çarşafı yüzüne.
Biz bugün düğünü kurduk,
Polit'in Ümmü kızına.

Ana bozdurdun başımı,
Yine vurdurdun eşimi.
Baba çaplın yok muyudu?
Yardırdın beyaz döşünü.

Ağzım söyler dilim âşık,
Dilim diline dolaşır.
Döndüm baktım sağ yanıma,
Aa kazan kana bulaşır.

Haymasında çayır otu,
Avlusunda kişner atı.
Hele vuran adam olsa,
Aralığın sürgün iti.

Kapımızın önü pınar,
Akar bulanı bulanı.
Polit'in de Ümmü kızı,
Ağlar dolanı dolanı.

Harman yeri dar mıydı?
Biz de varsak el miydi?
Gurban olam selvi babam,
Garga şahan yer miydi?

Erçene'nin cılgı yolu,
Gide gide kavuşuyor.
Seni vuran Çona Durmuş,
Tılavşun'a savuşuyor.

Çaplı: Tabanca.

Cona: Küçük, kısa

Polit: Polis anlamında lakap.

Kaynak Kişi: Durdu Ağcakoyunlu, Sadettin KAYA
Derleyen: Ali GÖNEN (Başüstü Köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)
Serhat SARI (Ördek köyü İ.O. Müd. Yetkili Öğrt.)

EMİRLİ KÖYÜ AĞITLARI

SEVGİ GELİNİN AĞIDI-1

Sevgi, Emirli Köyü'nde İlyas'ın kızıdır. Aynı köyden Cuma ile nişanlanır ve düğünleri yapılır. Ama düğün bitmez. Sevgi gelin kınasının yakıldığı günün akşamında, beyin kanaması geçirir ve hayatını kaybeder. Bu hazin ölüm üzerine anası Sırrıye aşağıdaki ağıdı yakar.

Tütmez babayın pacası,
Ezen okuyor hocası.
Yekinsene nazlı kızım,
Uyunmaz kına gecesi.

Aşşaadan gelen heçe,
Banzettim gınalı goça.
Emek çektim çehiz ettim,
Emeklerim getti heçe.

Başına bağlamış galak,
Allah'tan dilemiş dilek.
Ben Sevgi'yi gelin ettim,
Dayıları versin yolak.

Vardım mezerin başına,
Çekmiş toprağı döşüne.
Sunam selam salmıyon mu?
Evdeki osüz eşine.

Garşıya harman döküldü
Damım himinden söküldü
Zorumuş evlad acısı
Vallaha belim büküldü.

Bürüğüne çektim oya,
Örtemedi doya doya.
Sanki ben de gelin ettim,
Melekler'in böök eve.

Gapının önünde mezer
Damın etrafında gezer
Yekinsene nazlı gızım
İramazan çehiz yazar.

Gapiya gazan vuruldu,
Saamen gapiya dayandı.
Sana ölüm ilayık mıydı?
Beyaz kefine sarıldın.

Yüce kaldırın salını,
Getsin görünü görünü.
Bu gelini kim sorarsa,
Battal Ağa'nın gelini.

Böök: Büyük.

Kaynak Kişi: Sırrıye YÜCEL

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

SEVGİ GELİNİN AĞIDI-2

Sevgi Gelin'in ailesi hayvancılık yapmaktadır. Her yıl Binboğa Dağları'nda bulunan yaylaya giderler. Sevgi Gelin'in öldüğü yıl yaylaya giderken anası şu ağıdı söyler.

Yol üstünde bir top çiçek,
Birin al da birin biçek.
Yekin gurbanın oluyum,
Biz de yaylamıza göcek.

Gapımızın önü yazı,
Koyuna goyurdum guzu.
Sanki ben de gelin ettim,
Al duvaklı Sevgi gızı.

Ağpınar'ın yerin otlu,
Pınarının suyu tatlı.
Yekindim vardım yanına,
Ağ cerenim dışın kitli.

Yekinmek: Kalkmak, doğrulmak

Yolak: Gelin olan kıza dayılarının verdiği para

Him: Temel

Osüz: Öksüz

Ağpınar: Binboğa dağında bulunan bir yaylanın adı.

Samen: Seymen, gelin almak için gelen kalabalık.

Hacı Battal ağa: Sevgi kızın anne tarafından büyük dedesi.

Melekler: Emirli köyünde bir sülale adı. Sevgi kızın kocasının sülalesi.

Iramazan: Sevgi kızın teyzesinin kocası. Ramazan Karakaya

Kaynak Kişi: Sırnye YÜCEL

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

PEHLİVAN CUMA BÜLBÜL'ÜN AĞIDI

Bu ağıt, Türkiye'de birinci ve ikincilik dereceleri elde etmiş olan eski pehlivan Cuma BÜLBÜL'ün ağıdıdır.

Pehlivan Cuma, yakışıklı bir delikanlı idi, uzun boyu, sarı benzi, geniş omuzu vardı. Pehlivanlığıyla nam salmakla birlikte bir meziyeti de düğünlerde şalvar giyip halaylar çekmesi ve mükemmel oyunlar oynamasıydı. Elde ettiği bu üstün başarı ve yeteneğine bir ödül olarak TEK'e (Afşin-Elbistan Termik Santrali'ne) alınır. Epey bir zaman TEK'te çalışır. Yine böyle çalıştığı bir gün aniden yere yığılır. Arkadaşlarının endişeli bakışları arasında acı çekmektedir. Bir araba çağrılarak Afşin Devlet Hastanesi'ne götürülür. Oradan da acilen Kahramanmaraş Devlet Hastanesi'ne sevk edilir. Yapılan uzun teşhislerden sonra yiğit pehlivan Cuma BÜLBÜL'e tümör var teşhisi konulur. Çok çetin ve tehlikeli bir ameliyat geçiren Pehlivan Cuma'nın göz kapakları gözünün üzerine düşer yani kör olur. Bu nedenle bu yiğit pehlivana yakışmayan "kör" lakabı takılır. Uzun yıllar evine kapanıp karanlık ve monoton hayata uyum sağlamaya çalışır ama bütün bunlar onun için imkânsızdır. Çünkü güreş alanlarında herkesi dize getiren Cuma pehlivan evde muhannete muhtaç hale gelir. Bu acı onu derinden yaralar ve içten içe çürütür. Nihayetinde ani bir kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumarak ahrete göç eder. Halen hayatta olan ve oğlunun acısıyla kor gibi yanan annesi "Kör Nafiyece" olarak bilinen Nafiye BÜLBÜL oğlu için şu dramatik ağıdı yakar ve yalnız kaldığı zamanlarda oğlunu yâd eder.

Bizim eller nerde galdı,
Dağı taşı duman aldı.
Herhalda deden geldi,
Bırak gızım ben gediylim.

Elimi vurdum dizime,
Bakın şu gara yazıma.
Gınamayın eller beni,
Köle durdum el gızına.

Yücelerde yanan ışıık,
Yine tebdilim dolaşıık.
Gurban olam Allah sana,
Sallatmadın çifte beşik.

Nenni bilmiyor dillerim,
Beşik sallamaz kollarım.
Göresim geldi ellerin,
Duman çöktü gözlerime.

Elimi goynuma goydum,
Mayıl mayıl yola baktım.
Pelivan burnuma koktun,
Anan ölsün biriciğim.

Derleyen: Sami SİĞİNİR- Hidayet KÖSE (TEAŞ İ.O Türkçe Öğrt.)

Kaynak Kişi: Kör Nafiyece (Cuma BÜLBÜL'ün annesi Nafiye Bülbül)

HAYRULLAH'IN AĞIDI

Ağpınar yaylasında çobanlık yapan Hayrullah, başka bir çobanla kavga eder. Çoban; gece gizlice gelir, Hayrullah'ın kafasına sopa ile vurur. Hayrullah orada can verir. Bu olay, 1965 yılında meydana gelir. Bunun üzerine yengesi Gümüş Hanım şu ağıdı söyler:

Davarı berden boşandı,
Vardı yatağa döşendi.
Yekinsene Hayrullah'ım,
Silahın İzzet kuşandı.

Çadırımın börü delik,
Diiniyom çıkmıyor soluk.
Gınaman gomşular beni,
Ellaham gayınım ölük.

Çadırımın ardı çiçek,
Dalın atmış salkım saçak.
Ben oyunu heç sevmezdim,
Dünden belli oldum köçek.

Ağpınar'ın boz yılanı,
Gelir dolanı dolanı.
Yatmış gaynım can veriyor,
Toza beleni beleni.

Ber: koyunların sütünü almak için yani sağmak için, koyunların etrafını çevreleyen 'V' şeklinde yapılan taş duvarla çevrili alan.

İzzet: Hayrullah'ın arkadaşı. İzzet Genç

Kaynak Kişi: Gümüş YÜCEL

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

ÜMÜS HANIM'IN AĞIDI

Ümüs Temur, 21 Temmuz 2001 tarihinde evinin yanında çıkan bir kavgada kaza kurşunu ile hayatını kaybeder. Dayısının karısı Sırrıye Hanım şu ağıdı söyler:

Çobanpınar'ın deresine,
Kölge düşmüş arkasına.
Gelin Ümüs can veriyor,
Sinek çökmüş yarasına.

Basma şalvar, ipek gömlek,
Varsın direkte sallansın.
Kardeşlerin hayıf almaz,
Getsin kendiler arlansın.

Cip geliyor hızıyınan,
Üstü yeşil beziyinen.
Ümüs yatmış can veriyor,
Yanı öksüz kuzuyunan.

Kölge: Gölge.

Kaynak Kişi: Sırrıye YÜCEL

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

MUHTAR AVŞAR'IN AĞIDI

Avşar, 27 yıl Emirli Köyü muhtarlığı yapmıştır. Gaziantep'te kalp krizi geçirerek hayatını kaybeder. Döndü Hanım'ın söylediği ağıt.

Antep'in de yeri otlu,
Maraş'ında yeme tatlı.
Ölüm sana layık mıydı?
Ellaham dişin kilitli.

Antep'in de pınarına,
Belin vermiş duvarına.
Senin kimsen yok muydu?
Haber etmemiş evine.

Ambalas geldi dayandı,
Çocuklar beşikten uyandı.
Avşar ölmüş deyince,
Cümle âlem bizi gınadı.

Gapısında tutlar bitmiş,
Dalında bayguş ötmüş.
Ötmez olasıca bayguş,
Bu köyün muhtarı gitmiş.

Gapısında gara çalı,
Mor açar sarmaşık gülü.
Avşar ölmüş deyince,
Berk ağlar Caneser gızı.

Gara pantol dırnağında,
Gümüş yüsük parmağında.
Biz de Avşar'ı yitirdik,
Adliyenin çardağında.

Ambalas: Ambulans.

Kaynak Kişi: Döndü KÖKER

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EŞKİYA EDO'NUN AĞIDI

Edo, eşkiyadır. Eskiden suçu dolayısıyla yakalanmamak için devletten kaçan kişilere eşkiya denilirdi. Mahkemeye çıkıp beraat etmediğinden dolayı bazen adi suçlardan bile kaçarak eşkiya olanlar vardı. Eşkiya, bugünkü teröristlerle kıyaslanmamalıdır. Edo'nun beş tane karısı, on tane çocuğu vardır. Tabii ki düşmanları da vardır. Düşmanları tarafından feci bir şekilde öldürülür. Katilinin kim olduğu bilinmemektedir. Kardeşinin ölümü üzerine bacısı Döndü şu ağıdı söyler.

Vardım mezerin başın
Kafamı koydum taşına.
Minnet ettim de kalkmadı,
Tek ayak yatan kardeşim.

Hortla kalk kardeşim hortla,
Seni istemez kara toprak.
Seni düşman vurmuş amma,
Seni istemez kara toprak.

Küstüm de evine varmadım,
Selam verdi de almadım.
Kurban olam kardeş sana,
Vurulduğunu duymadım.

Dağ yüzünde geyik miydin?
Gaşın kirpiğin uyuk muydun?
Kurban olayım kardeş sana,
Seni düşman vuruk muydu?

Hotaz densiz bilmez sözünü,
Balıklar oymuş gözünü.
Kurban olam kardeş sana,
Balıklar oymuş gözünü.

Kaynak Kişi: Döndü KÖKER

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

KARISINDAN EDO'YA AĞIT

Edo'nun ölümü üzerine karısı Emiş de şu ağıdı söyler.

Mavzeri dalında gezer.
Dağlar salında gezer.
Aradım da bulamadım,
Herhal yengemin yanında.

Eliminen el eyledim,
Ben Gerger'i yol eyledim.
Aradım da bulamadım,
Ben Çerkez'e tel eyledim.

Hoca oğlum yat dizime,
Erol oğlum bak gözüme.
Babanı habersiz vurmuşlar,
Öksüz öksüz bak gözüme.

Battal ağlar Muazzez ağlar,
Karşıda dumanlı dağlar.
Muazzez fikirli yanar,
Babasının başın arar.

Kaynak Kişi: Emiş Bülbül

Derleyen: Yalçın ÖZCAN (Namık Kemal İ.O. Türkçe Öğretmeni)

EDO'YA AĞIT

Adıya gardaş adıya,
Ganları çıkmış odaya.
Kelle de yok, gövde de yok,
Bir uyluk gelmiş hediye.

Bacısının adı Döndü,
Duyan eller buna yandı.
Gavurumuş, gâvur düşman,
Uyluğu Kitiz'e indi.

Şu Kitiz'in üstü yayla,
Bunun da kaderi böyle,
Öldürürken çoban görmüş,
Kör olasın doğru söyle.

Oturmuş da konuşmuşlar,
Bir cuvara bölüşmüşler,
Atım gidiyo deyince,
Birbirine karışmışlar.

Kaynak Kişi: Hilmi ÖZDEMİR Afşin Esence İ.O. Müdürü
Derleyen kişi: Aziz DENİZ

AFŞİN İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN
HAZIRLATILAN “AĞITLARIMIZ” ÇALIŞMASININ ESENCE KA-
SABASI İLE NADIR, KABAAĞAÇ, HÜYÜKLÜ, ÇAĞILHAN,
AKÇIRI, ERÇENE, YAZIDERE, ALDAŞ ve ÖRDEK KÖYLERİNE
AİT BÖLÜMÜDÜR

Bu çalışma: Namık Kemal İlköğretim Okulu Müdürü Cabir
TERCAN başkanlığında,

- 1- Hilmi ÖZDEMİR (Esence İ.O Müdürü)
- 2- Hatice Şimşek ÖKSÜZ (Nadır İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 3- Ferhat KUZU (Kaba ağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 4- Musa ŞAHAN (Hüyüklü İ.O Müdürü)
- 5- Sonay SAYGI (Hüyüklü İ.O Türkçe Öğretmeni)
- 6- Serdar SIĞINIR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 7- Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 8- Serhat SARI (Ördek İ.O Müd. Yetkili Öğrt.)

Tarafından Gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada derlenen ağıtlar, söyleyen kişiden, şayet bu kişi yaşamıyorsa, ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlemek suretiyle derlenmiştir. Ağıtlar; halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiş, mahalli ağız korunmuştur.

ESENCE AĞITLARI

NACİYE'NİN AĞIDI

Naciye, Tor Hamza'nın hanımıdır. Dört oğlan, iki kız anasıdır. Ana ki ne ana. Bütün analar gibi, o da ömrünü çocukları için harcayan, onlara saçını süpürge eden bir ana.

Ama birçok insan gibi onu da yavrularından, eşinden, sevdiklerinden erken koparacak bir hastalığı vardır. Böbreklerinden rahatsızdır.

Kocası Tor Hamza; Eşini Afşin'de, Elbistan'da götürmediği doktor kalmaz. Ama bir çare bulunamaz. Sonunda Kahramanmaraş'a götürür. Naciye Hanım bu arada iğnelerle, serumlarla, haplarla zor ayakta durmaktadır. Gün geçtikçe zayıflamakta, iğneden ipliğe dönmektedir.

Yapılan bütün çabalara rağmen artık ayrılık zamanı gelmiştir. Naciye Hanım sonunda hayata gözlerini yumar. İşte bu ağıdı, kocası Tor Hamza eşine duyduğu yoğun sevgiyi ifade etmek üzere hastanede yakmıştır.

Beşinci kattan kaldırdılar,
Baştabibe bildirdiler.
Nazlı eşim can veriyor,
Yoğun bakıma indirdiler.

Oturdum cesedi başına,
Baktım altın dişlerine.
Acımadın mı kadir Mevlâ'm,
Arada kalan kuzusuna.

Amanın eşim sana n'oldu?
Açılan güllerim soldu.
Gelen yok haber alasin,
Guzular aman göresim geldi.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü.
Kaynak Kişi: Hamza TÜRKMEN

HALİL AĞA'NIN İSMAİL'İN AĞIDI

Bu ağıt Halil Ağanın oğlu İsmail için yakılmıştır. İsmail, altı erkek kardeşten ortanca olanıdır. Önceleri Esence Kasabasında çiftçilikle uğraşırken, doksanlı yılların başında belediyeye memur olarak işe girmiş; daha sonra da Gaziantep'e Milli Eğitim Müdürlüğüne hizmetli olarak tayini çıkmıştır. İsmail orada belli bir süre çalıştıktan sonra, Afşin'e gelmiştir.

Her baba gibi o da çocuklarını okutabilmek, onları rahat ettirebilmek için kendi sağlığını ihmal ediyordu. Dert vücuda girmişti belki ama İsmail bunu gelir geçer diye umursamıyordu. Dünya telaşı ve umursamazlık hastalığının iyice ilerlemesine sebep olmuştu.

İsmail'in ömrünün son üç yılı çok acı ve sıkıntılı geçer. Gitmediği hastane, başvurmadığı doktor kalmaz. Bağırsak kanseri olmuştur. Ama erken teşhis edilmediği için, tedavisi de imkânsız hale gelmiştir. Son altı-yedi ayda kendi kendini gezdirecek hali dahi kalmamıştır.

İsmail gün geçtikçe zayıflamış, artık ayağa bile kalkamaz olmuştu. Ve sonunda dünyasını değiştirme zamanı gelmiştir. Geride üç gözü yaşlı çocuk ve bir acılı anne bırakarak ebediyete intikal eder.

Bu ağıdı yine akrabası olan Tor Hamza ona duyduğu sevgi ve hasretten dolayı eşinin ağzı ile söylemiştir.

Emmim gızı ben gidiyom,
Derdim bana demiyorlar.
Derdimi de ben biliyom,
Kanser imiş benim derdim.

İsmail'in gara gözü,
İçerime koydun közü.
Sana ölüm yakışır mı?
Dul galdı emmiyin gızı.

Yüce dağların başından,
Gördüm ben seni düşümden.
Gurban olam goca Mevlâ'm,
Ayırdın beni gişimden.

Gişi: Koca, eş

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Hamza TÜRKMEN

ORUÇ'UN AĞIDI

1950'li yıllar... Tor Hamza'nın babası Oruç; şakacı, şakacı olduğu kadar da inat birisi. Yiğit de bir insan aynı zamanda. Kendine bakan, yemesi, içmesi yerinde bir bıçkın...

Kolay kolay hastalanmayan, sapasağlam bir insanmış. Ben hastalanmam gardaş, dermiş. Anlatılana göre İbiş Hasan diye bir arkadaş da ona çok takılırmış.

Yine bir gün Oruç, Çardak Kasabasına gider. Arkadaşı İbiş Hasan, buna takılır. Oğlum, sen orada ölürsün, ölünü getiririz buraya, diye. Oruç yine güler tabii buna.

Oruç ki ne oruç! İnat ediyor da doktora gitmiyor. Mevsim kış, hava soğuk mu soğuk! Oruç gittiği Çardak Kasabasında hastalanıyor ve ölüyor. Kara haber çabuk duyulur ya bütün akrabaları koşuyor oraya. Hava soğuk, kar çok. Oruç'un cenazesini atlarla, kızakla getiriyorlar.

Orucun oğlu Tor Hamza Türkmen bu ağıdı babası için yakıyor.

Alnında da kaşın kalem,
Başına birikmiş âlem.
Yiğit ol sen Oruç Oğlum,
Gardaşına salarım selam.

Bakın feleğin işine,
Bu da mı geldi başıma?
Oruç ölü, Osman'ım yok,
Atın salın gardaşına.

Camızını yağlayım mı?
Güne karşı bağlayım mı?
Bu yollara giden gelmez,
Gelinlerini ben eğleyim mi?

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Hamza TÜRKMEN

MUSTAFA EFENDİ'NİN OĞLU KEMAL'İN AĞIDI

Edindiğimiz bilgilere göre çevresine bir zararı olmayan, çevresinde sevilen, iyi bir insanmış Kemal. Kimseyle bir alıp-veremediği de yokmuş, hasta falan da değilmiş.

Bir gün evlerinin önünde bıçaklayarak öldürmüşler Kemal'i. Tor Hamza, Kemal için işte bu ağıdı söylemiş:

Kele dezze, kele dezze,
Yasa mı geldiniz bize?
Emir büyük yerden geldi,
İzinsiz söyledim size.

Ne akıyon koca Gosün,
Çıkar bendini bağlarım.
Eşimin gara camızı,
Mangırdasa ben ağlarım.

Ağlasın goca babası,
Hep yandı Kitiz Ovası.
Komşulara veririm diye,
Getirmiş acem kınası.

Gosün: Göksun çayı.

Mangırdamak: Mandanın möğürmesi.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü

Kaynak Kişi: Hamza TÜRKMEN

ÜLBİYE'NİN AĞIDI-1

Daha hayatının baharında 17-18 yaşlarında genç bir kız olan Ülbiye, nişanlanmıştır ve evlilik hazırlıkları yapmaktadır. Kader bu ya, akşam dışarıya çıktığı bir esnada nereden geldiği belli olmayan bir kör kurşun onu genç yaşta hayattan koparır.

Bütün sevenleri yasa boğulur, acı büyüktür. Ve bu acı üzerine nice ağıtlar yakılır. İşte bu ağıt da bunlardan biridir.

Yatırmışlar duvar gibi,
Kanlar akar pınar gibi,
Boyu reyhan dalı gibi,
Kendi gonca gülü gibi.

Hasan bağının güzeli,
Yatar süzeli süzeli,
Galak bağlamaya geldik,
Ülbiye etme bu düzeni.

Yılan gelir aka aka,
Deliğine baka baka.
Tüysüz oturmuş ağlıyor,
Sakalına döke döke.

Sabahleyin kalktım idi,
Karlı karlı yüce dağlar.
Uyan mor beliklim uyan,
Jandarmalar gelmiş ağlar.

Soykayı soykaya katak,
Gidek de pazarda satak.
Sen bülbül ol, ben de turna,
İkimiz de birden ötek

Belik: Saç örgüsü.

Soyka: Öünün kalan giysileri

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü

Kaynak Kişi: Bedriye ÖZTÜRK

ÜLBİYE'NİN AĞIDI-2

Kitiz'e okuntu saldı,
Daha samen gelmedi mi?
Eşimin böyle olduğun,
Osman Ağa'm duymadı mı?

Eşimin küçük bebeğin,
Câmile ebe, götürür.
Böyle yiğidin gelini,
Yedi sene dul oturur.

Ücelerde olur yonca,
Eşimin de beli ince,
Salmam seni, it olduğum,
Gayınlarım gelmeyince.

Bülbülcük'den çıkarkene,
Elimi koynuma soktum.
Ben eşime danışmadan,
Müdüre, çavuşa çıktım.

Bülbülcük bunun düşeği,
Gana bulanmış guşağı.
Hele vuran adam olsa,
Kötü Gara'nın uşağı.

Okuntu: Düğün davetiyesi.

Samen: Gelin almaya giden topluluk.

Üce: Yüce, yüksek.

Bülbülcük: Yer adı.

Düşek: Vurulduğu yer.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü

Kaynak Kişi: Aziz DENİZ

GÜLİSTAN'IN AĞIDI

Sevdiği erkeğe verilmediği için kendisini suya atarak intihar eden genç bir kızın hazin hikâyesini anlatan bu ağıtla ilgili daha detaylı bir bilgiye ulaşılammıştır. Ama ağıdı yıllardır dilden dile sürmektedir.

Gülistan desen güllenir,
Yel eser dal ığralanır.
Anısı yok babasıyla,
Bebek kiminle dillenir.

Derecik'in dar boğazı,
Akmasın kurusun gözü,
Öldürmüşler babam oğlu,
Görmesin anayın gözü.

Tülüce'nin pürenleri,
Sıçraşır hep cerenleri,
Toplansın da hemen gelsin,
Babamoğlu yârenleri.

Odasına çıktım idi,
Odanın camı sızılar,
Yarın Haciler Bayramı,
Gönlüm gardaşı arzular.

Dereciğin deresine,
Figan goptu arasına,
İyi bakın keşfiyeci,
Daş yumruğun yarasına.

Dereciğin gara daşı,
Gözümnden dökerim yaşı,
Yol üstüne yatırmışlar,
Al gana boyanmış gaşı.

Haciler Bayramı: Kurban bayramı

Derecik: Esence'de bir mevki adı.

Tülüce: Tüllüce tepesi (bir dağ)

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR. Esence İ.O. Müdürü

Kaynak Kişi: Elif TÜRKMEN

ABDURRAHMAN'TIN AĞIDI-1

Abdurrahman daha 20 yaşındadır. Hayatının baharında, mura-dına ermemiş, bir genç... Askere gider her Türk evladı gibi. O za-manlar ülke fakir ve yoksul, kıtlık da vardır, askerlik zordur.

Abdurrahman ince hastalığa tutulur askerde. Şimdiki gibi dok-tor yok yeterince. Döner askerden dönmesine de dertli döner. Kur-tulamaz bu ince hastalıktan ve ölür sonunda. Yürekler dayanır mı ki bu acıya? Nice ağıtlar yakılır, ağlanır, kara bağlanır, öksüz kuzu-lar kalır arkada babasız.

İşte bu ağıtlardan biridir bu.

Gapımızın önü yazı,
Yayılır garabaş guzu,
Avradıyın adı batsın,
Fındıklı Goyak'ın gızı.

Gapımızın önü bayır,
Yağmur yağar kayır kayır,
Eğer bize gızdın ise,
Ehmet Emmim gile buyur.

Zekiye görük düşünü,
Onsekiz derler yaşını,
Odaya gaymakam indi,
Sallan eşimin başını.

Alıyor koca babası,
Yandı Kitiz'in ovası,
Ağ gelinim vursun diye,
Getirmiş acem gınası.

Avrat: Eş, hatun.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Meryem GÜL

ABDURRAHMAN'IN AĞIDI-2

Mezerime garlar yağsa,
Kürek etsem ellerimi,
İnce gişim asker getse,
Ben beklerim yollarını.

Keklik kecliğe takılar,
Ezel veriyor falcılar,
Bugün ayrılık günüdür,
Ana guzuyu kokular.

Kara goyun düzüm düzüm,
Babandan da kara yüzüm,
Ne ağılyon Fatoş dezze?
Askerlere çıkmış izin.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Afşin Esence İ.O. Müdürü.
Kaynak Kişi: Hamza TÜRKMEN

ADSIZIN AĞIDI

Ağdın kime, hangi sebepten dolayı yakıldığını öğrenemedik. İnsanlar acılarının tazelenmesini istemedikleri, yeniden aynı duygu ve hüznü yaşamamak için bu konularda bilgi vermek istemediler. Biz de ilgililerin bu hassasiyetlerine saygıdan dolayı fazla derine inme gereği duymadık.

Zekiyem de söyler bunu,
Kör olsun bu dünya fani,
Gurşun daamış, çıkar ganı,
Tertiyot çalmaya geldim.

Açılır pamuk gozası,
Ağır feleğin cezası,
Hazır olmuş cenazesi,
Namazın gılmaya geldim.

İrahan gatarım güle,
Yiğitliğin düştü dile,
Gözlüyom ki yârim gele,
Bergüzar olmaya geldim.

Gece beklerim treni,
Avcular vurur cereni,
Söyle eşimi vuranı,
Hayfını almaya geldim.

Bergüzar: Hatıra.

Ceren: Ceylan yavrusu.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü

Kaynak Kişi: Meryem GÜL

MEHMET'İN AĞIDI

Mehmet'in kim olduğu konusunda detaylı bilgi edinemedik. Ama kan davası yüzünden öldüğü konusunda duyumlar aldık. Adına yakılan bir ağıt.

Esendere durgun akar,
Yoksulu yüzüne bakar,
Kınamayın eller beni,
Davulsuz bayrak mı kakar.

Yüce kaldırın salını,
Getsin görünüşünü,
Bu kimin nesi derlerse,
Ceritoğlu'nun torunu.

Kekliği tavada öter,
Ahababım vurulmuş yatar,
Kınamayın eller beni,
Nişanlısı yasın tutar.

Cipine solucan geldi,
Gören düşmanları güldü,
Kınamayın dostlar beni,
Nişanlı oğlum öldü.

Esendere'nin yılanı,
Gelir dolanı dolanı,
Allah belasını versin,
Mehmet oğlumu vuranı.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Duran TÜRKMEN

AĞIT

Çekin kağnyı yürüsün,
Dağları duman бүrsün,
Buna kim çoban diyorsa,
Ağzındaki dil çürüsün.

Allayım mı, pullayım mı?
Ora mektup yollayım mı?
Esence derler yerimiz,
Ora mektup yollayım mı?

Önündeki şişe imiş,
Buna değen fişek imiş,
Yiğit idi anam oğlu,
Silkinmiş de kalkamamış.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Aziz DENİZ

GENÇ ASKERİN AĞIDI

Ölen kişi ağıtta yazıldığı gibi Zarif isimli bir kıza sevdalanır. Zarif, kendisini seven gence ben askerliğini yapmamış birisiyle evlenmem, der. Genç, bunun üzerine askere gider. Kader bu ya! Askerde tabancası patlar ve ölür. İşte bu ağıt bu minval üzere yakılmıştır.

Kırat altında otluyor,
Rivar belinde patlıyor,
Yıkıldım düştüm çarşıya,
Polüç belimi yokluyor.

Gardaşının adı Arif,
Hendekçiye verir tarif,
Gardaşıma sebep olan,
Şu müdürün gızı Zarif.

Bacısının adı Güllü,
Duyan eller buna yandı,
Biz gardaşa öldü demek,
Yozunan Halep'e indi.

Rivar: Bir silah türü.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü
Kaynak Kişi: Aziz DENİZ

NADİM'İN AĞIDI

Nadim, Esenceli olup TEK'te çalışmaktadır. Afşin'de oturmaktadır. Bir gün arabasıyla Afşinbey Mahallesi civarında giderken kamyonla çarpışır orada ölür.

Bu ağıdı Ayşe Hanım yoğun acı ve üzüntü içerisinde bulunduğu o dönemde Nadim için yakmıştır.

Yanık yerde söğüt bitmez,
Biter ama dalın atmaz,
Emmim oğlu çoktur amma,
Nadim'imın yerin tutmaz.

Amanın bize ne olmuş?
Açılan güllerimiz solmuş,
Şöyle döndüm baktık idi,
Toros taksi kapıya gelmiş.

Evimizde güller açtı,
Kapımıza gölge bastı,
Dünden umutluydu Servet,
Bugünden umudun kesti.

Gene geliyor yazlar,
Ellerin davarı guzlar,
Kaza yapmış Nadim'im,
Polisler saçını düzler.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü.
Kaynak Kişi: Ayşe KARAMAZI

AĞIT

Karagöz köyünden Esence Kasabasına gelin gelen bir kıza yakılan ağıt.

Gelin beşik indiriyor,
Yüce damın sekisinden,
Her anaya ana denmez,
Bebek alır kokusundan.

Garaöz'den beri geldim,
Gar izine basa basa,
Ali Amcam bir iş tutmuş,
Gene galmış ağır yasa.

Garaöz'den beri geldim,
Gapısından bir su içtim,
Senin için mor beliklim,
Çifte guzulardan geçtim.

Amacımız Atlas Dağı,
Biz de koruk bozduk bağı,
Sana diyom Ali Amca,
Gelin ora vardı mı ola?

Garaöz: Karagöz köyü.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü.
Kaynak Kişi: Osman ÖZTÜRK

NAHİT VE HACI'YA AĞIT

Hikâyesi verilmek istenmemiştir.

Kanlar akmış gölek gölek,
Kırdı kolumuzu felek,
Nahit'i göresim geldi,
Arkasında sarı yelek.

Yol üstünde çifte mezar,
Yel estikçe kumu tozar,
İkisine değdi nazar,
Hepisinden Hacı güzel.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü.

AĞIT

Gardaş yatmış duvar gibi,
Kan şarlarmış pınar gibi,
Nasıl gıydın gâvur düşman?
Her parmaklar hıyar gibi.

Belinde naylon kuşağı,
Kırılısın emmim uşağı,
Kara pantul karasına,
Açın bakın yarasına.

Derleyen: Hilmi ÖZDEMİR Esence İ.O. Müdürü.
Kaynak Kişi: Gülfidan TÜRKMEN

NADIR AĞITLARI

HİLAL'İN BABASINA AĞIDI

Hilal, yalnızlıktan şikâyetçidir. Babasının vefatından dolayı bu ağıdı yakar.

Gır atımın beli ince,
Ölürüm yar görmeyince.
Telli yataklar serdirmem,
Evlat yüzü görmeyince.

Allah'ım babama n'oldu?
Açılmadan gülüm soldu.
Ne yattı ne hasta oldu,
Benim babam birden öldü.

Anam da yok babam da yok,
Benim derdim de gayet çok.
Bir derdimi diyecek yok,
Anam da öldü babam da öldü.

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Hilal SAKAR

SARI AHMET'İN AĞIDI

Sarı Ahmet, kan davası yüzünden hayatını kaybeder. Kırk beş yaşında olan ve hiç kardeşi olmayan Sarı Ahmet evlenip bir yuva da kuramamıştır. Sarı Ahmet'in ölümü üzerine, acısına dayanamayan Sultan, dayısının oğluna şu ağıdı yakar.

Havanın kara bulutu,
Kapıya vurdum kilidi.
Yâre deyin, Kadir Mevlâ'm,
Yenice kestim umudu.

Esbabı ilvem katlı,
Çadıra da ener atlı.
Kurban olam dayımoğlu,
Yanımda gıymatlı yanımda.

Ağılda koyunu kışlar,
Çayırdı da atı kışner.
Dağ yüzünde öten kuşlar,
Sarı Ahmet'e selam söylen.

Kara şalvar tırnağında,
Gümüş yüzük parmağında.
Fakirlerin oymağında,
Öldürmüşler Sarı Ahmet'i.

Altında da atı kışner,
İbrişimden başlık işler.
Sözünde dur Ahmet Ağa.
Ezdin gittin Ahmet Ağa.

İlvem katlı: Çok güzel ve çeşitli katlanmış.

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ

Kaynak Kişi: Sultan SAKAR

EKİCİLER'İN MEMET'İN AĞIDI

Mehmet, köyün güzeli Zeynep'le nişanlanır. Sevdığı kıza kavuşma hayaliyle yaşar. Ama askere gitmesi gerekir. Araya hasretlik girecektir. Mehmet askere gider, nişanlısı döneceği günü dört gözle bekler. On sekiz ay sonunda nişanlılar birbirine kavuşur. Artık yuvalarını kurma zamanı gelmiştir. Bütün aşamalar tamamlanmış ve nihayet düğün kurulmuştur. Bayrak dikilir. Yemekler yapılır. Düğün başlar. Ama Mehmet kendini iyi hissetmez, olduğu yere yığılır kalır. Düğün evi bir cenaze evine döner. Nerden bilsin kalbinin ona tuzak kurduğunu, bilseydi girer miydi Zeynep'in gönlüne. Kalp kriziyle hayatı son bulan akrabası için Hilal şu ağıdı yakar.

Dama çıktım ağlayarak,
Etrafımı daaniyerek.
Şimdi gelir Mehmet bacın,
Kardeş diye ağlayarak.

Ekin gelir ekin gelir,
Sap ganısı sekin gelir.
Eller orağa girince,
Her topraktan kokun gelir.

Kapımızın önü yonca,
Yoncalığı gezeceğim.
İzin verin gayınlarım,
Bu gelinliği bozacağım.

Sabahtan uğradım yâre,
İşimden oldum avare.
Ayağının bastığı yere,
Tozuyla kurban olayım.

Kapımızın önü havlu,
Havluda kır atı bağlı.
Annesinin bir tek oğlu,
Uyan eşim sabah oldu.

Sarı sümbül biten bağlar,
Mor menekşe kokmuş dağlar.
Soyunup yıkandığın yerler,
Nazına kurban olayım.

Daanemek: Dikkatlice bakmak
Gaanısı: Kağnısı.

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Hilal SAKAR

SAKARLAR'IN KADİR'İN AĞIDI

Nadırlı Kadir, askerde sıra hasretiyle kavrulur. Anasının yüzü, gözünün önünden gitmez. Mektup bekler gelmez. Para bekler gelmez. Özlem deseniz o hiç bitmez. Alır eline kalemi şu ağıdı yakar:

Sabahleyin kalktım kantin kapalı,
Çavuşlar geliyor eli zopalı,
Önüne katmış körü topalı,
Kardeş mektubumu salın acele.

Sılaya ahım bir urgan,
Üstüme örtün beylikten yorgan,
Anne ben gelirsem kesin bir kurban,
Kardeş mektubumu salın acele.

Yüzbaşının atı tek tek basıyor,
Bu hasretlik yüreğimi yakıyor,
Çantanın bağı boynumu kesiyor,
Kardeş mektubumu salın acele.

Askerde verdiler on dakika m'ola,
Yazdım mektubu gönderdim yola,
İsterim pederden göndermez para,
O sebebdan arzularım sılayı.

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ

Kaynak Kişi: Kadir SAKAR

ALİ'M

1978 yılında Kahramanmaraş'ta çıkan siyasi olaylar sırasında, Habibe kadın'ın oğlu Ali, Kahramanmaraş'ta öğrencidir. Oğlunun aklının bazı kişiler tarafından karıştırılmak istendiğini öğrenir. Bir gece rüyasında oğlunu kötü bir halde görür ve sabah kalkar kalmaz oğlunun yanına gider. Oğlunu alır gelir. Ertesi gün Maraş olayı patlak verir. Çok kişi hayatını kaybeder ve bunların içinde öğrenciler de vardır. Bu olay nedeniyle yazılmış bir ağıttır.

Ayrıldım bir keder bastı,
Acı acı bir yel esti.
Yetişsin Allah'ın dostu,
Nere koyum Ali'm seni?

Yetişir pirin himmeti,
Doğru gösterir cenneti.
Sen bir Muhammet ümmeti,
Nere koyum Ali'm seni?

Okulun sanat okulu,
Nerden aldın sen akılı.
Göğsünde iman takılı,
Nere koyum Ali'm seni?

Sakın değme politikaya,
Hizmet etme her kapıya.
Canım dayanmaz cefaya,
Nere koyum Ali'm seni?

Asıl yolumuz hak yolu,
Göğsümüzde iman dolu.
Mümkün verirler onu,
Nere koyum Ali'm seni.

Serintepe Mahallesi,
Yandı anayın sinesi.
Ablası oluk anası,
Nere koyum Ali'm seni?

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Habibe CİNPOLAT

REMZİYE'NİN AĞIDI

Habibe ve arkadaşı Remziye birbirlerine söz verirler. Kim önce ölürse diğeri onun ölüsünü yıkayacaktır. Habibe, arkadaşı Remziye'nin ölmesine çok üzülür ama verdiği sözü de gerçekleştirir. Ölüsünü yıkarken şu ağıdı yakar.

Karlı dağlar karanlığın kalktı mı?
Bayram günü ayrılığın vakti mi?
Beniynen olan sırrın bitti mi?
Sevdiğimi elimden aldı yaradan.

Nasıl elim tuttu açtım yüzünü
Boydan boya kestim beyaz bezini
Öleneçe sürecem izini
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Göğündüm gönlümden çıkmadı duman
Sanki canlı yudum eyledim güman
Şehadet parmağıyla eyledi iman
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Dostun hastasıydım bilen olmadı
Aktı gözyaşlarım silen olmadı
Bekledim bekledim gelen olmadı
Sevdiğimi elimden aldı yaradan

Remziye gidince biter mi dostluk
Ne bir yorgan aldı ne de bir yastık
Bekledik bekledik umudu kestik
Sevdiğimi elimden aldı yaradan.

*Göğünmek: Alevlenmeden içten içten yanmak
Güman: Umut.*

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Habibe CİNPOLAT

SEHER'İN ANASINA AĞIDI

Seher iki yaşındayken annesi ve babası birer hafta arayla vefat eder. Kardeşlerinin en küçüğü olan Seher'i abisinin hanımı büyütür. Seher hem ana hem baba sevgisinden yoksun büyür. Genç bir kız olup da evlenme yaşına gelince ailesinin rızasıyla kendi köyünden biriyle evlenir. Evliliğinin altıncı yılında eşi hastalanır ve felç olur. Asıl çile şimdi başlamıştır. On üç yıl felçli olan kocasına bakar. Aynı zamanda yedi çocuğunun geçimini sağlamak için tarlalara çalışmaya gider. Devletten yardım umar ama her gittiği yerden geri çevrilir. On üç sene sonra kocası vefat eder. Çektiği çilelerin yüreğinde açtığı yaralar onu dile getirmiş ve bu ağıtları yakmıştır.

Ana günü görmedim.
Ben anamı bulamadım
Eller ana dedikçe
Ben anamı görmedim.

Anam diye ağlarım
Anlıma gara bağlarım
Anam beni gomuş getmiş
Ben kime ne söyleyim.

Gala benim durağım
Ben anama yırağım
Eller ana dedikçe
Sızılar benim yüreğim

Üce dağlar derin olur
Anası olmayan deli olur
Eller amir mamir olur
Ben mektep bile görmedim

İnce dağları gezmedim
Ben anamı üzmedim
Anam gomuş getmiş
Ben anama küsmedim.

Ana acısına dayandım
Ben Allah'a güvendim
Yedi tane guzu galmış
Ben bu kadere neyleyim.

Yırak: Uzak

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Seher Durna

AĞIT

Nadırlı bir genç askere gider. Hak vaki olur askerde şehit olur.
Bunun üzerine kardeşi bu ağıdı söyler.

Kapımızda tut ağacı
Yel vurdukça sallanıyor
Yalancıktan mektup gelmiş
Koca babam aldanıyor
 Damımıza dolu yağdı
 Lale sümbül boynun eğdi
 Dön eyle babam dön eyle
 Bebekler arada kaldı
Kardeşin kara şalvarı
Öldüm yalvarı yalvarı
Gurban olum gelin sana
İcık gel beri beri
 Çifte kirazın yaprağı
 Çekmiş Ankara toprağı
 Nasıl kıydın kadir Mevlâ'm
 Bir karının bir deyneğı
Ankara güneye karşı
Yandı yüreğimin başı
Gurban olum babam oğlu
Gelin etti Eşe gızı
 Sular akar savandan
 Yeller eser kovandan
 Şimdi gelir babam oğlu
 Beyaz örtü yelenden
Feleğin keskin kılıcı
Sakının kime vurucu
Gurban olum gelin sana
Ankara'dan gül gelici

Derleyen: Gülbahar DEMİR

Kaynak Kişi: Ayşe ILVER

AKÇIRI AĞITLARI

ŞEHİT CELAL'İN AĞIDI

Akçırı mezarası 1960'lı yıllar...

Celal bir evin tek erkek çocuğudur. Gün gelir askere gider. Bir zaman sonra askerliğini yaptığı Adana'dan şehit olduğu haberi ulaşır köye. Celal'in baba evine düşer bir ateş. Annesi Müslüme Hanım sekiz çocuğun içinde tek erkek olan Celal'in şehit düşmesi üzerine şu ağıdı yakar.

Celal oğlan damda yatar,
Yorganını yeller atar.
Uyansana Celal oğlan,
Nişanlıyla eller yatar.

Hoş geldin Hacı dayısı.
Biz olduk baş gaygısı.
Gızlarıma gıran girsin,
Oğlum içinin iyisi.

Adana'ya vardı idim,
Var guzumun govuşları.
Acep bana gösterir mi,
Başındaki çavuşları.

Gıran girsin: Bir beddua
Govuşlar: Koğuşları.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabağağ İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Akçırı Mezarası'ndan Talip BÖKE

DURDU'NUN AĞIDI

Kabaağaç köyünün delikanlılarından Durdu'nun, komşu köy olan Mehre'de sevdiği bir kız vardır. Annesine sevdiği kızı anlatır ve istemeye giderler. Kızın ailesi kızı Durdu'ya vermez. Durdu buna çok üzülür ama ister istemez bu durumu kabullenir.

Aradan bir zaman geçer Durdu'nun sevdiği bu kızı Kabaağaç Köyü'nden bir akrabası ister ve alır. Sevdiği kızın düğünü olur. Düğün günü Durdu, sevdiği kızın çeyizini yüklerken düğünde eğlenmek için sıkılan kurşunlardan birisi Durdu'ya denk gelir ve ölür.

Durdu kaza kurşunu ile ölünce, anası aşağıdaki ağıdı yakar.

Gelinin kapısında Durdu,
Boynunu bi yana vurdu
Bir kör kurşuna,
Durdu'm canını verdi.

Malatya'nın yolu uzun
Direkleri düzüm düzüm
Ağlama Durdu oğlum
Düğününü yaparım güzün.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabaağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Şahender BAKMAZ

HÜYÜKLÜ AĞITLARI

FERİDUN'A VE HATİCE'YE AĞIT

Ölüm yakışmazdı kimseye ama ölüm yakıştırdı kendini iki fidana.
Kanattı hem fidanların içlerini hem de analarının yüreğini. Aldı canla-
rını bir yıl arayla...

Caneser, iki canını bir yıl arayla beyin kanamasından kaybet-
miş bir ananın dayanılmaz, sonsuz acısıyla yaktı bu ağıdı.

Goç garı yağdı kakmaz
Yavruları küsük bakmaz.
Naadar evlatlar olsa da,
Heç biri de yerin dutmaz.

Hastananın dış kapısı,
Baksın toktorun hepisi !
Getirin ki yeleşini,
Var mı yavrumun kokusu?

Hastananın üstü demir,
Vermemiş yavrlara ömür,
Şimdi biz kime mâna bulak?
Böyük yerden gelmiş emir.

Gününü oya ekledim,
Oy kâdini sakladım.
Buralarda bulamadım da
Gettim okulda bekledim.

Çoğulhan'ın dereleri,
Köten vurmuş geverleri.
Aradım da bulamadım
Vurulmamış çadırları.

Kapıda bostan ekili,
Cekedi odada dakılı,
Yavruları daha ufak,
Baseti etmiş vekili.

Eşinin de adı Memmet,
Hatice'ne isim minnet.
Bu dünyada gün görmedin,
Ahirette bulsun rahat.

Yağmur dindi mi ola?
Gızlar da geldi mi ola?
Gucak gucak selam saldım,
Abisini buldu mu ola?

Saat birde haber geldi.
Yalın ayak yola düştüm.
Gettim de bulamadım,
Cansız bedenini buldum.

Göl yerinin yolu mezer,
Yel eser de gumu tozar.
Nayla ağlamayı beller?
Guzular da umut gözler.

Mintan: Gömlek

Kadini: Kağıdını

Tenimiş: Fazlaymış

Köten vurmak: Tarla sürmek

Goç Garı: Güzün erken yağın kar.

Baset: Caneser Özarslan'ın eşi

Naadar: Ne kadar.

Gever: Su argının açılıp kapanan yeri

Kaynak Kişi: Caneser ÖZARSLAN

Derleyen: Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI

HÜSEYİN'E AĞIT

Hüsne Teyze acı haberi almıştır. Dayanağı, evinin direği çaresiz hastalığa yakalanmıştır. Gitmedikleri doktor kalmamıştır. Hüseyin amca, oğlunun düğününü görmeden bu kara hastalığa yenilmiştir.

Hüsne Teyze, yalnız kalmanın acısıyla bu ağıdı yakar.

Gül yerine ekdim bostan,
Karalardan giydim fistan.
Kurban olam felek sana,
Ayrıldım ben sefil dostan.

Adana'nın yeri taşlı,
Ben ağlarım gözüm yaşlı.
Hüseyin bana küsmüş?
Her işimiz bir yerde başlı.

Direğin dibine yatmış,
Kolların da yanına atmış.
Sen koyup gidiyon amma,
Hayırlı evladın yokmuş.

Kaynak Kişi: Haşimler'den Hüsne
Derleyen: Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI

İBRAHİM'E AĞIT

Gülhanım teyze kaybetmiştir canının yarısını. Altı kuzusuyla kalmıştır bir başına. Nasıl kabul ederdi, ettirirdi hem kendine hem kuzularına bu dayanılmaz acıyı?

Gülhanım teyze, eşinin zamansız ölümünün yaraladığı yüreğiyle şöyle der.

Kahvenin kapısı demir,
Böyük yerden gelmiş emir.
Gurban olam Mevlâ'm sana,
Yirmi sene vermiş ömür.

Bebeğimin adı Bülent,
Dünyada görmedim murad.
Gurban olam Döne Bacım,
Kardeşime eyle minnet.

Koca garı can istiyor,
Kaldırmaya kol istiyor.
Nagadar da iyi baksam,
Çocuklarım baba istiyor.

Daşlan beni daşlarınan,
Gözüm doldu yaşlarınan.
Gözlüyorum eşim seni
Sökün gelen kuşlarınan.

Herikti gönül herikti,
Eller buraya birikti?
Ev sahabım küskün gitti,
Kapıya vurduk kilidi.

Yağlığını saklayım mı?
Künde bir yol yoklayım mı?
Bir evimiz daha yoktur,
Ocağını bekleyim mi?

Ben de ağlıyom el gimi,
Gözümün yaşı sel gimi.
Altı öksüz boynum büktü,
Soğuk değmiş güller gimi.

Herik: Garip

Sökün: Göçmen

Bülent: Gülhanım Başçoban'ın oğlu

Döne: Gülhanım Başçoban'ın görümcesi

Yağlık: Mendil.

Kaynak Kişi: Gülhanım BAŞÇOBAN

Derleyenler: Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI, Mulla KILINÇ

HASAN EMMİ'YE AĞIT

Gülhanım eşini kalp krizi sonucu kaybetmiş ve altı çocukla bir başına kalmıştır. Aradan yıllar geçmiştir, dünürçüler gelmektedir. Gülhanım Teyze evlatlarına başka bir baba istememiş ve gelen dünürçüleri reddetmiştir.

Bu olayla, Gülhanım Teyze'nin acısı tazelenir, eşinin eksikliği ni daha derinden hisseder ve yalnızlığın acısı yüreğini dağlar. Bu acıyla aşağıdaki ağıdı yakar.

Yasta koca Gösun yasta,
Güller açmış deste deste.
Kusura bakma sen emmi,
Gülhanım doğuştan hasta.

Sallandım büyük Bucak'ta,
Öksüz büyüttüm kucakta.
Kusura bakma sen emmi,
Tütün tütürmem ocakta.

Ben adamın eyisini seçerim,
Gönlüm olsa senin ile kaçarım.
Canım sıkma Hasan Emmi,
Sakalına künde rım.

Elime de aldım işi,
Ağzıma yaptırırım dişi.
Aralıkta mal güdeni,
Başıma eylemem gişi.

Sallandım büyük Bucak'ta,
Su içtik sarı bardakta.
Heç kimsesi yok mu sandın?
Çifte kardeş var Ördek'te.

Gösun: Göksun

Bucak: Hüyükklü'de bir mevki

Aralıkta kalmak: Orta yerde kalmak.

Kaynak Kişi: Gülhanım BAŞÇOBAN

Derleyenler: Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI

DÖNDÜ GELİN'İN AĞIDI

Maraşlı Döndü Gelin bir adamın iki eşinden biridir. Adam evde yokken Döndü Gelin ile diğer eş arasında tartışma çıkar. Tartışma büyüyünce Döndü Gelin tek çocuğu ile evi terk eder, babasının evine gider. Kocas, Döndü Gelin'in evi terk ettiğini duyunca küplere biner ve masum cana acımadan kıyar, onu boğarak öldürür. Döndü gelin bir hiç uğruna ölmüştür.

Dinleyin Döndü'ye ağıt söyleyin,
Eşimin dostumun gönlün eyleyim,
Bu senede Erikli'de yaylayım,
Ninedin de kıydın zalim, canına?

Döndü'yü sorarsan allı bir gelin,
Al kana bulanmış kınalı elin,
Şu ıssız dağlarda neylesin Halim,
Ninedin de kıydın zalim, canına?

Anan yoktu başucunda ağlasın,
Bir tek yavrunu da kimler eğlesin?
Şu ıssız dağlarda Halim neylesin?
Ninedin de kıydın zalim canına?

Cinayet yörüdü Zeytin Dağları,
Bir gaflet bastı da duran sağları,
Size ömür versin Maraş beğleri.
Ninedin de kıydın zalim canına?

Arkamı döndüm ki geliyor bana,
Yıktı yere çıktı oturdu düşüme,
Al kanları hep doldu ki ağzıma.
Ninedin de kıydın zalim canına?

Erikli: K.Maraş'ta bir yayla
Zeytin Dağları: Maraş'ta bir dağ adı

Kaynak Kişi: Gülhanım BAŞÇOBAN
Derleyenler: Musa ŞAHAN, Sonay SAYGI

AĞIT

Kapımızın önü söğüt
Verseler de almam öğüt.
Bir kötünün öldürdüğü
İki bile babayığıt.

Ha dağında hu dağında
Kan kurumuş dudağında
İnce beyim dağdan gelir,
Sakar camız yedeğinde.

Tılafşin'in daarmeni
Döner harlayı harlayı
İnce beyim dağdan gelir
Tüfek parlayı parlayı.

Kapımızın önü kava
Dalını kırarlar ufak
Ya ne deyim Rahman'a
Elim gına yüzüm duvak.

Dolandım geldim bucağı
Elinde demir nacağı
Şindiden kerli
Düşmanın batkın ocağı

Heyke benim gönlüm heyke
Gene aldı beni öyke
Beyim odadan geliyor
Omzunu silke silke.

Dolandım geldim höyüğü,
Kaş kara gaytan bıyığı
Söyle diyom söylemiyo
Anamın gözü büyüğü.

Sırtına diktiğim işlik,
Giyer de sallanır kuşluk
Göncüye düğüne gitmiş
Aptala atmış bir beşlik.

Şu tatarın gara taşı,
Yandı ciğerimin başı
Belgizermi koydun eşim
Bana attığın bu taşı.

Belgizer: Bergüzâr, hatıra.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Emine BÖKE

AYŞE'NİN AĞIDI

Ayşe, Elbistan'ın Söğütlü kasabasında doğmuştur. Üç Aylıkken anasını, yedi yaşındayken de babasını kaybetmiştir. Amcasının yanında büyür, 18 yaşına gelince Kabaağaç Köyü'nden 5 çocuklu biriyle evlendirilir. Bunun üzerine Ayşe şu ağıdı yakar:

Atmaz olsun emmim beni attı yabana
Babam yok ki mektup yazam babama
N'ola varaydım ben bir çobana
Ben bu derde yana yana ölürüm

Boyuna bakarsan hamam direği
Yüzüne bakarsan Halep süraa
Gelinçi gelirken düşmüş yüraa
Ben bu derde yana yana ölürüm

Kapımızın önü üç ağaç incir
İncirin dalları dibinde zincir
Beni duyanların yüreği incir.
Ben bu derde dayanamam ölürüm.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabaağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Güler POLAT

ÇAĞILHAN AĞITLARI

CELAL HOCA'NIN AĞIDI

Ağıda konu olan Celal ÖZDEMİR, 1944 yılında Çağılhan Köyü'nde doğmuştur. Yıllarca imamlık yaptığı için tanıdıkları ona Celal Hoca derler.

Celal Hoca ilkokul mezunu olmasına rağmen o zaman ki tabirle medrese eğitimi de aldığından her konuda bilgi sahibi, kültürlü ve kibar bir insandır. Yardımının dokunmadığı, iyilik yapmadığı insan yoktur sanki. Herkes tarafından sevilen, sayılan, takdir edilen bir kişiliktir.

Kader ona da ağlarını örmeye başlamıştır sanki. Çarşıya-pazara, özellikle çocuklarının yanına sıkça gidebilmek için kendisine bir motosiklet alır. Bir gün eşiyle birlikte Çağılhan'dan Afşin'e giderken, Afşin'in girişinde motosikletiyle kaza yapar. Celal Hoca ve eşi, ayrı ayrı ambulanslarla, acil olarak Kahramanmaraş'a götürülürler. Celal Hoca, her türlü müdahaleye rağmen kurtarılamaz, iki-üç gün sonra hayata gözlerini yumar. Eşi Arife Hanım'a kocasının öldüğünü söylemezler. Ama hastaneden çıktıktan sonra bu gizlenemez gerçeği öğrenir. Eşinden sekiz ay sonra, bir beyin kanaması sonucu Arife Hanım da dünyadan geçerek, zaten babasız kalmış çocuklarını anasız da bırakır.

Kısa bir zaman içerisinde, hayatındaki en önemli iki insanı kaybeden Hilmi ÖZDEMİR aşağıdaki ağıdı yakar;

N'oldu goca babam n'oldu?
İçerine kan mı doldu?
Elleri güldüren felek,
Bize geldi, ecel oldu.

Ellerimle götürdüğüm,
Hastaneye yatırdığım,
Sevmeye doyamadığım,
Babam gitti, hayâl oldu.

Nasıl oldu, nerden geldi?
Çarpacak seni mi buldu?
Kendi gülüp, eğlenirken,
Bize bayram zehir oldu.

Bayram geldi göremedim,
Ellerinden öpemedim,
Yollarını aşındırdım,
Mezar bana mesken oldu.

Neler gelirmiş başa?
Yumruk işlemiyor taşa,
Kara göze, kalem kaşa,
Nazar değdi, figan oldu.

Rüyalarda göremedim,
Sana baba diyemedim,
Anneme de diyemedim,
Senden sonra o da öldü.

Fikret'in yolun gözlüyor,
Torunlar seni özlüyor,
Şimdi mezarın düzlüyor,
Hilmi soldu, hazan oldu.

ZEYNEP'İN AĞIDI

Çağılhan köyü 1960'lı yıllar...

Çağılhan köyünde güzelliği dillerde dolaşan Zeynep, gün gelir nişanlanır. Ancak nişanlandıktan birkaç hafta sonra nedeni bilinmeyen bir sebeple ölür. Bunun üzerine taziye evinde Erçeneli ağıtçı Tenecioğlu, aşağıdaki ağıdı yakar.

Gökyüzünde uçan turna,
Zilifleri burma burma,
Şakir Hoca samen gelmiş,
Hani davul hani zurna?

Havada turna seslenmez.
Kakıp yastığa yaslanmaz.
Minnet etme arap gızı,
Zeynep gelinlik, seslenmez.

Yüce dağların sekisi,
Hani dayının ikisi?
Büyük evden hiç gitmiyor,
Nazlı Zeyneb'in kokusu.

Akan sular mı bulanır?
Nişanlın sana güvenir.
Gelinlik böyle yatar mı?
Kalkıp hizmete dolanır.

Yaz gelir sular bulanır.
Bebekler beşiğe belenir
Böyle de gelin mi olur?
Kalkar hizmete dolanır.

Gelinlik etmek: Yeni gelin, uzun bir süre hiç konuşmaz ya da saygısından alçak sesle konuşur. Buna gelinlik ediyor denir. Bu durum gelinin hata yapmaması için gelin geldiği evi tanıma sürecidir.

Derleyen: Cabir TERCAN

Kaynak Kişi: Emine BÖKE

ERÇENE AĞITLARI

BEDİRHAN'IN AĞIDI

Bu ağıt, traktörle çalışırken suya düşüp boğularak hazin bir şekilde ölen Bedirhan'a annesi Sultan hanım tarafından yakılır.

Atlas Dağı'nın yılanı
Gelir dolanı dolanı
Yiğidin düştüğü sular
Akar bulanı bulanı

Gapıya dikmedim asma
Benim oğlum tatar yosma
Küsme yiğit oğlum küsme
Nişanlına takam tasma

Ergen, yiğit oğlum ergen
Cehizine düzdüm yorgan
Yiğit oğlum geleydi de,
İnek buğazlardım gurban

Gapımızda dud ağacı
Kimi datlı kimi acı
Yiğit oğlum geleydi de,
Gurban olsun çifte bacı.

Derleyen: Serdar SİĞİNİR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni.)

Kaynak Kişi: Sultan TÜRKKAHAMAN

YILDIZ'IN AĞIDI

Bu ağıt, Yıldız gelinin amansız bir hastalığa yakalanarak ölmesi üzerine kocası Abdullah tarafından yakılır.

Deli çaylar gibi akdım.
Geldim de yüzüne bakdım
Felek sen evimi yıktın
Uyan da bak gör halimi

Çarşambada geliyordu
Şu duvarı örüyordu
Ayrılması zor diyordu
Nasıl goydun gettin beni

Kuru yere goydun başın
Daha kırk olmadı yaşın
Bu dünyada koydun eşin
Beni de al sar yanına.

Felek duttu gırdı kolum
Anam babam bilmez halim
Allah imanla alsın canım
Ananıza kavuşayım guzular

Abdullah bu dünya fani
Bir gün ben de veriim canı
Altı guzunun anası hanı
Beni de yanına çağır ağlatma.

Derleyen: Serdar SIĞINIR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni.)

Kaynak Kişi: Hacer TÜRKKAHARAMAN

EMİNE'NİN AĞIDI

Bu ağıt, Emine'nin gece yarısı beyin kanaması gecirirerek ölmesi üzerine, çok üzülen kızı Fadime tarafından yakılır.

Gıcı yağdı dağımıza
Haber geldi köyümüze
Bura da ellerin yurdu
Anam gedek evimize

Atlas dağının yılanı
Gelir dolanı dolanı
Anama sıkıntı veren
Yatsın beleni beleni

Ambulans gelir harıl harıl
Lambaları parıl parıl
Yatmış anam can veriyor
Gül yüzleri terleyerek

Atlas dağı bölük bölük
N'oluk anama da n'oluk
Malatya elinden geldik
.....

Pencereye gül dikemem
Çıkıp yollara bakamam
Nazlı anam gelir diye
Vallaha umud dutamam

Atlas dağın bağırına
Etek gerdim çayırına
Fakirlere para dağıttım
Emine anamın hayırına

Derleyen: Serdar SİĞİNİR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni.)
Kaynak Kişi: Fadime GENÇ

MESİDE'NİN AĞIDI

Meside'nin genç yaşta kanser hastalığına yakalanarak ölmesi üzerine babası Cuma can evinden vurulur. Meside öldüğünde 18 yaşındadır. Baba yüregi bu acıya dayanamaz ve şöyle der:

Ne oldu guzum ne oldu
Genç yaşında ecel geldi
Genç iken gülün soldu
Yekin mor beliklim yekin

Nazlı idi benim kızım
İçimden akıyor sızım
Minnet et sen var kızım
Yekin sırma saçlım yekin

Sorun nazlımın yârini
Gırdın anayın belini
Kuruttun beyaz gülümü
Yekin sırma saçlım yekin.

Kış oldu baharlar yazlar
Alın yüreğimi yakın.
Hep geldi ama can kızlar
Yekin sırma saçlım yekin

Artmış dertlerin fecisi
İçimden çıkmaz acısı
Minnetci sal var bacısı
Yekin ela gözlüm yekin

Kur'an okur datlı dilin
Genç iken soldu gülün
Ahrete düştü yolun
Yekin sümbül saçlım yekin.

Derleyen: Serdar SİĞİNİR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Fadime KEBABCI

HÜSEYİN'İN OĞULLARININ AĞIDI

1940'lı yıllar...

Erçeneli Hüseyin, yokluğun getirdiği sıkıntıyla umudu gurbete çıkmakta bulur. Çocuklarını da yanına alarak Adana-Ceyhan'da çalışmaya koyulur. Ne yazık ki kötü talih ve yoksulluk orda da onların yakasını bırakmaz. Oğullarından Hasan ve Hüseyin çaresizliğin ve yoksulluğun pençesinde, verem hastalığına yenik düşer ve gurbette hayatlarını kaybederler. Yüreği yaralı baba Hüseyin ve kızı aşağıdaki ağıdı yakarlar.

BABASI

Kalk kuzum yaylaya göçek,
Ciğerime vurdun bıçak.
Emmi, dayı gerek oldu,
Kuzulara kefen biçek.

KIZI

Gidemem babam gidemem,
Çifte kardaş olmayınca.
Anam evde deli olur,
Bir çift oğlu varmayınca.

BABASI

Kuzular benzer almaya,
Gücüm yetmedi Mevlâ'ya.
Bura sehil dayanaman,
Kalk kuzum gidek yaylaya.

KIZI

Ağlama babam, ağlama;
Kalk gidelim mezarına.
Kardaş garip olduğuna,
Gül dikelim üzerine.

BABASI

Adana'ya kurdum düğün,
Berk çabalar derdi yığın.
Biri evli, biri bekâr,
Öğün kara toprak, öğün.

KIZI

Kardaş aşiret güzeli,
Böyledir hakkın yazanı.
İki kardaş bir de bacı,
Baba üç eyle mezarı.

BABASI

Adana'nın bayırına,
At bağladım çayırına.
Ünü büyük Güveloğlu,
Kefen sardı hayırına.

KIZI

Hüseyin belim büküldü,
Kis binam himden söküldü.
Zorumuş ciğer acısı,
Ala gözden kan döküldü.

Sehil: Sıcak memleket
Berk: Güçlü
Ün: Nam, şan.
Güveloğlu: Kadirli bir ağa
Him: Temel

Kaynak kişiler; Dağlıcalı Hasan TIRAŞ,
Erçeneli Hüseyin GÖZÜBÜYÜK
Derleyen; Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

ELİF'İN AĞIDI

1940'lı yıllar...

Erçene Köyü'nde güzelliği dillere destan olan Battal'ın kızı Elif'in genç yaşta ölümü üzerine, Hüseyin aşağıdaki ağıdı yakar.

Sabah olmaz yata yata,
Meryem ağlar tüte tüte.
Gelin Elif can veriyor,
Kollarını ata ata.

Hile yok idi kaşında,
Daha on sekiz yaşında,
Yekin Elif gelin yekin,
Kuzun ağlıyor başında.

Karalı yazmış yazını,
Acın yakıyor özümü.
Hele söyle Elif gelin,
Kime bıraktın kuzunu.

Erçene'nin yazıları,
Bağ bahçedir kıyıları.
Elif gelin küskün gelmiş,
Minnet eylen dayıları.

Seherinen bir kuş öttü,
Sesini sesime kattı.
Osman Ağa'ma sorarsan,
Gelini mezara gitti.

Ocağına ateş düştü,
Görünce tebdilim şaştı.
Ağlasana Battal kardaş,
Yetim yetime karıştı.

Yiğit Hüseyin'im yiğit,
Dikip büyütmedim söğüt.
Gel ağlayak Battal kardaş,
Ben de verdim çifte yiğit.

Hile: Ağıtta kusur anlamında.

Yekin: Kalk.

Yazı: Düz ova.

Kaynak Kişi: Hüseyin GÖZÜBÜYÜK

Derleyen; Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

YEMEN ŞEHİTLERİNE AĞIT

Adı yemendir / Gülü çimendir / Giden gelmiyor / Acep nedendir.

İşte Döndü kadının Yemen'de kalan yeğenleri, Arif, Mehmet, Ömer, Veli, İbrahim, Çavuş ve Yılmaz'ın yanında yine Yemende şehit düşmüş Afşinli, Hunulu, Hurmanlı, Maravuzlu, Sevinli, Haccepınarlı yiğitlerin de acılarının harmanlandığı bir duygu yoğunluğu ile Yemen şehitlerine Döndü hatun tarafından şu ağıt yakılır.

Ecelden kapı açıldı,
Altından keçe biçildi,
Ergen olanlar seçildi,
Ya ben nidem dal boyunu.

Bir ok atdım sarı saza,
Okum getti sıza sıza,
Aşiretten anam gıza,
Duysa o da gelir bize.

Kaya dibinde beşine,
Guşlar gonar üleşine.
Şu sehile haber salsam,
Ulaşır mı ki eşime.

Şu Beze'de olan işi,
Emiş bacım duydu m'ola?
İnce eşimin gözünü,
Böcükler de oydu m'ola?

Gediciyim gediciyim,
Elinizi nediciyim.
Gurban olayım komşular,
Çölbaame atıcıyım.

FADİME NENENİN AĞIDI

Bu ağıt, Fadime nenenin Cumaya gecesi ölmesi üzerine kendisini çok seven Asiye Hanım tarafından yakılmıştır.

Ulu yaşlı büyük Fadime nenem,
Sen idin benim halimi soran,
Tertemiz azraile canını veren,
Cennetlik olasın Fadime nenem.

Çoban oldun hepimizi güddün.
Cuma gecesi vefat etdin,
Bu dünya fanidir toprağa yattın,
Gabirler sıkmasın Fadime nenem.

Bu dünyaya geldin çok cefa sürdün,
Allah kelimıyla herkesi sordun,
Ben de methederim seni dilimden,
Cennetlik olasın Fadime nenem.

Evime gelirdin baston elinde,
Çok gıymatın vardı benim yanımda,
.....
.....

Derleyen: Serdar SİĞİNİR (Erçene İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Asiye KEBABCI

KABAAĞAÇ AĞITLARI

FAKİ KÂHYA'NIN AĞIDI

Fakı Kâhya Afşin'de otururken, sonra eşiyle birlikte, geçim derdinden, Kabaağaç köyüne gelip çobanlık yapmaya başlar. Ancak burada da fakirlik yakalarını bırakmaz. Fakı Kâhya ve eşi çalışmak için Adana'ya giderler, orada çalışırlar yine yapamazlar ve Kabaağaç'a geri dönerler. Buradaki evlerini de sel basar. Devlet afet evleri yaparak Fakı Kâhya ve eşini bu eve yerleştirir.

Fakı Kâhya bu kadar sıkıntı çektikten sonra mide rahatsızlığı sonucu 1998 yılında vefat eder. Fakı Kâhya'nın ölümü üzerine 5 çocukla yalnız kalan eşi aşağıdaki ağıdı yakar.

Evimin direği öldü.
Çocuklarım yetim kaldı.
Şimdi burada olsaydı,
Yetimin yüzü gülerdi.

Kapımızın önü söğüt,
Verseler de almam öğüt.
Gınamayın a gomşular,
Beş çocuk babasız galık.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabaağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Zinnet KÂHYA

MURAT'IN AĞIDI

Yıllar önce Murat ile Elif'in düğünü olur. Düğün sonunda gelin, damat evine gelince havaya silahlar sıkılmaya başlar. Bu esnada bir kör kurşun damadın göğsüne gelir ve damat ölür.

Genç yaşta hem de en mutlu gününde oğlunu kaybeden damadın acılı annesi, geline "uğursuz, hayırsız geldin" diye isyan eder. Bunun üzerine gelin aşağıdaki ağıdı yakmış.

Eşe Teyze Eşe Teyze,
Süpürmedim evinizi.
Niye bana çok söylüyon,
Ben mi öldürdüm oğlunuzu.

Akan sular duruluyor.
Ham meyveler deriliyor.
Düğününe gelen samen,
Cenazende bulunuyor.

Az giderim, uz giderim,
Köy yolunda düz giderim.
Ben obamdan gelin geldim,
Geri döner kız giderim.

Yüksek Halburlu da yayla,
Ben daha görmedim böyle.
Halini sormaya geldim.
Eşim yaraların nayla?

Samen: Gelin getiren kabile.

Halburlu: Bir yayla adı.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Zeynep TEKE

ŞENGÜL HANIM'IN AĞIDI

Şengül Hanım'ın dört çocuğu vardır. Bir gün çamaşır yıkamak ister. Küçük çocuğunu bakması için komşusuna götürür. Şengül Hanım, komşusunun kapısına gelip kapıyı tutunca kapıdaki elektrik kaçağına kapılır ve ölür. Bu olayda Şengül Hanım'ın küçük çocuğu da yaralanır.

Şengül Hanım'ın bu ani ölüme üzerine görümcesi Zeynep aşağıdaki ağıdı yakar.

Gapısının önü kavak,
Hanesi istiyor suvak.
Daha gelin çok gencidi,
Yeşilden attılar duvak.

Atlayıp geçmeye geldim.
Bir tas su içmeye geldim.
Kurban olam telli gelin,
Sandığını açmaya geldim.

Gapısında gül ağacı,
Gülünü deresim geldi.
Gelsin telli gelin, gelsin
Yavruların göresi geldi.

Arabalar vızılıyor,
İçerim de sızılıyor.
Gelsin artık telli gelin,
Gönlüm seni arzuluyor.

Suvak: Çamur sıva

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabaağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Zeynep TEKE

CELAL KÂHYA'NIN AĞIDI

Celal Kâhya, çalışmak için gittiği Adana'nın Ceyhan ilçesinde traktörle giderken Devlet Su İşlerinin sulama kanalına düşer. Üstüne de traktör devrilir ve hayatını kaybeder. Bunun üzerine 6 çocukla dul kalan eşi aşağıdaki ağıdı yakar.

Acı haber çabuk geldi,
O da ciğerimi deldi.
Bakmayın ey gomşular,
Çocuklarım yetim galdı.

Kör olası Ceyhan,
Evimize koydu figan.
Evimizde ağıt yanar,
Yavrularım yetim ağlar.

Evimize geldi haber,
Dostum ağlar düşman güler.
Olmaz olası kaderim,
Beni böyle perişan eder.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabağağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: İbrahim KÂHYA

BEDEVİ BÖKE'NİN AĞIDI

Kabaağaç köyünde ikamet eden Cuma BÖKE, askere giden oğlu Bedevi'yi çok sever ve özler. Duygularını Aşağıdaki dörtlüklerde dile getirir. Cuma BÖKE'nin altı tane oğlu vardır.

Gene dilim destenleri okuyor,
Yel vurdukça gül terlerin kokuyor,
Cahan olmuş gözlerinden akıyor,
Akıtma gözlerini sil ala gözlüm.

Kuzum dedikçe ben bir daha derim,
Yemekler yerine ağıtlar yerim,
Gendi gurbet elde üryada görüm,
Neçe bin sebep var bil ala gözlüm.

Aslı temiz olan bir vakit azmaz,
Geçitsiz dereyi düne de yüzmez,
Utanır benden de kuzusun yazmaz,
Çebik bir foturaf ver ala gözlüm.

Niçin dostum garaları bağlarsın?
Enip eşgın deryasını boylarsın,
Dünyada yalnızca sen mi ağlarsın?
El âlem ağlıyor bil ala gözlüm.

Eşk ataşı içirimde yanıyor,
Pervaz gurmuş ücesinde dönüyor,
Bu gurbetlik ganadımı gırıyor,
Çırpınıp uçamam gol ala gözlüm.

Yaz bahar ayında ötüşür gazlar,
Yüraami doğradı şu soğuk buzlar,
Eski yarem durur yenisi sızlar,
Buna da göründü yol ala gözlüm.

Hak nasip etmezse bade içilmez,
Altı derdim birbirinden seçilmez,
Garlar yağdı bellerinden geçilmez,
Buna garbi gerek yel ala gözlüm.

Hak nasip etse de bir bade içsem,
Feda olsun canım serinden geçsem,
Bir tiyare olsam havada uçsam,
Çevir Maltepe'yi yan ala gözlüm.

Yüraamde ince sızım var benim,
Daim ağlayacak gözüm var benim,
Kartal Tepe derler guzum var benim,
Şükreyle Mevlâ'ya bil ala gözlüm.

Ben yanıp ağlarım durma sen de ağla,
Çıkart al yeşili garalar bağla,
Yaz mektubunu da acele eyle,
Bunun da selamını ver ala gözlüm.

Eşk atını gabahara galdırır,
Tanrılığını gullarına bildirir,
Birçok ağlayanı bir gün güldürür,
Sallan yamacına var ala gözlüm.

Ey dur Cuma'm sen durma söyle,
Eşkın deryasını daima boyla,
Emretti Muhammed ceddimiz böyle,
Neçe bin sevap var bil ala gözlüm.

Desten: Destan

Cahan: Ceyhan nehri.

Ürya: Rüya

Çebik: Çabuk

Eşk Ataşı: Aşk ateşi

Üce: Yüksek.

Gol: Kol. Kanadı olmadan kolla uçulmayacağını belirtiyor.

Yüraami: Yüreğimi.

Tiyare: Uçak.

Kartal tepe: Oğlunun askerlik yaptığı yer.

Gabahara: Şaha kalkmak.

Derleyen: Hikmet BÖKE İnşaat Mühendisi. Afşin DSI Müdür Yardımcısı.

Kaynak Kişi: Emine BÖKE Hikmet Böke'nin ebesi.

YAZIDERE AĞITLARI

YAVUZ'UN AĞIDI

Yazidere Köyünde Yavuz isimli bir genç vardır. Yavuz zamanı gelince askere gider.

Annesi babası Yavuz'u davulla zurna ile askere gönderirler. Askere giden Yavuz kısa süre sonra Şehit düşer. Yavuz'un şehit düşmesi üzerine annesi Fethiye Hanım aşağıdaki ağıdı yakar.

Ayvaz'ı yolladım tele,
Ali'yi yolladım güle.
Huylu oğlum Kenan ile,
Yavuzu'm gitti gelmedi.

Havalandı uçan turna,
Kanatları burma burma,
Hem davul çaldım hem zurna,
Gitti Yavuz'um gelmedi.

Gökyüzünde vardır yıldız,
Alıversem sana bir gız,
İster darıl istersen gız,
Gitti Yavuz'um gelmedi.

Giderken helallaştın mı?
Küskün idim barıştın mı?
Ona bakıp el ettin mi?
Gitti Yavuz'um gelmedi.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabağaç İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Gülseren İLHAN- Nuri İLHAN

ALDAŞ AĞITLARI

ALDAŞLI HAMZA'NIN AĞIDI

Aldaş köyünde Hamza, yakışıklı ve sevilen bir gençtir. Hamza birgün Afşin'e giderken aralarında tartışma çıkan arkadaşı tarafından vurularak öldürülür. Hamza'nın ölümü üzerine annesi aşağıdaki ağıdı yakar.

Ölmedi anan ölmed,
Bahçenin gülü solmadı,
Üç gündüz oldu üç gece,
Nerede Hamza'm gelmedi.

Olsun hep dereler olsun,
Bembeyaz garınan dolsun.
Maraş'taki bibin oğlu,
Gelsin de hayıfın alsın.

Babasının adı Fazlı,
Kavrulduk gelinli kızlı.
Gelinim oğlumdan nazlı,
Düştü felek pençesine.

Biner atın eyisine,
Geder yolun gıyısına.
Hamza'yı da vurmuşlar,
Haber edin dayısına.

Bulan'da da çevirmişler,
Gurşununan gavurmuşlar.
Ben de sizlerdenim derken,
Bir mavzerinen vurmuşlar.

Hayıf: Öc, intikam.

Derleyen: Ferhat KUZU (Kabaagâç İ.O. Türkçe Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Kabaagâç köyünden Ayşe İLHAN

SILA

Ömer, Seyyid Ahmet adındaki oğlu dünyaya geldikten bir süre sonra Ardahan'a askerlik yapmaya gider. Tam bir sene sonra bir aylık izinle köyüne, (Aldaş'a) gelir. Bu izin sırasında birinci oğlu ile kendisi askerdeyken doğan ikinci oğlu beş gün arayla vefat ederler. Evlat acısı yaşayan baba izin bitiminde görev yerine döndüğünde şu ağdı yakar:

Ardahan'a gettim yedinci ayda,
İzine geldim de görmedim fayda.
Bir çift kuzu verdim hayırsız köyde,
O sebepten arzularım sılayı.

Ardahan'ın bacaları,
Top top olmuş yoncaları.
Tokenmayın gelinlere,
Asker olmuş kocaları.

Erzurum'un suyu çağlar da akmaz,
Gurbette olana kimseler bakmaz,
Yokladım postayı mektubum çıkmaz,
O sebepten arzularım sılayı.

Ardahan'ın yeri gayalık, daşlık,
Memlekete vardım görmedim dışlık,
Anam babam olsa koyardı harçlık,
O sebepten arzularım sılayı.

Kaynak Kişi: Ömer ŞAHİN

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

İSMAİL'İN AĞIDI

İsmail uzun süredir hasta yatmaktadır. Vefat etmesine yakın bir zamanda oğlu Yaşar'ı yanına oturtur ve söyleyeceği sözleri yazmasını ister. Durumunun kötü olduğundan ve yaşadığı acının fazla olmasından dolayı bu ağıdı dile getirmiştir:

Dolaştım çevreyi eyledim nazar,
Dertliler ilacın kendisi yazar,
Bir gün olacak ki dökülür gazel,
Samyeli uğramış dala dönersin.

Dert beni de çok perişan ediyor,
Kader beni gözüyünen güdüyor,
Herhal artık burda ömür bitiyor,
Kuru ağaç yanmış küle dönersin.

Kaynak Kişi: Yaşar KAYA

Derleyen: Zekeriya GÜRSER (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

ELİF'İN AĞIDI

Erçeneli Hatice Hanım, ziyaret için oğlunun yanına Ankara'ya gider. Hatice Hanım orada rahatsızlanır ve vefat eder. Ablasının ölümü üzerine çok üzülen kız kardeşi Aldaşlı Elif bir ağıt yakar:

Hep kuşlar ediyor sökün,
Bacım da yükletmiş yükün.
Ellerim koynumda kaldı,
Yekin nazlı bacım yekin.

Yağmur yağar hışır hışır,
Alnına bağlarım yeşil.
Ellerim koynumda kaldı,
Yekin nazlı bacım yekin.

Tarlalarda biter burçak,
Çiçek değil bıçak imiş.
Öldü haberini aldım,
Yalan değil gerçek imiş.

Bahçamızda açar lale,
Koparsam da solar m'ola?
Bacıma kavuşamadım,
Ahrette bulur m'ola?

Kuşlar dönüyor düneğe,
Bacım da binmiş bineğe.
Sen başını alıp gettin,
Kimler sahap olsun bana.

Düşmüş hastane dibine,
Dilbenti örttüm yüzüme.
Niye söylemiyon bacım?
Küstün mü bir tek kızına?

Firak deli gönlüm firak,
İstanbul'un yolu ırak.
Mektup yazak tele vurak,
Bir tek oğlun gelir m'ola?

Ağzının içi alafı,
Dişleri hepten kilitli.
Duluğu durna zülüflü,
Bacılarım zor geliyor.

Sökün: Göç eden kuş sürüsü

Yekin: Ayağa kalk.

Dünek: Ağıtta yuva anlamında.

Dilbent: Tülbent, başörtüsü.

Frak: Hitap şekli.

Irak: Uzak.

Alafı: Alev.

Duluk: Yanak.

Kaynak Kişi: Elif KAVAK

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

HAM KELEKLERİN YUSUF'UN AĞIDI

Yusuf İstanbul'da askerliğini yaparken hastalanıp Askerî Hastaneye kaldırılır. Bunu duyan kız kardeşi Cemile kardeşi için şu ağıdı yakar:

İstanbul'un yolu uzak,
Otobüsler durak durak.
Gönlün arzular mı gardaş?
Babamı yanına salak.

Çavuşlar düdük vuruyor,
Asker sıraya duruyor.
Hastalığını bilince,
Komutan izin veriyor.

İstanbul'un yazıları,
Ceylan avlar tazıları.
Acep neresinde ola?
Askerimin sızıları.

Kardeş de revire çıkmış,
Doktorlar muayene etmiş.
Oğlum, hastasın deyince,
Babasına mektup salmış.

Kaynak Kişi: Cemile ŞAHİN

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

RAZİYE (İRAZ)'NİN AĞIDI-1

Raziye'nin iki oğlu beş sene arayla geçirdikleri trafik kazalarında hayatlarını kaybederler. Birinci oğlu Musa, İskenderun'a mazot almaya giden arkadaşıyla eşlik ederken dönüşte Maraş-Narlı yolu üzerinde trafik kazası sonucu ölür. İkinci oğlu Menderes ise Afşin'den bir ticari taksiyle çalışmakta olduğu Çoğulhan'daki TKİ'ye giderken geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybeder. Oğullarının ölümü üzerine çok üzülen Raziye(İraz) bu ağıdı yakmıştır.

Getti ki gelirim deyi,
Ben yolu bilirim deyi.
Akşamdan telefon etmiş,
Sabanan gelirim deyi.

Görmedim ki gettiğini,
Bana gahır ettiğini.
Gelip Maraş'ın yolunda,
Ecel bunu tuttuğunu.

Yüce dağların dumanı,
Getmez göynümün gümanı.
Ben de bir yiğit yitirdim,
Pancarlar söküm zamanı.

Mezeri yıkıldı m'ola?
Böcekler dıkıldı m'ola ?
Karakışta deste kekil,
Çürüyüp döküldü m'ola?

Mezere geldim de tutmuyor dizim,
Bakıyor amma görmüyor gözüm,
Uzattım elimi tutmadı gözüm,
Mezer beni kül eyledi neyleyim.

Ŗo dağlar başını aadı,
Gene aklıma neler dűřtü.
Uyansana oğlum uyan,
Anan yollarına şaştı.

Aldaş'ın da önu höyük,
Höyükte yayılan geyik.
Ölenler de çocuk olsa,
Boz dudakta kara bıyık.

Geldi bayram geadı bayram,
Yaralarım deadı bayram.
İki oğlan iki gelin,
Bana zehir saadı Mevlâ'm

Bulamadım ben suçumu,
Ahrete saldım göcünü.
Bayramda da gelmediniz,
Yaktınız benim içimi.

Kapımızın önu kiraz,
Eğdirdim de aldım biraz.
Bunu söyleyen kim ders
Bökeler'in Güccük İraz.

Kaynak Kişi: Raziye (İraz) ÇAğLAR
Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

RAZİYE (IRAZ)'NİN AĞIDI-2

Raziye, kızı Meryem'in Malatya'nın Darende ilçesine gelin gitmesiyle çok üzülür. Kızının hasretine dayanamayan Raziye bu ağıdı yakar:

Darende'nin yolu iki,
 Birbirine kavuşuyor.
 Meryem'i götüren samen,
 Selam verip savuşuyor.

Darende'nin yolu uzak,
 Mevlâ'm bana kurmuş tuzak.
 Buralarda bulamadık,
 Gelip Darende'yi gezek.

Malatya'nın yollarına,
 Gurban olam ellerine.
 Ben de mektup gönderiyom,
 Meryem alsın ellerine.

Samen: Topluluk, Düğün alayı

Kaynak Kişi: Raziye (IRAZ) ÇAĞLAR

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

AVŞAROĞLU MEHMET'İN AĞIDI

Sırma aba giyerdi yakası soygun,
Gaşınan kirpik de gözüne uygun,
Eşkıya olan da yatar mı baygın,
Yekin mavzarı da al Avşaroğlu.

Dar mıydı şu Aldaş'ın yazısı,
Zor muydu çifte kurşun yarası,
Yetim kaldı Hatınlığın kuzusu,
Girdin babalına bil Avşaroğlu.

Sabahleyin erken vurun hay oldu,
Takipçiler geldi bil Avşaroğlu.
Kol kol oldu jandarmalar dağıldı,
Yekin mavzarını al Avşaroğlu.

İlk akşamdan takipçiler geldiler,
Gün değince öldüğünü bildiler.
Nazlı Döne'ni de eller aldılar,
Gezme bu dünyada öl Avşaroğlu.

Kaynak Kişi: Ömer ŞAHİN

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

GELİNİN AĞIDI

Evliliğinin ilk gününde gerdek gecesinde bilinmeyen bir sebeple eşini kaybeden genç bir kadın yaşadığı üzüntüyü bu ağıtla dile getirir. Olayın zamanı ve mekânı hakkında kesin bir bilgi olmakla birlikte, olayın Afşin'de yaşandığı rivayet edilmektedir.

Sabahın seher vaktinde,
Beyler oturur tahtında.
Bey eşimi kaybettim,
Uykunun şirin vaktinde.

Verin kalemin saklayım,
Gerdek odasın bekleyim.
Gardaşın da yol bekliyo,
Uyan eşim sabah oldu.

Akşamınan erken gelir,
Yatağa girmeden ölür.
Anan baban benden bilir,
Uyan eşim sabah oldu.

Verin kalemin yazıyım,
Açın odasın geziyim.
Bana dulluk yakışır mı?
Ben Mehmet Bey'in kızıyım.

Sabahınan dan yıldızı,
Belli olur atın izi.
Eller duyar kınar beni,
Uyan eşim sabah oldu.

Kapınızın önü havlu,
Havluda kır atı bağlı.
Anasının bir tek oğlu,
Uyan eşim sabah oldu.

Kaynak Kişi: Ömer ŞAHİN

Derleyen: Zekeriya GÜRSES (Aldaş İ.O Türkçe öğretmeni)

ÖRDEK KÖYÜ AĞITLARI

ESE'NİN AĞIDI

Bundan 18-20 yıl önce Afşin'e bağlı Ördek Köyünde Ese ile Safiye adında birbirini çok seven, birbirine zor kavuşmuş bir çift vardır. Bir gün Atlas dağının eteklerinden motorla geçerken Ese motordan düşer ve feci şekilde yaralanır. Doktora yetiştirirler; fakat Ese'yi kurtaramazlar. Bunun üzerine Ese'nin hanımı Safiye kocasının ölümüne ve çocuklarının yetim kalmasına çok üzülür ve bu ağıdı yakar.

Aha da geldi anası,
Afşin Tılavşın arası.
Seda verip sızılıyo,
Ese'mde motor yarası.

Amanın da yaz gelmiyor,
Durnalar suya inmiyor.
Babamız yok oldu deyi,
Çocuklar eve gelmiyor.

Yoruldum yola oturdum,
Mevlâ'm vurdu ben götürdüm.
Yekinsene nazlı Ese'm,
Firdevs kızını getirdim.

Niderim ben de niderim,
Ezelden böyle kaderim.
Altı tane yetim kaldı,
Çoban olur ben güderim.

Yanıyorum yanıyorum,
Göğde bulut dönüyorum.
Sümbülden her geleni,
Ben Ese'mi sanıyorum.

Çıkmam Atlas'ın başına,
Bakmam mezarın taşına.
Yılan, çayan mekân tutmuş,
Ese'min gara gaşına.

Mezarlık yıkıldı m'ola?
Yılanlar dıkıldı m'ola?
Gara gaşla güzel bıyık,
Toprağa döküldü m'ola?

Gel anam yanıma otur,
Ben deyim eksikim yetir.
Oğluna mı gidiyorsun?
Sen Ese'me selam götür.

Hekili gönlüm hekili,
Camimizde gül dikili.
Hiç kimseye güvenmezken,
Hacı babam ev vekili.

Aha: İşte

Tılaşın: Hüyükklü köyü

Yekin: Kalk

Dıklmak: İçeri girmek.

Hekili. Acımak, sızlanmak.(Nida)

Ağa: Kayınpeder.

Göğ: Gökyüzü

Yetir: Gidermek

Kaynak Kişi: Sadettin KAYA

Derleyen: Serhat SARI (Ördek İ.O Müd. Yetkili Öğrt.)

YİĞİT

Bu olay Hüyükklü'de yaşayan ismini bulamadığımız Ördek Köyünde anlatılan bir hikâyenin ağıdıdır. Söylenilenlere göre bu yiğit bir gün Hüyükklü Köyü aşağılarında dereye balık darblarını (Balık ağları) gezerken hasımlarıyla karşılaşır, hasımları silah çekince bu da karşılık verir; fakat mermisi biter son çare olarak suya atlar, suyun altında fazla yol kat edemez nefessiz kalınca kafasını sudan çıkarır. Bunu gören hasımları silaha davranır ve bu yiğit kurşunlara hedef olur ve suda can verir. Ölüsünü suda akarken bulan kardeşi ise bu ağıdı yakar.

İnil inil esen garbi,
Dolandım da geldim garbi.
Ne yiğitmiş babam oğlu,
Su içinde edik harbi.

Bakmaz halına halına,
Aba takmazdı dalına.
Gurban olurum ölürüm,
Suvas'tan gelen salına.

Süyüklerde uçan serçe,
Postala çekerler nalça.
Kurban olurum babam oğlu,
Kara kekil parça parça.

Garbi: Batıdan gelen yel.

Garb: Batı.

Edik: Etmiş

Suvaş: Suyun geldiği yön

Süyük: Evlerin çatısının kenarında suyun duvara akmamasını sağlayan yapı

Nalça: Ayakkabı topuklarına çakılan kabartma çivi.

Kaynak Kişi: Sadettin KAYA

Derleyen: Serhat SARI (Ördek İ.O Müd. Yetkili Öğrt.)

PEHLİVANLAR

Ördek Köyünde anlatılan hikâyelerden bir tanesi de aşağıdaki ağdın konusu olan Kızılıklı Hüseyin ile Paşa isminde iki yiğidin hikâyesidir. Bu yiğitler Köy dışında ıssız bir yerde, eşkıyalar tarafından vurulur. Hatta eşkıyalar ayaklarını da kesip götürürler. Kış mevsimi olduğu için yollar kapalıdır, köye jandarma gelemes. Cenazeler jandarma gelene kadar camide bekletilir. Bunu gören Paşa'nın hanımı bu ağdı yakar.

N'oldu pehlivanlar n'oldu?
Asfaltlar kan ile doldu.
Camilerde yata yata,
Bakın benizleri soldu.

Biri Hüseyin biri Paşa,
Ben ağlarım şaşa şaşa.
Eğer hayfına alırsan,
Yaşa padişahım yaşa.

Işdı dağlar ışıdı,
Camide yârim üşüdü.
Beş kişiye benim demezdi,
Elleham martin boşudu.

Martin: Tekli atan bir silah

Kaynak Kişi: Sadettin KAYA Derleyen: Serhat SARI (Ördek İ.O
Müd. Yetkili Öğrt.)

KIZINA AĞIT AĞIT

Doslar beni doslarının,
Enem gedem kuşlarının.
Kuşlar gelsin ben gelemem,
Gözüm dolu yaşlarının.

Hasde kızım Gülşen hadse,
Alnında kekili deste.
Bu debboyu yapan usta,
Çağır gelsin babasını.

Altınınan avuttuğum,
Bademinen büyüttüğüm.
Benim kızım güzel ördek,
Uçdu gonmaz elinize.

Gümüş yüzük barınağında,
Kutnu zıburn dırnağında.
Ben kızıma cehiz ettim,
Albıstan'ın örneğinden.

Derleyen: Ayşe UÇAN

AFŞİN İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN
HAZIRLATILAN “AĞITLARIMIZ” ÇALIŞMASININ ARITAŞ,
ALTUNELMA, ÇOBANBEYLİ VE BAKRAÇ KASABALARI İLE
YAZIBELEN, TEPEBAŞI, EMİRİLYAS, İNCİRLİ VE TÜRKÇAYIRI
KÖYLERİNE AİT BÖLÜMÜDÜR

Bu çalışma: Arıtış İlköğretim Okulu Müdürü Mehmet
ÖZTÜRK başkanlığında,

- 1- Mehmet KILINÇ (Arıtış İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 2- İsmail POYRAZ (Bakraç İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 3- Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O. Türkçe Öğretmeni)
- 4- Abdulkerim KARAKAYA (Altunelma ÇPL Edebiyat Öğretmeni)
- 5- Bünyamin AYDOĞAN (Emirilyas İ.O Öğretmeni)
- 6- Halis DURGAÇ (İncirli İ.O Öğretmeni)
- 7- Cuma ÖZDEMİR (Çobanbeyli Atatürk İ.O Türkçe Öğrt.)
- 8- Mansur ARSLAN

Tarafından Gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada derlenen ağıtlar, söyleyen kişiden, şayet bu kişi yaşamıyorsa, ağıdı bilip söyleyen kişiden dinlenmek suretiyle derlenmiştir. Ağıtlar halk arasında nasıl söylenmişse yazıya öyle geçirilmiş, mahalli ağız korunmuştur.

ARITAŞ AĞITLARI

GEYİK AVI

Yıllar önce Hasan (Gilgili Hasan), kardeşi Osman ve Arzi'nin oğlu Mehmet, Binboğa dağlarına geyik avına çıkarlar. Örülük denen mevkiye geldiklerinde kış bastırır. Tipiden göz gözü görmez. Şaşırırlar, ölüm yakındır artık. Çaresizlik içinde birbirlerine bakarlar. Üçü de aynı anda sigaralarını yakar, düşünmeye başlarlar. Umutsuzca yürürken Küçük Dumanlı ile Büyük Dumanlı arasına ulaştıklarında akşam olmak üzeredir. Yorgunluk, açlık ve soğuk üzerlerine çökmüştür.

Arzi'nin oğlu Mehmet, Avşar tarafına gidersek belki sığınacak bir eve ulaşırsınız, der. Gilgili Hasan itiraz eder. Tek kurtuluşun Çağşak veya Tavla'ya ulaşmakla mümkün olacağını belirtir ve yürümeye başlarlar. Dereye doğru indiklerinde tipi etkisini yitirir. Hava durulur, kurtulmuşlardır. Arzi'nin oğlu Mehmet, Kapıkaya'yı işaret eder, burada Haydar Emmiyle birlikte geyik vurduk diyerek Binboğa'nın sarp kayalarını gösterir. Hasan arkadaşlarına döner, bu gece şanslıydık; Azrail'in kesin işi varmış ki bizi bağışladı, der ve aşağıdaki ağıdı söyler.

Melhem neyler yürekteki yaraya!
Üç kişi de kışta vardık mağraya,
Geyikler de kaçtı Çatıgara'ya.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Gardeş nerde geldik, derman bulamak,
Gayrı bundan sonra bir gün göremek.
Aranık da şu mağrayı bilemek.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Ağ geyikler yürüdü kardan görünmez.
Kulaklar donuyor borkü bürünmez.
Deli gönül daha çokça sürünmez.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Kar geldikçe durmaz dilim çatılar
Yel vurdukça şu dağlar da şavılar.
Osman, Mehmet birbirine gıvılar.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Deli gönül bilmem neye uçmuyor?
Mağaranın içinde günüm geçmiyor.
Geyikler yürüdü sarı seçmiyor.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Bir gün olup kardeş var mı demedin.
Dağlar bize yan bakıyor demedin.
Ali Bülbül bizi eve koymadın.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

İsmimiz de bu dağlardan silinmez.
Bundan sonra kardeş daha gülünmez.
Giderik giderik Tavla bulunmaz.
Göz görmüyor yüce dağlar duman hey.

Şavılamak: Rüzgârın uğultusu

Gıvılamak: Kışkırtmak, saldırmak.

Derleyen: Şenay GÜNEL (İlköğretim Müfettişi)

Kaynak Kişi: Suna DİKİCİ

ŞERİFE'NİN AĞIDI

Döndü Hanım bir kocaya varır. Kocasını askerde ölür. Geriye bir kızı kalır. O da hastalanıp ölür ve ardından bu ağıt yakılır.

Abdullah Şerife ölsün,
Dadlı canım gurban olsun.
Çatal kapının kilidi,
Gelin kızım geri gelsin.

Gadanı alayım Haççe,
Kayalar da biter tucca.
Sahapsızlığın yüzünden,
Gelin kızım oldu maçça.

Güz geldi de anamoğlu,
Ağaçlar döktü gazeli.
Ben sıtkınan bakmamışım,
Öldün anamın güzeli.

Datlı: tatlı

Kadanı: kurban oldum

Tucca: dağlarda yetişen ot

Sahapsızlık: sahihsizlik

Sıtkınan: içtenlikle.

Gazel: ağaçların yaprakları

Derleyen: Mehmet KILINÇ (Arıtaş İ.O Türkçe öğretmeni)

Kaynak Kişi: Hatice BÖRK

MUHAMMET'İN AĞIDI

Mehmet ölmüş. Bir gelin bir anası üç çocuğu kalmış. Gelin annesine, “sen oğluna hiç acışmıyorsun” dediği için, kaynana gelinine bu ağıdı yakmış.

Memmet'im sudan geliyor,
Maykoldum kürane.
Allah verdi Allah aldı,
Bak Allah'ım yürame.

Davarlar yayılır sazı,
Karbiler eridir buzu.
Sen benden berk mi yanıyon?
Yadırkı köpaan kızı.

Elif gelmiş ayağınan,
Gabil edin suçuyunan.
Memet de göçün yüklemiş,
Çukurova gocuyunan.

Maykolmak: özenmek

Saz: ot

Karbi: (Garbi) karları eriten rüzgâr

Yürane: kalbine

Gabil edin: kabul edin

Yadırkı: yabancı

Derleyen: Mehmet KILINÇ (Arıtış İ.O Türkçe öğretmeni)

Kaynak Kişi: Meryem BALTACI

İSMAİL'İN AĞIDI

İsmail, bir gün evden aceleyle çıkar kafası meşgul, yüreği yorgun kendisi dalgın giderken Ali isimli arkadaşıyla bilinmeyen bir sebepten dolayı kavga eder. İsmail'i arkadaşı öldürür. Kara haber çabuk duyulur, anası bunu öğrenir ve oğlunun ölüm acısından dolayı bu ağıdı yakar.

Dağdan keserler doruğu,
Dibinde kalır kırığı.
Danen baham emmileri,
Geldi kınalı feriği.

Hal geliyor hul geliyor,
Dere depe sel geliyor.
Bakım baham emmileri,
Ala ganlı sal geliyor.

Karaayak'ın deresi,
Yürekde gürşun yarası.
Ölmemiş de sağ geziyor,
İsmail'in deli anası.

Danen: bakın

Doruk: ağaç

Emmi: amca

Baham: bakalım

Sal: Tabut

Derleyen: Mehmet KILINÇ (Arıtış İ.O Türkçe öğretmeni)

Kaynak Kişi: Şengül BÖRK

KOCALARIN AHMET'İN AĞIDI

At bağılyken onu koyurmaya giden Ahmet'i at vurmuş, Ahmet atın altında kalıp, ölmüş. Bu olay üstüne söylenmiş bir ağıttır.

Gelin dayıları gelin,
Sal götürün silke silke.
İkindine sağdı yavrum,
İkindine geldi görpe.

Kurtulamam davalı yurttan,
Başım ayıkmıyor dertten.
Komam Mustafa'mı Bel'e,
Korkardı Mustafa'm kurttan.

Yorulдум yornuk oturdum,
Daveli yurttan kurtuldum.
Mustafa'm selam salıyor,
Postaya mektup yatırdım.

Görpe: taze, körpe

Daveli: Yaylaya verilen ad, davalı

Koyurmak: bırakmak

Sal: Tabut

Bel: Arıtaş'ın yaylalarında mevki adı.

Ayıkmamak: kurtulmamak

Derleyen: Mehmet KILINÇ (Arıtaş İ.O Türkçe öğretmeni)

Kaynak Kişi: Kocaların Ahmet

DOĞAN'IN AĞIDI

Doğan'ın sonbahar mevsiminde şiddetli yağmur sonucunda meydana gelen bir selden ölmesi üzerine ailesi tarafından söylenmiş bir ağıttır.

Dere seli coşgun akar,
Bizim için ağlamış mı?
Doğan oğlum suya akar,
Ana diye ağlamış mı?

Yorulдум yola oturdum,
Felek vurdu ben götürdüm.
Eller de köye gidiyor,
Kınalı goçu yitirdim.

Yukardan bir sel geliyor,
Bu ananın seli imiş.
İp atıp da dutmamışlar,
Bu da gâvur eli imiş.

Gâvur: Gayrı müslim.

Goç: koç

Felek: kader

Derleyen: Mehmet KILINÇ (Arıtış İ.O Türkçe öğretmeni)

Kaynak Kişi: Doğan ÖZBERK

GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATUN'IN AĞIDI

1950'li yıllar... Yedi kardeşin en büyüğü olan Hasan, köy ağası Gallik Mustafa'nın en büyük oğludur. O yıllarda yaşayan kime sorarsanız Gallik Mustafa'nın; kabına sığmaz bıçkın bir delikanlı olduğunu anlatır. Hasan, Murtaza'ların Ellez'in kızı Hatun'a sevdalanır. İki genç kendi aralarında kavilleşirler. Fakat iki aile arasında çok eskiye dayanan bir kız kaçırma davasından dolayı husumet bulunmaktadır.

Kızın kardeşi ve amcaları Hatun'u vermek istemez. Murtaza'ların Ellez Göllüce'ye göçer. Nişan burada takılır. Afşin ve civarında dahi görülmemiş görkemli bir düğün olur. Civar köylerden toplanan düğün alayı yedi gün boyunca gönüllerince eğlenerek düğün çalarlar. O günlerde Hasan'ın sevdasını anlattığı dörtlük hala sarp kayalarda yankılanır.

Öküzümün teki ala,
Çift sürerim dala dala.
Gurban olam Üssün emmi,
Şu gelen de Hatun m'ola?

İki genç muradına erip birbirlerine kavuşurlar. O yıl Osmanoglu yaylasında Subatan obasına konarlar. Güzeller güzeli Hatun'un kimseye söylemediği, ince hastalık da denen bir derdi vardır. Hasan gizli gizli getirdiği yiyecekleri obanın ilerisinde bulunan bir kayanın dibinde elleriyle sevdiğine yedirir. Oba sakinleri bu kayaya Hatun ile Hasan'ın evi adını verirler. Hatun hamile kalır. Aradan aylar geçmiş doğum yaklaşmıştır. Ama bir terslik vardır. Köy yerinde ebelik yapan Hatun'un anasına haber salınır. Bütün uğraşmalarına rağmen doğum gerçekleşmez. O günün zor şartlarında bir kamyon kiralatarak, hasta Kahramanmaraş'a doktora götürülür. Yapılacak fazla bir şey yoktur. Çocuk ameliyatla alınır.

Güzeller güzeli Hatun iyi değildir iç organları çürümüş, zamansız ameliyatla birlikte güçsüz düşmüştür. Hasta yatağındayken, kayınbabasını zorla ikna edip köye dönmek üzere yola çıkarlar. Dönüş yolunda parlayan gözleri donuklaşan, siyah saçları dağılan Hatun'un bu haline kayınbabası dayanamaz ve gözyaşları içinde şu dörtlüğü söyler:

Arabaya ben bindirdim,
Maraş'ın için gezdirdim,
Ağ gelinim küsme diye,
Düşüne beşli bozdurdum.

Yorgun gözleriyle kayınbabasına bakan Hatun başına gelecekleri anlamış gibidir. Gözyaşları içinde cevap verir:

Ben niye gettim Maraş'a?
Sular akar coşa coşa.
Emmi beni sal eyleme,
Köylüler eder tamaşa.

Kaçınılmaz sona doğru yol alan güzeller güzeli Hatun sararıp solmuş, yerinden kıpırdayamaz hale gelmiştir. Sarı sümbül kokusunu, ardıc dibindeki karanfili, ayıekmeğini, derelerden akan pınarları ve su yataklarında biten menekşeleri son bir defa görmek ister. Aradan geçen günlerle birlikte kendinden geçer. Günleri sayılıdır Binboğa'ların başına bir duman çöker.

Osmanoğlu yaylasından bir at sırtında köye doğru yola çıkarlar. Üçpınar'a geldiklerinde Hatun su içmek ister. Dudaklarına aldığı suyla birlikte yaşama veda eder. Zaman durmuştur. Hasan'a Hatun'un öldüğünü söyleyemezler ve bir bahane ile onu eve yollarlar.

Göpinarın başında bulunan amcasının evine vardıklarında cenazesi çardağın başına indirilir. Kısa sürede Hatun'un ölümü bütün köye duyulur. Her tarafta ağıt sesleri yankılanmaktadır. Bu zamansız ölüm Gallik Mustafa'nın da sonudur aslında. Hasan köyü terk eder Afşin'e yerleşir. Geride ise aşağıdaki ağıt kalmıştır:

GALLİK MUSTAFA'NIN GELİNİ HATUN'UN AĞIDI

Uzak yoldan gelmiş bacım,
Elleme uyusun yorgun.
Kim yatırmış bu çardağa,
Bacım emmisine kırgın.

Fatma deze, Fatma deze,
Soldumu Hatun'ın yüzü?
Konsolun dilini almış,
Sogucaklı Çerkez gızı.

Aha eşmişler mezeri,
Silkin de kalksın ızarı.
Nasıl gıydın kadir Mevlâ'm,
Beş bacının bir gözeli.

İrafında donu yaşıl,
Bir gün değer ıslıl ıslıl.
Adam eşinden ayrılmaz,
Aklını başına deşir.

Bugün ulu bayram günü,
Donanmışlar allı morlu.
Gelin donu böyle olmaz,
Bacım (donun) niye kirli?

Odasına vardım ıdı,
Kilitli odanın kapısı.
Şöyle döndüm baktım ıdı,
Soyka çehizin hepisi.

Bacıma iyi diyorlar,
Niye morarmış dudağı?
Bebek de ölük diyorlar,
Hani böğründe bebeği?

Bürüğünü bana verin,
Ben bürüğü telleyicim.
Maraş'tan gelen bebeğin,
Ben beşiği sallayıcım.

İrahan goynam döşüne,
Bakın feleğin işine,
Benzetirim anam kızı,
Doğan ayın on beşine.

Yaşa mor Hatın'ım, yaşa,
Daha ne gelici başa.
Gelirken havuz gölünde,
Durnamı çaldırdım guşa.

Ana Hasan'ı görseniz,
Gılığı öksüz gılığı.
Bacım yayladan geliyor,
Turalamış mor beligi.

Durnamın salın getirdik,
Emmisi evine yatırdık.
Gelirken havuz gölünde,
Durnamı guşa aldirdik.

Bacım yayladan geliyor,
Koyundan eyledim bir pay.
Doğru söylen gonu, gomşu,
Aramıza doğdu bir ay.

Anam gibi del'olursan,
Onu gadere sayarım.
Mor Hatın'ım senin için,
Datlı canıma gıyarım.

Birer birer bölüşmüşler,
Görmesin anamın gözü
Gomşudan dilini almış,
Soğucak'lı Çerkez kızı.

Odasına girdiyidim,
Baka baka mayıl oldum.
Mor Hatın'ım senin için,
Ben canıma gayıl oldum.

Amman anam kızı Amman,
Nerden aldın ince derdi?
Senin için anam kızı,
Babam Göllüce'nin kürdü.

Keklik gibi sekerkene,
Bir gül gibi kokarkene.
Kim beddua verdi bacım?
İpek belik bükerkene.

Mor beliği tura tura,
Gara benler sıra sıra.
Emmisine gırgınıdı,
Ne gavlinen gelmiş bura.

Gara şalvar, telli izar,
Yaylanın burnunda gezer.
Gıyı köyleri arasan,
Var mı bacım gibi güzel?

Sabahınan don yüzüne,
Işdı dağlar ışıdı.
Arlanman mı anam oğlu,
Gelin çardak da üşüdü.

Göllüce'nin yolu çatal,
Gede gedede kavuşuyor.
Dışarı çık bre anam,
Mor Hatın'ın savışıyor.

Gallik'in oğlu Mustafa,
Çatal dutardı çırağı.
Senin için mor Hatın'ım,
Yasak eyledi orağı.

Yeşilbaşlı ördek oldu,
Gondu bir yol gölümüze.
Sizin değil, bizim gelin,
Götürücük elimize.

Arnacımızda göllüce,
Boyu uzun, beli ince.
Hatın'ım seni salamam,
Emmilerin gelmeyince.

Telli izar telli izar,
Bacıma da düşmüş gazel.
Bacıma güzel demişler,
Ellahalem değmiş nazar.

Bacıma verem diyolar,
Ağzı burnu alaganlı.
Davulunan gelin alır,
Hasan daha deliganlı.

Havasınan gelin ettik,
Baaler oynuyor tabağı.
Gayrolada yatarkene,
Gubarda etti sabahı.

İleri gel öksüz Zala,
Oğluyun başı bozuldu.
Gelin Hatun'un yüzünden,
Gönüllü asker yazıldı.

Cıngır cıngır konsol açar,
Fistanın alasin seçer.
Ne hicaplı benim bacım,
Bir insan görünce geçer.

Zala bibi Zala bibi,
Belli mi Hatın'ın yeri.
Sağ koynumda yata yata,
Dökülmüş bürüğün teli.

Gaçak fistan tene tene,
Atın da kurusun güne.
Dağ yolunda canın vermiş
At üstünde döne döne.

Gurban ağ gelinim gurban,
Anan ölsün edeninen.
Seni yaylaya götürürüm,
Ağ suvaklı odaninan.

Gardeş buna dayanamaz,
Goç kesici gadasına.
Alır bunu götürürüm,
Ağ suvaklı odasına.

Osmanoğlu büyük yayla,
İnce gızım yara hayla?
Ora geden geri gelmez,
Bildiğin varısa söyle.

Yorgun benim bacım yorgun
Bacım emmisine dargın.
Senin için Hatun bacım,
Babam Göllüce'ye sürgün.

Aha Hatın gelin geçti,
Yükünü mezere çekti.
Altın kemer yok belinde,
Can verirken nere düştü?

Galliğin oğlu Mustafa: Hatun'un kayınbabası

İraf: Raf. Annaç: Karşı

Soyka: Ölüye ait elbise. Gubar: Yoğun toz yığını.

Hayla: Nasıl Konsol: Vitrin.

Bürük: Kenarları boncuk işlemeli yazma. Gılığ: Kiyafeti

Don: Elbise Baaler: Beyler.

Dil: Anahtar Yeşil: Yeşil

Turalamak: Toplamak, düzene koymak. Ellahalim: Allah-u alem

Göllüce: Arıtaş'ın bir mahallesi. Tamaşa: temaşa, seyir

Derleyen: Mehmet ÖZTÜRK (Arıtaş İ.O Müd. Gallik Mustafa'nın to-
runu)

Kaynak Kişi: Nazlı ÖZDEMİR, Cennet ÖZTÜRK

MURTAZA'YA AĞIT

Arıtış kasabası eski belediye başkanlarından Murtaza ÖZBERK, çok sevilen biridir. Dolu dolu yaşamış, hayatının son baharında an-sızın bu dünyadan göçüp gitmiştir. Gidişiyle birlikte sabahın erken saatlerinde çay ocaklarında kurduğu basit ama güzel sofraya kurulmaz olmuştur. Sıcak çay bardaklarına doldurduğu muhabbet onunla bir-likte yok olmuştur. Arıtış'taki gençlerin birçoğunun kız isteme, ni-şan ve düğün töreninde kesmediği kurdela yoktur. Küskünleri ba-rıştıran; deliyle deli, akıllıyla akıllı olmasını bilen, şakacı, nüktedan adam çarşının başındaki yerini boş bırakmıştır. Uzun yıllar politakının içinde olması, Arıtış belediye başkanlığı yapması, giriş-kenliği onu Afşin'in en çok tanınan simalarından biri yapmıştır. Her köyde bir dostu vardır. Gurbetten çalışmaya gelenlerle yaptığı şakalar unutulmaz. Misafirperliği ve merak sardığı dağ yürüyüşleri geride kalmış, bir akşam aniden hastalanarak yaşama veda etmiştir. Bu zamansız gidişi anlatan şu ağıdı bacısı Zeynep YAZGAN söyle-miştir:

MURTAZA'YA AĞIT

Boön senin gününümüş,
Dağlar daşlar gamlı gamlı.
Gara toprağı boyladı,
Boyu güzel babamoğlu.

Evine düşüyor ateş,
Bir su serpin de söndürün.
Gardaşım dayra adamı,
İlan edin de bildirin.

Gapıya cenaze geldi,
Köylü bize bakışıyor.
Ben öleyim babamoğlu,
Ölüm sana yakışmıyor.

Ne durgun duruyon Melek,
Ölsün bunun bacıları.
Üç gardaşı bir yitirdik,
Keskinimiş avcıları.

Düğün değil bayram değil,
Niye gelirler buraya.
Mezarına döşek atın,
Gardaşımı goyman yere.

Çetin gitti dayrasına,
Hani Muhammet'i hani.
Derin uykuya mı daldın,
Uyan gayrı babamoğlu.

Ben Habba'a hiç demiyom,
Kemal Durdu'nun gardaşı.
Köylü buna acışıyo,
Murtaza hepsinin başı.

Ben gelmem gayrı buraya,
Ben nideyim Hunu seni.
Gardaşım yorulmuş gelmiş,
Yıkılası Çatak yolu.

Hatice hizmet eyliyor,
Ömer de gönlünü görür.
Gece gündüz hep ağlıyor,
Sevda kız babayı arar.

Elbisesin bana verin,
Koku döker de saklarım.
Ben burada olsaydım,
Gider mezarı beklerim.

Yaktın beni babamoğlu,
İçime attılar koru.
Âlem methini veriyor,
Ünlenmişsin babamoğlu.

Gardaşım bina yaptırmış,
Sıvası güzel olmamış.
Genç ölüyor anamoğlu,
Daha yaşına doymamış.

Boön: Bugün

Dayra: Daire

Habba: Habbayı

Derleyenler: Ömer Faruk DİKİCİ (Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürü)
Mehmet ÖZTÜRK (Arıtaş İ.O Müdürü)
Cabir TERCAN (Namık Kemal İ.O Müdürü)

POLİS CUMA'NIN AĞIDI

Antalya'da polis olan Cuma; çevresinde sevilip sayılan, olgunluğu ile bilinen saygın bir insandır. Bacısı, Arıtaş'ta öğretmen olan Antalyalı birisiyle evlenir. Sonra Antalya'ya tayinleri çıkar. Bacısı abisiyle görüşür. Bir bacı bir kardeşin görüşmesine bacısının kocası pek razı değildir. Cumartesi sabah polis nöbetten gelir. Oğlu komşularındadır. Onu alıp, hanımıyla beraber bacısının yanına gideceklerdir. Çocuğu almaya giderler. Beş dakika geç kalsalar, lojmanlardaki kanal çalışması sebebiyle arabayı alamayacaklar ve bacısının yanına gidemeyeceklerdir. Evden çıkılır, Elmalı'daki bacısının yanına varılır. Hoş beşten sonra abisi: "anamlı telefonda konuş" der. Ancak, kocası anasıyla da görüşmesine razı değildir. Eve telefon edilir, annesi evde yoktur. Küçük kardeşi Mehmet'in hanımıyla telefonda görüşürken silah patlamaya başlar. Bacısının kocası silahındaki tüm mermileri Cuma'ya boşaltır.

Polis; bacısının, oğlunun ve eşinin gözleri önünde yere serilir ve oracıkta can verir. Sebepsiz bu ölüm; dalga dalga Arıtaş'a, Almanya'ya, Belçika'ya yayılır. Almanya'daki kardeşi ile amcaoğlu ve Belçika'daki dayıları toplanır Antalya'ya varırlar.

On üç yıl olmuştu, oğundu polis,
Ne gözyaşı kaldı, ne de bir his.
Dayı mebus idi, amcası reis,
Onur taşsız kalmış, yuva perişan.

Alevle kavrulduk, bu nasıl kader,
Bir şeye benzemez, el buna ne der,
Bayrağa sarılmış, yiğidim yatar,
Onur atasız kalmış, evi perişan.

Antalya'ya vardık, sabahın beşi,
Yanıyor kavrulmuş, perişan eşi,
Sel oldu da aktı, gitti gözyaşı,
Onur elsiz kalmış, eli perişan.

Ana yanar bacı yanar, el yanar,
El sebepsiz işte, birşey var sanar,
Dostlar o beyi, koç yiğidi arar,
Onur dilsiz kalmış, sözü perişan.

Gardaş emmi dayı, gelmiş sıladan,
Saklamışlar varana, dek anadan,
Güç ver çok sabır ver, ulu yaradan,
Onur köysüz kalmış, yolu perişan.

MEMİT'İN AĞIDI

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, Arıtaş (Hunu) Kasabasına gelen bir Türkmen aşiretinden olan, Memit ve beşkardeşi kısa sürede çalışarak zengin olurlar. Bu zenginliğini de köy halkıyla paylaşırlar. Fakir fukaraya yardımcı olur; ineği olmayana sağması için inek, öküzü olmayana kara sabanla çift sürmesi için tosun verecek kadar yardım sever ve hanedan bir kişiliğe sahiptir.

Bu zenginliğini çekemeyenler, Memit Ağa ile uğraşır, düşman olurlar. Asıl geldiği yer olan Kadirli yöresine tekrar göçmek zorunda kalır. Ardından ağıtlar yakılır. Bu ağıtlardan bilinen iki dörtlüğü aşağıya alınmıştır.

Memit de elin yarısı,
Gitti tekerlek sürüsü.
Vara burada öleydi,
İki oğluyun birisi.

Gökte bulutlar yılmışır,
Gitme düşmanlar gülüşür.
Memit'in çatal itleri,
Damda davarsız uluşur.

Not: Sürü gitmiş köpekler köyde kalmıştır. Sürüyü bulamayan köpekler evin damına çıkar geceleri ulurlar.

Kaynak Kişi: Cuma CEREN (Emekli öğretmen)

Derleyen: Cabir TERCAN (Afşin Namık Kemal İ.O Müdürü.)

SEFER BERLİKTE DÖNEN HUNULU GENÇLERİN AĞIDI

Cihan harbinden sonra seferberlik ilan edilir. Hunu'lu onlarca genç silah altına alınır. 14 sene askerlik yaparlar. Serv anlaşması sonucu askerler terhis edilince yollara düşerek Hunu'ya ulaşmaya çalışırlar. Kimi yolda hastalanır ölür. Kime suya akar kiminin ayağı kesilir, geride kalanlar Hunu'ya ulaşırlar ancak onlarda birkaç ay sonra vefat ederler. Bunun üzerine söylenen ağıtlar Hunu'da dilden dile söylenip gelir.

Gaz Ali'nin oğlu İbrahim,
Poşu bağlar salkım saçak.
Pendirli'de çapar Hasan,
Bu yiğidi nasıl seçer?

Yalanıymış dünya yalan,
Çok olur düşmandan gülen.
Halil'in oğlu Mustafa,
Göğsün'ün suyunda kalan.

Yıkılaçça Kemer Dağı,
İki uşak hasta gelmiş.
Şu Hacı'nın çift yiğidi,
Bir garalı yasta gelmiş.

Elimize ataş düştü,
Yanar gelir harır harıl.
Eğri başlı goç yiğitler,
Sılam derde döner gelir.

Dayımın da oğlu Ellez,
Varmış mapus kapısına.
Görenler maşallah çeker,
Şu Ellezin yapısına.

Mustafa bahçanın gülü,
Ali'de selbinin dalı.
Tez gel ergen olğum kez gel,
Çıkar geder elin gızı.

Gaz Ali Komşum Daal mi?
Cepgen döşe dar gliyor.
Cendermeler berk döğmüş,
O da bize zor geliyor.

Gozanoğlu İrbehem'i,
Divan-ı harbe vermişler
Evreçeği bozuk gemliş,
Gurşunlarla dağlamışlar.

Şimdi Mustafa oğlum gelir
İğır ığır sallanarak.
İnsaninan berk gonuşur,
Nazlı, nazlı tellenerek.

Oturdum meyva dibine,
Yaprakları seda veriyor.
Dağlar melil, melil durur,
Dünya bile gam çekiyor.

Gara duman geldi geçti,
Bütün yiğitleri seçti.
Pendirli'de çapar Hasan,
Uşakların önüne düştü.

Bizi esger yolladılar,
Vardık mahpus gapısına.
Görenler hep yardım ediyor,
Şu ellerin yapısına.

Vahtı geldi galan,
Enin hayırsız dağımızdan.
Pehlivanıdı şu bizim uşak,
Şalvar vermez köyümüzden.

Hastalanmış yüz azdırır,
Cebinde haçlık bozdurur.
Ehmet dayımın Ellezi,
Goluna "Pazvat" yazdırır.

Dezem oğlu sefil memmet,
Gadir Mevlâ'm etsin imdat.
Pehlivanlar hep toplanmış,
Mekanımız olsun cennet.

Antaş'da söylenen anonim ağıt.

İSMAİLE AĞIT

İsmail, neşe dolu bir çocukken suçüçeği çıkarır. Tüm müdahalelere rağmen iyileşmez. Uzun süren hastalığından, kendisine ama gözler kalır. Yakın köylüler tarafından kaçırılarak çeşitli şehirlerde dilendirilir. Babası Abdullah, uzun aramalar sonucunda Elbistan'da bir duvar dibinde oğlunu perişan bir halde bulur. Abdullah'ın, babasının yanındaki hayatı kısa sürer. Henüz çocuk yaşında hayata gözlerini yumar. Bununu üzerine babası aşğıdaki ağıdı söyler:

Norşun'lular götürüyor,
Kara yerde yatırıyor.
Elbistan'a vardığıdım,
Duvar dibinde oturuyor.

Yedi yaşında ama oldu,
Dokuzda derece doldu.
Ketenden de işlik aldım,
Oğlumdan da soyka kaldı.

Kaynak Kişi: Abdullah ÖZBERK
Derleyen: Döndü ÖZBERK

ŞERİFE'YE AĞIT

Abdullah'ın kızı Şerife; gençtir, güzeldir ve nazlıdır. Bir gün ansızın kocası İsmail'in tabancasından çıkan bir kurşunla hayata veda eder. Buna dayanamayan yüreği anlatılmaz acılarla dolan babası Abdullah aşağıdaki ağıdı yakar:

Armut dalların var olsun,
Durduğun yerler nur olsun.
Göllüce'li sebep olmuş,
Bizim köylüden arlansın.

Kürne'liler iyi bakmış,
Şefre'm kırılmasın diye.
Yatsın sonu yola çıkmış,
Düşman görünmesin diye.

Habba kızım deli gezer,
Memmet oğlum kalem yazar,
Yaralanmış Şefre kızım,
Korkuyom yarası azar.

Kaynak Kişi: Abdullah ÖZBERK

Derleyen: Döndü ÖZBERK

BAKRAÇ AĞITLARI

ŞEHİT ANASINA

Yıl 1997... Afşin'e şehitlerimizin yoğunlukla geldiği bir zamandır. Bakraç kasabası arka arkaya iki şehit vermiştir. On beş gün arayla gelen şehitlerden ikincisi aile mezarlığına defnedilirken babasının: -oğlum vatan için şehit oldu, bu toprağın oldu ve onun için aile mezarlığına değil de bir önceki şehidin yanına defnedelimdemesi üzerine söylenmiştir.

İlk değilsin, son değilsin,
Eğilsin, dünya eğilsin.
Kara bulutlar dağılsın,
Güle güle git şehidim.

Erken kanıp, şerbetine,
Binmişsin Burak atına.
Yolun peygamber yoluna,
Güle güle git şehidim.

Vatan bizim, tapumuz bu,
İşte tüfek, topumuz bu,
Değişmeyen yapımız bu,
Güle güle git şehidim.

GENÇ OZAN'ım halim beter,
Şehitler yan yana yatar,
Al bayrağım nöbet tutar,
Güle güle git şehidim.

Derleyen: İhsan EMİRLİOĞLU

TELLİ'NİN AĞIDI

Şırnak'ta teröristler tarafından şehit edilen Telli (Derviş Konak)
ye anası tarafından yakılan ağıt.

Yörüyom yörüyom,
Bulamadım izini.
Duymadım Telli'min,
Bir kötü sözünü.

Sabahınan gün açıldı,
Üstüme ateş saçıldı.
On beş kişiyle getti,
Telli'm içinden seçildi.

Otururum kayabaşına,
Ç ağırının dudu kuşuna.
Sana ölüm yakışır mı?
Kurbanım çatık kaşına.

Gaal gaal öter gazlar,
Hayırsız geçilir yazlar.
Asker gelir taburunan,
Anası ağlar sabırınan.
Telli'm de asker olmuş,
Dönmüş köye bayrağınan.

Tüfeği takmış dalına,
Çıkmış gâvurun dağına.
Telli'min de babası yok,
Kurbanım uzun boyuna.

Bahçemizde kara erik,
Yaprakları delik deşik.
Dört kat örtüyle tüm cehizi,
O da güccük gardaşının oluk.

Fırak deli gönlüm fırak,
Şırnak'ın da yolu yırak.
Emmin dayın yok muyudu?
Belinde de gurşun daayık.

Amanın bana ne oldu,
Açılmadan gülü soldu.
Kınamayın komşular,
Telli'm de Şırnak ta kaldı.

Yol üstünde bir çift mezar, ·
Yağmur yağar kum tozar.
İkisi de şehit olmuş,
O da bir birinden gözel.

Kaynak Kişi: Derviş KONAK'ın annesi
Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

SEVİNİLİ HABİBE'NİN AĞIDI

Sevinden Bakraç'a gelin gelen Habibe Hanım'ın oğluna yazdığı
ağıt.

Hele bakın hele bakın,
Kırşehir'den sal geliyor,
Kardeşleri hiç duymamış,
Baş çavuştan tel geliyor.

Kayseri'nin yolu yazı,
Yayılr ördeği kazı.
Emmi dayı hep orada,
Sucu saldım Özgül kızı.

Afşin'de kurulur Pazar,
Yiğitlere uğrar nazar.
Üç ay anası aramış,
Bulamadı boşta gezer.

Şaştım kuzularım şaştım,
Gâvurdağları'nı aştım.
Kayseri Kırşehir geçtim,
Beşinin üstüne düştüm.

Kayseri'nin döleğinde,
Su doldurdum yalağında.
Bir kurt beş kuzusun yemiş.
Dertli oğlumun süneğinde.

Cenazesi gelir yoldan,
Komşular bilmiyor haldan.
Cenazeye karşı gelmiş,
Kadirli'de teyzen Sultan.

Derleyenler: İbrahim Emre ABLAK
Osman GÜÇLÜ
İsmail POYRAZ (Bakraç İ.O Müd. Yrd.)

YAKUP'A AĞIT

Bakraçlı Osman'ın elim bir trafik kazasında kayıp ettiği oğlu Yakup için söylediği ağıt.

Ala göz kaşlar çatılı,
Bırakın gitsin katili.
İzinli saldı yatılı,
Ne ifade verem kuzum.

Biliyorum bende hata,
Evlerimiz yoldan öte.
Kanlar saçılmış asfalta,
Derin miydi yaran kuzum?

Bacılarım giysin kara,
Kefenimi halam sara.
Genç iken girdim mezara,
Anam ister sıran kuzum.

Her an okumaktı derdin,
Okula erken giderdin.
Öğretmen olurum derdin,
Hayallere giren kuzum.

Derleyen: Ömer Faruk DİKİCİ (Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürü)

AĞIT

Erol'un babasına yaktığı bir ağıttır. 11 yaşında yetim kalan Erol, acıyla babasına bu mısraları yakmıştır.

Varın Arıstıl'dan sorun babamı,
Bir tek canlı gulu üzmedi babam.
Biryandan hastalık bir yandan yokluk,
Doyası dünyada gezmedi babam.

Ağlar gözlerinden dökerdi yaşlar,
Oturur köşeye boynun бүkerdi.
Kış günü sırtında odun çekerdi.
Şükretti haline bezmedi babam.

Eliyinen başımızı sıvardı,
Uyur isek sinaamizi kovardı,
Bizi canından da fazla severdi,
Bir kerecik bile kızmadı babam.

Erol Giryani'yim Erollar n'oldu?
Mihrican mı vurdu güllerin soldu.
Bizi bırakalı seneler oldu,
İki satır bile yazmadı babam.

Derleyen: İsmail POYRAZ

AĞIT

Şair Erol BOYUNDUK ve üç kardeşi bir sonbahar gecesi anasının ağlama sesine uyanırlar. Anası hasta yatan babasının başında hıçkıra hıçkıra ağlamaktadır, babasının ölümü üzerine şu ağıdı söyler.

Anam ağlıyordu gece yarısı,
Uyandım hıçkırık sesine düştüm.
Sen ölme de bana gelsin darısı,
Sahipsiz pederin yasına düştüm.

Ömür gelir geçer ecel bir anlık,
Baktım yalan dünya boş bir samanlık,
Lambamız yanmıyor oda karalık,
Eski idarenin izine düştüm.

İplik iplik iner gözümde yaşım,
Sığmaz şu dünyaya belalı başım,
Ezelden karardı hayalin düşün,
Neyleyim talihin hırsına düştüm.

Alamadım şu dünyanın hızını,
Çekemedim şu gönlümün nazını,
Kan bürümüş felek senin gözünü,
Bir yanımda kaderin tersine düştüm.

Derleyen: İsmail POYRAZ

TURNAM

Osman Konak'ın trafik kazasında ölen çocuğu için yazdığı ağıt

Uzaktan mı geldiniz siz elime?
Böyle garip garip süzülen turnam.
Hangi elde rastladınız zalime?
Alnına karalar yazılan turnam.

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam.
Ben de sizin gibi gözü yaşıyam.

Söyleyin derdinizi susmayın gayrı,
Gözleriniz yaşlı boynunuz eğri,
Eşi kayıp olmuş yavrusu ayrı,
Katarı kameti bozulan turnam.

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam.
Ben de sizin gibi gözü yaşıyam.

Çok yoruldunuz aldınız mı soluk?
Duacıyım görmeyesiniz hastalık,
Ciğer parçalanmış yüreği delik,
Kaderin elinden ezilen turnam.

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam.
Ben de sizin gibi gözü yaşıyam.

Osman konak sözde olmasın hata ,
Sormayın derdimi sizden de öte,
Ben de bir yavrumu saldım gurbete,
Garipler eline kazılan turnam.

Sorarsan yurdumu ben Maraşlıyam.
Ben de sizin gibi gözü yaşıyam.

YAZIBELEN (HURMAN) KÖYÜ AĞITLARI

ÇİNGİLİ MEMMED'İN AĞIDI

1910'lu yıllar...

Hurman Köyünün ileri gelenlerinden biri olan Çıngılı Mehmet, seferberlik döneminde eşi askerde olan kadınlardan birisiyle yasak aşk yaşar ve kadın hamile kalır. İş ortaya çıkıp tüm köylü tarafından duyulunca köyden biri Çıngılı Mehmet'i şikâyet eder. Dava mahkemeye intikal edince asker eşiyle ilgili bir dava olduğundan dolayı hükümet davaya el koyar ve Çıngılı Mehmet İstanbul Hükümeti'nce idama mahkûm edilir.

Bu arada Çıngılı Mehmet'in kız kardeşi Elbistan'ın köklü ailelerinden Nakıp Ağaların gelinidir. Enişterisi, darağacına çıkarılan Çıngılı Mehmet'i kurtarmak için bir küp altını feda eder ve Çıngılı'yı ipten alır.

Çıngılı Memmed ile yasak aşk yaşayan kadın bu durumu şöyle dile getirir:

Şahta şah duydu,
İstanbul'da padişah duydu.
Çırak değil, çoban değil,
Hükümette eli var,
Mecliste dili var.

Darağacına çıkarılan, boynuna yağlı urgan geçirilen Çıngılı Mehmet, kurtulmasına kurtulur ama korkudan yüreği düşer ve 40 gün sonra köyünde ölür. Çıngılı'nın ölümü üzerine eşi Eşe Hatun ve hizmetçisi Avşaroğlu aşağıdaki ağıdı yakarlar:

İki atı var biri yedek,
Haydın mezarına gidek.
Biz Hacı'ya düğün dudduk,
Toplanak da minnet edek.

Gara camız tohum döver,
Al gısrak gemini gever.
Tez gelesen Memmed Ağa,
Cömaatin seni över.

Sultan gelin güle benzer,
Mor beliği tele benzer.
Eşimin "nazlı gelini"
Başıbozuk dula benzer.

Tarlada arı peteği,
Hani eşimin yatağı,
Silkinip ata binerken,
Parlar kutnunun eteği.

Albistan'ın nahanası,
Güz gelip de dürülmez mi?
Elin kağnisına bindin,
Vezir eşin darılmaz mı?

Gız getme burada durah,
Göynümüzün gamın alah.
Eğer senin bebaan yohsa,
Halil'imi sana vereh.

Bir ocakta guzu bişer,
Bir ocakta gahve daşar.
Tez gel, benim beğim tez gel,
İnsan eşiyinen yaşar.

Yorulduk da yolda galdık,
Gücele Izgın'a vardık.
Sağolasın Mehmet Ağam,
Sayende gonağa vardık.

Hacı ağlar, Halil ağlar,
Gene dumanlandı dağlar.
Albistan'da iri beğler,
İner m'ola odamıza.

Damı da damımda yüce,
Gene okutuyor hoca.
Amanın biz ne diyelim?
Yeşil kitabı sürünce.

Öte geçenin bulutu,
Beri geçeyi бүрүдү.
Üç günlük misafir olak,
Kapıya vurak kilidi.

Nazlı gelin: Kuması.

Kutnu: İpek karışığı pamukla yapılmış renkli entârilik. (vaktiyle erkekler giyerdi.)

Albistan: Elbistan

Gücele: Zorlukla, güçlülle.

Izgın: Elbistan'ın köyü

Yeşil kitap: Kur'ân-ı Kerîm

Elin kağnisına binmek: Kuma gelmek.

Derleyen kişi; Hatice HURMANLI

Derleyen; Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

ÇİNGİLLARIN GÜVEL'İN AĞIDI

1940'lı yıllar...

Hurman Köyünün ünlü pehlivanlarından Güvel Hurmanlı, Armutalan'daki bir düğüne Gollo Mehmet tarafından güreş için davet edilir. Gollo Mehmet'in misafiri olan Güvel, Gollo'nun kız kardeşi Hatice'yi görür ve kara sevdaya tutulur. Yaşı küçük olduğundan dolayı Hatice'yi Güvel'e vermezler. Tam iki yıl aşk acısıyla yanıp tutuşan Güvel sonunda sevdiği Hatice'ye kavuşur.

Oluğunda sular akar,
Kapısı kibleye bakar.
Gönül düşmek ne zor imiş,
Aklıma düştükçe yakar.

Derelerin kütüğü,
Sel gelirse götürü,
Hatice'm seni alırım,
Saçlarından ötürü.

Hazeli gönlüm hazeli,
Ardında belik hozalı.
Ben hiç kimseye suç bulmam,
Emmim gösterdi gözeli.

Cuvaramın incesi,
Göynümün eğlencesi,
Bir akşam gel, bir de sabah,
İlle de Cuma gecesi.

Bura dört duvar arası,
Azgın yiğidin yarası,
Boşa küşüm çekme nazlım,
Bunlar Çingillar paresi.

Cuvaramı yandırıdım,
Pencereye kondurdum.
Uyuyan gözlerinden,
Öptüm de uyandırdım.

Haşı deli gönlüm haşı,
Koyuna vururlar aşı.
Ben dünürücü salmadım mı?
Hurman köyünde Burhaşı.

Beşi birlik liralara,
Ufak ufak paralar,
Düşsem ağ gerdana,
Olur mu çocuklar?

Pınarın da daşı yeşil,
Dibinde kumlar kaynaşır.
Nazlım zilifini topla,
Gece boynuma dolaşır.

Evleri var engin,
Anası var zengin.
Kör olası Sabır,
Hatice benim dengim.

Akşam oldu mal geldi,
Aklıma neler geldi?
Yaşım küçük işim çok,
Başıma neler geldi?

Bahçede dut ağacı,
Evleri zehir acı,
Hakk'ım kurban olurum,
Yok mu sevdiğimin ilacı?

*Oluk: Damların kenarında toplanan yağmur sularını toplayıp akıtan
boru.*

Hazeli: Sevdalı.

Hozalı: Gür saç.

Küşüm: Kayıtlanma.

Haşı: Coşmak.

Ötürü: Dolayı, yağmen.

Cuvara: Sigara

Ağ: Ak

Sabır: Sevdiği Hatice'nin annesi.

Mal: Büyük ve küçükbaş hayvan.

Kaynak Kişi: Eşi Hatice HURMANLI

Derleyen; Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

ÇINGILLARIN GÜVEL'İN OĞLU ŞEFİK'İN AĞIDI

Yıl 1971 mevsimlerden sonbahar...

Günlerden bir gün, henüz 23 yaşında askerden yeni dönen Hurmanlı Çingillardan Güvel'in oğlu Şefik ve amcası Cafer, Hurman köyüne bağlı Tepebaşı mezrasında bir vesile ile bulundukları bir sırada Şefik'in eniştesi Garip ile Tepebaşı Kara Meccik kavgaya tutuşmuştur. Bunu gören Şefik ve Cafer arabuluculuk yaparak iki tarafı yatıştırmak isterler. Olayı gören bir kadın koşarak Hasan'a haber yetiştirir: "Ne duruyorsun amcanı öldürüyorlar?" Aslında olayda Hasan'ın amcası yoktur. Buna rağmen silahını alıp olay yerine gelen Hasan, gerçeği bilmesine rağmen eskiden kalan bir husumet nedeniyle silahını çekerek Şefik ile Cafer'i vurur.

Kara haber Hurman köyüne çabuk duyulur. Yüreği yaralı anne Hatice Hurmanlı oğlu Şefik ve kayını Cafer için aşağıdaki ağdı yazar:

Yatmış bayırın düzüne,
Çarşafı çekmiş yüzüne.
Niye seslenmiyon oğul,
Küstün mü emmin gızına?

Havada yağmur yoğudu,
Bu yağmur nereden yağdı?
"Guzum" düşmanın yoğudu,
Bu kurşun nereden değdi?

Çukur yere döktüm harman,
Derdine bulmadın derman.
Bedel versem, satın alsam,
Büyük yerden geldi ferman.

Mehmet geldi, Şefik kayıp,
Ölmezsem aldırırım hayıf.
"Bıyıklı hırt"a vurulmuş,
Kuzum o da bize ayıp.

Adı batasica Antep,
Meğer yolun daş mı idi?
Kuzum dokdora gidmedin,
Yoksa kesen boş mu idi?

Hepeler gönlüm hepeler,
Yağmur yağar, kar sepeler.
Ark altında çifte mezar,
Korkarım sığır tepeler.

Bacıların gurban oğlum,
Galem dutan ellerine.
Her gün bakar garip anan,
Motorların yollarına.

Düşümde yandı yorganım,
Dizimde yoktur dermanım.
Can canana gurban olsa,
Ben sana gurbanım guzum.

Ben ağlarım için için,
Heç kalmadı gulaç saçım.
Hemi gaynım hemi guzum,
Gadir Mevlâ'm nedir suçum?

Köy içinde büyük pınar,
Akar bulanı bulanı.
Şefik'in çifte bacısı,
Ağlar dolanı dolanı.

Emmisinin adı Cafer,
Hiç kimseye vermez sefer.
Evvel kimsede yoğudu,
Herkes şimdi oldu şoför.

Ben ağların yazlı güzlü,
Kekilinin ucu gezli,
Ben Şefik'in anasıyam,
Çölden çıkmış ceren gözlü.

Çıktım bayırın başına,
Çıktım dizleyi dizleyi.
Sen gideli beş ay oldu,
Öldüm gözleyi gözleyi.

Kapının önü sekili,
İrafta kaşık sokulu,
Şimdi benim oğlum gelir,
Gül takmış üstü kokulu.

Bayır: Dağ yamacı.

Ferman: Emir, buyruk.

Adı batasica: Kahretsin, yok olsun anlamına gelen beddua.

Kese: Para cüzdanı.

Motor: Traktör anlamında kullanılmıştır.

Hayır: İntikam, öç.

Hepeler: Kalp çarpıntısı, heyecan.

Ark: Tarla başındaki sulama kanalı.

Gulaç: Bir metreye varan uzunluk.

Sefer: Ağıtta "sıra" anlamında kullanılmıştır.

Kekilinin ucu gezli: Saç ucundaki kıvrım.

Kaynak kişiler; Hatice HURMANLI ve Efendi DEMİR .

Derleyen; Hüseyin ŞAHİN (Kız Meslek Lisesi Edebiyat Öğretmeni)

YAZİBELEN KÖYÜNDEN ELİF'İN AĞIDI

Yazıbelen köyünde yaşayan Elif, birer yıl arayla yitirdiği oğullarının acısıyla kıvrılır. Yüreğindeki sızıyı aşağıdaki ağıtta söze döker:

Döner değirmenin taşı,
Çoğaldı gözümün yaşı.
Tez gel deli oğlum tez gel,
Üç bacının bir kardeşi.

Bağlarda olur üzüm,
Yiğitler düzüm düzüm.
Nasıl kıydın Kadir Mevlâ'm,
Düğün yapacaktım güzün.

Tanır –Hurman arası,
Berk ağlar bunun anası.
Bana ağlama diyorlar,
Boğazı kendir yarası.

Ben ağlarım için için,
Döküldü kalmadı saçım.
Dar akşam ahıra girmiş,
Kuzum bilemedim suçum.

Hepeler gönlüm hepeler,
Yağmur yağar kar serpeler.
Öldüğünü aramıyoom,
Mezarını mal depeler.

Aşağıdan gelen yılan,
Sıçıra boynuma dolan.
Saba yelli baban gelir,
Nayla söyleyeyim yalan.

Hürriyetin gazetesi,
Kırdı belimi belimi.
On beş tane yiğit saldım,
Âşık ederim dilimi.

Top sahası boş muydu?
Elbisesi yaş mıydı?
Senede bir yiğit saldım,
Benim canım taş mıydı?

Güvel ördek gölde iken,
Erimcesi telde iken,
Bunu cipe tez bindirin,
Büyük doktor evde iken.

Öte geçenin bulutu,
Geldi üstümü bürüdü.
Ne diyeyim elkızına,
Kapıya vurdu kilidi.

Sıçıra: Sıçıra

Yelli: Hızlı, deli dolu.

Derleyenler: İbrahim Emre ABLAK

Osman GÜÇLÜ

İsmail POYRAZ (Bakrač İ.O Müd. Yrd.)

ŞEFİK'E AĞIT

Afşin'e bağlı Hurman Köyü'nde Cafer ve Güvel adında iki kardeş yaşar. Cafer, yeğeni Şefik ile tarlada iş yaparken komşularıyla su yüzünden tartışma yaşanır. Şefik ile amcası Cafer hayatını kaybeder. Cafer, amcası Cafer'in kızı Kifayet ile yeni nişanlanmıştır. Şefik vefat edince Kifayet'i Şefik'in kardeşi Mehmet'e alırlar. Mehmet kabul etmese de 2 sene evli kalırlar. Mehmet "Abim rüyalarım giriyor!" diyerek Kifayet'ten ayrılır. Mehmet o rüyadan sonra artık kendinde değildir ve herkes ona deli gözüyle bakar. Annesi ise Şefik'in ardından şu ağıdı yakar

Şefik oğlum, ergen oğlum,
Nişanlın ellere kaldı.
Sen ölüp de çekip gittin,
Söyle yârin kimlere kaldı.

Kifayetimi getirin karşıma,
Ah neler geldi şu garip başıma.
Kanlar karıştı gözyaşıma,
Söyle yârin kimlere kaldı.

Aman diyom amanımı kesme,
Kifayet'i alırım Mehmet'e.
Bundan sonra karalar bağlarım,
Kabul olsun Rabbim dualarım.

Ah Nüthiye'm topaklarım,
Ellere kaldı yetimlerin.
Ağlayarak kör oldu gözlerim,
Kabul et Allahım yalvarmalarımı.

Derleyen: Gülşen KIRAÇ Anadolu Lisesi

Kaynak Kişi: Ayşe HURMAN

TEPEBAŞI KÖYÜNDEN FINDIK'IN AĞIDI

Hekili gönlüm hekili,
Kapısında gül dikili.
Gelin de bırakıp gitmiş,
Kimdir bu evin vekili.

Gidiyorum ben yoluma,
Bir taş değdi ki koluma.
Kolum da bezdirmek ister,
Sar cılgınını koluma.

Karşı dağlar karlı dağlar,
Maraş'ta da tren eyler.
Elini çekme doktor bey,
Ardında iki kuzu ağlar.

Yüce dağın mor çiçeği,
Hani gelinin kaçağı?
Anasını çaarın gelsin,
Hani gelinin kaçağı?

Yüce dağın karı idim,
Ben anamın nuru idim.
Yazık oldu eloğluna,
Sağ gözünün nuru idim.

*Kaçak: Parlak ve kıymetli kumaş
Çaarın: Çağırın*

Derleyenler: İbrahim Emre ABLAK
Osman GÜÇLÜ
İsmail POYRAZ (Bakraç İ.O Müd. Yrd.)

ALTUNELMA AĞITLARI

HELİME MUSTAFA'NIN AĞIDI

Çerkezin babası Mustafa'nın gözünde yara çıkar. Tedavi etmek amacıyla eşi Helime Mustafa'nın gözüne sütlegen bitkisinin suyunu damlatır. Yara iyice azarak Mustafa'nın gözünü kör eder. Bacısı Şerife şu ağıdı yakar:

Şefre bacı Şefre bacı,
Hani yüzüyün yoluğu.
Ölmeden gözünü oymuşlar,
Çiğninden alır soluğu.

Kafasın tele vermişler,
Ölmeden gözünü oymuşlar.
Gavurumuş gâvur doktor,
Camız gibi soymuşlar.

Kafadan alınış yarayı,
Gan akıyor pınar gibi.
Yiğit yatmış duvar gibi,
Her parmağı hıyar gibi.

Derleyen: Cuma ÖZDEMİR-Mensur ARSLAN
Kaynak Kişi: Fatma KILINÇ(Hamış)

ABDULLAH'IN AĞIDI

Yıl 1940 Altunelma'da bir yayla meselesi yüzünden kavga çıkar. Olayda köy muhtarı Abdullah ve köy ağası Dirgen Ali Ağayla birlikte ölenler üç kişidir. Muhtarın hanımı Ayşe Hatun bu acılı olay karşısında aşağıdaki ağıdı yakar.

Bir elim kurban yüzerdi,
Bir elim sini düzerdi.
Vali kapıma inince,
Dokuz hizmetçim gezerdi.

Hacce kızım mor belikli,
Emine'm öksüz kılıklı.
Kağnıya yükledim salı,
Beyimin kolu ilikli.

Emmimin büyük kuşağı,
Sarar dolayı dolayı.
Emmim eşimi öldürmüş,
Kana beleyi beleyi.

Ben yokuşu çıktım yayan,
Dayan ha dizlerim dayan.
Nasıl kıydın emmim oğlu,
Hasan oğlum sana yegen.

Bostanbeli Bostanbeli,
Ne acı değişiyor yeli.
El yoluna adam ölmez,
Benim vezir eşim deli.

Bostanbeli: Norşun'a ait binboğalar da bir yayla.

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)

Kaynak Kişi: Ayşe CAN

BİBİOĞLU'NA AĞIT

2002 yılında Afşin-Elbistan Termik Santralinde çalışırken inşaatından düşerek hayatını kaybeden Âdem'e dayısının oğlu Yunus tarafından yakılan ağıt.

Bir sabah aldık o acı haberini,
Alınca tutuştuk, yandık bib'oğlu.
Cenab'ı Hakkın yazdığı kaderi,
Görünce yığıldık kaldık bib'oğlu.

Parçalandı ana, baba yüreği,
Yıkıldı bir evin orta direği,
Böyle kabul etmek iman gereği,
Çok kötüymüş çaresizlik bib'oğlu.

Nede çok sevenin yarenin vardı,
Cenazeni duyan koşarak geldi,
Hoca dört ele birden haber saldı,
Artık biz de ona uyduk bib'oğlu.

Ağabeyin dünyası kapkara oldu,
Bir küçücük Yusuf yasa boğuldu,
Soner'e askerlik bir zindan oldu,
Yana yana tüttük, bittik bib'oğlu.

Sen gittin arkandan geldi Âdem'ler,
Hep Âdem adını aldı yeğenler,
Teselli aradı böyle garipler,
Bil ki soğumadı yürek bib'oğlu.

Dilerim sorgun zor olmaz ahrette,
İnşallah beklersin bizi cennette,
Büyükklü küçükklü seni hasretle,
Anacağız, hep de andık bib'oğlu.

KOCA ŞAHAN'A AĞIT

Koca ŞAHAN yurt dışına gitmek için yola çıkar. Osmaniye-Kahramanmaraş arasında trafik kazası geçirir. Adana Balcalı'da tam yirmi bir gün komada yatar. Fakat artık dünyadaki günleri bitmiştir. Ölümü üzerine arkadaşı Ahmet aşağıdaki ağıdı yakar.

Dayanmaz can bu acıya,
Kan ağlattın norşunluya.
Göremedim doya doya,
Sebep kimse böyle ola.

Kader buymuş yolun kesti,
İsyanım yok kime kastın.
Sülalenden çoktu dostun,
Ben yoluna ölem kardeş.

Kör olası Balcalı'ya,
Çare olmadı yaraya.
Baba kimler üç yavruya,
Üç gün sonra düştü yola.

Üç yavruyu yetim ettin,
Genç yaşında koydun gittin.
Çocuk yaşında dul ettin,
Sebep Allah'ından bulsun.

O nesilde tekten idin,
İstemezin yoktu yâdın.
Herkeslere etti yardım,
Gelse gadan salam kardeş.

Bacısı der öle bacın,
Düşmanın yok alam öcün.
Yetmiyor ecele gücüm,
Seni geçe bende kala.

Kırk olmadı daha yaşın,
Pınar oldu gözüm yaşın.
Akabadan çok kardeşin,
Acını dostların bile.

Tüm dostların hep toplandı,
Sizlerden çok onlar yandı.
Yalan dünya seni aldı,
Mekânın da cennet ola.

Aldı Tanrı'm Şahan'ımı,
Kestin damardan kanımı.
Ne idi kastın Şahan'ım,
Acın ciğerimi deler.

Norşun, Maraş, Adana'ya,
Yıkılası Balcalı'ya.
Yirmi bir gün yatıldı ya,
Umutları verdik yele.

Eşin Döndü döver döşün,
Almanya'da neydi işin.
Üç yavruyla n'etsin eşin,
Selam ola senden gele.

Arkadaşlar kala kardeş,
Sülalen hep öle kardeş.
Kardeş bile gada savmaz,
Geldin her hal göze kardeş.

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Ahmet TERZİ

MEHMET ALİ'NİN AĞIDI

Hocanın oğlu Mehmet Ali on yedi yaşında sözlenir. Sevdalı yüreği yere göğe sığmaz, nişanının takılacağı günü umutla beklemektedir. Hastalanmıştır ince ince öksürse de aldırılmaz. Nişan takılacağı gün zatürreden ölür. Zamansızdır ölümü Mehmet Ali'nin. Norşun bir kez daha yasa boğulmuştur. Buna dayanamayan babası Hacı aşağıdaki ağıdı yakar.

Ha dağında hu dağında,
Kan kalmamış dudağında.
Şimdi yiğit dağdan gelir,
Karacamız yedeğinde.

Yıldız gedikten aşmadan,
Yolcu yoluna düşmeden.
İved'ettin kadir Mevlâ'm
Bellik çıkınını açmadan.

Kara kazan kuruluyor,
Kazma yere vuruluyor.
Yekin Mehmet Ali'm yekin,
Tâdeşlerin deriliyor.

Hekili gönlüm hekili,
Akınında dutlar dikili.
Mehmet Ali ölü derler,
Cuma olmuş ev vekili.

Kapımızın önü söğüt,
Verseler de almam öğüt.
Kınamayın emmi dayı,
Mehmet Ali'm babayığit.

Aşağıdan gelen kazlar,
Döner arkasını gözler.
Gel demişsin geldim oğlum,
Adam babasını gözler.

İvet: İvedi, acele.

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)
Kaynak Kişi: Döne TERZİ

DİRGEN ALİ'YE HATİCE HATUNUN CEVABI

Cumhuriyetin ilk yıllarında Binboğa Dağları ormanlarla kaplıdır. Altunelma kasabası -eski adıyla Lorşun- bu dağın eteklerine kurulmuş bir köydür. Dağlarda eşkıyalar yaşamaktadır. İşte Dirgen Ali bu eşkıyaların arasında halka yardım eden Antep savunmasına arkadaşlarıyla katılan bir halk kahramanıdır. Kahramanmaraş'ın kurtuluşunda yer alır. Çerkez Aslan Bey'in arkadaşıdır. Mustafa Kemal Atatürk'le Antep'te Hüseyin İNCEOĞLU'nun evinde tanıştıkları söylenmektedir. Vesikalı silahıyla çetelerle birlikte savaşırken tutuklanır. Hapse düşer Antep'e nakledilir hapisteyken aşağıdaki ağıdı söyler:

DİRGEN ALİ

Tikenli Dağı'na çadır kurardım,
Haksızları diyar diyar sürerdim,
Bu kara kaderi ben mi aradım,
Alnıma yazılmış bu kara yazı.

HANIMI

Kader böyleymiş yoktur bahane,
Kargayı eş etti uçan şahana,
Parmağını değişmezdim cihana,
Beyim konağında göreydim bir gün.

DİRGEN ALİ

Tikenli'nin vakti yeni mi geldi,
Gönlümüz rüyada oraya vardı,
Yürü bire dağlar düşmana kaldı,
Alnıma yazılmış bu gara yazı.

HANIMI

Beyim ile birçok sefalar sürdüm,
Misafire ağır yemekler verdim,
Kır atına gümüş takımlar vurdum,
Muhammed adına göreydim bir gün.

DİRGEN ALİ

Ekinlerim el eline kaldı mı?
Mor koyunlar bel önüne vardı mı?
Yiğit mapus olma ile öldü mü?
Alnıma yazılmış bu gara yazı.

HANIMI

Çifte gelinlerim yola bakıyor,
Gır'ın kişnemesi bizi yıkıyor,
Beyim yaylamıza eller çıkıyor,
Çifte kurbanları keseydim bir gün.

DİRGEN ALİ

İsa'm gayet küçük kavgasız durmaz,
Düşmanların ahvalinden hiç bilmez,
Dayıları ihmal imdada gelmez,
Alnıma yazılmış bu gara yazı.

HANIMI

Taze kaldı şu Mahmut'un gelini,
Kader Mevlâ'm daldan eğdim kolumu,
Yüce Mevlâ'm göstermeden ölümü,
Hepsini burada göreydim bir gün.

DİRGEN ALİ

Yazdığımı sevgilime gösterin,
Hatice'mden karşılığını isterim,
Şu Antep'te dokuz yiğit beslerim,
Alnıma yazılmış bu gara yazı.

HANIMI

Bunu söyler ağlar kaderi kara,
Sineme vurdular zahmetli yara,
Tutmuyor barışık bozuldu ara,
Beyimi köyünde göreydim bir gün.

DİRGEN ALİ'NİN AĞIDI

Dirgen Ali; Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı, yeni adı Altunelma eski adı Norşun olan köyün fakısının oğludur. Yani köy hocasının oğludur. Herkes gibi Dirgen Ali de doğar, büyür ve delikanlı olur. Dirgen ismi ona zayıf olduğu için verilir. Ne yazık ki dönem cahiliye dönemidir. Kimin eli değnekli ise onun borusu öter. Dirgen Ali ve Norşun köyü bir mera davasından dolayı dövüşürler. Dirgen Ali iki oğlunu yanına alarak silahlarını kuşanır. Mera olan Bostanbeline varırlar. Ne yazık ki onlardan önce Norşun köylüleri pusu kurarlar ve Dirgen Ali ile oğullarını pusuya düşürürler. Dirgen Ali orada vurulur. Dirgen Ali'ye 17 kurşun isabet eder. İki oğlu da yaralanır. Oğlu İnce Fakı üç kişiyi vurur, herkes cenazesini toplar. Dirgen Ali'nin cenazesi meydanda kalır. Dirgen Ali'nin kayınları olan Maravuzlu Kalenderler cenazesini alır. Maravuz'a defnedirler. Bu acıya dayanamayan Dirgen Ali'nin hanımı Hacce hatun şöyle bir ağıt yakar.

(NİC'OLDU)

Bir dostum yoğumuş tutan elinden,
Yerli kaya oynarmıymış yerinden,
Büyük Tikenli'de dağlar sallandı,
Keklik avladığın günler nic'oldu.

Gazi paşa gibi hüküm verirdi,
Şerefın gördükçe düşman erirdi,
Kalsa yalan dünya sana kalırdı,
Cihanı yuttuğun günler nic'oldu.

Kopardılar Elbistan'ın gülünü,
Uzattılar kötülerin dilini,
Yamacında söyletmezdin birini,
Hüküm yürüttüğün günler nic'oldu.

Şeref için ağır silah takınır,
Uçan kuşlar heybetinden sakınır,
Mahkemede hâkimlere yekınır,
Antep'e kalktığın günler nic'oldu.

Tesirin vardı dağlara taşlara,
Nuhuzun geçerdi uçan kuşlara ,
Hele bak gözümden akan yaşlara,
Gülüp eğlendiğin günler nic'oldu.

Bunu söyler ağlar kaderi kara,
Kaybettim beyimi uzadı ara,
Niçin hiç gelmiyo doslarım bana,
Kurban kestirdiğin beyler nic'oldu.

Derleyen: İsmail AKSU

Kaynak Kişi: Hatice Hatun (Dirgenin Karısı)

DİRGEN ALİ'NİN KENDİNE AĞIDI

Dirgen Ali hastalanınca kendi kendine yazmıştır.

Gene yeşeriyor bağlar yazılar,
Meleşir de kösten çıkın kuzular,
Oğlum kızım anam diye sızılar,
Anamızı kaybettik derler bir gün.

Erkek gibi evlerinde dururdum,
Düşmanın şeleğini sırtına alırdım,
Ordu gelse yemeğini verirdim,
Kaybettik anamızı derler bir gün.

Çeke çeke bu dert beni alıcı,
Etim gidip kemiklerim kalıcı,
Doktora varsam da can mı verici,
...

Seve seve iki oğlan yetirdim,
Heves heves gelinleri getirdim,
Çadır kurdum dikenliye oturdum,
Anamızın yurdu derler bir gün.

Ali gelir hatce diye sorarsa,
Kızları toplanıp saçın yolarsa,
Ese'n küçük anam diye ağlarsa,
Anamızı kaybettik derler bir gün.

Derleyen: İsmail AKSU

DİRGEN FAKI'NIN AĞIDI

Dirgen Ali'nin büyük oğlu Fakı babasının yerini tutacak, misafir sahibi, çevresinde sevilip sayılan yiğit bir kişidir. 1972'de kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumar. Kendisinden on iki gün sonra da oğlu Rahmi vefat eder. Hanımı ve kardeşi İsa aşağıdaki ağıdı yazarlar. Son iki dördlük kardeşine aittir.

Merduvandan çıkamıyor.
Ellahalem ağır derdi,
Saba ora eller gonar,
Tikenli beylerin yurdu.

Odasında yanar ı ışık,
Şavkı bahçesine düşük.
Gadersizim yiğit Rahmi'm,
Gelin sallamadı beşik.

Ellahalem alıcılar,
Elimden ince eşimi.
Yoluna gurban ederdim,
Dört guzumunan başımı.

Hele ince Fakı hele,
Düşüyüdü dilden dile.
Gonağına bakamıyom,
Ulu pınar harap ola.

Odası çifte firekli,
El bilir aslan yürekli.
Ağlan durman gayınlarım,
Fakı âleme gerekli.

Yol üstünde bir çift mezar,
Babası oğlundan güzel.
Hocaya muska yazdırak,
Bunlara değmiştir nazar.

*Ellahalem: "Ellâham" (Galiba anlamında Afşine özgü bir kelime.
"Allah-u Alim" den türetilerek söylenmiştir)*

Merduvan: Merdiven

Saba: Yarın, gelecekte

Tikenli: (Dikenli) Altunelma'nın yaylası

Firek: Kapı kilidi

Kaynak Kişi: Dirgen ESE

Derleyen: Ahmet KIR (Alemdar İlköğretim Okulu Müdürü)

Nesrin AKPINAR (Altunelme İ.O Türkçe Öğretmeni)

DİRGEN ALİ'DEN MISRALAR

Dirgen Ali iki çocuğu ile Abbas ve Fakı'yla Bostanbeli mevkii-
ne gitmek için tedariklerini yapıp yola koyulmadan önce Hacce Ha-
tun'la göz göze gelirler ve o anda Dirgen Ali'nin duyguları dilinden
şu mısralarla dökülür.

Esti bad-ı sabâ söküldü yâre,
Gidiyorum kömür gözlüm ağlama.
Ağlamanın vakti geçti ne çare,
Kement atıp, yollarımı bağlama.

Benim yârim ağlar ağlar nic'olur?
Altın yüzük parmağa tez olur.
Sevip sevip ayrılması güç olur,
Ben gidersem bir kötüyü eyleme.

Benim yârim ağlar ağlar silinir,
Siyah saçın mah yüzünde bölünür.
Ben ölürsem biri daha bulunur,
Varıp benden bir kötüyü eyleme.

Dirgen Ali der de çalındı kalem,
Ben ölmeyinen n'olur yıkılmaz âlem.
Gidiyorum Hacce'm belki gelemem,
Yas tutup da karaları bağlama.

Derleyen: Yalçın ÖZCAN

BABAYA AĞIT

Kanser hastalığından ölen babasına oğlu Mehmet tarafından
bin dokuz yüz doksan beş yılında söylenen ağıt.

Yürü bire Çerkezoğlu
Hiçbir evladın çıkmadı
Bir âlemin Dursun'uydun
Hiç bir evladın çıkmadı

Keven aldın mertek kestin
Gemler sürdün orak biçtin
Herkes'e yardıma koştun
Hiç bir evladın çıkmadı

Gô Boranlar Marabuzlar
Anlattıkça yürek sızlar
Nice kırlar nice buzlar
Hiç bir evladın çıkmadı

On dört başın geçimi
Haram değil alın teri
Sana çekmemiş hiç biri
Hiç bir evladın çıkmadı

Yazda yattın acı tattın
Senelerce yata gittin
Dört yıl da askerlik ettin
Hiç bir evladın çıkmadı

Bir yetmemiş, iki hatun
Bir zamanda içti tütün
Koydun gittin bizi yetim
Hiç bir evladın çıkmadı

Kimde vardı on dört evlat
Yedisi kız yedi damat
Sözde yedi erkek evlat
Sen gibi oğlum çıkmadı

Bir zamanlar yokluk çektin
Mertek yondun üzüm sattın
Nice dağda taşta yattın
Sen gibi evlat çıkmadı

Hiç namazın geçirmedi
Yara deşti, kırık sardı
Her toplumda yeri vardı
Sen gibi evlat çıkmadı

Pehlivandın Kara Dursun
Ele yardıma koşarsın
Sen ele örnek adamsın
Sen gibi evlat çıkmadı

Son yaşında kanser derdi
Zalim gırtlığını yarıdı
Tüm ömründe az gün gördü
Hiç bir evladın çıkmadı

Haklıya hakkın verirdi
Haksızıysa hep yererdi
Allah on dört evlat verdi
Hiç biri sana çekmedi

Çerkezoğlu Dursun adı
Hiç kimseyle yoktu yâdı
Var idi on dört evladı
Hiç biri sana çekmedi

Oğlun der ki babam Dursun
Ben öleydim o yaşasın
Kıymetini bilemedik
Şimdi gönlümde Paşasın

Mertek: Toprak evlerde giriş görevi yapan ağaç

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)

M.Sait ÖZYURT (Altunelma İ.O Müdürü)

Kaynak Kişi: Mehmet TERZİ

MEDİNE GELİN

Medine gelin genç yaşında böbrek hastalığına yakalanır. Annesi Medine geline böbreğini verir. Fakat Medine gelin genç yaşına rağmen kurtulmayarak ölür. Mehmet, Medine gelinin ölümü zerine aşağıdaki ağrıyı yakar.

Yürü bire yalan dünya,
Senden de aldım payımı.
Doyamadan genç yaşına,
Yarıda kestim yolumu.

Yaşı varmadan otuza,
Hasret kaldın bir tek kıza.
Kendi gelin çehiz düze,
Kenan'ın büktün belimi.

Mehmet, Ayşe annem diyor,
Anan bağrını dövüyor.
Daha baban inanmıyor.
Topak gelin geldi ölüm.

Kör olası böbrek derdi,
Anan böbreğini verdi.
Doktor çare veremedi,
Sinelerin dilim dilim.

On yıl doktor doktor gezdi,
Artık kendi bile bezdi.
Kadir Mevlâ'm böyle yazdı,
Hep ağladı Ayşegül'ün.

Mehmet diyor hani anam,
Artık yuvamıza dönem.
Bomboş kaldı evim hanem,
Sana layık mıydı ölüm.

Kenan'ım der gitti eşim,
Daha otuz değil yaşın.
Bacıları döver düşün,
Sensiz dünya bize zulüm.

Teyzeleri döver dizin,
Öksüz kaldı oğlun kızın.
Kaderin bu böyle yazın,
Köylü yandı nazlı gelin.

Anam verdi böbreğini,
Çare olmadı ki hani.
Bari yetim koyma beni,
Aldı bizden seni ölüm.

Yer ayırdı uzak düştük,
Nasıl sana kefen biçtik.
Kara haberine koştuk,
Gücüm yok yaya geleyim.

Recep abin durgun ağlar,
Durmuş kardeş yürek dağlar.
Haci için için ağlar,
Baban diyor ben öleyim.

Kara haberin duyuldu,
Kefen biçip, su kuruldu.
Âlem evine derildi,
Çare böbrekse vereyim.

Senin yerin el doldurur,
Olan yavrulara olur.
Sen gidersen biri gelir,
Olan hep ölene olur.

Kavrularak yandı kardeş,
Hem öksüz, dul kaldı kardeş.
Senden önce öldü kardeş,
Geri dön Medine gelin.

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)
M.Sait ÖZYURT (Altunelma İ.O Müdürü)
Kaynak Kişi: Mehmet TERZİ

AKRABAYA AĞIT

Genç yaşta ölen yakınlarına Hikmet Bey tarafından yakılan
ağıt.

Elli altmış sene bir ömür ise
Ben de geldim o durağa sor bana
Neler çektim ne acılar yaşadım
Vur elin değmişken felek vur bana

Babamınan dar tutarken acımı
Bir de kardeş yaraladı içimi
Kaybettim anamı, nazlı bacımı
Vur elin değmişken felek vur bana

Ben de bir faniyim gelir geçerim
Taze anılarla yanar içерim
Sırası gelmişken sapla hançerin
Vur elin değmişken felek vur bana

Körpe iken gömüldüler maziye
Genç İsmail, kumaş yüzlü Şaziye
Ne merhamet eyle ne de taziye
Vur elin değmişken felek vur bana

Neler gördü çıkasica gözlerim
Ömür boyu sizin için sızlarım
Sana ağır geliyorsa sözlerim
Vur elin değmişken felek vur bana

Hepsinden ağır Fakı'nın yükü
Gitmiyor üstümden Hilal'in şoku
Bize hazırladın zehirli oku
Vur elin değmişken felek vur bana

Derleyen: Nesrin AKPINAR (Altunelma İ.O Türkçe Öğretmeni)

M.Sait ÖZYURT (Altunelma İ.O Müdürü)

Kaynak Kişi: Hikmet TERZİ

SAFİYE ANANIN AĞIDI

Ayşe ile Hatice, ölen yakınları Hasan, Mehmet Ali, Osman Emmi ve Safiye ana için agıt yakarlar.

Dezzelerim dezzelerim,
Sızlıyor azelerim.
Genç yaşımda derde düştüm,
Ufak kaldı kuzularım.

Akkaya'nın koyakları,
Sürer de tarla ederim.
Eşimin hatırı için,
Küllüğü herklik ederim.

Düş gördüm de seçemedim,
Eşikliği geçemedim.
Anam oğlu gurban olam,
Mümkününü bulamadım.

Hasan damdıranın teli,
Mehmet Ali bahçe gülü.
Ben olsaydım Döne bacı,
Şimdi dayandırırım eli.

Evleri var ağıl gimi,
Kapları var çağıl gimi.
Döne teyzem sekin ağlar,
Ölü bizim değil gimi.

Kara çadır kanlı sunu,
Gözümde kalmadı biri.
Genç yaşımda derde düştüm,
Yürü gelin anam yürü.

Ambilans geldi dayandı,
Al kanlara da boyandı.
Şöyle baktım ki o yana,
Gardaş uykudan uyandı.

Aze: Azalar.

Derleyen: Abdulkerim KARAKAYA
Kaynak Kişi: Döne BAL- Hatice BAL

ÇOBANBEYLİ AĞITLARI

BİLAL'İN AĞIDI (BİLAL'İN KIŞI)

Bilal, Afşin'e 7 km uzaklıkta bulunan Çobanbeyli Kasabasındandır. Uzun boylu buğday tenli askerliğini yapmış, evli ve iki çocuğu vardır. Köyde sevilen bir delikanlıdır. Müşkili olanlar Bilal'i bulur.

Bilal'in yakın akrabalarından bir kız başka bir erkekle kaçır. Kaçan kızın sülale büyükleri Bilal'in evinde kızın durumunu görüşmek üzere toplanır. Sülale büyükleri kızı kaçıran oğlanın sülalesinden bir kız kaçırp intikam almayı dile getirirler. Bilal bu düşünceye karşı çıkar."Yarın ben ilçeye(Afşin'e) gider jandarmaya şikâyet ederim" der.

Bilal karlı boranlı bir kış günü Afşin'e gitmek için yola düşer. İlçeye gelir dilekçeyi jandarmaya sunar. Komutan: "Bilal Efendi bu gün vakit geçti hava kar boran bu gece burada kal, yarın jandarmayla köye gidersiniz". Derse de Bilal o gün köye gitmekte kararlıdır. Komutan iki jandarma görevlendirir. Jandarmaların da bu kış kıyamette köye gitmeye niyeti yoktur ama komutanın emri mecbur yola koyulurlar. İlçe çıkışında askerlerden biri Bilal'i köye gitmek için tekrar ikna etmeye çalışır. Bilal 'ölsem de vazgeçmem işin ucunda namus var 'der. Jandarmalar Bilal'e öfkelenir hatta birkaç dipçik vururlar. Tipi şiddetini arttırır. İki metre öteyi görmek mümkün değildir. Jandarmalar Karşıyaka mahallesinde bir eve sığınır. Sığındıkları evin sahibine yanlarında birinin daha olduğunu söylerler. Bilal köye gitmekte kararlıdır. Ev sahibi dışarıya çıkar bakar ama kimseyi göremez. Ararlar tararlar davul çalarlar silah sıklarlar ama nafiye... Bilal yoktur o köyün yoluna devam etmektedir. Bilal biraz yol alır. Koyuntaş mevkiinde bir çalının dibine uzanır damarları donar tatlı bir uykuya dalar.

Afşin'de jandarma aracılığı ile hadiseden herkesin haberi olur. Epey aramadan sonra Bilal'in donmuş cesedi bulunur. İşte bu hadiseden sonra Bilal'in ölümü her yıl hatırlanır. Bilal orta cemrede ölmüştür. Anası da şu ağıdı yakar:

Meekir'in yolu daşlı,
Ben ağlarım gözüm yaşlı.
Bilal'im ölü diyolar,
Çocukları iki yaşlı.

İnim inim eden boyraz
Yağdı geri dindi m'ola?
Betonda yatan Bilal'i,
Meekirliler duydu m'ola?

Mezarların gara daşı,
Yandı ciğerimin başı.
Aha burıya getiriyom,
Bilal Ahmet'in gardaşı.

Ne öldüğünü demişsin,
Ne beşşigini belemişsim.
Hak'tan dilek dilemişsim,
Bilal'im ölsün diye mi?

Dağlar galdırsın gamını,
Ağaçlar geymiş donunu.
Sana diyom Bilal oğlum,
Kimseler sormaz halımı.

Meekir: Çobanbeyli Kasabası'nın eski adı

Koyuntaş: Eshab-ı Kehf civarında, efsaneye göre koyunlarının taşa dönüştüğüne inanılan bölge.

Kaynak Kişi: Harun ÇİTİL (Emekli öğretmen)

Derleyen: Ergün KÜÇÜK (Afşin Lisesi Türk Dili Edebiyatı Öğretmeni)

BIYIKLI DURDU MEHMET'İN AĞIDI

Ansızın hastalanarak genç yaşında ölen Durdu Mehmet (Bıyıklı) için, Çobanbeyli kasabasında gelin olan bacası Fadime ÖZDEMİR'in yaktığı agıt.

Gardaşımın adı Mehmet,
Felek eylemiyor minnet.
Bu dünyada gün görmedin,
Mekânın da olsun cennet.

Gardaş yatmış hecin gibi,
Kara bıyık sicim gibi.
Nazlı gelin çok ağlıyor,
Anan gızı bacın gibi.

Minarenin böğrü delik,
Kara kekil bölük bölük.
Ayan olsun anam oğlu,
Kuzuların savgıyat gezik.

Ağpınar'a daş istiyor,
Gümüş yüzük kaş istiyor.
Yekinsene anam oğlu,
Eşe, nerde eşim diyor.

Mezerlikte bir çüt mezer,
Yel değerde kumun tozar.
Yekinsene anam oğlu,
Kuzuların savgıyat gezer.

Mezarın emmine yakın,
Siz bayrağı yüksek dikin.
Emmilerin düğün edik,
Yekin anam oğlu yekin.

Amanın beni öldürün,
Elimden tutun kaldırın.
Gardaşa mezar eşmişler,
Yerine beni endirin.

Aristıl'da olur söğüt,
Verseniz de almam öğüt.
Nasıl kuru yere koyam,
Anam oğlu babayiğit.

Evimin de yeri depe,
Ben de geldim gopa, gopa.
Gönüllenne anam oğlu,
Meral'a takarım küpe.

Titire kavak titire,
Gardaş dibinde otura.
Gardaşımın ağ gelini,
Babasız bebek götüre.

Hecin: Uzun boylu babayiğit

Böğür: Yan taraf

Savkıyat (sevkıyat): Sevk edilmek

Çüt(Çift): İki tane

Gimi: gibi

Gopa, gopa: Koşa, koşa

Titire: Titre

Derleyen: Cuma ÖZDEMİR -Mensur ARSLAN

Kaynak Kişi: Fadime ÖZDEMİR

OMAÇLAR'IN HALİL'İN AĞIDI

Omaçların Halil askerde bir arkadaşıyla birlikte ölür. Eşi Selver şu ağıdı yakar.

Eşim ığır, ığır yürür,
Mor kekili yerde çürür.
Amanın ha ölük demen,
Her düğünde bayrak vurur.

Yeğin yazlığın firezi,
Geçti dokturun birezi.
Açın bakın zabitleri,
Parmağı sultan kirazı.

Ağ işlik de yeşil kazak,
Ne hoşca da yakıştırmış.
Eşim nişana durunca,
Subayları bakıştırmış.

Adana'da tren yolu,
Emiş bacın olmuş deli.
Her düğünde bayrak vurur,
Fili ince eşim fili.

Yıkıldı oda cinliği,
Gelir mi köyün şenliği.
Bu akşamın karanlığı,
Seni böyle eden deli.

Eşim gelir hayır hayır,
Karda kesik gıyır gıyır.
Eşim bana küskün isen,
Gôoğlan emmime buyur.

Gadasın aldığım Hüsne,
İskarpın burnuna basma.
Övündüğün bayram günü,
İnce eşim bana küsme.

Kötü garı kötü garı,
Derdine de derdim yarı.
Üç oğlun başında döner,
Senin Halil oğlun hani.

Şu Eşe'm oğlan olaydı,
Beline takaydım tüfek.
Düştüğün yeri bileydi,
Oraya yaparım döşek.

Iğır ığır: Yavaş, yavaş

Yeğîn: Gür, yoğun

Yazlık: Buğday çeşidi

Firez: Biçilen buğdayın yerde kalan sapı

İçlik: Fanila atlet

Fili: Yakışıklı

Cinlik: Köy odalarında altı boş bölme

Kara Kesik: Çizme, bot

Derleyenler: Cuma ÖZDEMİR -Mensur ARSLAN

Kaynak Kişi: Fatma KILIN (Hamiş)

EMİRİLYAS AĞITLARI

HASAN'A AĞIT

Hasan, yiğit bir delikanlıdır. Genç, mert sözüne sadık bir Anadolu delikanlısıdır. Askerden geldikten sonra evlenir. İlkbaharda Hasan arkadaşlarıyla Şırnak'a çalışmaya gider. Yaptığı iş elektrik direği dikmektir. Aydınlik bir ülke için vatan topraklarını aydınlatmaya çalışırlar. Bir gün işe giderken aydınlık düşmanı, vatan haini teröristler arabaya roketatarla saldırırlar. Araba havaya uçar. Arkadaşları yaralı kurtulur. Ama yiğit Hasan ölmüştür. Sağ salım uğurladığı kocasının cansız cese-diyle karşılaşır Sevin'li Ayşe, genç yaşta iki çocuğuyla dul kalmıştır. İkinci çocuğunu göremeden yaşama veda eden Hasan'ına şu ağıdı yakar.

Hasret oğlum yat dizime,
Cuma oğlum bak gözüme.
Kurban olam kadir Mevlâ'm,
Bakmamış bebek yüzüne.

Mevsimlerden bahar.
Aylardan Nisan.
Hepimiz buradayız.
Nerdesin Hasan?

Pencereden daanedim de,
Mezar bana geleyliyor.
Mezar değil benim derdim,
Çifte kuzum del'eyliyor.

Binboğa'nın mor sümbülü,
Kopartmam elim kırılısın.
Vurdular senin adını,
Çağırمام dilim çürüsün.

Akan sular çağlamaz mı?
Dertli olan ağlamaz mı?
Kardeşim gurbetten gelmiş,
Bacı onu eğlemez mi?

Danedim: baktım, izledim.

Derleyen: Bünyamin AYDOĞAN
Kaynak Kişi: Ayşe DOĞAN

HALİL'E AĞIT

Yıllardır gurbette gördüğü tedavinin sonunda kanser hastalığından ölen oğlu Halil'in acısına dayanamayan Şerife kadın aşağıdaki ağıdı yakar.

Şu Didim'in bağlarına,
Ateş düştü dağlarına.
Sanki şerefime geldim,
Selam söylen beylerine.

Kalmadı benim gararım,
Gider oğlumu ararım.
Memlekete gideceğim,
Kime var benim zararım.

Belli değil yazım güzüm,
Kan ağlıyor iki gözüm.
Ben de buna dayanamam,
Oğluma gönderin Boz'um.

Hemi Recep hemi Hacı,
Yollandım gidiyom bacı.
Varacağım Elbistan'a,
Mustafa başımın tacı.

Halil'im bahçenin gülü,
Konuşmaz Allah'ın kulu.
Geçeceğim Afşin yolu,
Memlekete gideceğim.

Esti poyraz yeli esti,
Esti de özümü kesti.
Ne de tez usandın oğlum,
Keserin duvara astı.

Didim: Aydın'ın ilçesi
Garar: karar

Derleyen: Bünyamin AYDOĞAN
Kaynak Kişi: Abdurahmanların Şerife kadın

AĞIT

Kapısında dut dikili,
Kana boyanmış kekili.
Burayı da beğenmemiş,
Gurbete çekmiş göçünü.

Mezarını derin edin,
Su dökün de serin edin.
Burada yoktum görmedim,
Ben vardıktan sonra gömün.

Kömmek: Gömmek

Kekil: Kâkül, Saç tarama şekli

Derleyen: Bünyamin AYDOĞAN

Kaynak Kişi: Hamit GÖREN

İNCİRLİ KÖYÜ AĞITLARI

İBRAHİM'İN AĞIDI

İncirli köyünde yaşayan İbrahim, fakirliğe daha fazla dayanamaz gurbet ele çıkar. Kısmetinde Almanya vardır. Buradaki çalışma koşullarına ve sosyal yaşama aklı daha fazla dayanmaz, bunalıma girerek canına kıyar. Halası Sultan aşağıdaki ağıdı yakar.

Ankara dedi elimiz,
Alman'a uğrar yolumuz.
Bizim âdetimiz batsın,
Çift gelir bizim ölümüz.

Kara şalvarın karası,
Kara gözüyün arası.
Bir babayiğit vurulmuş,
Beyninde kurşun yarası.

Sabahına dağ yıldızı,
Vurdu dizimi dizimi.
Gurbette bir yiğit ölmüş,
Eller duysa bizi kınar.

Ölüm ölüm kurban ölüm,
Elim düştü tutmaz kolum.
Kardeşim soran olursa,
Kardeşin sürmeli oğlu.

Derleyen: Halis DURGAÇ

HASAN'A AĞIT

İncirli köyünde yaşayan Hasan, kanser hastalığına yakalanarak yaşama veda eder. Bunun üzerine kızı Güllü aşağıdaki ağıdı yakar.

Hastayım beni yatırın,,
Sağıma yastık getirin.
Ölmiye ben ölücüyüm,
Yavruma haber yetirin.

Ben de geldim yorgun yorgun,
Ölmeye ben ölücüyüm.
Yorgunumu alamadım,
Ben bir yuva kuramadım.

Atladım geçtim dereyi,
Boyunca giydim karayı.
Anam beni ısmarlamış,
N'edizin bahtı karayı.

Gelemem ben babamgile,
Gelip de bir tas su içmem.
Emmime de baba demem,
Gelipte hiç köye basmam.

Yol üstünde çift mezar,
Yel vurunca kumu tozar.
Emmi gidersen mezara,
Bir tas da suyunu içme.

Derleyen: Halis DURGAÇ

HASAN'IN AĞIDI

İncirli köyünde yaşayan Hasan gurbet elde yaşarken kanser hastalığına yakalanır. Almanya'da yaşama veda eder. Bunun Üzeri-ne Ayşe aşağıdaki ağıdı yakar.

Yol üstünde yatan yılan,
Yata yata bey m'olacak?
Döşümde kurşun yarası,
Ölmeyip sağ mı kalacak.

Aşağıdan gelir ferman,
Dizimde kalmadı derman.
Can cana kurban olursa,
Benim canım sana kurban.

Yaylaya gidiyom yayan,
Dayan ha dizlerim dayan.
Canım sana kurban olsun,
Ankara'da günün sayan.

Taksi gelir hızı ile,
Üstü yeşil bezi ile.
Canım sana kurban olsun,
Yanımdaki kızı ile.

Kakıp ta ben bakamıyom,
İçeriden çıkamıyom.
Herkesler de yuva yapmış,
Serçe kadar olamıyom.

Altın yüzük parmağında,
Kara bıyık kulağında.
Ben de bir kardeş kaybettim,
Şu Afşin'in topağında.

Ben biberin acısıyım,
Mor koyunun gıcısıyım.
Vurun da beni öldürün,
Ben dolaşan bacısıyım.

Gitme kurban ben varayım,
Kara perçemin tarayım.
Bir tane oğlan büyüttük,
Gel birini evereyim.

Aşağıdan gelen atlı,
Sürer gayratlı gayratlı.
Komşumun çocuğu olmuş.
Çağırayım datlı datlı.

Yat da dizime nazlayım,
Nur perçemini düzleyim.
Asker değil hapis değil,
Hangi yolunu gözleyim.

Mezarı yıkıldı m'ola?
Yılanlar dıkıldı m'ola?
Hasan'ın kara gözüne,
Kirpiği döküldü m'ola?

Benim derdim bana yeter,
Günden güne derdim artar.
Felek bana şamar attı,
O da alıyandan beter.

Felek bana bir ok attı,
Yatamadım sızısından.
Çoban idim günüm bitti,
Nasıl geçti kuzusundan.

Ben ağlarım için için,
Başımda kalmadı saçım.
Toplanın gelin başına,
Biz ağlıyak bunun için.

TÜRKÇAYIRI AĞITLARI

ELİF'İN AĞIDI

Hasan, teyzesinin kızıyla nişanlanır. Fakat köyün gençleri aynı gece nişanlısını kaçıırlar. Aradan altı ay geçer. Arada husumet çıkar. Kızı kaçırılardan biri bu husumet sonucunda yaralanır. Hasan babasıyla birlikte dağa kaçır. Jandarmaya şikâyet ederler. Kurukandil denilen yaylada, jandarma köye geliş yoluna pusu atar. Pusudan haberi olmayan Hasan ve babası teslim ol çağırısına ateşle karşılık verir. Hasan ölür. Babası Yusuf bacağından yaralanır. Uzun süren yolculukta kan kaybından ölür. Binboğa Dağılarındaki acı bütün yaylayı kaplar. Hasan'ın anası Elif aşağıdaki ağıdı söyler.

Çoban oturma karşımda,
Aklımı aldın başımda.
Ben Hasan'a kıyamazdım,
Oğlum on yedi yaşında.

Yola yakındır düşeği,
Kana boyanmış kuşağı.
Hükümete vurdurmuşlar,
Ölsün emmisi uşağı.

Kapımızın önü kavak,
Dalın kırdım ufak, ufak.
Mezarını ayrı kazın,
Bunu duyan desin eyvak.

Yıldırır kır at yıldırır,
Mavi çuha kol kaldırır.
Kim benim yerimde olsa,
Vurur kendini öldürür.

Dışarıya çıkın bakın,
Biri boran biri tipi.
Tozlu derler büyük seki,
Konmam çoban gelmeyince.

Koç boynuzu boğum boğum,
Davar dölün döktü bugün.
Hasan'ın soysuz anası,
Bülbül oldu öttü bugün.

Bu gece de nasıl gece,
Ülger teraziden yüce.
Alnına yazılmış m'ola ,
Anandan doğduğun gece.

Kapımızın önü kuyu,
Kuyudan alırlar suyu.
Babasıyla bir vurulmuş.
Uyu ergen oğlum uyu.

Davarlar berden boşandı,
Gitti yatağa döşendi.
Tez dönesin baş çobanım,
Hüseyin'in beli büküldü.

Ocağa koydum odunu,
Görmedim dünya tadını.
Ellerin bebeği olur,
Vururlar oğlum adını.

Aşağıdan gelir kazlar,
Kazlar kanadını düzler.
Deli deli dolanıyom,
Babasız olmuyor kızlar.

Ber: Koyun sağmak için yapılan "V" şeklindeki yer.

Düşek: Kişinin vurulduğu yer.

Eyvak: Eyvah.

Derleyen: Hüseyin DOĞAN

Kaynak Kişi: Elif DOĞAN

MUSTAFA'NIN AĞIDI

Mustafa, Binboğa dağlarında tüccarlık ve koyunculuk yapan bir gençtir. Tozlu denilen yayladan topladığı koyunları Çukurova'da satar. Dönüş yolunda Pozantı-Külek boğazında kaza geçirir. Ölümü kısa sürede Türkçayırı Köyü'nde duyulur bunun üzerine annesi Fatma Korkmaz Aşağıdaki ağıdı yakar.

Tozlu derler büyük yayla,
Çık gediğe seyran eyle.
Ora giden geri gelmez,
Ne derdin varısa söyle.

Hekili gönlüm hekili,
Tozlular ufak sekili.
Ora giden geri gelmez,
Kimi ettin evin vekili.

Tozlu da Kaman'a bakar,
Aramızdan bir çay akar.
Ardında gelini kalmış,
Sarı sümbül gibi kokar.

Döndü güvercinim iki,
Uçtu biri kaldı teki.
Tozlu derler büyük seki,
Konmam yiğit gelmeyince.

Şu Tozlu'nun günden yüzü,
Açılmış gülü nergizi.
Mustafa'ya ölmüş derler,
Öksüz kaldı oğlu kızı.

Tozluda da yeşil koyak,
Gezemedim ayak ayak.
Genç yaşında ölen yiğit,
Nasıl kuru yere koyak.

Kaman: Sarız'ın yaylası

Tozlu: Arıtış'ın yaylası

Derleyen: Mehmet ÖZTÜRK (Arıtış İ.O Müdürü)

Kaynak Kişi: Fatma KORKMAZ

HİCİVLER, TAŞLAMALAR VE GÜZELLEMELER

TAVUĞA AĞIT

Hep insandan mı dostu olur sanırsınız insanların? Gülhanım Teyze insanlarda bulamadığı yakınlığı, tavuğunda yakalamıştır.

Öyle hassastır ki Gülhanım Teyze, bir insanın ölümünden duyduğu acıyı, kederi tavuğu için de duymuş, bu ağıdı o çok sevdiği tavuğunun ölümü üzerine yakmıştır.

İğdenin dibi karacı,
Tavuğa çıktı aracı.
Tavuğumu bulamıyorum,
Gurban olam Şefre bacı.

Tavuumun gaderi gara,
Ağ ciğeri olmuş yara.
Tavuğumu bulamıyorum,
Dövlət kızım sen de ara.

Düzüm düzüm düzülmüşler,
Durna gimi süzülmüşler.
Bal da versem yemiyorlar,
Vızıtıya yazılmışlar.

Karacı: Tünemek

Vızıtı: Vizite

Dövlət: Gülhanım Başçoban'ın kızı

Şerife: Gülhanım Başçoban'ın komşusu

Kaynak Kişi: Gülhanım Başçoban

Derleyenler: Musa ŞAHAN

Sonay SAYGI

Mulla KILINÇ

TESBİHE AĞIT

Döndü kadın, tespihini kaybeder ve buna çok üzülür. Tespihi-
ne şu ağıdı yakar.

Arkama giyerim aba,
Dolanırım oba oba,
Yeşil donlu Dedebara,
Himmet et tesbah istiyom.

Muhammet nuruna âşık,
Ötüşür kumru dudular,
Eshab-ı Kehf'te yediler,
Himmet et tesbah istiyom.

Kızılkaya'daki üçler,
Aktı gözlerimde yaşlar,
Mağraözü'n bekleyen beşler,
Himmet et tesbah istiyom.

Safa ile Merve arası,
Yanmış İsmail anası,
Tesbah arar bahanası,
Ölürken iman istiyom.

Derleyen: Hatice ŞİMŞEK ÖKSÜZ
Kaynak Kişi: Habibe CİNPOLAT

DEVİR-İ SABIK

Bir şişe gaz için girdik sıraya,
Sıramız gelince bitti dediler.
Gelen neydi ki beş on teneke,
O da zenginlere yetti dediler.

Evi aydınlatır çamın çırası,
Örümcek bağlardı duvarda isi,
Ağası, eşrafı kaza reisi,
Gazı başka yârde sattı dediler.

Yoksula yükledik dert ile gamı,
Zenginler çok sürdü o günkü demi,
Fakire mal taşır deryada gemi,
O da Ummanlarda battı dediler.

Yemeğe konacak torbada tuz yok,
Ölüye saracak kefenlik bez yok,
Yorgan lime lime üstünde yüz yok,
Mitil yorgan ile yattı dediler.

Yarı aç yarı tok çıkmıştı yaza,
Fakirin baharı döndü ayaza,
TAŞKALE bu destandan alırsa ceza,
İşte şimdi hapı yuttu dediler.

Arif TAŞKALE

BENCE

Misafirperverlik bitmeli artık,
Bir kahve ikramı tutmalı bence.
Dürüstlük dediğin çağ dışı dostum,
Deveyi hamutla yutmalı bence.

Milyarları verir zevke meyine,
Şimdi rağbet arttı beye sayına,
Hava gazı şofben senin neyine,
Ocağında tezek tütmeli bence.

Saçıp savurmalı zevke dalmalı,
Sanatçı dediğin üryan olmalı,
Kırdığı cevizler kırkı bulmalı,
Her gün bir yatakta yatmalı bence.

Vatan sevgisi mi nesine gerek,
Namusu malına etmeli direk,
Mal ve madde için çarpmalı yürek,
Şerefi parayla satmalı bence.

Her gün bu olaylar yaşanıyorken,
Görüp aldırmayan insanlar varken,
TAŞKALE kötü olur bunları derken,
Terki diyar edip gitmeli bence.

Arif TAŞKALE

ARITAŞ YAYLALARINA AĞIT

1945-50 yılları civarı bahar ayında Gilgili Hasan, Arıtaş'ın yaylalarına kardeşiyle odun etmeye giderken kardeşi Hacı Osman "durmadan ağıt yakıyorsun, yaylara hiç söylemedin" Diye söyler; bunun üzerine Hasan aşağıdaki ağıdı yakar.(Arıtaş ın yayları 20 bin küçükbaş hayvana ev sahipliği yapacak kapasitede otlak yerine sahiptir. Anti Toroslar da dediğimiz Binboğa Dağları içerisinde yer alır. Her 300-500 m. de yer alan buz gibi pınarları -dünyanın hiçbir yerinde bu durum yoktur-. Kilometrekareye düşen bitki sayısı emsallerinin iki katıdır. Nerden geldiğini bilemediğiniz o cennet kokuları Ters lalenin, sümbülün, menekşenin, çiğdemin, nevrusun, ay nevrusunun, sarı sümbülün, lalenin, binlerce çeşit cennet kokulu çiçeğin barınağıdır. Eşkın, guzu kulağı, rakı hammaddesi (anason), tırşığı, yaban kahvesi, kekik, kengeri, tereleri, dağ çayı, purçalık, ekşimen, göbelek mantarı ve çeşitleri adını sayamadığımız onlarca-sına ev sahipliği yapar.

Fındığı, yaban armudu, alıç'ı, ekşi elması, yaban eriği, goyunçağlası, ayı ekmeği, öküz götü, garamık'ı, it burnu, yemişeni, meşe palamudu, kızılçık'ı, böğürtleni, payamı, yabaninciri... meyvelerini uhdesinde barındırır.)

Şu benim sözüme âlem gülüşür,
Aç kurtlar da durmaz uluşur,
Gargalar Abdi Hebil dereleri bölüşür,
Ondan öte nereye gidiyon gönül.

Geldimi ola Hamırlı nın mayası,
Yaklaşıyo güzellerin kokusu,
Sana diyom sana Oğlak Kayası,
Ondan öte nere gidiyon gönül.

Ordan öte baktım çaylar akıyor,
Sarı sümbül mor menekşe kokuyor,
Sarıkaya şu gılbaya bakıyor,
Ondan öte nere gidiyon gönül.

Benden selam söylen Hunu Köyüne,
Ben vuruldum güzellerin soyuna,
Gönül vardı şu Ördekli boyuna,
Ondan öte nere gidiyon gönül.

Gönül gede gede çokça yoruluk,
Biraz akar biraz coşup duruluk,
Sana diyom sana goca Örülük,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Neler gelir koç yiğidin başına,
Gene zehir goydun tatlı aşım,
Gönül vardı şu Gınarın Taş'ına,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Tel bulunmaz oldu dertli sazıma,
Âlem bakmaz oldu artık yüzüme,
Gönül çıktı Suçikan'ın guzuna,
Ordan öte nereye gidiyon gönül.

Çok söyledim gardaş başım ağrıyor,
Mor koyunla Subatan'a konuyor,
Osmanoğlu Çukur yurdu soruyor,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Oradan da gün aşağı dönerim,
Bu sene de Subatan'ı çekerim.
Şahan olup Salıngaç'a gonarım,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Yandı yüreklerim ciğer tutuşur,
Şu Hopur'un keklikleri ötüşür,
Yamacında çam mezda yetişir,
Ordan öte nereye gidiyon gönül.

Gülistançatı'nda sümbül koklayın,
Suluçat'ta menekşeyi toplayın,
Su içmeden Güççükbel'i geçmeyin,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Yandı emeklerim bütün hiç oldu,
Gene bahar geldi evler göç oldu.
Büyükbel'e vardım yolum üç oldu,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Garcaaz'a vardım sular çağlaşır,
Daşoluk'a vardım doslar savuşur,
Pendirlik'te sevdalılar kavuşur,
Ordan öte nere nere gidiyon gönül.

Ebelikli, Barhana, Cinlioluk sıralı
Bozgoyun, İncilikız'a sevdalı.
Dardaş'da da koç yiğit olmalı,
Ordan öte nere gidiyon gönül.

Not: Güzellemede anılan yer isimleri, Arıtaş yaylalarındaki yurt ve yer isimleridir.

Derleyen: Ali KILINÇ Gazi Osman Paşa İ.Ö.O. Müdürü
Kaynak: Suna DİKİCİ

GEÇİM DERDİ

Gene tavukları tilki götürdü,
Horoz civcivleri gütmaz bu sene.
Kümesin üstüne çıktı oturdu,
Çıkmıyor avazı ötmaz bu sene.

Sabır koyduk yoksulluğun adını,
Bulamadım bu dünyanın tadını,
Kömür hayal alamadım odunu,
Korkarım bacamız tütmez bu sene.

Hanım başak toplar tenesin eler,
Diken arasından eliyle yolar,
On da elimizden aldı fareler,
İki çömlek bulgur yetmez bu sene.

Bir torba elimde pazara vardım,
Üzüle üzüle dükkâna girdim,
Bir çelik zahra almaktı derdim,
Veresiye satmaz bu sene.

Yorganımız savan döseğim çuldu,
Kimisi acıdı kimisi güldü,
Derdi atam dedim daha çoğaldı,
Bendeki acılar bitmez bu sene.

İyi kötü günüm böyle geçerci,
Komşularım palavara saçardı,
Kardaşlarım bana kucak açardı,
Çocuklar sözümü tutmaz bu sene.

İki kuru ekmek koydum sepete,
Helallaştım gideceğim gurbete,
Adana, Mersin'den daha öte,
OSMAN KONAK evde yatmaz bu sene.

Osman KONAK

YAYLALARIMIZ

Kömürüngözü'nü gönül arzular,
Fırsat elde iken gezme zamanı.
Alabalık kaynar buz gibi sular,
Avlayıp çöteye düzme zamanı.

Köklü iniş pınardan bir su içmeli,
Gelaman gedikten doğru geçmeli,
Cennettir yaylalar konup göçmeli,
Yaylalarda gezip tozma zamanı.

Hopur sekisinden doğru gitmeli
Kavşut yaylasına varıp yatmalı
İstersen dertli ol ister sıtmalı
Kömürün suyunda yüzme zamanı

Memici'nin yurdu sinekli pınar
Gelir çayırına aşiret konar
Akkaya'da şahin kartallar tüner
Saldırır avına azma zamanı

Kırlangıç gediği Işıksağı'nda
Heybetli Toroslar durur sağında
Yörük kızı senin gül dudağında
Şekerler şerbetler ezme zamanı

Taşkale âşıklar baharda coşar,
Yayla seli gibi bent yıkar aşar,
Ruhlar şaha kalkar yılmadan koşar,
Koçaklama destan yazma zamanı.

Gelinliğin beyaz yeşil duvağın,
Bu renkler sana çok yakışır dağlar.
Göçerler aşiret kurmuş otağın,
Seyre dalar sana bakışır dağlar.

Göç mevsimi başlar yol verir beller,
Kuşlarına mekân ormanda dallar,
Açar elvan elvan yabani güller,
Nergisle sümbülle kokuşur dağlar.

Seher vakti eser nazlı yellerin,
Her mevsim değişir türlü hallerin,
Karlar erir sökün eder sellerin,
Pınarlar dereler akışır dağlar.

Sana hor bakanlar beni çok üzer,
Dünyamda cennetsin değmesin nazar,
Kuzular koyunlar gemirir gezer,
Yay boynuzlu koçlar tokuşur dağlar.

Sevgisiz insanlar anlamaz seni,
Temiz havan ile dinç kıl bedeni,
Sarın sinenize ısıtın beni,
Gerçekten TAŞKALE çok üşür dağlar.

Arif TAŞKALE

SAÇLARIN

Tarife sığmıyor ela gözlerin,
Serpilmiş omuza kara saçların,
Güneş vurup soldurmasın yüzlerin,
Al yanak üstüne tara saçların.

Aşıkların sevdan ile ağlasın,
Şarkı mırıldansın türkü söylesin,
Menekşe bağlasın, sümbül bağlasın,
Bazı çözüp bazı öre saçların.

Dudakların ballanması bir başka,
Akıpına yollanması bir başka,
İnce bele sallanması bir başka,
Açar gönüllerde yara saçların.

Yaradanım senin için özenmiş,
Baharda alları giymiş bezenmiş,
Çifte belik topuklara uzanmış,
Atamızdan kalan töre saçların.

Senin aşığın çok sanma divane,
Dert yüzü görmesin doğuran ana,
Bir an toplar bir an döker gerdana,
Dalgaların sıra, sıra saçların.

Osman KONAK ömrün böyle bitirir,
Çocukluğunu hayaline getirir,
Bir yel eser senden alır götürür,
Rüzgarın peşinde ara saçların.

Osman KONAK

GÖZLERİM NELER GÖRDÜ

Ayağımda çarık sırtımda fistan,
Başladım okula halim perişan,
Bir lokma ekmeğin peşinde koşan,
Zalim yokluk kıtlık yılları gördüm,

Hiç silgi görmedim kalemim güdük,
İplikle bağlıdır üst yanı gedik,
Kaybolsa dayak var bir de üstelik,
Masumlara kalkan elleri gördüm.

Kaybolsa kalemim ara da ara,
Üzülürdüm buna düşerdim dara,
Saplanır kalırdı diz boyu kara,
Okula ulaşmaz yolları gördüm.

İki odun götürdüm her gün okula,
Kurşun atılırdı paraya pula,
Gidip gelmek için hasrettik yola,
Yolunu şaşırın kullar gördüm.

Beşinci sınıfta giydim kundura,
Geçtim sınıfları vermedim ara,
Ortaokula gitmeye gelince sıra,
TAŞKALE dert döken dilleri gördüm.

Arif TAŞKALE

DÜŞMEYE GÖR

Ne yar kalır ne yâranın,
Hele bir kez düşmeye gör,
Kanunu böyle dünyanın,
Hele bir kez düşmeye gör.

Kendi gelmez söz gönderir,
Çok istersin az gönderir,
Caka satar naz gönderir,
Hele bir kez düşmeye gör.

Yüreği taştan katıdır,
Bindiği şeytan atıdır,
Dalkavukluk sanatıdır,
Hele bir kez düşmeye gör.

Başı eğik düşer kollar,
Hep çıkmaza çıkar yollar,
Zayıf zamanını kollar,
Hele bir kez düşmeye gör.

Sustukça eser savurur,
Öfkeden kırar devirir,
Eşin bile yüz çevirir,
Hele bir kez düşmeye gör.

İnsanlığın olmaz üstü,
TAŞKALE, düşenin dostu,
Muğber olmak değil kastı,
Hele bir kez düşmeye gör.

Arif TAŞKALE

DAVET

Doğru sözlü insanı mert,
Dostlar gidelim Afşin'e.
Yüreğinde kalmaz bir dert,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Zemzemi bol kaşığı dar,
Mevlâ'sına olmuşlar yar,
Yedilerin selamı var,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Çekme ayrılık yasını,
Aç kalbini sil pasını,
Seversen dağ havasını,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Canım kurban olsun merde,
Mevlâ'm koyma bizi darda,
Dedebaba yatar orda,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Yağmur yağar ince ince,
Seni almasın düşünce,
Bülbül sesi iştince,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Heveslendim yurt seçmeye,
Ahdettim yurda göçmeye,
Başpınar'dan su içmeye,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Sonu gelir ezel olur,
Yaprak düşer gazel olur,
Dört mevsim hep güzel olur,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Sen yüzüme bakma öyle,
Derdin neyse hemen söyle,
Davetimi kabul eyle,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Yaylasında kar bulunur,
Her gönüle yar bulunur,
Böyle mekân zor bulunur,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Sevin gönlüm gel sadede,
Abiye biz deriz ede,
Cennet olur Ayrandede,
Dostlar gidelim Afşin'e.

TAŞKALE eyle hizmeti,
Çok çektim sıla hasreti,
Canımdan üstün gıymatı,
Dostlar gidelim Afşin'e.

Arif TAŞKALE

SEVİYORUM AFŞİN'İ

Atlas dağı hırslı tepeye bakar,
Yücesiyle seviyorum AFŞİN'İ.
Teknedağı sümbül Binboğalar kar,
Nicesiyle seviyorum AFŞİN'İ.

Kükrüyor pınarlar fışkırır gözler,
Çimene bürünür dereler özler,
Işıklara şarkı sunar yıldızlar,
Gecesiyle seviyorum AFŞİN'İ.

Mağaragözü var ki delice coşar,
Salıncak kurulur çocuklar yaşar,
Termik santrali görenler şaşar,
Bacasıyla seviyorum AFŞİN'İ.

Sonsuz sevgim vardır ağır başlıya,
Doğuştan çileli bağı taşıya,
Baba nasihati ulu yaşlıya,
Kocasıyla seviyorum AFŞİN'İ.

Doktorumuz vardır hastasın soran,
Hemşiremiz vardır yaramız saran,
Okullarda eğitim camide Kur'an,
Hocasıyla seviyorum AFŞİN'İ.

Sana hor bakmasın yabancı gözler,
Mükâfat uğruna oynanır kozlar,
Çarşafli gelinler kapalı kızlar,
Peçesiyle seviyorum AFŞİN'İ.

Osman KONAK derki sevgili canlar,
Bendeki bu aşkı anlayan anlar,
Sevgili şairler dertli ozanlar,
Hecesiyle seviyorum AFŞİN'İ.

Osman KONAK

YEDİ UYURLAR

Takyanus şehridir EFSUS burası,
Rüyada Mevlâ'yı gördü YEDİLER.
Gerçek hakkı aramaktı sırası,
Kaçmak için karar verdi YEDİLER.

Hepi birden Takyanus'u bıraktı,
İçlerinde korku yaratan Hak'tı,
Yedisi birden dışarı çıktı,
Gizlice kaçmaktı YEDİLER.

Yemek için biraz erzak aldılar,
Yemliha'yı ekmek için saldılar,
Sabah vakti Koyuntaşa geldiler,
Çobanın önünde durdu YEDİLER.

Bunları içinde Yemliha baştı,
Gerçeği sorarsan altı gardaştı,
Çoban da bunlara hemen karıştı,
Köpeğin halini sordu YEDİLER.

Köpeği de alıp ordan kaçtılar,
Ekmek gelmemişti daha açtılar,
Çobanpınarı'ndan bir su içtiler,
Girdiler mağaraya sırdı YEDİLER.

Osman KONAK

KARŞILAMA

Âşık toplumuna dosta ozana,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.
Güzel söyleyene güzel yazana,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Çıkarsa âşıklar dağlar koluna,
Basarsa ayağı Afşin yoluna,
Hem Dadaloğlu'na hem torununa,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Selam bile vermem sözü eğriye,
Bulursam Doğruyu dönmem geriye,
Bir selam verelim biz kaynariye,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Eyubi selamı alırsa benden,
Zannettim çıkar bu sözden,
Bir Karacaoğlu'dan yunus izinden,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Yürürüm izinden dost diye diye,
Servetim yok bu dörtlüğüm hediye,
Hoş güzel konuşan şu Feymani'ye,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Sohbette âşıklar tam ercesine,
Gittiğin yol doğru dönme tersine,
Mahmut Taşkaya'nın narin sesine,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Bu ağaç yapraklı bir gölgesine,
Mızrabı benziyor turna sesine,
Çelik ustamızın ta kendisine,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Gelirken baktım Gümüşoluk'a,
Hızlı geçtin görmen soluk soluğa,
Dilemeye gelen tüm topluluğa,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Hiç gittinmi Tanır'daki pınara,
Sağlık için akar tüm insanlara,
Ömür boyu asker komutanlara,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Toplandı genç koca spor damına,
Seyrecek olgununa hamına,
Savcı hâkimine kaymakamına,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Bin tarih görürsün bir bak taşına,
Başlattı savaşı kendi başına,
Gelip geri dönme boşuna,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Batısında görün Eshab-ı Kehfi,
Geçmişî söylenir Dakyanus şehri,
Ortasında yatar türbe-i dehri,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Düşün HOZALOĞLU kötü ne yapar,
Çoban pınarından içer bahçalar,
Hepinize birden selam ahablar,
Merhaba hoş geldin derim Yarpuz'a.

Yusuf Hafız ATAÇ

EŞİME SİTEM

Ey sevgilim sana diyom,
Yeşilin var alın yok mu?
Her gün gönlümü kırıyor,
Senin tatlı dilin yok mu?

Bu günlerde tadın kaçtı,
Yaptıkların baştan aştı,
Çiçeğinden arın mı uçtu,
Kovanın var balın yok mu?

Her gün bir çalım satıyon,
Dertlerime dert katıyon,
Karaçalısın batıyon,
Dikenin var gülün yok mu?

Gene yüzünü azdırdın,
Benim kafamı kızdırdın,
Beni canımdan bezdirdin,
Giyinecek şalın yok mu?

Tükettin ömrümü boşa,
Dönmüşsün alıcı kuşa,
Her gün hazırsın savaşa,
Hasta mısın halin yok mu?

Böyle değil idin bıldır,
Çağlıyordun güldür güldür,
Sevmiyorsan vur da öldür,
Tüfeğin var dolun yok mu?

HOZALOĞLU der vallaha,
Tükendi sözlerim aha,
Kahir eylerim Allah'a,
Benden başka kulun yok mu?

Yusuf Hafız ATAÇ

DURAN AĞANIN AĞIDI

Bakraç Kasabasından Kıralar diye bilinen ailenin ağası duran-kaye 45 yaşlarında siroz hastalığından ölür ağaya hanımı Hatice tarafından yakılan ağıttır. (Konaklar)

Koca ile Durmuşali
Odasına döşen halı
Ağam şimdi raydan gelir
Düzün kaymak ile balı

Karyolayı danedimki
Nicolmuş ağamın yeri
Binboğaya çadır tutmuş
Sürüsü Erzurum moru

Arıstılın başıydı
Üç avradın eşiydi
Küsmüşte gelmiyor beyim
Binboğanın kışıydı

Kır at avluda kişiyor
Koyunu çayırı dişliyor
Hangi şerefini söyleyim
Tarlada makinesi işliyor

Hele ağam sana noldu
Has bahçede gülün soldu
Buna nasıl dayanmalı
Mühürü cebinde kaldı

Ata biner tay peşinde
Başlık parlıyor başında
Terziye asbap kestirmiş
Saat kordonu döşünde

Hemi ağlayak hemde durak
Buyurun odaya inek
Büyük küçük toplansında
Mühürü kocaya vererek

Derin suyun adasına
Karşı durak gadasına
Hep dostların savışıyor
Hiç inmiyor odasına

Kara koca bahçe dikmiş
Tutuna verin dayağı
Ağam geriden gelirken
Hükümet kalkar ayağa

Atının arını sakar
Biyol yürür biyol seker
Kocayınan Durmuş ali
Melül melül yola bakar

Elime aldım nacağı
 Dolandı dibi bucağı
 Andırın baaleri iner
 Sürün kahveyi ocağa

Kocanın yerine tutum
 Koçalimi çifçi ettim
 Bahtı karaymış kadirin
 Onuda babasız büyüttüm

Odada levha yazılı
 Yüreği dertli sızılı
 Nasıl kıydın kadir mevlam
 Ardı ufacık kuzulu

Yüce çardak büyük havlu
 Böylemi feleğin kavli
 Ben bunları büyütmem
 Altısında ufak yavru

Adananın dağlarına
 Ateş düşün bağlarına
 Koçunan şerefe gider
 Çağılhanın bağlarına

Kadirde beşikte ağlar
 Yol vermez amansız dağlar
 Adanada büyük beyler
 Varsan babanı verirmola

Sabah namazında kaktım
 Sesimi güvercine kattım
 Yurtsuzmuş benim beyim
 Adanayı mekan tuttum

Döşü kakkın kuluncu enli
 Kenni benim beyim kenni
 Şu dünyayı hep dolansam
 Yoktur beyim gibi ünlü

Nere varsam ora işli
 Arında kara nakışlı
 Borü çifte arkadaşlı
 Bekliyomki gelir diye

Fadimem gözümü daner
 Muhlisem hergün ağlar
 Şöyle döndün baktınki
 Bakışım ele boynun bükür

Hasta beyim beyim hasta
 Su içirrim cıncık tasda
 Eğer beyim eyi olursa
 Bi yılda toplarım deste

Derleyen: Fatma KONAK (Atatürk Lisesi İngilizce Öğretmeni)

ESHAB-I KEHF MAHKEME KARARI

Tarsus, Afşin ve Efes arasındaki "Eshab-ı Kehf mağarası bizde." tartışmalarına mahkeme de katıldı. Mahkemenin görevlendirmesiyle Afşin'de inceleme yapan bilirkişi heyeti, buradaki mağaranın Kur'an-ı Kerim'deki ifadelerle uyduğuna karar verdi.

Dünyada, Eshab-ı Kehf (Yedi Uyurlar) mağarasının kendi sınırları içinde olduğunu ileri süren 33 kentten üçü Türkiye'de bulunuyor.

Kahramanmaraş'ın Afşin, Mersin'in Tarsus ve İzmir'in Efes ilçeleri, Eshab-ı Kehf'in kendi sınırları içerisinde olduğunda ısrarlı. Konuyu mahkemeye taşıyan Afşin, mağaranın kendi ilçesinde olduğunu bilirkişi raporuyla belgeledi.

Tarsus'un, son yıllarda kendi sınırları içindeki Eshab-ı Kehf mağarasını tanıtım kampanyaları ile dünyaca ünlü bir turizm merkezi haline getirmesi, Afşinlileri harekete geçirdi. Afşinliler, Eshab-ı Kehf'in kendi ilçelerindeki mağarada yaşadıklarını iddia edip, Tarsus aleyhine Afşin Sulh Hukuk Mahkemesi'nde dava açtı. Tarsus'un itirazı üzerine atanan bilirkişinin raporu mahkemeye sunulmasından sonra 22 Ağustos'ta hakim Kararını verirken Afşin'in talebini yerinde buldu. Mahkeme tarafınca bilirkişi olarak atanan Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Gökyüzleri Bölümü Öğretim üyeleri Yard. Doç. Dr. Zekeriya Mavcanlı ile Yard. Doç. Dr. Birol Gürol ile Gazi Üniversitesi Kastamonu Fen Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Abdullah Günen, 5 Mayıs ve 24 Haziran tarihlerinde mağaranın bulunduğu külliye de incelemelerde bulundu. Heyet raporunu tamamlayarak bir ay sonra mahkemeye sundu. Rapora göre, mağara 13 Mart ile 1 Ekim arasında 202 gün güneş alıyordu. Kur'an'da anlatıldığı gibi güneş sağdan doğuyor, soldan batıyordu. 24 Haziran'da mağaranın içi saat 05.22'den 09.29'a kadar ışık alıyordu. Kehf Sûresi'nin 17. ayetinde de Eshab-ı Kehf mağarası, "Güneş doğunca mağaranın sağına eğilir, batınca da sol taraftan önüne kesip geçerken görürsün. Onlar mağaradaki Eshab-ı Kehf mağarası, Kur'an'daki taniye uyuyor.